BOWIE'DEN
JOY DIVISION'A
20 İLHAM PERİSİ

COLDPLAY • ORQUESTA ARAGON • VANESSA PARADIS • SEYAHATNAME 2001

ROLL

şubat sayı 2001/02
1 500 000 TL

ROLL 50

neyzen tevfik

BAKIR ÇAĞLAR • LAIKA • NORAYR DEMİRCİ • SUSSAN DEYHIM • ELVIS COSTELLO'DAN 500 ALBÜM

bowie pikep

İstasyondan istasyona
Dönüşü İnce Beyaz Dükün
Oklar atarak aşıkların gözlerine
İşte biz, bir büyülü an, budur
Rüyaların örüldüğü şey
Bükerek sesi, tarayarak okyanusu, kayboldum çemberimde
İşte ben, yansıtmıyorum tek bir renk
Okyanusa bakan bu odada upuzun.

İşte biz Kether'den Malkuth'a bir büyülü devinim
Ve sen, istasyondan istasyona bir iblis gibi sürüyorsun.
Dönüşü İnce Beyaz Dükün, oklar atarak aşıkların gözlerine
Dönüşü İnce Beyaz Dükün, oklar atarak aşıkların gözlerine
Dönüşü İnce Beyaz Dükün, doğrularcasına beyazın lekelediğini

Dağların üzerinde dağlar vardı bir zamanlar
Ve beraber süzülecek güneş kuşları
Ve bir zamanlar hiç bezmezdim
Aralıksız aramalı ve aramalı
Ah, neye inanacağım ve kim bağlayacak beni aşka
Düşün "kim", düşün "kim", düşün ne zaman

Geleceği aradın mı hiç, ürkek ve çekingen?
İç seni ve beni koruyanlara
İç, iç, boşalt kadehini, kaldır kadehini

Kokainin yan etkileri değil bu
Düşünüyorum da aşk olmalı
Çok geç artık - minnettar olmak için
Çok geç artık - tekrar geç kalmak için
Çok geç artık - nefret dolu olmak için

Milyonda bir olmalıyım
Onsuz günün geçmesine izin vermeyeceğim
Çok geç artık - minnettar olmak için
Çok geç artık - tekrar geç kalmak için
Çok geç artık - nefret dolu olmak için
İşte burda Avrupa savaş topu

İnanmalı mıyım mahvolduğuma
Yüzümde herhangi bir belirti var mı
Çok geç artık - minnettar olmak için
Çok geç artık - tekrar geç kalmak için
Çok geç artık - nefret dolu olmak için
İşte burda Avrupa savaş topu, evet burda
Çok geç artık

Beş yıl
Pazar alanında ilerlerken güçlükle, sızlanan sayısız anne
Henüz ulaşmıştı haber, ağlayacak beş yılımız kalmış
Gözyaşı döktü haberci çocuk
dünyanın gerçekten ölmekte olduğunu söylediğinde
Öyle çok ağladı ki ıslandı yüzü, o zaman anladım yalan söylemiyordu
Telefonlar duydum, opera evi, sevilen melodiler
Çocuklar gördüm, oyuncaklar, elektrikli ütüler ve TV'ler
Bir ambar gibi ağrıyordu beynim, ayrılacak tek köşe kalmamıştı
Her şeyi sığdırmak için oraya öyle çok şey tıkmam gerekmişti ki
Ve tüm şişmanlar sıskalar ve tüm uzunlar kısalar
Bir hiç olan tüm insanlar ve bir şey olanlar
aklıma gelmezdi hiç bunca insana ihtiyaç duyacağım
Ben yaşlarda bir kız aklını kaybetti, kimi ufak çocuklara vurdu
Çekip çıkarmasaydı eğer siyahlar sanırım öldürebilirdi onları
Kolu kırık bir asker bir Cadillac'ın tekerleklerine dikti gözlerini
Bir aynasız diz çöktü ve bir rahibin ayaklarını öptü, bir ibne
kustu bu görüntü karşısında
Sanırım bir dondurmacıda gördüm seni, milk shake'ler içerken
Soğuk, uzun
Gülümsüyordun ve el sallıyordun, öyle iyi görünüyordun ki sanmıyorum
bu şarkıdaki varlığından haberdar olduğunu
Ve soğuktu ve yağmur yağıyordu, bir aktör gibi hissettim
Annemi düşündüm, geri dönmek istedim
Yüzün, ırkın, konuşma şeklin
Öpüyorum seni, güzelsin, yürümeni istiyorum

Beş yılımız var, gözlerime takılı
Beş yılımız var, ne sürpriz ama
Beş yılımız var, beynim ağrıyor
Beş yılımız var, elimizdeki tek şey bu

Perşembe çocuğu
Çok uğraştım hayat boyu
elimden gelenin en iyisini yapmaya
Değişmedi hiçbir şey aynı kaldı her şey

Benden ayrı kaldı hep bir parçam
Yenik düşen bir umut fısıltısı
Belki tam da zamanımın dışında doğdum
bölercesine hayatımı ikiye

Yarına at beni
Şimdi artık bir şansım var gerçekten
Yarına at beni
Yerli yerine oturuyor her şey
Yarına at beni
Geçmişimi görüyorum bırakıyorum gitsin
Yarına at beni
Sadece senin için pişman değilim
Perşembe çocuğu olduğuma

Pazartesi salı çarşamba doğmuşum ben
Ağlaya ağlaya uyuttum kalbimi kimi zaman
Alt üst ederek günleri ve yapayalnız geceleri
Yerle bir oldu bazen cesaretim

Şanslı eski güneş göğümde
Hiçbir şey hazırlamadı beni
ruhumun karanlığını aydınlatan gülüşüne
Kollarının arasında masumiyet

Cam kırmak
Bebek, gene cam kırıyorum, odanda
Dinle

Sakın halıya bakma, gene berbat bir şey çizdim
Gör

Ne müthiş bir insansın sen
Ama problemlerin var
Asla dokunmayacağım sana

Türkçesi: Bayer Donat, Yusumut Hande

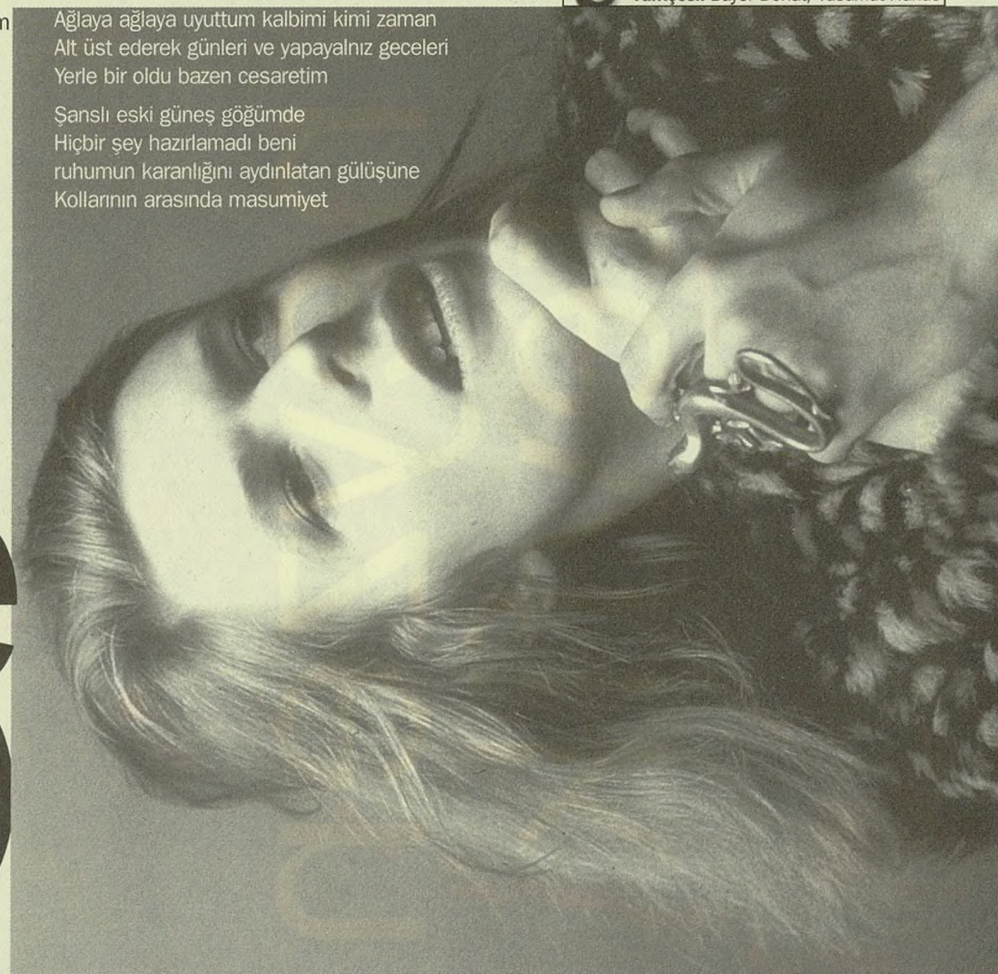

4 Ajans

9 Seyahatname 2001

14 Malcolm McLaren

16 Coldplay

20 Vanessa Paradis

22 Laika

24 Orquesta Aragon

26 Sussan Deyhim

29 Bakır Çağlar

38 Norayr Demirci

42 Rock'ta ilham perileri

46 Elvis Costello

51 Kıraathane

52 Roll Meksika'da

56 Gayd

58 Albümler

62 2000'in en iyileri

64 Liste

65 Neyzen Tevfik

70 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ahmet Güneş, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Emilio Çapan, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Hande Yusumut, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Meriç, Nasuh Barın, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Sarven Bingül, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yücel Göktürk **baskı:** Lebib Yalkın Yayımları **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 245 56 06 **yıl** 5 **sayı** 50 **şubat**'01 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazışleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)

A Y D A B İ R Y A Y I N L A N I R

ROLL OVER

neyzen

Söymek ve güülmek adamı iptten kurtarır

Şu insanlık tarih boyunca, oltacıların oltasına hem yem, hem de balık olmaktan kurtulamamıştır. Kimi bilgiyi, kimi siyaseti, kimi ticareti, kimi dini, kimi de hurafeleri olta olarak kullanagelmiştir. Medeni kılıklı nice dervişle, hayat ve emek mahsullerinin soyguncuğu ile geçinmişler ve hükümlerini yürütmüşlerdir. İnsanlık bunlara yem olmaktan acaba kurtulabilecek midir?

Şu kırk yıldır senin daran alındı,
Suratına yüz bin kara çalındı,
Nasıl olsa şu bokluğa dalındı
Neyzen'den de büyük isyânın mı var?

Feylesof Rıza'nın yediği herze
Saman olsun Hügo gibi öküze!
Balta lazım beynindeki pürüze,
Şekispîr'i uyandıran çan idim.

Hem yerdeyim, hem gökte, hem pusuda,
Yıldızlarda, ateşte, tende, suda,
Temiz bir kalb ile Jan Jak Ruso'da
Pek samimi görünen vicdan idim.

Her ne yap yap becerip izzet-i nefsinle geçin
Kimseden bekleme yardım, iki bir baş için

Sevdalı akşamlar tekin değildir
Pek dolaşma gönül viranesinde
Gururlu güneşler boyun eğildir
Şaka yoktur aşkın efsanesinde

Şifadır dedin zehir tattırdın,
Gençliğin okunu boşa attırdın.
Körlerin yurdunda ayna sattırdın,
Çıkmaz sokaklara daldırdın felek.

O yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan diye bir tekerleme vardır. Yılan fili yutsa da hiçbir zaman hazmetmeye muktedir olamaz. Dışarı çıkarır ve fil hürriyetine kavuşur. (İngiltere Hindistan'ı hazmedebildi mi?) Fil, yılanları yuttuğu gün, yutulan için kurtuluş yoktur ve hazım kat'idir. O gün, milletlerin mes'ut bir günüdür.

Felsefemdir kitab-ı imanım
Taparım kendi ruhumun sesine
Secde eyler hakikatim her an
Kalbimin ateş-i mukaddesine

Serserî bir herifim, kevn ü mekândan bana ne,
Ezelî derbederim, hükm-i zamandan bana ne,
Kendimi siklemedim, pîr ü civandan bana ne,
Bir mümessel ölümüm, kâr ü ziyandan bana ne,
Kaniyim hiçliğe, âsâr-ı cihandan bana ne?

Başka söz yok, şu yazdığım şeyleri
Bir san'attır desem, cinnet eseri!
Tolostoy da bir hiçliğin pederi,
Ben varlıkla ona tercüman idim.

Müddet geldi şu âleme fırladım,
Gençlik coştu, bir aşk ile parladım.
Duydum, bildim, yazdım, çizdim, zırladım,
Hindistan'da Buda, Brahman idim.

Bir buluttum, yıldırım oldum da düştüm pâyine
Meclis-i cânanda çaktım, Toptaşı'nda gürledim

Serserinim, düştüm aşkınla meye
Nasıl girdin elimdeki şu neye
Hem seversin beni Neyzen'im deye
Hem de sarhoş diye destan edersin

Düşeli vech-i edani gibi hırsa hevese
Devr-i sabık gibi işte girdik kafese
Yakışır şekline tiksal-i fezayih dense
Bir yıkık eski kenef künküne benzer ense

Karanlık yaylalardan aydınlık geçerken
Zaman denen bir tren
Bakar özlem içinde bir süre
Tepelerde bir çoban
BEHÇET NECATİGİL

Yağışını
birlikte seyrettiğimiz kar
bu yıl gene yağdı mı
BAŞO

Sizi bumm diye havaya uçurmak isterdim ama, sizden çıksa çıksa klik sesi çıkar. **STEFIE SHOCK**

Bu yalnızca bir mucizeydi ve mucizelerde şaşırtıcı şeyler yoktur. **JOSEPH ROTH**, Aziz Ayyaşın Efsanesi

Ödünç alıp evimi
böceklerden
uyudum
İSSA

Yatma a kız yüzüstü / Ak göğüsler nem alır / Ben felek soygunuyum / Hırsız gelse nem alır?

Özür dilerim, sizi tanıyamadım, çok değiştim. **OSCAR WILDE**

Kıskancın suskunluğu çok gürültülüdür. **HALİL CİBRAN**

Eels internet üzerinden yeni kayıtlarını yayınlıyor. "Oh What A Beautiful Morning" ismindeki 17 şarkılık albüm, www.eelstheband.com adresinden temin edilebilir. Albümde, geçtiğimiz seneki Eels turnesinden ve solist E'nin Fiona Apple'la çıktığı konserlerden canlı kayıtlar yer alıyor.

Chemical Brothers, New York'ta U2 konseri öncesinde boy gösterip sahne hayatına kısa bir ara verdi. Çünkü yeni albümleri "Chemical Four"un kayıtlarıyla uğraşacaklar.

Björk kliplerinin unutulmaz yönetmeni **Michel Gondry** ilk uzun metrajlı filmi "Human Nature"ı bitirdi. Başrollerde **Patricia Arquette** ve **Tim Robbins** var.

Radiohead'in bahar albümünün adı açıklandı: "Amnesiac". Her zamanki gibi Nigel Godrich'in prodüktörlüğünde yayınlanacak olan albüm, "Kid A" artığı parçalardan ibaret olacağa benzemiyor... Bu arada Radiohead elemanları, "Kid A" kayıtları esnasında çekilen ve kısa metrajlı bir film olarak montajlanan görüntülerin ısrarlara rağmen yayınlanmayacağını duyurdu.

Björk'ün "Domestica"sı mayıs ayında yayınlanacak. Oasis'in prodüktörü Spike Stent de bu albüme katkıda bulunacaklar arasında. Ayrıca film yönetmeni Harmony Korine albümde yer alan "Harm Of Will" isimli şarkının sözlerini yazdı.

Wu-Tang Clan, son albümleri "The W"nun kayıtları esnasında ellerinde kalan parçalarla yaz aylarında "WW2" isimli bir albüm yayınlamayı planlıyor.

Tricky, yaz aylarında çıkacak albümü için Red Hot Chili Peppers elemanları Antony Kiedis, Flea ve John Frusciante ile stüdyoda.

Hatırlarsınız, bir aralar dilime İsa'yı, İncil'i fazla doladı diye Bob Dylan'la epey kafa bulmuştu başta Lou Reed olmak üzere pek çok insan... Şimdi de Nick Cave aynı yolun yolcusu olacağa benzer. En son, bir İncil baskısına önsöz yazan Cave'i gırgıra alanların sayısı artıyor. Yandaki karikatür Les Inrockuptibles'in çizeri Luz'dan.

Wyclef Jean, Carlos Santana'yla "Maria Maria" parçasındaki işbirliğinden sonra şimdi de **Eric Clapton**'la flört ediyor. Wyclef Jean, yazdığı parçayı Eric Clapton'la birlikte New York Carnegie Hall'da bir yardım kuruluşu için organize edilen gecede seslendirecek. Parçanın yayınlanıp yayınlanmayacağı henüz bilinmiyor.

Stone Roses solisti **Ian Brown** üçüncü solo albümünün hazırlıklarına başladı.

Bir Titanic daha kaydı

Son yüzyıldan bir Titanik daha kaydı. Artık Melody Maker dergisi yok. Aynı yayın grubunun öbür ağır topu New Musical Express, Melody Maker'ı bünyesine dahil etti. İşletmecilerin diliyle "merge"... Halbuki yüzyıllardır yayınlanıyormuş da, daha bir o kadar yayınlanacakmış gibi gelirdi bize Melody Maker. Yüzyıllar değilse bile, neredeyse yüzyıl kadar eski bir dergiydi. "Yıl 1 - Volüm 1" sayısının tarihi, Ocak 1926. Yaşı büyüktü ama, daha o zamanlardaki altbaşlığıyla derinlerden bugüne direkt hat çekiyordu: "Dolaylı ya da direkt, popüler müziğin üretimine ilgi duyan herkes için aylık mecmua..."

1920'li, 30'lu yıllarda Britanya'ya biraz geç gelen "caz çağı"nın izini sürerek başlıyor MM kayıtları. Sonra 30'lar, 40'lar, hatta 50'ler, swing'le, be-bop'la, rock'n'roll'la dolup taşarken, MM da onlarla yuvarlanıyor. 60'ların devamında Beatles ve Rolling Stones yeryüzüne düşünce, bu sefer bilumum madenlerle anılan çağların eşiğine varıyorlar. Bütün insanoğlunu saran Beatles & Stones hummasını tam kalbinden yakalıyorlar. Ve 70'ler: Adını bildiğimiz, bilmediğimiz, bugüne kalan, kalmayan, cümle "popüler" müzisyen ve grubun yakın takibi sürüyor. Sertleşen rock, bazen glam'e dönüyor, bazen blues'a. 70'lerin bütün grupları, MM zabıtlarına giriyor. Haftalık müzik basını 2000'in sonuna dek hep olduğu gibi yine "üvey ikiz"lerin tekelinde: NME ve MM... 70'lerin ikinci devresinde sahaya punk ve "yeni dalga" çıkıyor. Onlarla birlikte MM da iyice pişiyor, Sex Pistols ve The Clash'den Patti Smith'e uzanıyor. Ileride 80'lerin ilk ışıkları: Sokak gitarına karşı apartman synthesizer'ının direnişi yayılıyor. MM yine tam teçhizat cephede. Roller değişmekte, ama popun yedi renkten ibaret olmadığında herkes hemfikir. Derken ortalık kızışıyor, Atlantik ötesi saldırılarla Amerika devreye giriyor. Birileri çoktan düğmeye basmış. REM'den rap'e, "popüler müzik" katman katman yayılıp iz kaybettirmeye başlıyor. 80'lerin evrensel hitlerine karşılık, 90'larda parça parça hitler saçılıyor ortalığa. Heavy metal mi? Boşverin. Bihaber değiller, ama onlarla kimse ilgilenmiyor. En sağlam nabızölçerlerden biri yine MM. Az ileride de 90'ları ortadan bölecek sesler duyuluyor: Grunge, rap, hip-hop, elektronika, yüksek dans müziği teknolojileri birer birer, hatta gruplar halinde dünyayı ele geçirmekte. Bir taraftan bunlara uzanıyor MM, ama elbette Brit-pop'un kalelerinden biri olmayı da ihmal etmiyor. Kimi zaman tahammülfersa gruplara fazla prim veriliyor, ama her dönemde ara ara hava kaçaklarına rastlandığı için tabii ki MM bağlantımız kopmuyor. Hey de "Hey" olduğu günlerde Türk popunun kalesi değil miydi? 1999'un ortalarını biraz geçtiğimizde, tarihi bir karar alınıyor MM'da. Onlarla özdeşleşmiş tabloid gazete boyutundan normal ebatta kuşe dergiye dönüşüyor. Daha sıkış tepiş, fuzuli parlaklıkta bir görünüm. İçerik biraz daha hafiflemiş gibi. MM, kendi kendine kastî faul yapıyor. Ve sonun başlangıcı: Dergi, birbuçuk yıl sonra Aralık 2000'de nihayete eriyor. Bir süredir her yönüyle açık ara fark atan NME'nin bünyesine giriyor MM. 2001 ve sonrası artık Melody Maker'sız... Bilen biliyor. "Meraklıları" için, ikisi aynı hatta, aynı istikamette ama başka başka inceliklerle ilerliyen iki güzide haftalık dergiydi. Şimdiyse içlerinden biri, binlerce ciltlik bir arşiv efsanesi olma yolunda. Merak ettiğimiz, haftalık bir müzik dergisinin Britanya'da tutunamaması halinde nerede ne olacağı... Her şeye rağmen kadim bir yol arkadaşıydı MM. Kolay unutulacak gibi değil.

www.doublemoon.com.tr

DOUBLEMOON
RECORDS

mercan dede seyahatname

Müzisyenler:

Mercan Dede: Ney, Vokal, Vurmalı Sazlar, Elektronik Sesler.
Hugh Marsh: Elektro Keman, Plucking
Faroch Shams: Vokal, Tar
Sayed Shamsaddin Mohammad Shams: Vokal
Ziya Tabassian: Tombak
Matthew Burton: Didgeridoo, Vokal, Beat Machine.
Shankar: Dolak
Fraser Hollins: Kontrabass
Scott Russell: Darbuka
Moksha Sommer: Vokal

Misafirler:

Gazelhan Kani Karaca: Bülbül Kasidesi
Hüsnü Şenlendirici: Klarnet taksim

RH POZITIF

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic A.Ş.
Havyar Sok. No.54 80060 Cihangir, İstanbul/Turkey
Tel: (0212) 292 97 71/72 Fax: (0212) 292 97 73
www.doublemoon.com.tr / e-mail: doublemoon@turk.net

Genel Dağıtım:
EMI-KENT Elektronik San. ve Tic. A.Ş.
İ.M.Ç.6.Blok No :6302 34470 Unkapanı/İstanbul
Tel: (0212) 514 16 22 / 520 92 31
Fax: (0212) 519 10 65

EMI

Televizyon kanallarından birinde yayınlanan bir sinema programında muhabir, "Philadelphia" filminden çıkan seyircilerle röportaj yapıyor, filmi nasıl bulduklarını soruyor, görüş alıyordu. Seyircilerden biri filmi beğendiğini, çok etkilendiğini söyledikten sonra şunları ekledi: "İnsan başka ülkelerde de, adalet sistemlerinde böyle haksızlıklar yapıldığını görünce seviniyor, demek yalnız bizim ülkede olmuyormuş." Kanım dondu. Koca filmden kızın aldığı ibret dersi vahşet ölçüsünde vahimdi. **MURATHAN MUNGAN**

Camilerden hu gelir / Çeşmelerden su gelir / Sen orada ben burda / Elimizden ne gelir

Türkiyemizin istisnasız olarak tüm şehirlerinde rastlanan ve can, mal, prestij ve imaj kaybına neden olan çok sayıda gayri ergonomik uygulama vardır.
PROF. DR. MUSTAFA NAZMİ ERCAN
(Milli Prodüktivite Merkezi, 6. Ergonomi Kongresi tebliğler kitabından)

Divine Comedy, altıncı albümü "Regeneration"la martta geri dönüyor. Albümün prodüktörü, Radiohead'in "altıncı adamı" **Nigel Godrich**. Eğer thedivinecomedy.com sitesine girerseniz, albümden birkaç numune dinleyebilirsiniz.

İlk albümleri "Showbiz"le büyük sükse yapan **Muse**, ilkbaharda ikinci albümünü yayınlayacak. Şubat sonlarında ise yeni single'ları "Plug In Baby"yi dinlemeye başlayabilirsiniz.

Folk-rock'çu **Al Stewart**, yıllar sonra yeni bir albüm yayınladı. Tümüyle şarapla ilgili şarkılardan oluşan albüm "Down In The Cellar" adını taşıyor. Stewart, albüm için bir de Fransızca şarkı seslendirdi.

Önümüzdeki ay **Serge Gainsbourg** ölümünün onuncu yıldönümünde anılacak. Universal plak şirketi de bu sene sonlarında yayınlanmak üzere bir tribute-albüm için kolları sıvadı. Albümde Gainsbourg şarkısı seslendirecekler arasında **Madonna** da bulunuyor. Bilindiği gibi Madonna ile Gainsbourg'un kızı Charlotte sıkı arkadaş. Charlotte Gainsbourg, Madonna'nın "Music" albümündeki "What It Feel For A Girl" parçasında bir bölüm seslendirmişti.

Hava değişimi

İşte iyi bir haber. İyi ve güzel. İyi, güzel ve gerçek. Buralardan değil, ama olsun, bizden sayılır... Malûm, Fransa'da yakında Belediye Meclisi seçimleri var. Hani şu Ermeni soykırımı yasasının çıkarılmasına neden olduğuna inanılan seçimler. 11 ve 18 Mart'taki seçimler Fransa'nın güneyinde, Pireneler'in eteğindeki Toulouse şehri için bambaşka bir tecrübe olacak: Toulouse'da, Arabik rap'çi Zebda grubu, klasik solla rekabet ediyor. Hani, "valla valla" nidalı şarkıları "Oulalaradime"le Türkiye'de de çok tanınan Zebda... Grubun desteklediği ve ünlü parçaları "Motivé-e-s"nin adını verdikleri liste, kamuoyu yoklamalarında sürekli oy oranını yükseltiyor. Son durum, yüzde 12'yi geçmişti.

Berberi, Arap, İspanyol, Portekizli ve Toulouse'lu gençlerden oluşan, varoşların ve itilmişlerin sesi Zebda şimdi işi genişletip bütün belediye yapılanmasına dair politika üretmek için kolları sıvamış durumda. "Motivé-e-s", nüfusunun dörtte biri üniversite öğrencisi olan Fransa'nın dördüncü büyük kenti Toulouse'da, başta gençler olmak üzere, pek çok kesimin gözünde ciddi bir alternatif anlamı taşıyor. Zebda'nın seçim öncesi çalışmaları da alışılmış siyasi çalışmalardan çok farklı. Çalışma komisyonları, halk toplantıları, konser geceleri düzenleniyor. Katılımcılar arasında işsizler, avukatlar, sanatçılar, emekliler, memurlar, eşcinseller, katolikler, kimi ararsanız var. Ortak noktaları? Hepsi kendini "solcu" olarak tanımlıyor. Liste başı Salah Amokrane, "hayal kırıklığına uğramış herkes bu kez kararlı bir blok oluşturuyor" diye açıklıyor.

Her şeyden önemlisi, öteki sol ve ekolojist listelerden farklı olarak "Motivé-e-s"nin programı yok. Listede ikinci sırada yer alan Elisabeth Heys, "biz tumturaklı sözler etmek değil, tartışmanın taşıyıcısı olmak istiyoruz" diyor. "Motivé-e-s"nin amacı, sözü Toulouse halkına vermek, ihtiyaçlarını kendilerinin saptaması ve çözüm yollarını kendilerinin geliştirmesi. Amokrane, "bir programa varmak üzere, programsız yola çıktık" diye özetliyor. "Motivé-e-s" iki aydır şehrin bütün sorunları üzerine kafa yoran çalışma grupları örgütlemiş durumda. Hiçbir sorun atlanmıyor, sosyal konutların mutfaklarının ne büyüklükte olması gerektiğinden cinsiyetçi eğitime kadar her alanda "program" ufak ufak oluşturuluyor. "Motivé-e-s"nin başarısı büyük ölçüde üslûbu ve tavrına dayanıyor: Sade, basit değerler, 'kesinlikler'den uzak açık bir tavır, güçlü, sağlam etik bir temel. Ve hamur tutmuş gibi gözüküyor. Zebda'nın solisti Magyd Cherfi birinci turda sol listelerin başında çıkacaklarına inanıyor, çünkü "halkın hava değişikliğine ihtiyacı var". Motivé-e-s birinci turdan da, ikinci turdan da kaçıncı çıkarsa çıksın, hava değişikliğini şimdiden sağladı. Evet, yalnız Toulouse'da değil, her yerde hava değişikliğine ihtiyaç var.

Mart ortalarında **Will Oldham**'dan yeni bir albüm: "Ease Down The Road". Genç neo-country'ci "Ease Down The Road"u, bu kez (ikinci kez) Bonnie "Prince" Billy kod adıyla yayınlıyor.

Cramps grubunun kurucularından gitarist **Bryan Gregory** artık yok. Zatüree teşhisiyle yattığı hastanede kalp krizi so-

AMON TOBIN

Fütüristik Walt Disney

İngiltere'den, Brighton'dan bir Brezilyalı misafirimiz vardı. Ninja Tune şirketinin kendine has DJ'lerinden biri: Amon Tobin. Orientnation'ın Maslak'ta koca bir film stüdyosunda tertiplediği "parti"nin fişekleyicisi oldu. 1000 kişilik kalabalık, Tobin'in son albümü "Supermodified"ın parçalarıyla dalgaboylarını değiştirdiler... Bir boş anında Tobin'i yakalayıp üç-beş soru sorduk...

Bildiğimiz kadarıyla Brezilya'da doğdunuz, çok küçük bir yaşta oradan ayrıldınız. Gençliğinizde ise Brighton'a yerleşmiştiniz. Bu süre zarfında nerelerdeydiniz?
Amon Tobin: İlk defa Brezilya'yı terk ettiğimde iki-üç yaşlarındaydım. Oradan Fas'a, Fas'tan da Amsterdam'a taşındık. Ve daha sonra Londra'ya geldik. O zaman dört-beş yaşlarındaydım. Daha sonra tekrar Brezilya'ya döndük. On yaşımda Brezilya'yı tekrar terk ettik ve İngiltere'ye yerleştik. Ailesel sorunlar nedeniyle sürekli dolaştım annemle.

Bu dolaştığınız ülkelerin kültürlerinden etkilenmiş olmalısınız.
Elbette. Ama şu an öyle bir noktaya gelindi ki, artık herkes her kültürden etkileniyor. Herkes şu an Brezilya, Küba veya Japonya kaynaklı müziğe ulaşabilir konumda. Etkilenmek için oralarda bulunmanıza gerek yok.

Müzikal geçmişiniz...
Benim pek bir müzikal geçmişim yok. İlk sampler'ımı edindiğim an müzik yapmaya başladım. Daha öncesinde çok küçükken kendi kendime çaldığım bazı enstrümanlar oldu, flüt falan...

Müzikal olarak etkilendiğiniz sanatçılar kimler?
Photek, Autechere, Aphex Twin, Warp'daki çoğu sanatçı, Funky Porcini ve onun gibiler...

Drum'n'bass'den etkilendiğinizi belirtiyorsunuz ama müziğinize bu pek fazla yansımıyor, bunun sebebi nedir?
Evet, drum'n' bass'den etkilendim, ama bu müziğin öğelerini doğrudan müziğimle ilişkilendirmedim. Grooverider'ın box-setlerinde benim parçalarımı bulamazsınız. Ben bu müzikten sadece gerçekten beğendiğim öğeleri alıyorum. Hip-hop ve cazla da müziğimin ilişkisi böyle. Sonuçta kendime ait bir şeyler yapıyorum.

Peki şu anda yapılan drum'n'bass için neler düşünüyorsunuz?
Eskisi gibi değil. Müziğin içeriğinin kesin çizgilerle çizilmesi ve müziğin çok organize bir forma dönüş-

Ruanda'dan Kürdistan'a, Saraybosna'dan Yağmur Ormanları'na kadar her yer, insanların ellerinden hiçbir şeyin gelemeyeceği duygusu uyandıracak kadar derin bir çaresizlik duygusu veriyor seyircilere. Seyirciler, "Schindler'in Listesi"ndeki uzak kurbanlara gözyaşı dökmeyi Lice'ye, Mardin'e, Hakkâri'ye, Diyarbakır'a, Şırnak'a dikkat göstermekten daha kolay beceriyor. Bilgi, haber, ileti, çağımızda, duyarlılık yaratmaktan, diriltmekten, uyarmaktan çok uyuşturmaya, çaresiz kılmaya, bezdirmeye yarıyor. **MURATHAN MUNGAN**

Çöp sepetinden bir de gazete devşirdi kendisine. Ama okumak için değil, üzerini örtmek için. Çünkü gazeteler insanı sıcak tutar, bunu bütün evsizler bilir. **JOSEPH ROTH**, Aziz Ayyaşın Efsanesi

Amerika'ya daha şimdi giriyorsun. Japonya ötelerinde, Büyük Okyanusun bir yerinde az sonra sen bir salısın budala! Hey pazartesi, sen bir tarafta pazar, bir tarafta salısın: Serseri herif! Ne diye İstanbul'da bize pazartesiyim diye kafa tutarsın. **SAİT FAİK**, Kayıp Aranıyor

nucu ölen Gregory, 49 yaşındaydı. Cramps'den ayrıldıktan sonra Beast ve The Dials gibi "karanlık emelli" underground gruplarıyla takılan, bir dönem bir sex-shop işleten müzisyen, son zamanlarda Shiver isimli yeni grubuyla meşgul oluyordu.

Pixies single'larının B yüzleri ve ilaveten bazı konser kayıtları "Complete B-sides" albümünde bir araya getiriliyor.

Henüz kesinleşmeyen bir müjde: **Bruce Springsteen** ve orkestrası E-Street Band'in geçen seneki konser kayıtları nisanda yayınlanacak bir albümde günyüzü görecek. Albümde tabii ki "American Skin (41 Shots)" isimli yeni protest-song'a da yer var. Patron'un sahne performansını yakından takip edenler, şu parçaların da albüme girmesini temenni ediyor: "Lost In The Flood", "If I Should Fall Behind", "Code of Silence", "Further On Up The Road", "Land of Hope and Dreams".

Soul şarkıcısı **James Carr** 58 yaşında hayata gözlerini yumdu. Özellikle "The Dark End Of The Street" şarkısındaki yorumuyla ünlenen Carr, bir süredir kanser tedavisi görüyordu. Carr'ın ünlü şarkıları arasında "You've Got My Mind Messed Up" ve Elvis Costello'nun da cover'ladığı "Pouring Water On A Drowning Man" de vardı.

Shed Seven, "If The Truth Be Told" ismindeki yeni albümünü yayınladı.

Beş sene önce "A Girl Like You" şarkısıyla ortalığı birbirine katan **Edwyn Collins** ve Suede'in eski gitaristi **Bernard Butler**, "Message For Jojo" isminde ortak bir single yayınlayacaklar. İki müzisyen daha önce de bazı konserlerde birlikte sahne almışlardı.

Pulp ve **Ian Brown**'dan örnek tavır: Bu yaz gerçekleşecek V2001 festivalinin sponsoru Nestlé, katılımcıların yer aldığı bir CD hazırlamayı ve CD'yle birlikte çikolata dağıtmayı planlıyordu, ancak Pulp ve Ian Brown böyle bir saçmalığa bulaşmak istemediklerini açıkladılar.

Echo And The Bunnymen'in şarkıcısı **Ian McCulloch** solo bir albüm yayınlamaya karar verdi. Albümde kalabalık misafirlerin yer alacağı söyleniyor. Örnek mi istersiniz: Courtney Love (çok eskiden, Liverpool'dan tanışıyorlar), Natalie Imbruglia ve Fun Lovin' Criminals.

Efsanevi rock gazetecisi ve eleştirmeni **Nick Kent** bu yılın sonlarında bir roman yayınlayacak. Romanın ismi konosunda kararsız: Ya "Zonked" olacak ya da "The Superstars and the Slaves". Madem laf açıldı, Nick Kent'in gözüyle 2000'in en iyi üç albümünü de duyuralım: Goldfrapp'ın "Felt Mountain"ı, PJ Harvey'in "Songs From the City, Songs From the Sea"si ve Primal Scream'in "Xtrmntr"ı.

Eski Throwing Muses grubundan **Kristin Hersh**, beşinci solo albümünü mart ayında yayınlayacak. "Sunny Border Blue" ismindeki albümde bir de Cat Stevens cover'ı var: "Trouble".

Nisan ayında Rhino Records, **Gram Parsons**'ın müzikal tarihini 46 şarkıda özetleyen iki CD'lik bir albüm yayınlıyor. "Sacred Hearts & Fallen Angels: The Gram Parsons Anthology". Neo-country'nin babası kabul edilen ve Byrds, Flying Burrito Brothers gruplarının beyni Parsons 1973'de 27 yaşındayken ölmüştü.

Depeche Mode mayıs ayında "Exciter" isimli albümüyle geri dönüyor. Nisan ayında ise ilk single "Dream On" yayınlanacak. Albümün prodüktörü Mark Bell. "The Sssound Of Mmmusic" albümüyle ve Michel Houellebecq'le yaptığı çalışmayla dikkatleri çeken Fransız elektronik müzikçi Bertrand Burgalat da Depeche Mode'un bir şarkısına remiks yapacak.

Fransız ikili **Air**'in yeni albümü "10 000Hz legend" ilkbaharda yayınlanıyor. İki parçada Beck'in, bir parçada ise Jason Falkner'ın emeği var.

Kelis'le ve Jay-Z'le çalışmalarından tanıdığımız prodüktör ikili **The Neptunes**, N.E.R.D. kod ismiyle ilk solo albümleri "In Search Of"u yaz başında yayınlayacak. İkili ayrıca Michael Jackson'ın yeni albümüne ve Rage Against The Machine'den ayrılan Zach De La Rocha'nın ilk solo albümüne destek veriyor...

mesi sonucu kendi içinde tartışmalar ortaya çıktı. Fakat ilk ortaya çıktığında her şeydi, taze bir soluktu, müzik üretim aşamasına yeni bir yaklaşım olabileceğini ortaya koydu. Şimdi kapalı bir daire haline geldi: "Eğer şöyle yapmazsan buna drum'n'bass diyemezsin!" Fakat hâlâ kaliteli işler yapılıyor. Ama beş sene önceki gibi ulaşılması kolay değil, bu müzikleri aramalısınız.

Bu aramamızı gerektiren müzikleri yapanlar kimler?

Aslında tam drum'n'bass olmayan, yavaş tempolu breakbeat yapan T-Power. Yine breakbeat denilebilecek Tech-ich...

Drum'n'bass'ın daha medyatik simalarını pek tutmuyorsunuz galiba...

Photek dışında. Photek son albümü "Solaris"de oldukça farklı şeyler yaptı. Artık drum'n'bass yapamayacağının, o sınırlar içinde yeni bir şeyler bulamayacağının farkına vardı. Bence açık olmalısınız, müzikteki bu sıçramaları anlayışla karşılamalısınız.

Yaptığınız müziği, kayıt sürecini de dikkate alarak, fiziksel olarak nasıl tanımlarsınız?

Tamamen sample tabanlı, yani başka müziklerin segmentlerinden oluşan bir ses kümesi.

Hangi tür müziklerin?

Tüm müziklerin, yani bu konuda "benim sample kaynağım 70-80'lerin müziğidir" demiyorum. Ama ağırlıklı olarak akustik olan veya akustik olarak çalınabilecek olan parçalardan sample alıyorum ve bu sample'ları üst üste bindiriyorum. Sonuçta daha büyük, daha karmaşık bir ses ortaya çıkıyor.

Cujo lakabını kullanıyordunuz. Niye o ismi bırakıp kendi orijinal isminize döndünüz?

Daha önce Ninebar diye bir plak şirketiyle çalışıyordum ve oradan yayınladığım müzik Cujo adıyla çıkıyordu. Ninja Tune'a geçtiğimde Ninja Tune bu ismi kullanmamı istemedi. Ben de kendi ismimi kullanmaya başladım.

Sadece DJ performansı yapıyorsunuz, canlı bir şeyler yapmayı niye hiç düşünmüyorsunuz?

Çünkü bu müzik canlı enstrüman çalınarak yapılmıyor.

Fakat bir kısmı canlı çalınabilir.

Ben bunun işe yarayacağını sanmıyorum. Bu müzikteki asıl unsur, müziğin bilgisayar ve sampler'la yapılması. Canlı bir şov yapmamın tek nedeni, daha çok albüm satabilmek olurdu. Bir turne düzenlerdim, büyük kitlelere çalardım, bir grup kurardım... Ama bunlar benim yapmak istediklerimden çok farklı şeyler.

Bir alternatif daha var, o da sahnede sample'larla canlı bir şey yapmak.

Bu teorik olarak mümkün olsa bile, pratikte mümkün değil. Eş zamanlı olarak altı-yedi ayrı ses çalmak ve bu seslerin sürekli değişmesi sonucu oluşacak kaosu kontrol edebilmek çok zor. Bunun yapılabileceğini kabul etsek bile, bilgisayarın düğmelerine basan birini seyretmek oldukça sıkıcı olurdu. Benim yaptığım müziğin canlı performansla pek bir alakası yok.

Bir lafınız var: "Nereden geldiğiniz ve köklerinizin nelere dayandığı insanları oldukça fazla ilgilendiriyor, ama asıl olarak nereye gittiğinize pek önem verilmiyor." Peki siz nereye gidiyorsunuz?

Belirgin bir rotam yok. Benim bu lafı sarf ederken asıl belirtmek istediğim, köklerinin yaptığın müzikle mutlaka ilişkilendirilmesi gerektiğine duyulan inançtı.

"Foundations" albümünüzde oldukça kitsch Disney-vari sample'lar kullandınız. Bunu yaparkenki amacınız neydi?

"Foundations" albümünün fütüristik bir albüm olmasını, ama bir yandan da albümün 40'ların, 50'lerin havasını yansıtmasını istiyordum. Bana bu zaman dilimini en iyi anımsatan sesler, o dönemin Disney animasyonlarında kullanılan müzikler. Bu tür nostaljik seslerle fütüristik seslerin yan yana olması oldukça ilginç geldi bana.

Montreal gibi caz festivallerinde çaldınız. Kendinizi caz müziğinin bir parçası, bir uzantısı olarak görüyor musunuz?

Hayır.

Sizi bu şekilde algılayanlar mı var?

Bilemiyorum. Bence caz tamamen canlı çalmakla ilişkili bir tür. Cazda doğaçlama ve müzisyenler arasındaki konuşmalarla gelişen bir etkileşim var. Benim yaptıklarımın bunlarla hiç alakası yok. Fakat müziğimin beslendiği türlerden belki de en önemlisi caz. Bu yüzden böyle organizasyonlara beni de davet ediyor olabilirler.

Söyleşi: ***Özhan Binici***

→7

İngiliz Modern Müzik Günleri Britonica:
Fuzz against Junk
Mix Master Morris

The British Council · BRITISH AIRWAYS · KODMÜZİK ORGANIZASYON

Fujifilm Music Week-Ends > Nu Jazz
Attica Blues

FUJIFILM

RADIO XI-GEN FM 95.9 İSTANBUL

Garanti Caz Yeşili
David Murray Quartet

Garanti

Mavi Müzik
A Guy Called Gerald

mavi müzik

Şehbender Sok. No:3 Asmalımescit
Tünel Beyoğlu 80040 İstanbul
Tel: (212) 292 73 68
e-mail: babylon@turk.net

babylon Şubat'01

www.babylon-ist.com

İngiliz Modern Müzik Günleri: Britonica

Fuzz Against Junk (Londra)

2 Şubat Cuma / 3 Şubat Cumartesi

İngiliz Modern Müzik Günleri: Britonica

Mix Master Morris (Londra)

7 Şubat Çarşamba

Mavi Müzik

A Guy Called Gerald (New York)

9 Şubat Cuma / 10 Şubat Cumartesi

Fujifilm Music Week-Ends > Nu Jazz

Attica Blues (Londra)

16 Şubat Cuma / 17 Şubat Cumartesi

Montreal Tribal Trio featuring Mercan Dede (Montreal)

23 Şubat Cuma / 24 Şubat Cumartesi

Garanti Caz Yeşili

David Murray Quartet (New York)

28 Şubat Çarşamba / 1 Mart Perşembe

Replikas > 1 Şubat Perşembe

Tiyatro Boğaziçi "Yeni bir hayat için" > 6 Şubat Salı

Açık Radyo 94.9 Partisi > 8 Şubat Perşembe

El Dia De San Valentin > 14 Şubat Çarşamba

Ayşe Tütüncü "Piyano-Perküsyon" Grubu > 15 Şubat Perşembe

Kompania Ketencoğlu > 22 Şubat Perşembe

İstanbul Jazz Collective & Ricky Ford > 27 Şubat Salı

Şehir Uykuda > 13 Ocak & 20 Ocak Salı

Radikal · total iletişim · TÜRK•NET · RADIO XI-GEN FM 95.9 İSTANBUL · "Açık Radyo." 94.9 · MAS

BEYHAN MURPHY "SEYAHATNAME 2001"İ ANLATIYOR

"Dans, tasarım, video, tekst ve müziğin buluştuğu bir mültimedya prodüksiyon" izlemek ister misiniz? – *Olabilir, isteriz...* Peki ya bu "prodüksiyon"da Evliya Çelebi ile Orhan Pamuk randevulaşıyorsa, adı da "Seyahatname 2001"se?.. *–Sahi mi? Ne güzel. Nerde, ne zaman?..* 7 Şubat'ta Ankara'da, 11 Şubat'ta –af buyrun– Bahreyn'de, 15 Bursa, 17 İzmit, 20-21 İstanbul, 26-28 yine Ankara'da... – *Kimin başının altından çıkıyor bunlar?* Beyhan Murphy ve Mercan Dede'nin... Bu ay Roll'da misafirlerimiz Beyhan Murphy ve Evliya Çelebi... Bir dahaki aya da kısmetse, –"Seyahatname" albümünü yeni yayınlayan– Mercan Dede'yle buluşuyoruz.

MOLLA MEHMET UÇARSA BİZ DE UÇARIZ

Aklına nasıl düştü "Seyahatname"?

Beyhan Murphy: "Yeni bir şey yapma zamanı geldi" dürtüsünü aldığım andan itibaren, bunun şimdiye kadar yaptıklarımın bir ileri safhası olmasını istedim. Bunun hayatla ilgili, doğumla ölüm arasındaki hayat yolculuğuyla ilgili –yani insan tekâmülüyle ilgili– bir şey olması gerektiğini düşünürken, bir yerden Evliya Çelebi geçti elime. Baktım "Seyahatname", dedim "tamam". Aslında Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"siyle benim anlatmak istediğim içsel yolculuğun uzaktan yakından ilgisi yoktu. Dolayısıyla çok iyi olur diye düşündüm.

"Seyahatname"deki yolculuk nasıl bir yolculuk?

"Seyahatname"de her şey dış tasvirler: Gittiği beldelerin kaleleri, çevre köyler, acayip bir takım şeyler, inanılmaz ağaçlar, donan nehirler, fil doğuran kadın, saz-söz alemleri, yeniçeriler şöyledir, İstanbul'daki cenk seyirleri böyledir... Kısacası, içsel dünyayla ilgili pek bir şey yok.

Ama bir taraftan da, aldın eline ciltleri, okuyorsun...

13 ciltlik bir ansiklopedi bu. Hâlâ bitmedi aslında. *(gülüyor)* Bu arada da Orhan Pamuk okumaya başlamıştım. Geç kalmış bir okuma aslında. O güne kadar girememiştim Orhan Pamuk'a. "Öteki Renkler" kitabında küçük, kısa kısa yazıları var: Çağdaş insanın içsel yapısı, dünya görüşü, korkuları, tedirginlikleri, herhangi birimizin yaşayabileceği durum senaryosu... Mesela "Fırtınadan Sonra" diye bir bölüm var, çok güzel bitiriyor onu: "Bazı şeylere uyanmamız için fırtınayı mı beklememiz gerekiyor?" diyor. İçsel tasvirler gibi geldi bana. Yani tam Evliya Çelebi'nin karşısında...

Kitaplar elindeyken bir taraftan oyunu tasarlamaya başladın, öyle mi?

Evet, ben kendimi doğal bıraktım, kitap bana konuşsun istedim. Mesela kale tasvirlerine sıra geliyor, ben hemen atlayıp geçiyorum oraları. Ama mesela tak diye bir şey görüyorum, "acayip şeyler" başlıklı.

Kendi de mi "acayip" diyor?

Evet, bu tabiri kullanıyor. Bir ağaç varmış, gölgesinde 40 bin koyun gizlenirmiş, çevresini ancak 40 adam sararmış. Bir kadın varmış, altı ay denizin içinde yatarmış, küçük deniz hayvanları etlerini yermiş... Böyle manyak şeyler var. Çok fazla büyü var, çok fazla simya var... Biraz abartı da var tabii. Bilemiyoruz, belki de bize şimdi abartı geliyor. O zamanlar büyü diye bir şey vardı sahiden de, simya diye bir şey geçerliydi. Mesela Derviş Mehmet diye birinin yaptıklarını anlatıyor: Derviş Mehmet –ya da Molla Mehmet– paşayı ve misafirlerini eğlendirmek için geliyor. Çuvalından neler çıkıyor neler! Kaplan derisi, vaşak postu, kurumuş adam kafası, keçi boynuzu, deve yününden ipler, kendir tohumları, karaçalı dikenleri, hokkalar içinde yağlar, macunlar, tatlılar, karpuz çekirdekleri, hıyar çekirdekleri, rakı, sirke, şarap, mürekkep, kertenkele ölüsü, tüyleri tuzlanmış arslan kellesi, katır dişi, keçi paçası, eşek ayağı, türlü böcek haşeratı... Sular yağdırıyor odanın içine, herkes boğulmaya başlıyor, sonra bir anda sular yok oluyor. Adam uçuyor, uçuruyor. Havaya top atıyor, top havada kalıyor. Evliya Çelebi de bir taraftan mantık yürütüyor, açıklamaya çalışıyor, "topun içinde herhalde çiğ vardı, çiğ ısınınca buhar oldu, topun inmesi o yüzden bu kadar uzun sürdü" diyor... *(gülüyor)*

Çok görsel, sinematografik şeyler bunlar değil mi?

Hem de nasıl... Her şey görünür dünyadan ibaret olmadığı için, simya hoşuma gitti. O zamanlar bunu yarıçıplak deli divane Derviş Mehmet yapıyor olabilir, ama bizim yaşamımızda yaptığımız da bir çeşit simya. Kendimizi bir yerden bir yere döndürüyoruz. Bir dönüşüm var. 14 yaşınla 24 yaşın bir değil. Bunu sahnede illüzyonla gösterebiliriz. O zaman illüzyonist Kubilay giriyor işin içine. O da işin tatlı büyüsü. Derviş Mehmet uçuyorsa biz de uçacağız yani.

Sokaklardan insan tasvirleri falan da vardır, müzisyenler, saz-söz alemleri?..

O kadar hicivsel kelimelerle mesela İstanbul çelebilerini anlatıyor ki, o adamlar bugün halen var. Magazin programlarında filan görüyoruz, bunlar aynı adamlar... "Sırmalı kumaşa gark olmuş, gözü sürmeli, baş misvakli, eli mercan tesbihli ve ökçesiz kırkar dirhem pabuç giyerler, cenk seyrine gelirler" diyor... "Ömründe Edirne kapısından öteye taşra görmemişlerdir, ama halkı anlar geçinirler" diyor... "İstanbul çelebisinin okumuşları müsannif ve müellif, reşit ve haluk, halim ve selim olurlar. Ama tiryaki ve berşnakleri –yani, macun kullanıcıları– gayet inatçı, dedikoducu ve dahhal olur, her işe karışırlar..." "...Bazısı samur kürkünü hizmetkârına vermiş, oğlanıyla müşavere eder..." İstanbul'daki safahatle ilgili şeyler var, şimdi de süregelen safahatle ilgili şeyler... Pehlivanlar, cambazlar, şişebaz, kumarbaz, köpekbaz, horozbaz, şimşirbaz,

Bir ağaç varmış, gölgesinde 40 bin koyun gizlenirmiş, çevresini ancak 40 adam sararmış. Bir kadın varmış, altı ay denizde yatarmış, küçük hayvanlar etlerini yermiş... Böyle manyak şeyler var Evliya Çelebi'de.

Foto: Şahan Nuhoğlu

ateşbaz, aynabaz, yılanbaz, kebeşbaz... Mesela, "burda öyle yankesiciler vardır ki, sürmeyi yerinde bırakır, gözü çalar" diye anlatıyor... *(gülüşmeler)* Bankaların hortumlandığı bir zamanda bu çok denk düşüyor. "Seyahatname"deki güzellik, her an her şeyin her şeye senkron tutturabilmesi. Dış ve iç anlamlar var, hep bir tekst ve sub-tekst var Evliya Çelebi'de. Çok şeylere yorabilirsin. Ama ben bunu, oyunda çok bariz olarak yapmıyorum. Bir takım yorumlar çıkabilmesi için opsiyonlar bırakıyorum.

Gencecik yaşından ölene kadar sürekli seyahat etmiş böyle bir adama bir tür saygı duydun ya da kıskandın mı?

Evet. Ve kendinden "hakir" diye bahsediyor yazılarında. "Gene bize seyahat etme dürtüsü geldi" diyor. Altı ay İstanbul'da durmuş, daral gelmiş, haydi, tekrar yola çıkıyor. Melek Mehmet Paşa'nın yanında. Melek Mehmet Paşa 4. Murat'ın damadı. Çok seviyor Evliya Çelebi'yi. Rüyalarını ona anlatıyor, yanına on tane hizmetkâr, yirmi tane at veriyor. Fakir seyahatler değil bunlar, Evliya Çelebi'nin epey imkanı var. Çok kolaylıkla seyahat edebiliyor. Düşünsene, Hollanda'ya kadar gitmiş. Kuzey Afrika, Yemen, Hindistan, gidebildiği son noktaya kadar gitmiş adam... Ve yaptığı işi çok seviyor, hissediyor, insanlarla ahbaplık ediyor. Adam çok doğal. Çok organik bir şey bu onun için... "Seyahatname"de bir tek şu yok: Kadın tasvirleri yok doğal olarak. Çok az. "Buranın kadınları saçlarını uzun tutarlar, paçası dar don giyerler, pek güzellerdir, yanakları al aldır..." gibi şeyler, o kadar...

Fotoğraflar: Merih Akoğul

Kendisinden bahsediyor mu, mesela kendi cinsel hayatı, aşkları gibi şeyler hissediliyor mu?

Hayır, hiçbir şey yok. Cinsellikle ilgili hiçbir şey yok, ama hiç evlenmediğini biliyoruz... Bazı yazarların Evliya Çelebi'yi hor gören yazılarına rastladım. "Yok canım, o kadar kültürlü değildi, edebi derinliği yoktu" diyenler var. Ama birçokları da "çok naiftir, anlatımı yalındır, çok tatlıdır, zamanını çok güzel yansıtır" diyor.

Bu kadar görsel zenginlik barındırmasına rağmen sinemada, tiyatroda pek işlendiği söylenemez değil mi "Seyahatname"nin?

Benim bildiğim yok. Çok bakir. Ama tarih bakir zaten Türkiye'de. Nedense herkes tarihten korkar. Tarihçi kakadır. Oysa millet Shakespeare'i bitiremedi, 5. Henry'yi, 8. Henry'yi hâlâ bitiremedi insanlar. Bizse dönüp de ne varmış diye hiç bakmıyoruz. Son yıllarda müzik alanında biraz gelişme oldu. Tasavvuf müziğinde falan bir kıpırdanma var... Ben hiçbir zaman böyle şeylerden kaçmadım, İngiltere'den geldiğim günden beri Türkiye'nin kendi tarihi ve kültürüyle ilgili bakir alanlara girip oradaki hazinelere bakmak istedim hep.

Senin uzun müddet burda olmamanla alâkalı olmasın bunun?

Burda yaşayınca insan merak etmiyor nedense. Burdaki insanın gözü Avrupa'ya dönük olduğu için... Ben ordayken ise doğal olarak yüzüm bu tarafa dönüktü. Ama bak, sekiz senedir burdayım, hiç azalmadı. Şimdi "Seyahatname"yi yaparken bir sonraki oyunu düşünüyorum. Hiçbir şekilde Batı'daki bir tarihsel kişilikle, Batı kültürüyle ilgili bir çekim uyanmıyor. Anlatım unsurlarımız, araçlarımız Batı şüphesiz. Ya da evrensel diyelim... Aslında bütün olay, bir korelasyon kurmak o zamanla bu zaman arasında. Bu anda varoluyorsak muhakkak içimizde geçmişi taşıyoruz. O zaman bir ilişkilendirme doğal olarak var içimizde. Ama bunu çoğu zaman örtüyoruz. Oysa her anın içerisinde bir dolu anlar var. Oyunda biraz o anları açmaya çalışıyorum galiba. Oyunun kendine ait katmanları var. Kendi içerisinde küçük yolculukları var. Oradaki her bir oyuncunun da, her bir bireyin de kendi hayat yolculuğu var.

Bu yolculuk kavramını, hep zamanda bir yolculuk olarak kullanıyorsun, değil mi? Yani mekânda ve coğrafyada bir yolculuk değil, Evliya Çelebi'ninki gibi.

> **"Burda öyle yankesiciler vardır ki, sürmeyi yerinde bırakır, gözü çalar" diye anlatıyor... Bankaların hortumlandığı bir zamanda bu çok denk düşüyor.**

Değil. Zamanda ve içten dışa ya da dıştan içe bir yolculuk. Coğrafya İstanbul aslında. Ama oyun İstanbul'u gezmiyor. İstanbul'un simgelediği bir takım şeyleri geziyor. İstanbul Türkiye'nin merkezi ve dünyanın da merkezlerinden bir tanesi.

İstanbul neleri simgeliyor?

İnsan tecrübesinin gidebileceği bütün boyutları simgeliyor... İstanbul'da aynı anda çok şey barınıyor. An içerisinde an var. Mimari, insanlar... Bazı sokaklar var, bir giriyorsun, burası 100 yıl önce mi, 300 yıl önce mi diye düşünüyorsun. Ya da 50 sene sonrasını falan görüyorsun. Hep birbirine karşı, birbirine doğru bir yolculuk var. Her an herkes bir yere doğru yolculuk ediyor, geçmişe dönüyor, buraya geliyor, geleceğe gidiyor, geri dönüyor... Bu cezbediyor beni. Bu İstanbul'da çok yoğun.

Ama sen Ankara'da yaşıyorsun. Ankara'da ne var?

Boşluk var. İnsanın üstüne gelmeyen, insana kendini empoze etmeyen bir şehir. Olduğu gibi olmuşluk var Ankara'da. İstanbul öyle değil. İstanbul seni daima bir yerinden dürtüyor, bir yerlere doğru çekiyor. Ankara'da bu yok, Ankara'da onu sen kendin buluyorsun. Dolayısıyla Ankara karatahta gibi boş ve yalın. Tebeşirini alıp kendin çiz. Ankara'da dışarı çıkıp hayranlıkla bakabileceğin binalar, görsel malzemeler yok. Nereye bakacaksın? O zaman kendi içine bakman gerekiyor. Onun için Ankara'yı tercih ediyorum. İstanbul'da deniz güzel, Yıldız Parkı güzel, şu güzel, bu güzel, hep "ayyy" diyorsun, hep dışarıya karşı bir seyir var. Ama en önemli hazine içeriyi seyretmek. Artık hayatımın bu noktasından sonra yapmam gerekenin bu olduğunu düşünüyorum.

Seni zamanla ilgili bir oyun sahnelemeye iten şey, yaşının ilerlediği duygusu mu? Hayatında belirli bir dönüm noktasına geldiğini mi düşünüyorsun?

Evet.

Sekiz sene önce, ilk geldiğinde, belki "zaman" kavramıyla ilgili bir oyun yapmak istemezdin?..

İstemezdim. Şimdi 42 yaşındayım. Ve 42 yaşındaki bir insanın doğal olarak etrafındaki ölümler artmaya başlıyor. Son dört senede çok fazla ölüm oldu etrafımda. Çok yakın insanlardı. Mesela bir arkadaşım öldü, hakiki bir arkadaşım. Çok acayip bir şey arkadaş ölümünü yaşamak. İlk defa başıma geldi, çok etkilendim, zor toparlandım. Ama o kadar da güzel öldü ki. Sanki isteyerek gitti diyesim geliyor... Belki de yaş ilerledikçe her an gidebileceğimizi, bu hayatların ne kadar geçici olduğunu bilinçaltından bilinçüstüne çıkarıyoruz... "Kuğu Gölü"nün modern versiyonunu sahneye koyacak halim yok, tabii ki işime kendi hayatımdan bir şeyler yansıtmak zorundayım. Bir şey şahneye çıkıyorsa onun içinde ben olmalıyım.

Hazır "zaman"a takmışken, başka metinler ilgini çekmedi mi? Neden Evliya Çelebi ve Orhan Pamuk'la sınırlandırdın? Ahmet Hamdi Tanpınar geliyor akla hemen mesela...

Onun bir şiirini program kitapçığına alacağım. "Ne içindeyim zamanın / Ne de büsbütün dışında / Yekpâre geniş bir ânın / Parçalanmaz akışında..." Başlarda biraz daha şiire, başka çağdaş yazarlara girsem mi dedim. Ama ne de olsa bir dans prodüksiyonu. Tekstle de boğmamak lazım. Varolan tekstler, hayat yolculuğunda geçirdiğimiz safhaları, tecrübeleri anlatmak için bir araç. Kurguyu yürütüyor.

Tekstleri hazırlarken Evliya Çelebi'nin dili bir sorun yarattı mı?

Evliya Çelebi'nin dili günümüze kadar biraz sızmış durumda. Bazı kavramlar, özellikle de felsefi ve insan durumunu anlatan kavramlar ancak o kelimelerle en güzel ve en doğru biçimde ifade edilebiliyor. Bence bunların korunması gerekiyor. Ben Türkiye'ye döndüğümde hâlâ bu eski kelimelerle konuşuyordum ve herkes bana gülüyordu. Bilâhare, istikamet, güzergâh, tekâmül,

tecelli, selâmet gibi şeyler... Çok yönlü kavramlar bunlar. Benim hoşuma gidiyor eskiyle yeniyi karıştırmak. Zıt şeyler, ters şeyler ilgimi çekiyor. "Oyunda niye Meltem Cumbul var, niye Cem Yılmaz var" diye soruyorlar. Niye olmasın? Hep kalıplar içinde mi yaşamamız gerekiyor? Sanatsal standart düzeyini yöntem belirler. Oraya varıştaki, o yolculuktaki metod çok önemlidir. Metodun doğal, organik ve samimiyse, sonuç da dolayısıyla, tabiri caizse kaliteli olacaktır. Metodun ticari kaygılar taşıyorsa, kalıpçı veya yüzeyselse sonuç da yüzeysel çıkacaktır.

Ögeler önemli değil, Meltem önemli değil, Cem önemli değil, işleyiş önemli.

Bir dans gösterisine nasıl dahil ettin Cumbul ve Yılmaz'ı? Onları nasıl kullandın?

Onlar sahnede değiller... Önce müziklerden bahsetmem gerekiyor. Arkın'la (Mercan Dede) bizim tanışmamız telefon ve internetten oldu. Bunlar teknolojinin araçları. Biz bir sene filan karşılaşmadık, sadece internetten konuştuk. Sonra kısa bir süre karşılaştık, görüştük. Müzik de yine internet kanalıyla oldu. Dolayısıyla, müthiş bir çağda yaşıyoruz. Mesafe algılaması artık değişmiş demektir. Materyal dünyaya bağımlı yaşamamız gerekmiyor. Bir anda ben "connect" olup Arkın'la konuşabiliyorum. O zaman "material world" bize bir araç oluyor. Duygusal, aklî ve sezgisel iletişim bu şekilde de devam ediyor. Ayrıca Arkın'la benim yüzyüze konuşmam, telefon ya da internette bağlantı kurmam gerekmeyebiliyor. Bu bir frekans meselesi. Frekansın tutuyorsa eğer, o zaman bir takım duyular ve sezgiler ön planda oluyor, bunlar da maddeötesi kurallara bağlılar. Mesela ben bir şey düşünüyorum, o onu meğersem yapmış, daha ben söylemeden... Sanat alanında böyle şeyler çok fazla oluyor... Sonuçta, Arkın'la benim aramdaki bu korelasyonun bir benzeri, oyunun içinde de olsun istedim. Bir kadın ve erkek. Meltem ve Cem. Sanki teksti birbirlerine anlatıyorlar, ama hiç karşılaşmıyorlar, "live" olarak orada değiller.

Nerdeler?

Videodalar. Görüntülü chat gibi bir şey. İki aktör olarak konuşmalarla, metinlerle kurguyu yürütüyorlar. Rol olarak bir şey yok. Kimse Evliya Çelebi değil oyunda. Ya da herkes Evliya Çelebi. Eğer illa da bir Evliya Çelebi isteniyorsa, Arkın'ı yapabiliriz. *(gülüyor)*

Müzikten söz edelim. Nasıl bir müzik yaptı Mercan Dede?

Tarih ve şimdiyi en güzel sentezleyen adam bence Arkın. Başlarda ona kafamdakilerle ilgili pek bir şey söylemedim, kabaca anlattım. Biraz spontane çalışmayı seviyorum, bakalım neler çıkacak diye bekliyorum.

"Seyahatname"yi okumadı mı?

"Kuğu Gölü"nün modern versiyonunu sahneye koyacak halim yok. İngiltere'den geldiğim günden beri Türkiye'nin kendi tarihi ve kültürüyle ilgili bakir alanlara girip oradaki hazinelere bakmak istedim hep.

Hayır, okumadı, ben ona bazı bölümler yolladım. Onun için de yeni bir tecrübeydi. Dans müziği yazmak başka bir olay. Ben genelde sezgiler, hisler ve konu başlıkları verdim ona.

Mercan Dede adını kullandığına bakılırsa, elektronik müzikten ziyade, akustik-mistik şeyler yapmış olmalı...

İkisinin arasında bir şeyler. Bayağı sample kullandı. Perküsif ritmler var tabii ki. Türk müziği enstrümanları var, bendir, ney... Ama keman ve gitar da var. Çok az vokal var. Atmosferik sesler bayağı fazla. Bazı bölümleri doğaçlama bırakıyoruz. Sahnede olup bitecek her şey. Çünkü zaten bazı bölümleri dansçılar da doğaçlayacak... Müzikler biraz etnik içerikli ama, ezgi gibi değil. Dansta melodiden ben hep kaçınırım. Sound olarak etnik olduğunu söyleyebilirim...

Koreografik anlayış olarak yeni bir şeyler var mı oyunda?

İnsan materyalini biraz daha işlemek var. Önceden edinilmiş koreografik metodları daha az kullanıp, o an provada gelişebilecek yeni metodlara açık olmak var. Daha birinci günden, daha bir tane bile dans adımı yapmadan, on gün boyunca sadece ve sadece workshop yaptık. Mesela bir saat boyunca oturup ölümden konuştuk. 23 yaşında dansçı da var, 38 yaşında dançı da var aralarında. İlla fiziksel ölmek değil, ölmek nedir sizin için, önce bunu bir araştıralım, bakalım neler hissedeceksiniz? Laboratuarda önce bu ögeleri dansçılara verip bir düşünmelerini sağlamak istedim. Bakalım ne yapacaksınız, bedeninize bu nasıl yansıyacak?

Bu normal midir, dansçılar böyle konuşur mu oyundan önce?

Çağdaş dansta bunun olması lazım kesinlikle. Koreograf olarak senin sorumluluğun bu: Dansçının bir duyguyu, tecrübeyi yaşamasına fırsat vermek. Didaktik biçimde bir şeyi empoze etmemek gerekiyor. Böyle çalışmayı onlar da tercih ediyor zaten. Bir dönüşüm oluyor içlerinde. Kendi yolculuğu olmuş oluyor herkesin. Ekimde başlayıp şubatta bitecek bir yolculuğu oluyor her dansçının. Bu da onların seyahatnamesi.

Müzisyenlerden şuna benzer lafları çok sık duyuyoruz: "Ben her şeyi müziğimle anlatabiliyorum, zaten konuşamadığım için müzik yapıyorum..." Dansçılarda da "ben ancak vücudumla anlatırım" gibi bir tavır var mıdır?

Evet, böyle dansçılar da var. Eğer entellektüel kapasitesi fazla bir dansçıysan konuşursun. Çok duygusal bir adamsan, konuşmayıp dans etmeyi tercih edersin. Modern dansta çok daha fazla konuşan dansçı var. Bu kesin. Türkiye'de sahne sanatları eğitiminde kimseye konuşma şansı verilmiyor ki. "Ee, anlat bakalım Kemal, neler hissediyorsun" diye soran bir hoca yok ki konservatuarlarda. Düşünemiyor çocuklar. Böyledir, şöyledir, bacağını bu kadar döndür, şu kadar kaldır... Belki sahiden de klasik dansta buna gerek yok. Klasik dans, estetik bağımlı. Çıkış noktası estetik. Çıkış noktası insan değil.

Modern dansın çıkış noktası insan mı?

İnsan. Yaşam. Durum. Ama kesinlikle çıkış noktası estetik değil. Ama kendi içsel estetiği var tabii. Mesela İngiliz Paul Clayden geldi, sahnede bir intiharı canlandırdı, çok grotesk bir andı, suyla boğdu kendini. Ama müthiş bir estetik vardı. Bunu kalkıp da klasik bale estetiğine alışkın bir insana anlatamazsın. O an o kendi içerisinde bütünsel bir ana varmıştı... Özellikle düşüncelerin bireysel ifadesi çok yoğun modern dansta. Sosyo-politik, seksüel-politik durumlar çok irdelenmeye başladı. İnsanlar kendilerini koşup duvarlara çarpıyorlar, yerlerde yuvarlanıyorlar, birbirlerini eziyorlar, kafalarına taşlar yağdırıyorlar sahnede... Artık keşfedilecek pek bir şey kalmadı, bütün araç gereçleri keşfettik zaten. Keşfedilecek ebedi bir şey var ki, o da insanın kendisi.

Söyleşi: ***Derya Bengi***

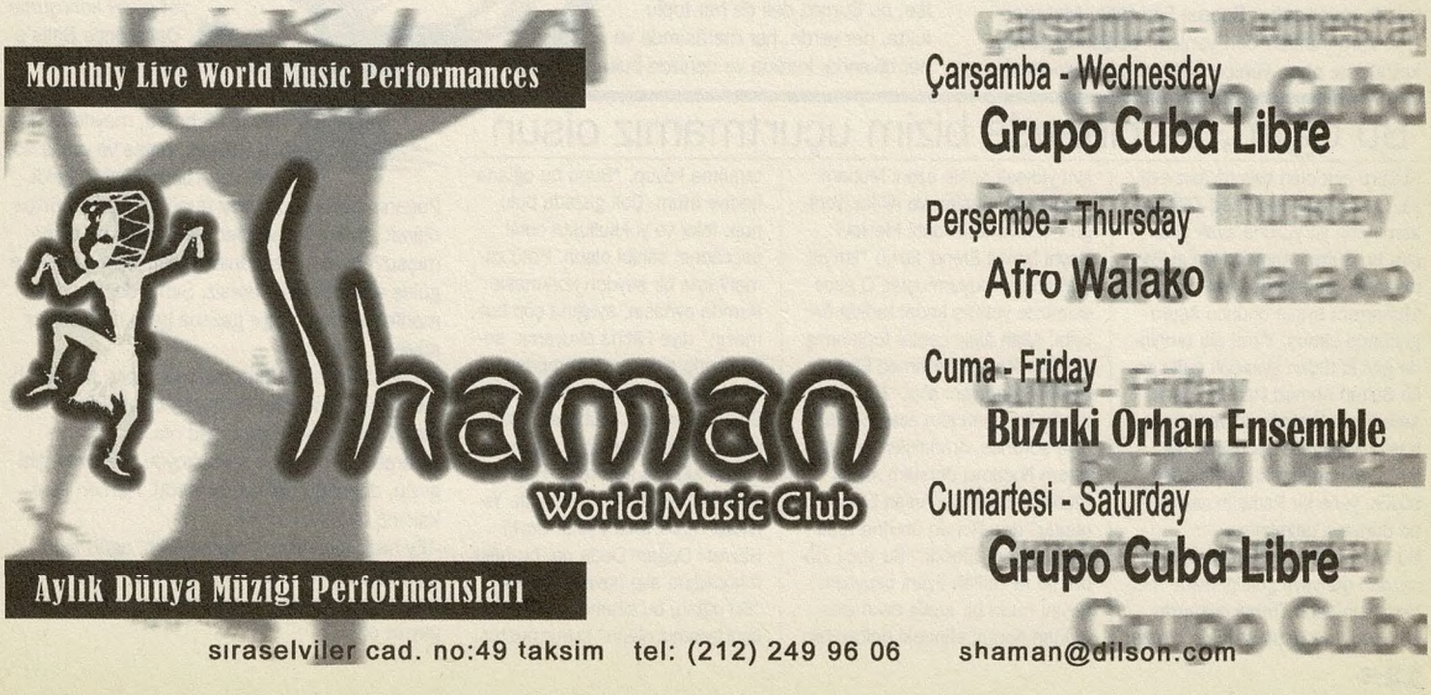

SEYAHATNAME 1611-1682

Evliya Çelebi Bin Derviş Mehmed Zıllî

HARİKALAR DİYARINDA

Kudurmuş köpek gibi bir nefs

Fatih Sultan Mehmed Han'ın oğlu Sultan Bayezid Veli'nin birçok menkabeleri vardır. Bunlar içinde şu menkabesi çok garibtir:

Saltanatları zamanında vefatından yedi sene evveline kadar et yememişlerdi. Bir gün canı paça istedi. Nefsi fazla zorladı. Kendisi ise nefsi ile büyük bir mücadeleye girişerek paça yemedi. Nihayet bir sahan sirkeli ve sarmısaklı paça getirtip nefsine hitaben: "Ey nefis! İşte istediğin paça geldi. İstersen çık ye!" deyince, ağzından hemen gelinciğe benzer, iki gözü kör bir mahlûk çıkıp sahanın kenarına geçerek, kudurmuş köpek gibi paça suyunu içmeye başladı. Karnını doyurduktan sonra, Bayezid-i Veli'nin hırkasına koşarak ağzından içeri girmek isteyince, eli ile çarpıp yere düşürdü. Mahlûk yerde tortop yatarken "Şunu vurun!" diye bağırdı. Masadcıbaşı geldiğinde orada olan hizmetçi yetişip ayak altında öldürdüler. Zamanın Şeyhülislâmı "Kâmil insan bu nefis ile muazzezdir. Nefis insan vücudunun bir parçasıdır. Bunu kefenleyip gömmelidir" diye fetva vermesi üzerine, kefenleyip kalabalık bir cemâat ile namazını kıldıktan sonra, Bayezid kubbesi yakınında küçük bir mezara gömdüler. Bunun için halk arasında, "Sultan Bayezid iki kere öldü ve iki kere namazı kılındı" derler.

Taş değil, saf balgam

Evliya hakîrin hayatı boyunca ellerinden öpüp dualarını aldığı ve şerefli sohbetlerinde bulunduğu dervişler, şeyhler ve velî olması muhtemel kişiler arasında Melamîlerin reisi, insanların sevgilisi divane Burnaz Mehmed Çelebi de vardır.

Burnaz Mehmed Çelebi, "Sabah sabah delisi" adı ile meşhurdur. Babası Eğri fâtihi Mehmed Han zamanından beri yeniçeri ocağında çavuş kethûdası olup, yeniçeri ağaları kola bindikleri vakit bu divane çelebi de babası ile birlikte kol dolaşır, arama sırasında ele geçen suçluları habsederdi. Bir gün babasına kızarak "Sabah ölürsün" demiş. Allah'ın hikmeti, seher vakti babası ölmüştür. O zamandan beri Divane Çelebiye "Sabah sabah" dedikleri vakit, başını taştan taşa vurur. Allah bilir ya, o baş taşlara vurdukça Adana kabağı gibi küt küt öterdi. Birine kızdığı zaman "yuf" deyip burnundan balgam çıkararak kızdığı kimsenin üzerine atar ve biçare adamın üstünü salyangoz gibi balgama bulardı.

Bir kere birkaç arkadaş ile divan seyrine giderken bu divaneye Divanyolu'nda rastgeldik. Başına bir bostancı külâhı giymiş, omuzunda bir tüfek kundağı, bir ağat parçasına binmiş, dizgini elinde sıçrayarak koşuyor, caddenin sağ ve solundaki dükkân sahibleri ile çeşitli şakalar yapıyordu. Yanımızdan geçerken, "Sakın, atım değer" diye elindeki sopanın ucunu arkadaşımın ayağına öyle vurdu ki, biçare topallayarak: "Bre gidi deli" diyerek kendisine bir tokat vurdu. Divane, hemen elini burnuna sokarak çıkardığı sümüğü arkadaşımın suratına attı. Arkadaşım "Vay gözüm çıktı!" diye bağırmaya başladı. Ben de hey gidi divane, elinde taş varmış, arkadaşımın gözü çıktı, diye bakarken anladım ki, zâlim divanenin burnunda bir aydan beri kaskatı olmuş sümüğü, arkadaşım gözünün akı ve karası sanarak feryada başlamış. "Bre aç, gözün sağlamdır. Vurduğu taş değil, saf balgamdır" dediğim zaman, zavallı gözünü açarak "Allah'a şükür, deli balgamı imiş" dedi.

Divanenin akça tahtası kadar burnu vardı. Lâkin kibirli burnu büyük değil idi. Aklı az bir deli idi. Velhâsıl tuz nasıl her yemeğin tadı ise, bu Burnaz deli de her toplulukta, her yerde, her merâsimde ve her divanda, karada ve denizde bulunur, gece gündüz yatmaz uyumaz, İstanbul'u dolaşır bir divane idi.

Soyulmuş pembe badem gibi üryan binlerce dilber

İstanbul içinde ve etrafında herkesin çekinmeden gidebileceği mesirelerden biri de, Kağıthane mesiresidir.

Arap ve Acem, Hind, Yemen ve Habeş seyyahları arasında bile emsâlsiz bir mesiredir. Hava ve suyunun güzelliği tariflerin üstündedir. Karadeniz boğazına yakın Levend çiftliği denilen derelerden akan bir tatlı suyu vardır ki, bütün çamaşır yıkayanlar gömlek ve sarıklarını burada yıkarlar. Sabun sürmeden iki yıkamada temizlenir. Bazı Hind tüccarları mallarını bu Kağıthâneye getirip bir kere suya batırırlar. Temizlenmesi için bu kâfidir. Bu nehrin iki tarafı çınar, kavak ve salkımsöğütlerle süslüdür. Otu; yonca, terfil, ayrık ve daha bu gibi şeylerden ibarettir. Tatil günleri, kayıklara binmiş binlerce genç ve ihtiyar, sâdık âşıklar, bu eğlence yerine gelip eğlenirler. Bazıları nehre girip yüzerler. İki taraftaki ağaçların kökleri su içinde balıkağı gibi örülmüştür. Bazılarının ayağına o kökler takılıp, "Hay beni denizin sahibi tuttu!" diye feryat ederek korkusundan boğulur. Çok dikkat ister. Binlerce dilber, soyulmuş pembe badem gibi üryan olan vücudlarını mavi ibrişim peştemallara sararak, balıklar gibi suya dalarlar. Saz ve sözünün haddi hesabı yoktur. Hüseyin Baykara sohbeti ederler. Bu eğlence yerinde bir oda acemi oğlanı ile bir acemi çorbacısı hükümet eder.

Sidik seli

Rojgi denilen Bitlis Kürtleri gerçi eski Kürtlerdendir amma, aralarında açık seçik ve kibarca konuşurlar. Kendi kullandıkları sözler vardır ki, bunları diğer yerlerdeki Kürtler anlayamazlar. Fakat bunlar diğer oniki çeşit Kürt dilini gayet güzel konuşurlar.

Daha önce Bitlis'e alay ile giderken zayıf bir ata binen Molla Mehmed, meydana yine o kirli-pirli, palas ve pülâş sarığı ve yırtık hırkasiyle geldi. Paşanın huzurunda biraz duadan sonra, Kürtçe olarak: "Meni bu siyaset meydanına ne çağırmışsız? Ziyafet meydanına çağırmasız, palas ve gülaş esvabı vardır, dersiz. Şimdi de menden marifet istersiz!" diye gazaba gelip nice sözler söyledi. Sonra:

-"Hayyealesselâ. Han ocağı dâim ola. Melek Ahmed Paşa kâim ola. Fisagors, Ebu Ali Sina ve biraderi Ebil Haris'in ruhu şâd ola."

Diyerek meydana bir çuval koydu. Pehlivan gibi gezip, döndüğü daireye el vurdu. Hemen elini kaldırıp dedi ki:

-"Ey hazır olanlar ve dostlar! Bilin, agâh olun; eğer katı yürekli merd kişiler iseniz, beni ayak direterek seyrediniz. Ve illâ bir ayak önce çıkmaya gayret edin."

Bu oğlan, bu cihanda bizim uçurtmamız olsun

Kusuru çok olan ben (riyâsız evliyâ, Derviş oğlu Mehmed Zıllî) ana karnından yeryüzüne ayak basışım bu Sultan Ahmed Hân'ın Padişahlığı zamanında bin yirmi yılı Muharrem ayının onuncu Aşura gününde olmuş. Yirmi altı tarihinde iyiyi kötüden ayıracak çağa gelip Sultan Ahmed Hân'ın Edirne seferini ve Yenicâmiin yapılmaya başlanışını gayet iyi bilirim. Allah'a hamdolsun ki, böyle şanı büyük, yüce bir Padişâh zamanında dünyaya gelmişim...

Bu hakir doğru sözlü evliyâ, anamızdan dünyaya geldiğimizde merhum Sun'ullah Efendi evimizde bulunup, kulağımızda küpe olması için yüksek sesle ezanı Muhammediyi okumuşlar. Ve Akika (yedigün) kurbanımızı dahi Mevlevî Şeyhi İsmail Efendi kesip "İsmail kurbanıdır" buyurmuşlar. O gece evimizde yetmiş kadar tarikat erbabı, Allah âşıkı canlar toplanmış. Kisûdar Kapanî Mehmed Efendi, hakirin kundağını alıp, "Bu oğlanı uyarıp kulağına kim ezan okudu?" diye sorunca, oradakilerden muhterem hocamız dersiâm Ahfeş Efendi: "Ezanı Sun'ullah Efendi okudu" der. Bunun üzerine Kisûdar Mehmet Efendi: "Biz dahi inâbet ile fenâfillâh ezanı okuyalım" deyip, hazin bir sesle ezan okuduktan sonra, elindeki baltayı bir tarafıma koyup, "Bunu bu oğlana hediye ettim. Çok gazada bulunup, fakir ve yoksullukta celâl seccâdesi sahibi olsun. Kötü zamanlarda bir şeyden korkmasın. Kumda oynasın, ayağına çöp batmasın" diye Fâtiha okuyarak, selâm verip giderler. Kasımpaşa Mevlevihanesi Şeyhî divâne Abdi Dede Hazretleri, mübârek ağızlarından bir parça ekmek çıkarıp ilk olarak ağzıma koyarak, "Fıkarâ lokmasiyle yetişsin" demiştir. Yenikapı Mevlevîhanesinin Şeyhî Hazret-i Doğanî Dede de, bu hâkiri kucağına alıp havaya atarak, "Bu oğlan, bu cihanda bizim uçurtmamız olsun" buyurmuştur.

12→

Hikayeleri, Üçdal Neşriyat tarafından sadeleştirilmiş Türkçeyle basılan "Evliya Çelebi Seyahatnamesi"nden aldık. Çizimler ise Metin And'ın "40 Gün 40 Gece" kitabında yer alan, Ankara Etnografya Müzesi ve Varşova Üniversitesi Kütüphanesinden derlenen Osmanlı soytarıları (uysa da uymasa da).

Sonra anadan doğma soyunup, salak ve malak meydanda, bir hayli döndü. Yine o çuvalın yanına gelip dedi ki:
-"Canım Hân'ım, Melek Ahmed canânım! Huzurunuzda böyle çıplak gezmemiz edep dışıdır. Amma beni uzuv sahibi mi sanırsınız? Yok, öyle değilim; bütün dostlar baksın!"
Bu sözlerle meydanda dolaşıp seyredenlerin huzuruna vardı. Bu da ne? Tenâsül uzuvlarından hiçbiri yok idi! Önü ardı tahta gibi bir deri parçası idi. Ne kadın, ne hadım idi. Dübründen de eser yok! Bu dolaşmadan sonra, yine çuvalın yanına gelerek çuvaldan bir peştemal çıkarıp beline kuşandı. Amma bu peştemal Yemen diyarının Aden hasırından olup öyle örülmüştü ki, sanki sihirli idi. Bu peştemalı kemerine bağlayınca, Molla Mehmed hemen meydanda seğirtmeye başladı. Kanatlı ağır kuşlar bile birkaç kere yerde sekip sonra havalanırlar, Molla Mehmed ise koşarken birden yerden kesilip havalandı. Havada uçarken seyredenlere: "Ey akıllılar, ey gâfiller, ey falan oğlu falan!" diyerek görmediği, bilmediği paşanın adamlarını cedlerinin isimleri ile çağırıp selam vererek uçuyor, herkes hayran kalıp eğleniyordu. Molla Mehmed, havadan yere inerken dört-beş adım kala döndü. Bazen ayakları yere dokunuyordu. O esnada Molla Mehmed havada belindeki peştemalını çıkarıp, omuzuna koyduğunda, tenasül âleti meydana çıktı. Molla Mehmed bunu eline aldı, havada uçarken meydandaki seyircilerin üzerlerine serpe serpe o kadar işedi ki, herkes sırsıklam oldu. Bazıları kaçarak kurtuldular. Herkes:
-"Bre canım, demin baktık Molla'da âlet falan yoktu. Şimdi bu pis su, bu lânet yağmuru nedir?"
Dediler. Amma işin hakikatini bilen Kürtler bu sidikten içiyorlardı. Molla Mehmed bu şekilde havada işeyerek Han ile Paşa'nın üzerlerine gelince, Han ve oğulları kaçtılar. Paşa da lâ havle diyerek orada durmayıp çatı altına girdi. Molla, paşanın oturduğu altın işlemeli köşkün içine o kadar işedi ki, sidik seli oldu. Han gülerek:
-"Bre, kurşun ile vurun şu melunu!"
Dedi amma, bir yandan da gülmekten kırılıyordu. Bu hal üzerinden bir saat geçtikten sonra, Molla Mehmed yere inip durdu. Belinde ne peştemal, ne de âlet ile sidik vardı. Üzeri ıslak kimse de yoktu! Halk yine kupkuru elbiseler ile meydanın etrafına toplanıp durdular. Paşa " Subhanallah!" diyerek hayrette kaldı. O esnada Han, arkasından samur kürkünü çıkarıp Molla Mehmed' e ihsân edip dedi ki: "Ey Molla! Beni seversen acaip, korkulu ve tehlikeli işler yap!"
Molla da: "Baş ve gözüm üzerine" dedi.

Sakakuşu ile köpeğin muameleleri

Eski Zağra şehrinin eski adı Ugandıra'dır ki, Rumca kızıl yumurta demektir. Bu şehirdeki büyük kilisede kızıl yumurta günü etraf köy ve nahiyelerde bulunan hıristiyanların hep toplanması, bu adı almasına sebep olmuştur.

Zağra şehrinde otururken, ahbab ve dostlardan Armağan ve Mismarizâdeler dediler ki: "Evliya Çelebi, bizim şehirde tuhaf bir manzara var ki, görmeye değer. Kalk seninle seyredelim."
Ben de onlara uyup şehri gezip dolaşarak, Kalealtı denilen yere vardık. Gördüm ki, bir beyaz sakakuşu kolu kanadını gölgelik gibi açmış yatar. Meğer kanadı altında dişi bir sarı köpek yatarmış. Bu arkadaşlarımızla bir berber dükkanında oturup, sakakuşu ile köpeğin muamelelerine dikkat ettik. Bir de gördüm ki, gagasının bir yanı ve sağ kanadı yaralı. Bunun neden yaralı olduğunu sordum. "Vallahi, bu sakakuşunun kanadını avcılar yaralayarak şehir içine bıraktılar. Bu kuş günden güne iyileşti, fakat kanadı kırık kaldı. Amma giderek şehir köpekleriyle anlaşıp bu dişi köpeğe yakınlık göstererek daima bitler. Çarşı ve pazarda beraber gezerek köpeğin yanından bir an bile ayrılmaz. Sonunda dişi köpek kızıp durur. Halbuki erkek köpekler dişi köpeğin yanına geldikçe, bu sakakuşu onları cenk ile kovarak dişi köpeği korurdu. Fakat dişi köpeğin isteği ve arzusu erkek köpekler idi.
Bir gün şehrin içinde ne kadar köpek varsa, hepsi bir ağızdan uluyarak ve koşup soluyarak, bu Kalealtı meydanına gelip sakakuşuna hücum ettiler. Hemen akıllı kuş kanat kaldırıp gagasını ve ağzını açarak bu köpeklere hücum edip ikisini katletti. Dört-beşi de yaralanıp uluyarak kaçtı. Bu sırada bir hayli köpek daha kuşa saldırıp büyük bir arbede koptu. Seyreden şehir halkı bunları birbirinden ayıramadı. O gün tekrar kanadı yaralandı ve gagası kırıldı. O zamandan beri dişi köpeği hakimiyet altına alıp durur. Yanına hiçbir erkek köpek yanaşamaz" diye sakakuşu hikayesini naklederken onu gördüm ki, kuş kanadının gölgesini kaldırıp meydanda bir hayli dolaştı. Köpek dahi kanadın gölgesinden çıkıp bir hayli esnedi, gerindi, sürüdü. Hemen Berber Ali adlı kimse köpeğe ekmek parçaları verdi. Köpek yerken, sakakuşu da kasaplar içinde kemikler bulup getirdi. Köpek kemikleri de yiyip yattıkta, sakakuşu kanatlarını açıp gagasını eğritti. Horoz gibi merdanelik ederek, yatan köpeğin üzerine çıkıp çiftleşti. Zavallı köpek asla ses çıkaramayıp teslim oldu. Meğer her gün böyle beş-altı kere çiftleşirler imiş. Acaip tabiat sırrıdır ki, kendi gözümle görmüşümdür.

Kısa aklımı perişan eden kör saatçi

Hezargrad şehrinin tekkesi mamurdur. Halkı hep dindar ve fakir seven kimselerdir. Ayânı, büyükleri ve bilginleri de vardır. Bu şehirde bir acaip hikmet sahibi bir kişi: Âmâ Mehmet Efendi adında bir aziz var ki, anadan doğma kör olduğu halde usta bir saatçidir. Odasında oturup sağını ve solunu bütün aletleri ile süsler. Çekici, körüğü, maşası, kerpeteni, çiftesi, eğeleri, hâsılı bütün aletleri yerli yerinde durur. Bir kimsenin saati kırılsa, eline alır almaz bir kere koklar, sonra içini açıp yoklar. Dizi üzerine sarı renkli bir meşin koyup saatlerin armudî, rakkas, baskı, tulumba ve zemberek gibi iç aletlerini ayrı ayrı koyar. Eğri yerleri doğrultur. Bozuk olan kısımları tamir eder. Gereği gibi tamamlayıp sahibine verir. Benim kısa aklımı perişan eden şudur ki, anadan doğma kör olan kimse nasıl saatçi ola! Allah'ın hayret verici ihsânıdır. Kendisi dost, cömert, ikramı bol, hoşsohbet bir candır.

PAZARTESİ 21.00 **JAM SESSION - HOUSE BAND**	PAZAR **JAZZ KONSERLERİ** 20.00
ÇARŞAMBA 22.00 **GONZO** 24.00 **SUSTAIN POWER TRIO**	4 ŞUBAT **OĞUZ BÜYÜKBERBER QUINTET** "VELVELE"
PERŞEMBE 24.00 **KERİM ÇAPLI BAND**	11 ŞUBAT **EMİN FINDIKOĞLU-FEYZA EREN**
CUMA 21.00 **AYŞEGÜL YEŞİLNİL QUARTET** 00.30 **MOE JOE**	18 ŞUBAT **S. MADEN-M. YALAY-C. BAYSAL**
CUMARTESİ 21.00 **ÖNDER FOCAN TRIO** 00.30 **BOOGIE PEOPLE**	25 ŞUBAT **MIKE WILKINS TRIO**

SHAFT
BLUES & JAZZ CLUB

Saat 11.00/21.00
Mutlu Saatler
%50 İndirim

İNDİRİM KUPONU
1.000.000 TL

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul Tel: 0216 349 99 56 - 0216 349 48 65

Malcolm McLaren

Tuhaf adam vesselam! Ticaretin lanetlendiği punk yıllarında hinoğluhin iş adamı, yuppilerin at koşturduğu 80'lerde başarısız avangard projelerin mimarı, küreselleşme çağında emekli bir "rock diplomatı"... Sex Pistols anarşisinin "programcı"sı. New York Dolls'dan Bow Wow Wow'a, aryalardan etnik müziğe, hiphop'tan şansonlara, modadan sinemaya her şeye el değdirmiş bir adam. Geçen ay John Lydon vesilesiyle McLaren ismi Roll'da nahoş biçimde bol bol anılmıştı, bu ay kendisine "cevap hakkı" doğdu. Malcolm McLaren zengin dünyasının takıntılarını Les Inrockuptibles'e anlatmış. Ucundan bucağından da olsa, onu tanımış olalım.

Çünkü amatör

Malcolm McLaren: Tam manasıyla bir despot olan büyükannem Rose büyüttü beni: Yedi yaşıma kadar okula gitmeme izin vermedi. Okumayı yazmayı kendisi öğretti bana. Okuduğum ilk kitap Charlotte Brontë'nin "Jane Eyre"iydi. Beş yaşımda başladım, yedi yaşımda bitirdim. İlk başta, günde yarım sayfadan fazla ilerleyemiyordum. Sonra giderek, randımanım arttı yavaş yavaş. Her iki kelimeden biri için sözlüğe bakmam gerekiyordu.

Hatırlıyor musunuz romanı?

Evet, ama bu karanlık kitabı sevmemiştim. Hayatın ne kadar zor olduğunu, mücadele etmek gerektiğini sokuyordu insanın kafasına. Maalesef bütün ergenlik çağıma damgasını vurdu: Bu çok çetin bir hayattan beni kurtaracak bir fırsatın karşıma çıkmasını bekliyordum hep.

Büyükanneniz okula gitmenizi neden istemiyordu?

Etrafımda kendisinden başka bir yetişkinin olmasına tahammül edemiyordu, ister annem olsun, ister öğretmenler, ister polis. Herhangi bir otorite figürüne ya da başka öğrencilere tahammülü yoktu. 13 yaşına gelinceye kadar onunla uyumak zorunda kaldım. Ergenliğe geldiğimde, gidip yukarda otuzbir çekip, bitirince gelip yanına yatmamı söylüyordu! Fazlasıyla Victorya tarzı, gotik, ruh daraltıcı bir eğitimdi. O oyuncu olmak istermiş, ama içinde yer aldığı orta sınıfta, oyuncu olmak orospuluk olarak görülüyordu.

Oyuncu olmak istediğine göre, sizi sık sık sinemaya götürüyor muydu?

Evet, sonra onun odasına döndüğümüzde, beni yatağa oturtuyor, perdenin arkasından çıkıp filmdeki aktrislerin repliklerini tekrarlıyordu, ben de yataktan alkışlıyordum. Anlatının gücünü o öğretti bana, olağanüstü bir hikâye anlatıcısıydı.

En çok etkilendiğiniz sinemacılar hangileri?

Kesinlikle, Jean-Luc Godard ve Roger Vadim.

Jean-Luc Godard'ı anladık da, Roger Vadim çok şaşırtıcı.

Çünkü üniversitede öğrenciyken, bir gün Londra'da bir sinemaya konuşma yapmak üzere Godard gelmişti. Guardian'ın ünlü film eleştirmeni Godard'a en çok hangi yönetmeni beğendiğini sordu. Godard gayet kendinden emin, tepeden cevap verdi: "Roger Vadim." Öteki, sandalyesinden düşüyordu neredeyse: "Eisenstein değil mi?" Godard ısrar etti: "Hayır, Roger Vadim!" "Peki ama, niçin Roger Vadim?" "Çünkü o en büyük amatör." O anda, Godard'ın ne demek istediğini tam olarak anlayamamıştım, ama ağzından çıkan laf kafamın içinde uzun süre yankılandı. Sonra bir gün anladım: Amatörlerin hiçbir şeyden korkusu yok, kuralları değiştirebilirler, "outsider" olma hakkını kendilerine tanıyabilirler. Belli bir şeye göre yapılanmış değiller, "profesyonel" değiller. Godard, çarşafın üstüne değil de, altına kamerayı yerleştiren ilk kişinin Vadim olduğunu anlatıyordu. Bu açıklamaya hayran kaldım, size kendinizin de becerebileceğiniz hissini veriyordu. Çok punk-rock bir fikirdi.

Web ortamını bir ticaret merkezi olarak görüp eline geçeni size satmaya kalkanlarla, bu ortama bedava bilgi sunanlar arasındaki savaşın galibi, yüzyılın kültürünü tayin edecek. Napster'ı icat eden herif 21. yüzyılın ilk azizi.

Satın aldığınız ilk plağı hatırlıyor musunuz?

"Heart and Soul"du, eski bir Broadway şarkısı, 50'lerin sonlarında Jan ve Dean adında iki surf şarkıcısı söylüyordu. İkinci plağım, Curtis Lee'nin "Pretty Little Angel Eyes"ıydı. Üçüncüsü de Elvis Presley'in "I Got Stung"ı.

Hâlâ dinliyor musunuz onları?

İhtiyacım yok: Hepsi kafamın içinde. Baştan sona söyleyebilirim. İnsanın hafızası çok güçlü olabiliyor, bu şarkılar beynime nakşolmuş durumda. Güzel Sanatlar Fakültesinden ayrıldıktan sonra, bütün vaktimi Portobello Road'da ya da daha kenarda köşede saklı başka eskicilerde geçiriyordum, rafları, sepetleri karıştırıp pop plakları arıyordum. Üç bin civarında plak topladım. Ve bu plaklarla kendi anti-dünyamı yaratabileceğim, vahşi olabileceğim, kendi kurallarımı koyabileceğim ve kendi sanatsal ekolümü yaratabileceğim bir yer aramaya başladım. King's Road'a işte böyle yolum düştü, 70'li yılların başlarında kendi moda dükkânlarımı yarattım.

Sanat eğitimi gördünüz. Sizce en önemli isimler kimlerdi?

O kadar çok var ki! Bütün büyük ressamlar arasındaki tek ortak yan –bunu biyografilerini okurken keşfettim–, hayatlarının muhteşem başarısızlıklardan ibaret olması. Ama artık tek hatırlanan şey, tablolarının fiyatları. Bugün müzeler ticarete yer veriyor, sergi komiserleri yeni sanatçılar. Alıyorsun ve miksaj yapıyorsun. Ben de, bir sıra para makinesi aldım, onların içindeki eski resimlerin yerine kendi hayatımdan iki bin kesiti yerleştirdim. Adını da "Hakikilik ve Karaoke Kumarhanem" koydum. Bence bugünün kültürünü en iyi özetleyen iki kelime. Karaoke: Her şeyin taklit temelinde olduğu bir dünya; başkalarının çalışmalarından esinlene esinlene hiçbir sorumluluk üstlenmiyorsun. Ve hakikilik: Gerçek olan, hakiki olan bir şeyler bulma, kazıma arzusu. Bugün pek çok sanatçının sorunu, karaokeyi hakikileştirmeye çabalamaları... *(gülüyor)* Bu savaş internet üzerinde de ortaya çıkıyor: Web ortamını devasa bir ticaret merkezi olarak görüp eline geçeni size satmaya kalkanlarla, bu ortama bedava bilgi sunanlar arasındaki savaş. Bu savaşın galibi 21. yüzyılın kültürünü tayin edecek. Napster'ı icat eden herif 21. yüzyılın ilk azizi.

Çeviren: **Siren İdemen**

Mc Laren, 70'li yıllarda Vivien Westwood'la

14→

Sony Music

2001

Alternative

CYPRESS HILL

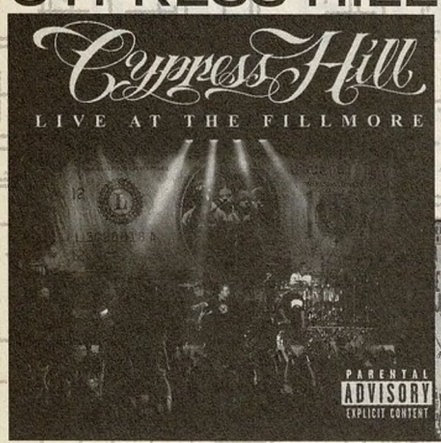

Live At The Fillmore

WU-TANG CLAN

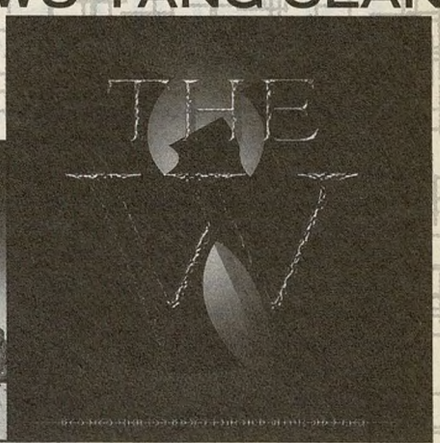

The W

DEEP FOREST

Pacifique

PINK MARTINI

Sympathique

ROGER WATERS

In The Flesh

LEONARD COHEN

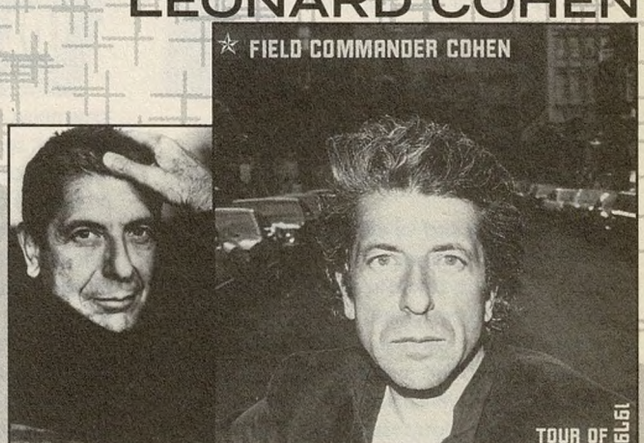

Field Commander Cohen

Tüm Müzikmarketlerde
Sony Music; Yıldızların Yeryüzündeki Adresi

www.sonymusic.com.tr

Coldplay

"Paraşüt" deyince bugüne kadar "Paraşütist" şarkısı gelirdi aklımıza: Maxime LeForestier'nin, "sıradan faşist" bir asker arkadaşını anlattığı şarkı... Şimdi artık "Parachutes" var, Coldplay'in ilk albümü "Paraşütler": Sanki uçaktan düşüyormuşçasına hayatta her şeyin boktan göründüğü anlarda birdenbire açılan paraşütler... Türkiye için çok normal, Britanya için şaşırtıcı bir hikayesi var Coldplay'in: Üniversitede tahsil gören dört temiz aile çocuğunun bir araya gelip oluşturdukları bir grup. Çok güzel ve etkileyici şarkıları var, iyi çalıp iyi söylüyorlar, "Yellow", "Troubled" gibi hicranlı hitlerle 2000'e damga vurdular, ve şurası kesin ki gelecek vaad ediyorlar. Roll okurları için NME, Select, Q, Libération ve Les Inrockuptibles'den bir söyleşi kolajı yaptık...

Bugün gidin, 20 yıl sonra gelin

"Parachutes" albümünün bu şekilde iyi satmaya devam edeceğini düşünüyor musunuz?
Chris Martin: Etmezse üzülürüz. Satmayı hakediyor. Daha önce başka sanatçıların kendini kanıtladığı bir alanda gittiğimizin tamamen bilincindeyiz. Bu albümün içinde yaşadığı dönemden etkilenmediğini söylemek için sağır ya da kötü niyetli olmak gerek. Bu arada, sound'umuz her birimizin kendi arzusunun ötesinde bir yere götürdü bizi ve kayıt sürecinde çok şey öğrendik. Beatles ilk başta 60'ların herhangi bir grubunun sound'una sahipti, onları eşsiz kılan, zaman, yetenek ve Georges Martin oldu.

V 2000 festivalinin yıldızlarındandınız. Bu festival konusunda ne düşünüyorsunuz?
Davulcumuz bir yıl orada çalıştı. Kıyak hikayeleri vardır. Özellikle James Brown'un sonu gelmeyen istekleri. Seyircilere şöyle bir anons yapılmış: 25 tane Tommy Hillfiger sırt çantası ve ipek bir halı gelmeden, James Brown sahneye çıkmayacak! Biz de artık ünlü olduğumuza göre, böyle isteklerde bulunabiliriz.

Bu festivalde kimleri görmek hoşunuza giderdi?
Flaming Lips, Joe Strummer, Supergrass, Mansun... Joe Strummer'ı seyretmek her zaman ilginçtir. Ama Moby de çok kıyak adam. Onu sahnede bir kere seyrettim. Kendi alanında mükemmel. Gerçi o tür müziğe takılmıyorum ama...

Sahneye çıkmayı seviyor musunuz?
Bize konserin yerini ve tarihini söyleyin yeter. Müzik söz konusu olduğunda, iki elimiz kanda olsa geliriz.

Sizin geldiğiniz sınıf ve eğitiminiz genel pop starlarına hiç uymuyor...
Tabii ya, hepimiz Oxford'lu çalışkan çocuklarız. İçki içmeyiz, sigara içmeyiz ve finallere hazırlanıyoruz. Nedense röportajlar dönüp dolaşıp geçmişe geliyor. Bu oldukça rahatsız edici, çünkü kendinizi, geldiğiniz yer konusunda insanları ikna etmeye çalışırken buluyorsunuz. İdeal bir dünyada buna gerek olmazdı. Bence bu konuda dürüst olmak daha rock'n'roll bir tavır. Evet, rock'n'roll kültürüyle büyümedik, ne yapalım? Joe Strummer da orta sınıftan geliyordu. Olmadığımız biriymiş gibi davranmıyoruz ya, asıl önemlisi bu. Bu konuda vicdan azabı çekecek halimiz yok. Asıl saçma olan, 'üniversite' kelimesini kullandığınız anda bu çevreden dışlanmanız. Yine de her soruya samimi cevap vermekte kararlıyız. Bu cevaplar milleti kıllandırsa da.

Gerçi sigara içtiğinizi görüyorum, ama içkiyle de aranızın olmadığı biliniyor?

Evet, rock'n'roll kültürüyle büyümedik, ne yapalım? Joe Strummer da orta sınıftan geliyordu. Bu konuda vicdan azabı çekecek halimiz yok. Asıl saçma olan, 'üniversite' kelimesini kullandığınız anda bu çevreden dışlanmanız.

İçmemenin normal olmadığını biliyorum, ama niye içmek zorunda olayım ki? En iyi şarkılarımız, herkes geceleri dışarda eğlenip içerken eve yalnız başıma dönerken yazıldı. Bu demek değil ki eğlenmiyorum. Sadece içmiyorum. Ben de kızlarla görüşüyorum herkes gibi ve eğleniyorum.

Sürekli olarak Travis'le karşılaştırılmanıza ne diyorsunuz?
Travis'le karşılaştırılmamızın asıl nedeni, şarkılar arasında muhabbet ediyor olmamız ve serseri olmamamız. Beni asıl ürküten şey, Oasis'in dağılma ihtimali olması. Bence Travis ve Coldplay gibi gruplar harika. Oasis'in dağılması yazık olur, çünkü acayip bir rock'n'roll grubu. Her ne kadar biz kendi yolumuzda gidiyor olsak da, Oasis'e benzer bir saldırganlığımız var kendi içimizde.

Nasıl bir araya geldiniz?
University College London'da birbirimizle tanıştık, hepimiz farklı farklı dallarda okuyorduk: Ben tarihte, Jonny fizik ve astronomide, Will antropolojide, Guy de mühendislikteydi. Ülkenin dört bir yanından kalkıp gelmiştik. Bizim şansımız aynı üniversite yurdunda kalmamız oldu. Asıl orada çok iyi dost olduk, sürekli birbirimizin odasındaydık. Jonny'yle ben ilk ortak şarkılarımızı yazmaya o aralar başlamıştık.

Bu işbirliğinin sonucu bizi bayağı şaşırtmıştı. Guy'in, daha sonra da Will'in bize katılmasıyla ortaya çıkanın yanında çok önemsiz kalır ama. Bir grup her zaman bireylerin toplamından fazla bir şeydir: Herkes diğerlerinin kendisini dönüştürdüğü kişi oluyor. Her ne kadar olayın simyası yerindeydiyse de, ilk konserimizi vermenin hayallerine dalmadan önce çok çalışmamız gerekti. Bir yıl boyunca, her gün odalarımızda prova yaptık, dışarı adımımızı bile atmıyorduk, sahnelerdeki arkadaşlarımızın neler yaptığından bihaberdik. Londra gece hayatı, kulüpler falan bizi hiçbir zaman çekmedi: Her gece 12 dedin mi biz yataktaydık... Birbirimize ilgi ve merak duymamıza yetecek kadar farklı, iyi kaynaşmış bir grup oluşturacak kadar yakın insanlarız.

Aynı zamanda da alçakgönüllü bir grup olarak görünüyorsunuz.
Evet, alçakgönüllü gençler olarak görünüyoruz, ama bazen bu yüzden insanlar tepemize çıkıyor. Onun için arada gerçekleri söylemek gerekiyor. Gerçek şu ki, biz çok iyi bir grubuz. Dünyadaki en iyi on gruptan biriyiz. Gerçek bu, bunu kanımın son damlasına kadar savunurum. Sabahları yataktan kalkmamın nedeni bu grup.

Konserde "Yellow" şarkısını şu sözlerle sunmanın nedeni de bu mu: "70'lerde Queen'in 'Bohemian Rhapsody'si vardı, 80'lerde Duran Duran'ın 'Rio'su, 90'larda Soul Asylum'un 'Runaway Train'i... Biz Coldplay'iz, bu da 'Yellow' şarkısı!.."
Orada vurgulamaya çalıştığım şey, bunun çok önemli bir şarkı olduğuydu. Bazı şarkılar önemlidir, çünkü yapıldıkları döneme damgasını vurur, o dönemi tanımlarlar... Annenin babanın plaklarını karıştırırken, eskilere rastlıyorsun; dinlediğinde aslında hiç yaşlanmamış, tek bir kırışığı olmayan birileriyle karşılaştığında, bir gün bu tür

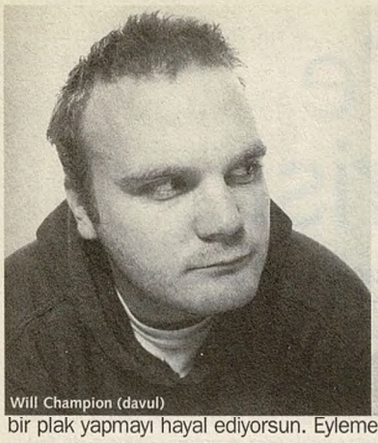
Will Champion (davul)

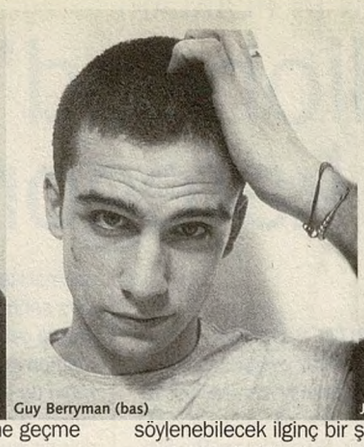
Guy Berryman (bas)

Johnny Buckland (gitar)

Chris Martin (gitar-vokal)

bir plak yapmayı hayal ediyorsun. Eyleme geçme zamanı geldiğinde ve ilk albümümüzü kaydetmek üzere stüdyoya girdiğimizde, orada duvara tutturulmuş yirmi kadar plak gördük: "Dark Side of the Moon", "Revolver", Dylan'ın, Neil Young'ın, Tom Waits'in, Stones'un plakları. Hepsi klasik! Teknik açıdan yetersizlikleri olsa da, her biri kendi tarzında sarsıcı albümler. Bu, çok cesaret kırıcıydı. Biz de şarkılara yoğunlaşmayı tercih ettik, çünkü insanların işittikleri şeye inanmalarını istiyoruz. Geri kalan her şey, şu an için bize çok yüzeysel geliyor.

Şarkılarınız hangi durumlardan çıkıyor?

Genellikle kötü durumlardan. Bazı şarkılarımızda kendinizi uçaktan düşmüş halde buluyorsunuz ve her şey boktan görünüyor. Sonra birden paraşüt açılıyor ve "hey, her şey o kadar kötü de değilmiş" diyorsunuz. Albümün adı "Parachutes" oldu, çünkü acilen isim bulmamız gerekiyordu. Genellikle duruma en cuk oturan isimler böyle alelacele ya da tesadüfen bulunmuş isimler olur zaten.

Peki söyleşi yapmayı seviyor musunuz? İnsanların sizin hakkınızda bir şeyler okuması hoşunuza gidiyor mu?

Söyleyecek çok daha iyi şeyleri olan insanlar var etrafta. Biz hatip değiliz. Tom Waits'le yapılmış bir röportaj okumak çok daha ilginç. Adam otuz yıldır müziğin içinde ve inanılmaz şeyler anlatabiliyor. Yeni bir grupla yapılmış bir röportajı okursun, ama o kadar ilginç değildir. Yirmi yıl sonra bizimle de konuşmak ilginç olacak. Şimdi gidin, o zaman gelin. Daha önümüzde uzun bir yol var. Henüz başlamadık bile. Bu yüzden bizimle ilgili söylenebilecek ilginç bir şey yok. Evet, gelip bizimle düzgün bir söyleşi yaptığında, düzgün adamlar olarak görülüyoruz, ama "yeni Radiohead mi?" gibi şeyler okumak çok sıkıcı. Bu yüzden Coldplay'le ilgili bir şey okumak bıktırıyor beni. Gerçi Coldplay dinlemeyi ya da seyretmeyi de sevmiyorum ya...

Mercury ödülünü kazanmak ne hissettirdi size?

Hoştu. Bizim için sürpriz oldu. Haketmediğimiz için değil, hakediyorduk, ama daha çok sürpriz bir doğumgünü partisi gibiydi... Her grup en iyi olduğunu düşünür. Ama, günün birinde Beatles ya da Stones'u yakalamayı umabilmek için aşma arzusunu kafandan hiç çıkarmaman gerekir. Son iki yıl hakikaten çok sıkı çalıştık, bunu bedik mi, önümüzde çok az bir yol kaldığını biliyorduk.

Japonya'dan döndüğümüzde albümün televizyon reklamını gördük. Televizyonda reklam yapıldığını bile bilmiyorduk. Sanki Nescafé falan gibi hissediyorsun kendini.

Diğer yandan da Creation Records'un sahibi Alan McGee sizin hakkınızda "altını ıslatanlar için müzik yapıyorlar" diyor.

Kimi zaman havada uçuyormuş gibi hissediyorsun, kimi zaman da ne zaman yere ineceğim diyorsun. Bir tür panik hali anlayacağın. Arada her şeyi bırakıp gitmek istediğimde babamı arıyorum, o da bana "ben henüz pes etmezdim oğlum" diyor. Ben de devam etme kararı alıyorum. Babamdan iyi boks antrenörü olurdu. Sırtını sıvazlayıp seni tekrar McGee gibilerin üzerine yollamada üstüne yoktur. Yeterince bok atıldı bize. Bu yüzden artık doğru yolda ilerlediğimize ikna olduk. Plaklarımızı satın alanlar bize edilen laflara değil, müziğe bakıyorlar. O zaman biz niye aldıralım ki?

Turne nasıl geçiyor?

Uzun süredir o kadar yorgunuz ki. Sabahları yataktan çıkabiliyor olmamız mucize. En son ne zaman birlikte oturup yeni bir şarkı üzerinde çalıştığımızı hatırlamıyorum bile. Yine de şarkılarımızı başka ülkelerde çalmak heyecan verici, ama kendinizi oradan oraya dolaşan bir pazarlamacı gibi hissediyorsunuz bazen. Japonya'dan döndüğümüzde albümün televizyon reklamını gördük. Televizyonda reklam yapıldığını bile bilmiyorduk. Sanki Nescafé falan gibi hissediyorsun kendini.

Şöhretle aranız nasıl?

Geçenlerde yeni kız arkadaşımla ilk defa dışarı çıktık ve ilk defa sokakta beni tanıyan birileri çıktı. Aramızda kalsın, kız etkilendi!

Başarının keyfini çıkarıyorsunuz yani.

Tahminimizin aksine. Ben çok sıkıntılı olacağını düşünürdüm, ama çok eğlenceli geçiyor. Ünlülerle tanışmak da garip, çünkü daha önce kendimizi hiç ünlülerle özdeşleştirmemiştik. Şimdi bu insanlar soyunma odamızda dolaşıyorlar. İnanılmaz. Geçen gün biri beni arayıp "Yellow"u bir karaoke'de dinlediğini söyledi. Çok hoşuma gitti, çünkü şarkının tam karaoke'ye göre güzel bir beat'i var... Bir sonraki albümün şarkıları "Parachutes"dekilerden hissedilir derecede farklı olacak, bu anlamda daha ritmik olmaları gerekiyor. Ama şu anda sonlanmış, somut hiçbir şey yok. Şimdilik her gün, nasıl gelişirse öyle duruyoruz. Kazanmaya başladığımız paraları harcamaya bile başlayamadık daha. ➜

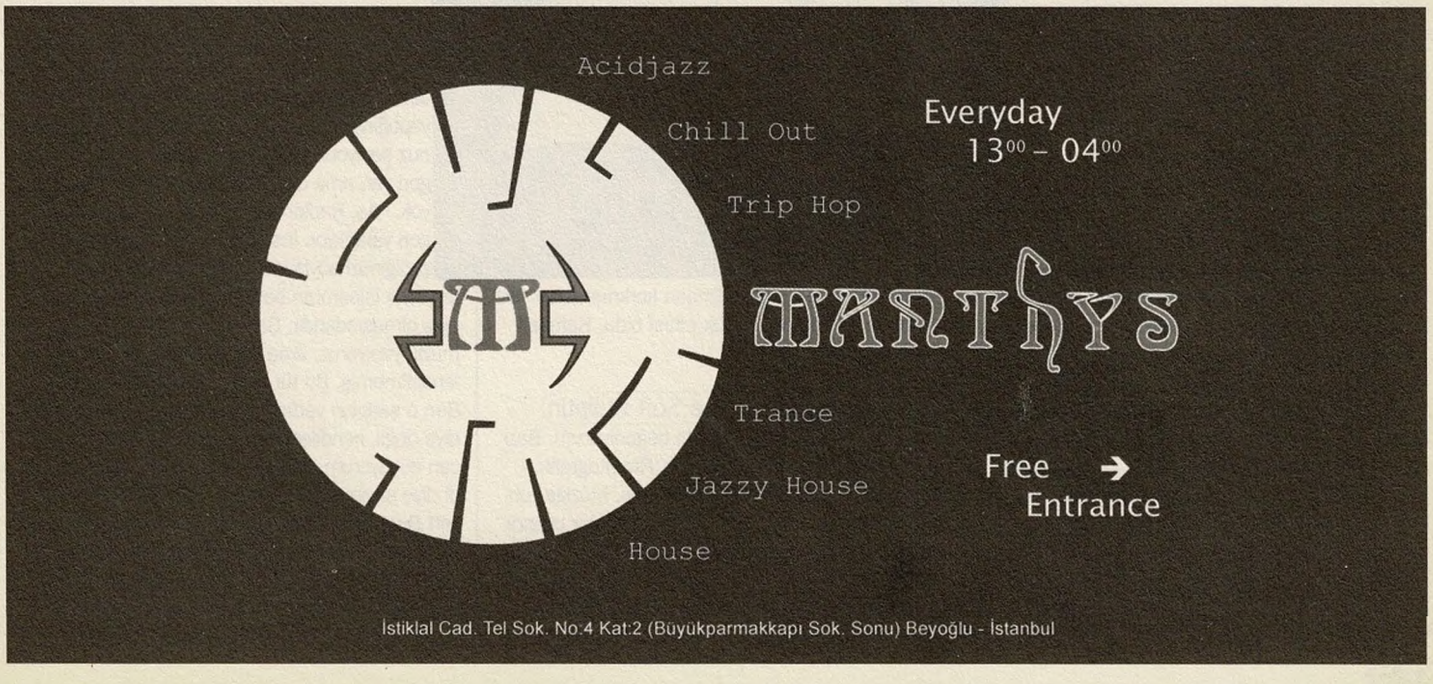

CHRIS MARTIN'İN PLAKLARI

"Aa, Radiohead'e benziyor" kategorisi

James - Gold Mother

Tutkuyla dinlediğim ilk albümdür. O zamana kadar müzisyen olma eğilimim böyle baskın değildi. Lisede son sınıflar bu tür müzik dinliyorlardı. Ben de onların dinlediklerini dinliyordum, ama yalnızca bu albümden derin olarak etkilenmiştim. The Wedding Present veya Curve beni böyle etkilemiyordu. Çilek toplayarak bir haftada kazandığım 50 pound'la bu albümü almıştım. James hastasıydım. Birkaç James tişörtüm bile vardı! "Come Home" ve "How Was It For You?" parçalarının gözümde ayrı bir yeri vardır. Bu albüm bir klasiktir. Kapağı ve diğer ayrıntıları da harikadır. Fakat özellikle bu albüme hayrandım. İçinde "Sit Down" olan albümü bu kadar sevmedim. James'e "Sit Down"dan önce tutuldum.

Otis Redding - Otis Blue

Herkesin bildiği klasik soul albümü. Enfes şarkılar. Menejerimizle bir zamanlar bir grupta birlikte çaldığımız sıralarda, soul tarzı piyanoya yaklaşımımı değiştirmişti. Bütün o şarkılarla tanıştım; "(Sittin' On) The Dock Of The Bay", "Mustang Sally" ve Stevie Wonder şarkıları falan. Bilinmesi gereken bir müzik. Toplama albümlerde falan da bulabileceğiniz türden şeyler. Olmazsa olmaz parçalar.

Bob Dylan - Blood On The Tracks

"Blood On The Tracks" albümünün şarkıları muhteşemdir ve bir Bob Dylan belgeseli olan "Don't Look Back"le aynı döneme denk düşer. Bu filmi gördüm ve bir erkek diğer bir erkeği ne kadar beğenebilirse, Bob Dylan'ı o kadar beğendim. Müthişti, o güzelim şarkıları bir ilan yazar gibi yazıveriyordu, ama yaptığı işe kendini ne kadar verdiği de açıktı. O filmden önce Bob Dylan'a fazla düşkünlüğüm yoktu. Şarkıların yüksek niteliğine kapıldım. Sonrasında piyasaya çıkan "Blood On The Tracks" en sevdiğim albümlerin arasına giriverdi. Geçen yıl Reading Festivali'nden dönerken bu albüme takıldım. Bitap vaziyette olduğum için üç parçadan sonra uyuyakaldım. Son şarkı olan "Buckets of Rain"de uyandım. İnanılması güç bir duygu kapladı içimi. Şimdi o anı her düşündüğümde gülümsüyorum.

Neil Young - Harvest

Bütün dinlediğim albümlerde şarkıların niteliği benim için en önemli unsurdur. Şarkıların içine yüklenen duygu sizi uçlarda bir duygusallığa götürür. Bu albüme bayılıyorum, içinde müthiş bir duygu saklı. Neil Young'a ancak son yıllarda takılmış olmamın nedeni, doğru dürüst müzik dinlemeye daha yeni başlamamdır. Kontratımızı imzaladıktan sonra elimize para geçti ve bir sürü albüm satın alma imkânı bulduk. O aralar aldığım bir albümdü bu. Bu albüm sayesinde daha ilham alınacak çok müzik olduğunun farkına vardım. Neil Young'ın sesine bitiyorum; sesi duygu yüklü ve melodiler şahane. Sesi kırılgan da olsa asla kırılmıyor. Bu albüm son birkaç yılda bütün dinlediğim müziklerin bir özeti oldu. Bütün parçalar birbirinden güzel.

Mercury Rev - Deserter's Songs

Eleştirmenler bayıldığı için biraz ayağa düşmüş sayılabilir. Ama sebepsiz sevilmiyorlar. Melodi ve düzenlemeleri çok düzeyli. Son albümümüzde bu parçaların etkisi görülebilir. Bu albüm ve The Flaming Lips müzikte etkilere açık olunabileceğini gösterdi. Herkes Radiohead şöyle güzel, böyle büyük deyip duruyor. Bizi bu gruplarla bağlayan şey,

onların ruhlarının çıplaklığından korkmamaları. Bu albümün üzerimizde büyük etkisi oldu. Kafadan bir klasik sayılabilir.

The Flaming Lips - The Soft Bulletin

Ben Flaming Lips'i her şeyiyle beğeniyorum. Bazı prodüksiyon fikirleri muhteşem. Filmatografik. Ama asıl müthiş olan Wayne'in sesi. Müziğe ruh katıyor. Konserlerinde de benzer duygular uyandırıyorlar. Tuhaftır, haklarında o kadar şey okudum, hiçbirine de inanmadım. Reading'deki konserler sırasında aynı gün sahneye çıkmıştık. Bütün gün "herhalde buradaki en iyi grup bizimkidir" gibi saçmalıklarla kafa yormuştum. Sonra Flaming Lips sahneye çıktı ve altüst oldum. Kafamdaki bir grupta çalma kavramı onları gördükten sonra tamamen değişti. Onları seyrettiğimde, müzik hüzünlü de olsa müzisyenin neşeli olabileceğini anladım. Ayrıca görüntüyü bozmamak adına kendine dair bir şeyler saklamanın anlamsızlığının da farkına vardım. Wayne'i iki kere ziyarete gidip saygılarımı sundum. Efsanevî bir karakter.

Oasis - Definitely Maybe

Bence müthişler. Hâlâ onların ilk albümlerinde olduklarından daha tecrübesizim. Bizim altından kalkamadığımız her şeyin altından kalkabiliyorlar. Onlar kadar karakterli olsak, ayağımızı çoktan kaydırırlardı. Bence Liam Gallagher bir büyücü. Şarkı söyleme tarzı bağımlılık yaratıyor. Beş arkadaş yokluktan çıkıp böyle güzel bir albüm yapıyorlar, bilmem anlatabiliyor muyum? Sıklıkla bu albümü ve beraberinde REM'in "Automatic For The People" ve Idlewild'in yeni albümlerini dinliyorum. Bunlara The Verve'ün "A Northern Soul" ve U2'nun "The Joshua Tree"sini de ekleyelim. Bu iki albüm ve "Definitely Maybe", grupların nasıl olması gerektiğini özetliyor. Başta bir lider yerine dört-beş kişinin sıkı bir dostluğu var. Sonuçta da tek kişinin üretebileceği bir ürünün ötesinde bir şey çıkıyor ortaya. Bizim de amacımız bu tarzda çalışmak.

Radiohead - OK Computer

"The Bends"i de çok sevmiştim, ama üniversitedeki ilk yılımı asıl bu albümle özdeşleştiriyorum. Müzik duygum geç gelişti. Bu sayede hem iddialı olunabileceğini hem de bir grupta çalınabileceğini kavradım. Piyasaya yeni çıktığımızda bu albümü ve "Grace"i yoğun bir şekilde dinliyorduk. Sanırım bu yüzden bizi onlara benzetiyorlar. O zamandan beri yaptıklarımız ufkumuzun ne kadar genişlediğini gösteriyor. Yeni çıkmış her rap albümünün eski rap albümlerine benzemesinin nedeni, insanların rap yapması olabilir mi? Fakat bu yaklaşım insanların kıstaslarını etkiliyor. İyi bir yorumla duygusal bir şarkı yaptığınızda, hemen Radiohead'i taklit ediyorsunuz sanıyorlar. Reggae veya soul diye bir kategori var, ama duygusal parça diye bir kategori yok. "Aa, Radiohead'e benziyor" diye bir kategori yaratılıyor. İnsanlar bizim Radiohead'e benzediğimizi söyleyerek bizi listelerinden atabilirler, ama işlerimizin benzeme nedeni amaçlarımızın aynı olmasındandır. Şarkılarımız özgündür. Aynı tür müzik yapıyoruz, ama bu müziğin türü henüz isimlendirilmemiş. Bu tür hikayeler kafamı bozuyor. Ben o şarkıları yaparken şuna ya da buna benzedi diye değil, kendilerinin değerleri yüzünden heyecan duyuyorum. Yeni bir müzik eseri meydana geldi diye seviniyorum... Thom Yorke, The Verve ve Jeff Buckley etkisini kabul ediyorum, ama bestelerimiz tamamen bize ait. Ama her şeyden önemlisi, dinledikçe insanların içine işleyecek, onlarda derin duygular uyandıracak iyi şarkılara sahip olmak, hatta zamanı aşmak, ölümsüzlüğü yakalamak.

Çeviren: ***Ali Yıldızay***

Yıllar sonra yeniden: Ambrose Bierce

Amerikan edebiyatının en önemli yazarları arasında kabul edilen Ambrose Bierce'ın askerlerin ve sivillerin öykülerini biraraya getirdiği Yaşamın Ortasından ilk kez Türkçede!

Dünyasal olandan kaçmak isteyenler için tuhaf Öyküler!

ithaki

Ambrose Bierce Yaşamın Ortasından Çev.: Dost Körpe | www.ithakiyayinlari.com | 13.5x21 cm., 252 sayfa, ISBN 975-6902-86-8, 2001

Vanessa Paradis

Şu anda 28 yaşında. Hayatının tam yarısını, gözleri kör eden projektörlerin altında geçirdi. Model, reklam yıldızı, kapak kızı... 80'lerde mektep talebesi bir lolita olarak boy gösterdi. (Serge Gainsbourg ona "loliseli" dermiş.) Aktris: Beş-altı yıl evvel Gerard Depardieu'yle Gainsbourgyen "Elisa" filminde, son olarak da İstanbul uzantılı "Köprüdeki Kız"da seyrettik... Şarkıcı: Etienne Roda-Gil'le birlikte "Joe le Taxi"yi, Gainsbourg'la –Lou Reed'den "Walk On The Wild Side" takviyeli– "Tant d'aime (Tandem)"i, Lenny Kravitz'le –yine Lou Reed'li, bu sefer de Velvet'ten "I'm Waiting For The Man"li– "Vanessa Paradis" albümlerini çıkardı. Konserlerinde Stones, Beatles, Kinks, Jacques Dutronc, Rita Mitsouko cover'ları yapıyor... Çok farklı yerlerden geçen, dönüp dolaşıp yolunu rock'a düşüren harbi bir kız. Şu sıralar Johnny Depp'le birlikte ve Alain Bashung, M gibi Fransız rock'çılarının desteğiyle "Bliss"i yayınladı... Gizlisi saklısı yok, Les Inrockuptibles dergisine her şeyi anlatmış.

GAINSBOURG'DAKI SADELIK

Sekiz yıl aradan sonra çıkardığın "Bliss" sadeliğiyle insanı şaşırtıyor. Onu bu halinde bırakmak senin için özel bir önem mi taşıyordu?

Vanessa Paradis: Sonlara doğru tek bir telaşım vardı: Nihayet bitsin, artık bir daha orasına burasına dokunmaya kalkmayalım. ABD'deki stüdyo süreci tam manasıyla bir işkence ve zevk karışımı oldu, çok kötü olduğum, fikirlerimin küçücük olduğu hissine kapılıyordum. Ama aynı zamanda, orada koruma altında ve huzurluydum da. Fransa'ya gelir gelmez, herkes üzerime çullandı, her kafadan bir ses çıkıyordu, kimsenin dediği diğerininkine uymuyordu, herkesin bambaşka yorumları vardı. Bu da çok nahoş bir durum.

İlk defa mı bir albümünde tam olarak kendini buluyorsun?

Bir anlamda, bu benim ilk albümüm. Diğerlerinde, benim dünyama girmeye kalkan bir başkasının dünyasına girmeye çalışıyordum. Her ne kadar kendi fikrimi ortaya koysam da, sadece yorumluyordum, hiçbir zaman temelde, şarkıların kökünde yoktum. Bu sefer, her ne kadar çok büyük yardım gördüysem de, şarkıların temalarını yazarlara ben verdim. "Bliss"de hakikaten içimin bir parçası var.

Kendini tamamen sinemaya vermiştin; sinemada sir umsi roldu mu zaman zaman?

Bir filmde oynarken hiçbir sorumluluk taşımıyorum. Müziğin yanında, sinema hakikaten tatil gibi. Bunu söylediğim zaman oyuncular çok bozuluyorlar, çünkü oyunculuğun saatleri bazen çok zor oluyor, roller çok bedensel. Ama en azından, oyuncular giydiriliyor, makyajları yapılıyor, karınları doyuruluyor, ulaşımları sağlanıyor, onları koruyup kollamak için ne gerekiyorsa yapılıyor. Her şeyi üstlenen yönetmen. Sinema oyuncuyu tamamen çocuklaştırıyor. Eğer sinemayla birlikte müzik olmasaydı, nasıl dayanırdım bilmiyorum. İnsanın üç ayda bir isim değiştirip bir yılda dört film çevirebilmesini anlayamıyorum. Sonunda, insan kim olduğunu bilemez hale gelip çıkıyor, evine geldiğinde kendi kendine bir yumurta bile pişiremez durumda oluyorsun.

Geçtiğimiz sekiz yıl boyunca, kolaya kaçtığın için mi müzikten uzak durdun?

Evet, sinema benim sığınağım oldu. Kendi kişiliğimden çıkmamı sağlayan, çok hoş bir gizlenme yeri. Her gün her gün ben olmak o kadar da keyifli bir şey değil. *(gülüyor)* Evimden, gerçeklikten, elektrik faturalarından uzakta olmaya –bir tatil beldesinde olmaya– ihtiyacım vardı. Seçeneğim yoktu: O dönemde müzik yapsaydım, çok gönülsüz, isteksiz olurdu, korkunç olurdu. Müzikten yorulmuştum, hatta fırlatıp atmıştım, en azından insanı albüm yaptıktan sonra nefes bile almadan turneye çıkmaya zorlayan, sanatçıyı limon gibi sıkıp suyunu çıkaran sistemden içim dönmüştü.

Ergenlik çağını elinden aldığı için müziğe kırgınlık duyduğun hiç olmuyor mu?

Tabii ki bunun acısını çektim, çok yıprandım. Ama kimse beni buna zorlamadı. Daha 14 yaşındayken bile, şarkı söylemek, film çevirmek isteyen bendim. Bu sistemin bir çamaşır makinesi olduğunun farkında değildim. Yaşamadığım bu ergenlik çağını düşünüyorum tabii, çok zor geçen yıllara rağmen hiçbir şeyden ötürü pişmanlık duymuyorum. Ünlü olmanın kaymağını hiç yemedim. Her allahın günü televizyona çıkıp, sonra da sokakta insanların seni kafesteki maymun gibi seyretmesine şaşırmak da olacak şey değil. "Joe le taxi"nin single'ını bir buçuk milyon kişi satın almıştı ve yine de, hepsi benden nefret ediyordu. Sanki bu albümü aldıkları için utanıyor gibiydi bütün bu insanlar. Paranoyaklık değil söylediklerim, somut olarak yaşıyordum: Her gün suratıma tükürüyorlardı, hakarete uğruyordum. 14 yaşında bunları yaşamak zor, ama henüz olmamıştım, kendimi arıyordum. Küçük bir kız çocuğuydum, dergilere aptalca şeyler söylüyordum, giyiniş şeklime, makyajıma hayıflanıyordum... Herkesin gözü önünde büyüdüm.

Bu durum daha sonraları katı olmaya, bu lolita imajını yıkmak için mizacına aykırı da olsa, daha isyankâr bir role bürünmeye seni zorladı mı?

Bu imaja tepki olarak hiçbir zaman hiçbir şey yapmadım. "Noces blanches"da eroinman fahişe rolünü oynamamın nedeni, "Joe le taxi"deki küçük kız imajını öldürmek için değil, hikâye kafama yattığı içindi. Ama bu arada, o işe de yaradı... *(gülüyor)*

"Bliss"de "kendimi aramaya son verdim" diyorsun...

Yıllar boyunca tamamen şaşkın vaziyetteydim. En başından beri, kariyerimi ne pahasına olursa olsun, başarıya giden bir yarış gibi görmüyorum. Bu anları paylaşacak hakiki birisine hep ihtiyaç duydum. Profesyonel yaşantımdaki başarıyla özel yaşantımdaki mutsuzluk arasında müthiş bir uçurum vardı. Ve, herkeste olduğu gibi, hayatımın insanını bulduğum anda her şey anlam kazandı. Albüme de adını veren bu büyük mutluluk *("bliss", büyük, sonsuz mutluluk)* hayatımda ilk defa yaşadığım bir şey. Kendime ait bir ailem olmasının bu yoğun sevincinin yanında, müzik bir tür hobi gibi kalıyor.

Birkaç yıl öncesinde, böylesi bir büyük mutluluğu yaşamayı kendi kendine engeller miydin?

Her ne kadar yanar döner bir tip gibi gözüksem de, hep bunu arzu etmişimdir. Yerleşikleşmek, düzene girmek, bir aile kurmak korkunç tekdüze bir hayat gibi görülebilir. Ama bu sizin seçiminiz olduğunda öyle değildir. İnsan en iyi dostuna aşık olduğunda öyle değildir. Bu albümün zorluğu da buradan kaynaklanıyordu: Yırtık gözükmeden kendi dünyamdan söz etmek. Yine de, sonuçta, bütün şarkılar sevgilimi, kızımı ve ailemi anlatıyor. Sadece onlar var. Kesinlikle terapi etkisi yapıyor, hakikaten.

"Bliss"de, ilk defa senin bestelerin ve sözlerin yer alıyor. Kendi kendine güven duymanı sağlayan belli bir an, belli bir olay mı oldu?

Hayır. Albüm bitinceye kadar, bunu yapabilip yapamayacağımı bilemiyordum. Benim bütün şansım, sekiz yıl boyunca albüm yapmamış, bıkkınlığı yaşamış olmam. Gainsbourg'la olduğu gibi, beraber çalışmayı isteyebileceğim hiç kimse yoktu, dünyasına girmek isteyebileceğim hiç kimse yoktu... Ve şarkılarımın gümüş bir tepsi içinde bana getirilmesini de istemiyordum artık. Kendi kendime bunu kanıtlamam gerekiyordu. Sonuçta, çok yoğun dehşet anları yaşadım, özellikle de düzenlemeler sırasında. Bazı şarkıları stüdyoda ne hale getireceğimi kesinlikle bilmiyordum. Neyse ki, muhteşem insanlarla çalışmak gibi bir şansım oldu, muğlak fikirlerimi onlara aç-

"Joe le taxi" single'ını bir buçuk milyon kişi satın almıştı ve hepsi benden nefret ediyordu. Bu albümü aldıkları için utanıyor gibiydiler. Hakarete uğruyordum. 14 yaşında bunları yaşamak zor. Daha olmamıştım, kendimi arıyordum.

maktan çekinmiyordum ve hiçbir zaman bana aptalmışım ya da beş para etmezmişim gibi bakmadılar. Çok kötü gitar çalıyorum ve nota okumayı bilmiyorum, kafamdaki sesleri onlara anlatmam hakikaten çok zor oluyordu. Öyle olunca da kendi aramızda özel bir dil icat etmiştik, görüntülerden, resimlerden, filmlerden, albümlerden vs. oluşan... "Burada, piyanonun bir sireni çağrıştırmasını isterim..." Bunlar bana saçma sapan, akıldışı geliyordu ama, onlar anlıyordu.

Dediğim dedik davranma hevesine kapıldığın olmadı mı hiç?

Keşke bu kadar emin olsam kendimden. Bazı noktalarda eminim ama, tereddüt ettiğim o kadar çok konu var ki. Kayıtlar bittiğinde çok hafiflemiş ve çok memnun olmuştum, ama bir ay sonra, düzenlemelerin, sound'un yarısını değiştirmek istiyordum, içime bir kuşku oturmuştu. Ama, "işte böyle, ve başınıza daha bir yığın iş açıyorum" diyecek konumda değildim. Bazı şarkılarda üç enstrümanın yeterli olduğunu, yaylıları ve bakır nefeslileri eklemenin fuzuli olduğunu biliyordum. Onların dinginliğine saygı göstermek istiyordum. Ama öte yandan da, sevdiğim albümleri, Marvin Gaye'in, Curtis Mayfield'in albümlerini onların zenginliğini düşünmeden edemiyordum... Onlara yaklaştığımı iddia etmiyordum ama, çoğu zaman, her bir müzisyenin farklı bir şey çaldığını ama bütün bu katmanların birbiriyle bağlantılı olduğunu hayal ediyordum.

Sık sık içimden şöyle geçiyor: "Zavallı kızcağızım, 13 yılda, bütün dünyayı kat ettin ve milyonlarca şey yaptın. Kelebekler gibi daldan dala uçacağın yerde, 14 yaşında gitar çalmayı öğrenseydin, böyle bir durumda olmazdın!"

Çok genç yaşta Gainsbourg'la çalıştın. Kendin yazmaya başladığında bu seni engelleyen bir şey olmadı mı?

Engelleyici bir şey değil, tersine bir tür bilinç, uyanıklık sağladı. "Bliss"i yazarken başucumda, Gainsbourg'un bütün sözlerinin yer aldığı "Dernières nouvelles des Ètoiles" (Yıldızlardan Son Haberler) isimli kitap vardı. Bu sadeliğe ulaşmayı hayal ediyordum ve aynı zamanda, yazdıklarım hakikaten beş para etmezdi. Aptal ve saftirik metinler, en ufak bir şiirsellikten yoksun, en ufak bir duyarlılıktan, coşkudan yoksun, feci cesaret kırıcıydı. Yapmacıklığa sığınmayı, imgelerin arkasına gizlenmeyi istemiyordum. Tek istediğim doğru ve dürüst olmaktı.

"Bliss"le karşılaştırırsak, 1992'deki "Vanessa Paradis" çok daha kalabalık, çok daha yüklü bir albüm. O zaman, Lenny Kravitz'e mi bırakmıştın her şeyi?

Bırakmak bile denemez: O zaman sadece bir şarkıcı durumundaydım, tek fikrim, "bu şarkıyı alıyorum, bunu istemiyorum"dan ibaretti. O albümde bana soul söyleterek doğaya aykırı bir şey yapmaya kalktılar. Soul benim çok sevdiğim bir müzik türü, ama söylemeyi beceremem. Lenny Kravitz, bana rağmen, beni bu yöne itelemişti. Ben onun gibi şarkı söyleyemiyordum, gospel söyleyemiyordum. Daha fazla siyah olamazdım, ben sarışınım, Aretha Franklin değilim. *(gülüyor)* Fiziken imkansız bir çalışmaydı, beni mahvetmişti. 1992'deki albümün üretimine kesinlikle katılmış değilim, halbuki bu albümde el yordamıyla da olsa orkestra şefliğini üstlendim. Ne kadar deneyimsiz, ne kadar kendine güvensiz ve ne kadar kararsız olduğumu düşünürseniz, bu durum oldukça acıklı ve komik aslında. Sık sık içimden şöyle geçiyor: "Zavallı kızcağızım, 13 yılda, bütün dünyayı kat ettin ve milyonlarca şey yaptın. Kelebekler gibi daldan dala uçacağın yerde, 14 yaşında gitar çalmayı öğrenseydin, böyle bir durumda olmazdın!" Ama aşırı tembeldim, yüzeysel şeylere yoğunlaşmayı tercih ettim.

"Bliss" gibi on küsur farklı kalemden çıkma şarkıdan oluşan bir albümü harmanlamayı ve bütünleştirmeyi somut olarak nasıl başardın?

Bir kere öncelikle, her şeyi benim yaptığımın sanılmasını kesinlikle istemiyordum, bu feci bir şey olurdu. Kendi dünyama ait fikirleri, belli başlı temelleri vermiş olsam da, şiir tamamen yazarlara ait. "Les Acrobates" isimli şarkıyı Frank Monnet'ye ısmarlamıştım: Tamam, imgeleri ve duyguları ben anlattım, annemle babamı, kızkardeşimi anlatıyor ama onun kendi kelimeleriyle. Ama benim kelimelerim beş para etmezdi, kesinlikle konunun öneminin çok altında kalırdı. Matthieu Chedid'le tıpkı sinemadaki senaryo komitesinde gibi, aynı odada beraber çalıştık, beraber terledik.

Eleştirilerden korkuyor musun?

Eleştirmenler beni çok yaraladılar. Okuldayken, seni öteki öğrencilerin karşısında acınacak duruma düşüren öğretmenlere benziyorlar çoğu zaman: Cevap vermen imkansız, ne deseler üstlenmek zorundasın. İki kişi arasında dile getirilmediğinde, milletin önünde söylendiğinde kendimle ilgili hakikatleri kabul etmekte zorlanıyorum. Seyirci tarafından pestili çıkarılan uvertür sanatçıları gibi: Onların gitarlarıyla yapayalnız, çırılçıplak duracak cesaretleri vardır, seyirci onları perişan eder, bu insanlık dışı bir şey. Bir insana böyle davranılmaz, otuz bine karşı bir kişi. Sürünün içindeyken taşaklı olmak marifet değil. Böyle konuştuğuma bakma, eleştirmenler "Bliss" hakkında ne söylerlerse söylesinler, umurumda değil, ben bu albümü kendim ve yakınlarım için yaptım. Bu albüme iki yıl harcadım, kendimden çok fazla şey koydum ve benim açımdan sonuçtan çok süreç önemliydi.

Albümü hazırlarken New York'a yerleştin. Kendini nerede evinde gibi hissediyorsun?

Pek çok yerde, şehir dışında, bu yeni bir durum... Bir bahçeye ihtiyaç duyuyorum. Yurtdışında da olsa, alışkanlıklarımı devam ettirmek, beni ben yapan işaret noktalarından uzaklaşmamak istiyorum... Ama bunun nostaljiyle alakası yok. Bu sadece gerilim altındayken hissettiğim bir şey: Önemli, yoğun anlar yaşadığım yerleri hatırlarım, bu bana destek oluyor. Ama üzüntü ya da keder hissetmiyorum: O mutlu anların ebediyen geçmişte kalmadığını biliyorum, bir gün geri geleceklerine eminim. Sık sık geçmişimi düşünürüm, ama en ufak bir geri dönme arzusu duymadan.

Dinlediğin müziklerle, kendi yaptığın hafif müzik arasında büyük bir boşluk olduğu hissine kapılmıyor musun?

Müziğe hep ilgili oldum. Ergenlik çağındayken sadece soul dinlerdim, şimdi o kadar seçici değilim. Yaşım ilerledikçe, daha açıldım, Lyle Lovett'den Velvet'e, Bob Marley'den Manu Chao'ya geçiyorum... Johnny Depp, Van Morrison'a, James Taylor'a ve Iggy Pop'a duyduğu aşkı bana da bulaştırdı... Canal+'de Iggy Pop kendisiyle şarkı söylemem için beni davet ettiğinde, inanamadım, beni davet etsin diye onu zorlamışlar gibi geliyordu. Zaten stüdyoya girer girmez sorduğum da bu oldu: "Niçin ben?" hayatımdaki tek canlı kahramanıma da rastlamasaydım, çok acıklı olurdu doğrusu. Marilyn Monroe'ya, Curtis Mayfield'a ya da Marvin Gaye'e rastlama şansını yakalayamamıştım.

İlk defa, bundan yirmi yıl önce, "L'Ecole des Fans"da televizyona çıkmıştın. Şimdi 28 yaşındasın, projektörlerin altında geçirdiğin süre çok daha fazla...

14 yaşındayken, geleceği böyle görmüyordum, elimde bir yol haritası yoktu. Gerçekdışı hayaller peşindeydim. Söyleşilerde okuyorum, sanatçılar "bir gün şarkıcı olacağımı hep biliyordum" diyorlar. Ben, bilmiyordum. Aslında, bu soruyu kendime soracak zamanım bile olmadı ki. Elimin altından büyük şanslar geçti, ben de onları yakaladım; benim yeteneğim de bu olmalı, geçip gitmelerine izin vermedim. Her şeye rağmen, daha ikinci albümümde Gainsbourg'la çalışmış olmam, sonra da sinemada bir rol kapmam inanılır gibi değil. Eğer uğur yıldızıma inanmasaydım, bundan yararlanmayı beceremezdim. Çünkü hiçbir zaman kendimi zora koşmadım. Ama yine de bir başkasından daha fazla layık olduğum söylenemez, öyle aman aman yetenekli değilim. Dışı süslü püslü, içi kof bir salak...

Çeviren: **S.İ.**

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü
• Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar
• Her perşembe "plak günü"
• Her cumartesi "video gösteri günü"
• Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...)
• Enstrüman alımlarında indirim
• Özel organizasyonlarınıza yardım edilir
• Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Laika

Yılbaşında sessiz sedasız gelip gittiler, seyrettik, bayıldık, uyanıkken düşlere daldık. Bir de oturup söyleşmek vardı ya, olmadı, yapamadık. Ama ne yaptık, internetten bulduğumuz dökümanları tercüme ettik, bu güzel insanları sizlere de tanıtmak istedik. Bayanlar baylar, Laika huzurlarınızda.

El emeği, göz nuru, insanüstü

"Bütün geleneksel rock enstrümanları kullanılıyor; bas, gitar, davul... Ama sonuçta ortaya çıkan rock değil!" Işte şimdilerde "post-rock" diye diye içini boşaltmak üzere olduğumuz ibarenin ilk terennüm edildiği günlerden bir not. Saptamayı yapan da, artık tarih olmuş Melody Maker dergisinin yetkin kalemlerinden Simon Reynolds... Reynolds, "Post-rock'a hazır mısınız?" başlıklı yazısında, sample'ların, "sequencer" dedikleri ses dizicilerin ve tabii sessizliklerin yardımıyla rock'un aktığı kanallara bir yenisinin daha eklendiğini müjdeliyor. Müjdesini verirken, ön saflarını Laika, God ve Scorn'un tuttuğu, tarifi güç bir elektrikli ortamın oluşmaya başladığını belirtiyor. Orang'dan Bark Psychosis'e, Stereolab'den Disco Inferno'ya, dönemin hemen her "fürürist" ismine temas ediyor Reynolds. Tarih, daha doksanların ortası bile değil. Sonrasındaysa, yine kimsenin başıyla sonunu birbirine bağlayamadığı dönüşümler...

Reynolds'un yazısı, aynı zamanda Laika'nın ilk su yüzüne çıkışını da müjdeliyor. Adını andığı çoğu yandaşı gibi onlar da programlanmış materyaller, malûm rock enstrümanları ve "loop" haline getirilmiş beat'lerle (yahut konsantre vuruşlar diyelim), beylik rock'un metrelerce önüne fırlıyor. Laika bu adımı, kendilerinin vücuda getirdiği o soğuk gezegenleri çağrıştıran, fezai, ama canlı kanlı seslerle atıyor. Bir tarafta sihirli "insanüstü" efektler, öbür tarafta el emeği göz nuru bir performans. Sonra, bugüne dek geçen yedi-sekiz sene boyunca bir görünüp bir kayboluyor, ama arada kıvrımları birbirini bütünleyen üç albümle ve konserlerle varlığını dipdiri muhafaza ediyor. Takvim 2001'in ilk günlerini gösterdiği sıralarda da, iki gece üst üste kendi kulak ötesi dalgalarını yaymak üzere, sessizce İstanbul'un arka sokaklarından birine süzülüyor.

Laika, temelde iki kişilik bir grup, ama baştan beri hep dört kişiyle sahnede. Elinde gitarı, mikrofonun başında duran hanım, Margaret Fiedler. Bir vakitler yine kablosu bol bir ortamda Moonshake grubuyla salınırken, 1993'de Laika'yı dünyaya getiriyor Fiedler. Yanında ses mühendisliği, prodüktörlük vb. muhtelif stüdyo işleriyle haşır neşir olmuş Guy Fixsen var. Bunlar ekibin iki kurucu üyesi. Diğerleri de, yine Moonshake'den gelen basçı John Frenett ve aynı anda birkaç davulcunun bir arada çaldığı efsanevi God grubundan tanıdığımız davulcu Lou Ciccotelli.

Laika'nın plak miladı 1994'ün ortalarına uzanıyor. O sene ilk EP'leri "Antenna" ile fezai seyahatlerin ilk sinyallerini yaymaya başlıyorlar. Genellikle "elektrik" yüklü bir ortamda hayatlarını devam ettirseler de, "her şey bas ve davulla başlar" diyor Margaret Fiedler. Eskiden Moonshake'de hafif jazzy bir yolda ilerlerken, Laika'da gözünü gökyüzünün derinliklerine çeviriyor. İlk albümleri "Silver Apples Of The Moon"da, görünüşte yine mühendislik tarafıyla ön plandalar ama, ekip hep soluk alıp veren bir "elektronika"yla seyrediyor. Ikinci albümleri "Sounds Of The Satellites"da, bu defa evrenin boşluğunda salınıp duran uyduların frekansını yakalamaya çalışıyorlar. Dışarıdan bakınca mat, gümüşî ve soğuk, ama yaklaştıkça ısı yayıyor "Sounds Of The Satellites"... Ve "Good Looking Blues"... 2000'e rastlayan bu son albümlerinde de yine ay ve uydulardan topladıkları bir tarafta; karanlık boşlukları kendi sesleriyle çözmenin peşine düşüyorlar.

Biz Laika'yı buradaki ikinci gecelerinde yakalıyoruz. Dün gelenlerden duyduklarımız epey iştah kabartıcı. Babylon'un ortamından olacak, telaşsız, sakin bir dinleyici kitlesi var kapı önünde. Laika'nın "durultucu" bir tesiri de olabilir. Bir o kadar sakin kitle de içeride. Daha başlamasına yarım saat varken, bir ara sahnede Margaret Fiedler beliriyor. Hemen önümüzde. O mu, değil mi derken anlıyoruz ki, o. Gitarını ve kablolar arasında bir-iki elektrik bağlantısını kontrol ediyor. Yine sonradan öğreniyoruz ki soğuk almış, biraz keyifsiz. Bir süre sonra içerisi dolmaya başlıyor ve bildiğimiz dörtlü sahnede beliriyor. Hiçbir fuzuli gösteri, ilgi alışverişi yok. Neler olup biteceğini anlamaya çalışırken, kısa bir soundcheck devresi... Çekingen bir selamın ardından, Fiedler gitarını alıp tuhaf sesler çıkarmaya başlıyor. "Çalıyor" desek haksızlık olacak. Gitarı konser boyunca riff'leri yaymak veya melodiyi, ritmi taşımak için değil, vızıltılar, uğultular, efektvari sesler için kullanıyor. Öbür tarafta aynı işlemi Guy Fixsen, bu sefer teller olmadan, kendi elektronik enstrüman kompleksiyle gerçekleştiriyor. Bas ve davul Laika'nın iskeletiyse, onlar da eti, kanı. Çoğunluk yeni albümden seçtikleri şarkılarda. Ama "Sounds Of The Satellites"ın klasikleri, "Prairie Dog" ve "Shut Off / Curl Up"ı atlamıyorlar. Yeni albümden de "Black Cat Bone"u... Başta Fiedler olmak üzere, hepsi şaşırtıcı derecede sakin; ortaya çıkan müziğin akımına kapılmış gibiler. Geçmişi Laika'dan çok daha öncesine uzanan Lou Ciccotelli bile artık ayrılmaz bir parça olmuş. Öbür tarafta Fixsen ve Frenett'in gözleri, Fiedler ile teması hiç bırakmıyor. Trans ama trans değil, esriklik ama esriklik de değil. Laika olarak ortaya koyduklarının farkındalar. Buna rağmen müthiş bir "sadelik". Onları canlı seyretiğimiz için biz bile onlardan daha çok kurumlanıyoruz.

Fiedler, arada tatil için tekrar Istanbul'a geleceklerini söylüyor. O kadar samimi ki, kurabiye-çay için eve davet etsek yeri. Yere bakıp bakıp "teşekkür ederim" diyor. Ayağının altındaki "playlist"e yazmış: "Teşekkür ederim..." Sevdikleri arasında Beastie Boys, My Bloody Valentine, MC900 Ft Jesus'ın başı çektiğini duymuştuk. Şarkıların vokal bölümlerinde Fiedler sesli bir organizma gibi çoğalmaya başlıyor. Ritmik konuşmalar, mırıltılar... Şarkı "söylüyor" desek haksızlık olacak. Iki bölümlük konserin arkasından bir de "bis" yapıyorlar: Son albümden "Bedbugs"... Laika Istanbul'u ne sallıyor, ne de coşturuyor. Büyük bir sükûnetle, içinden fethediyor. Aklımız, uzay gemili seyahatlerde camdan bakarken dinleyeceğimiz yeni Laika şarkılarında.

Çook sonra uzayda seyahat eden "ilk canlı yaratık" bahsi kafamıza takılıyor. Daha doğrusu mecburi hizmet için gezegen dışına gönderilen şu akıllı Rus köpeği... Fakat zaman yok. Şu an bağlantıyı da pek hatırlayamıyorum zaten. ***Gökhan Pamuk***

Uzay bize yapıştı kaldı

Bize kendinizi tanıtabilir misiniz?
Guy Fixsen: Margaret Fiedler ve ben. Grup ikimizden oluşuyor. Laika'nın müziğini yazan ve prodüktörlüğünü yapan biziz. PiL, Gang of Four, Joy Division gibi post-punk gruplarını dinleyerek büyüdük ve Captain Beefheart, Miles Davis, Can, Kraftwerk, King Tubby, Nick Drake, Public Enemy, Eric B and Rakim, Gjorgy Ligety gibi isimlerden etkilendik.

Bugünlerin müzisyenlerinden de ilham aldığınız oluyor mu?
Etraftaki müziklerden etkilendiğimizi söylemek isterdim, ama durum bunun tam tersi. Son albümümüz "Good Looking Blues", bugün duymakta olduğumuz müziğe bir tepki olarak ortaya çıktı. Bugünün müzisyeni için iki seçenek var: Ya entellektüel bir müzik yaparak, enstrümantal, odaksız bir müziğe yönelirsin ya da duygusal bir müzik yaparak daha geleneksel türlere yönelirsin. Biz ikisinin de aynı anda mümkün olduğuna inanıyoruz. Etraftaki albümleri dinlediğimde pek bir şey bulamıyorum etkilenecek. Benim sevdiğim albümler beşinci dinleyişte içinde küçük bir şey daha bulabildiğin türde albümler. Bence müzik daha uzun bir vadede adım adım gelişmeli. Şu an müzik sahnesinde olanlardan hoşumuza gidenleri sayayım size: PJ Harvey, MC 900ft Jesus, Radiohead, Beastie Boys, Tricky, My Bloody Valentine.

Bugün ya entellektüel bir müzik yaparak enstrümantal, odaksız bir müziğe ya da duygusal bir müzik yaparak daha geleneksel türlere yönelirsin. Biz ikisinin de aynı anda mümkün olduğuna inanıyoruz.

Sizin müziğinizi hiç dinlememiş birine Laika müziğini nasıl tarif edersiniz?
Elektronik hipnotizm ve caza, dub'a yoğun eğilimleri olan deneysel pop rock müzik diyebiliriz.

Grubun adını kim koydu ve bu isim sizin müziğinizi ne derecede yansıtıyor?
Bir doğumgünleri kitabına bakınırken bulduk bu ismi. Tarihlere göre geçmişteki olayları sıralıyordu kitap. 3 Kasım 1957 tarihinde Sovyetler, Laika isimli köpeği yörüngeye oturtmuşlar. Hepimize iyi bir isim olarak göründü. Yapmak istediğimiz deneysel ve bu dünyadan olmayan müziğe uygun bir isimmiş gibi geldi. Ayrıca hayvanlar üzerinde yapılan deneyleri hatırlatmak için de uygun bir fırsat diye düşündük.

Birlikte müzik yazmanın en zor tarafı ne? Kişilikleriniz ne ölçüde işe karışıyor?
Yaptığınız bir şeyi diğeri beğenmediğinde bazen durum cansıkıcı olabiliyor. Ama hepimizin üzerinde uzlaştığı fikirlerin iyi olduğu konusunda hemfikiriz. Hiçbirimiz tembel değiliz ve yapılan işin sonuna kadar geliştirilmesinden yanayız.

"Good Looking Blues"u en dünyevi albümünüz olarak tanımladınız. Bunu biraz daha açar mısınız?
Evet, yeni albüm daha ayakları yere basan, birlikte çalan müzisyenlerin merkezinde yer aldığı, daha tanımlı bir müzik. Bütün bu gerilim ve hayatın müziğe taşıdığı şey var. Sözlerin ilham kaynağı Zora Neal Hurston, Toni Morrison gibi yazarlar, blues ve folk lirikleri. Halk hikayelerinin dilden dile dolaşarak geçirdiği değişim ve insanoğlunun toplu arzu ve acılarını yansıtacak şekilde, toplu bilinci temsil edecek şekle bürünmesinden etkilenerek yazdık sözleri.

"Badtimes"ın, isimsiz bir e-mail'den yola çıkarak yazıldığını söylemişsiniz. Şarkıyı sözlerin etrafına mı ördünüz, yoksa sözleri bitmiş bir müziğe mi eklediniz?
Önce müzik geldi, her zaman olduğu gibi. Bu e-mail bize birkaç defa yollandı, ama tıpkı halk hikayeleri gibi, mail'i alan her insan kendi espri duygusunu kattı. Internet teknolojiden ibaret bir şey olmaktan çıktı ve giderek toplu bilinci yansıtan bir mecra olmaya başladı.

Müziğiniz için sık sık kullanılan "uzay" metaforundan sıkıldınız mı?
Evet! Bu yüzden bu albümün isminde uzay kelimesi geçmiyor. Bu kelime bize yapıştı kaldı, oysa bizi temsil eden tek şey bu kelime değil.

Bugünlerde, gitarın geçmişte kalan bir enstrüman olduğuna dair bir görüş var. Siz ne diyorsunuz?
Hayır. İnsanlar her şeyi basitleştirmeye çalışıyorlar, bu yüzden mutlak fikirlerle ortaya çıkıyorlar. Bu tembellikten ve hayalgücü eksikliğinden kaynaklanıyor. Bütün müzik türleri eşit derecede geçerlidir. Mühim olan yaptığınız müziği, tutukuyla ve akılla yapıp yapmadığınız. Sanırım yeni albümümüz daha öncesine nazaran çok daha zorlayıcı bir albüm ama her parçada gitar var. Genelde kullandığımız, akora dayanmayan monofonik gitarlar. Gitarın yanısıra elektronik sesler, sample'lar, canlı ama loop benzeri ritmler, bas klarinet, pikaplar, klavye, dışarda yapılmış kayıtlar da var.

Daha önceki albümle bu albüm arasında, çalışma mantığı açısından ne gibi farklar var?
Önceki albümü yaparken sanırım biraz korkuyorduk başta. Kendimize pek güvenmiyorduk. Bu yüzden miks aşamasında işin içine bir sürü fikir atmaya başladık. Sonuçta albümün etkisi köreldi. Bu sefer, bir sürü fikirden ziyade, işe yarayan ve gelişen tek bir fikirden yola çıktık her parça için. Müziğimize boşluk eklemeyi öğrendik. Pikaplar bizim için çok yeni bir kavram. Hiphop'a çok bariz bir göndermesi var. Eskiden olsa bu kadar açık bir gönderme bizi ürkütürdü, ama bugün insanların fikri bizi daha az bağlıyor. Türler arasındaki ilişkiyi daha pürüzsüz kurmak gibi bir amacımız var. Ama bu albümdeki en büyük fark, canlı kayıtlara yüklenmemiz oldu.

Müzik dünyasındaki yerinizle ilgili neler düşünüyorsunuz?
Büyük, hit bir grup olur muyuz, bilemiyorum. Ama turnedeyken adım adım yeni dinleyiciler kazanıyoruz. Bu da yeterli bizim için. Yaptığımız işten hoşlanıyoruz. İnsanlar bizi zaman içinde tanıyorlar. Bu da daha organik bir süreç. O yüzden bizim için hava hoş.

Peki bugün müziğin yeriyle ilgili neler düşünüyorsunuz?
İnsanların bugün öncelikleri daha farklı. Müzik insan hayatında olmazsa olmaz bir konumda değil. İnsanlar daha çok video oyunlarına ve teknolojik şeylere takılıyorlar.

Müzik dünyasının büyük isimlerinden bazıları (PJ Harvey, Tricky gibi) sizi övmeye başladılar. Hatta son olarak Radiohead turnesine sizi açılış grubu olarak davet etti. Bu gelişmeler size yeni kapılar açtı mı ya da dinleyici kitlenizi genişletti mi?
Gördüğümüz kadarıyla insanlar müziğimizi dinlediğinde seviyorlar, ama müzik medyasının durumu düşünüldüğünde, müziğimizi radyo ya da televizyondan duymaları zor. Bu yüzden Radiohead'le turneye çıkmak bizim için çok hoş bir tecrübe oldu. Her gece inanılmaz mekanlarda beş bin kişiye müziğimizi çalma şansı bulduk ve çok sıcak karşılandık. MTV ve büyük gazeteler de bizimle daha çok ilgilenmeye başladı, ki bu da cesaret verici bir durum.

Müziği yaratmak sizin için uzun bir zamana yayılan bir süreç mi?
Elektronik aletlerle çalışmak ve sınırları zorlamaya çalışmak, kuşkusuz elinizde bir gitarla beste yapmaktan daha çok vakit alıyor. Biz sadece şarkı yazmıyoruz. Bizim yazma sürecimiz prodüksiyonla içiçe. Bu da zaman alıyor. Doğruyu bulduğumuza ikna oluncaya kadar birçok yaklaşım deniyoruz.

"Sounds Of The Satellites"ın aldığı iyi eleştirilerin ardından kendinizi baskı altında hissettiğiniz oldu mu?
Yazılanlar yüzünden değil. Zaten yapmaya çalıştığımız şey müziğimizin sınırlarını genişletmek ve insanların plak koleksiyonlarında farklı bir yere sahip olmak.

Portishead ve Hooverphonic gibi sizin tarzınıza yakın bazı gruplar trip-hop kanalı içinde ticari başarı da kazandılar. Kendi alanınızda oldukça etkin olmanıza rağmen başarınızın gözardı edildiğini düşündünüz mü hiç?
Ticari başarı kazanmak eğlenceli olur, ama biz yaptığımız işten hoşlanıyoruz ve ticari başarı kazanmak için de müzikal tavizler verme niyetinde değiliz. Her albümde dinleyici kitlemiz daha da artıyor ve plak satışlarımız ufak ufak yükseliyor.

Sözler de müzik kadar önemli mi sizin için?
Sözler önemli. Bu yüzden plak kapağına sözleri basıyoruz ve bu yüzden sözler üzerinde bir hayli çalışıyoruz. Bu albümdeki sözler daha çok üçüncü şahısta anlatılmış hikayelerden oluşuyor.

Çeviren: ***Ogan Güner***

Orquesta Aragon

Sosyalist kontrbasçı Orestes Aragon Cantero'nun 1940 yılında Kristof Kolomb'un şehri Cienfuegos'ta kurduğu Orquesta Aragon, önce cha cha cha fırtınasındaki yerini almak üzere Havana'ya yöneldi, bu fırtınanın rüzgarıyla Kuzey Amerika'ya yelken açtı, sonra devrimle birlikte rotasını Avrupa'ya ve Afrika'ya çevirdi. En nihayetinde, aradan altmış yıl geçtikten sonra 2001 yılının ilk günlerinde İstanbul'da demirledi, İş-Sanat festivalinde bir konser verdi. Biz de domino şakırtıları arasında yolculuklarının seyrini konuştuk.

Afrika'da krallar gibi

Küba'nın önde gelen "charanga"larından biri olarak kabul ediliyorsunuz, charanga hakkında konuşarak başlayalım isterseniz.

Celso Valdes: Tabii, charanga bir orkestra türüdür; temel olarak keman, piyano, flüt, bas, timbal, tumbadora ve solistten oluşur. Öbür orkestralardan farklı olarak, flüt dışında nefesli bir çalgı (trompet, saksofon vs.) kullanılmaz. Charanga'ların yaptığı müzikse 19. yüzyılın sonlarına dayanır. Danzon adını verdiğimiz bu müzik geleneksel olmakla beraber, 1900'lerin başında belli değişiklikler geçirmişti ve charanga'ların ana repertuarını oluşturuyordu. Danzon'un yanısıra başka müzikler de çaldığını biliyoruz charanga'ların. O dönemin gözde türleri olan passadoble, cancion ve 1930'larda ortaya çıkan danzonete de sıkça çalınır charanga'lar tarafından. Danzonete, tahmin edebileceğiniz gibi, danzon'dan türemiş bir müzik. Ama ona oranla daha neşeli, daha oynak. Danzonete'nin çıkışı aynı zamanda şarkıcıların da çok revaçta olduğu bir döneme denk geliyor ve charanga'lar bu müziğin oluşumunda önemli bir rol oynuyorlar. Tıpkı daha sonra mambo'da olduğu gibi. Tabii 30'ların bir başka önemli müziği olan son'u da unutmamak gerek.

Orquesta Aragon'un kendi hikayesine geçersek...

Valdes: Orquesta Aragon, 1940 yılında Orestes Aragon Cantero tarafından Cienfuegos'ta kurulmuş. Kurulmuş diyorum, çünkü 60 yıllık bir grubun üyesi olarak bütün bu sürece tanık olmak mümkün değil, nitekim orkestranın ilk kadrosundan geriye kalan kimse yok. İlk dönemlerinde orkestrayı popüler şarkılar çalan ve yerel şenliklere renk katan benzerlerinden pek de farkı olmayan bir orkestra olarak nitelendirebiliriz. Ama burada da önemli olan, Ernesto Aragon'un nev-i şahsına münhasır kişiliği desek yerinde olur. Daha 30'larda Sosyalist Halkçı Parti üyesi olan Ernesto orkestrada star sistemini yıkmış, herkesin eşit para almasını temel ilke haline getirmişti. Bu o dönemde kolay kolay kimsenin yapmaya cesaret edemeyeceği bir şeydi. Neyse, Orquesta Aragon'u asıl meşhur yapan, başka birçok grup için olduğu gibi, 1950'lerde yaşanan cha cha cha fırtınası oldu. Aragon'un 1940'ların sonunda emekliye ayrılmasıyla başa o sırada 20 yaşında olan Rafael Lay geçti ve grup olarak Cienfuegos'tan Havana'ya taşındık; malûm, Küba'da müzisyen olarak bir yerlere gelmek istiyorsanız, yolunuz bir şekilde Havana'dan geçmek zorunda. Neyse, ufak ufak tanınmaya başladık ve demin de bahsettiğim gibi, cha cha cha salgını sayesinde Amerikalılarla (RCA Victor) bir plak sözleşmesi imzaladık. İşte Küba müziğinin bu altın çağında Orquesta Aragon olarak birçok önemli şarkı yaptık.

Belki de Afrika müziğiyle aynı ailedeniz demek en doğrusu. Yıllar içinde öyle bir etkileşim olmuş ki, artık kimin kimi ne zaman ne kadar etkilediğini ayırt etmek neredeyse imkansız. Tıpkı aile gibi.

Şarkılar grubun kendi besteleri mi, yoksa anonim bir repertuar mı icra ediliyordu?

Valdes: Her ikisi de demek belki de en doğrusu; aralarında Arsenio Rodriguez'in de olduğu birçok ustanın şarkılarının yanısıra, orkestra elemanlarının da şarkıları çalınıyordu. Burada da Rafael Lay ile birlikte en önemli kişi, 1954'de orkestraya katılan flütçü Richard Egües'di. Richard'ın flüte inanılmaz bir hakimiyeti vardı ve kendine özgü bir doğaçlama tekniği geliştirmişti. Sonradan Nat King Cole'un da yorumladığı "El Bodeguero" gibi, "Pare Cochero" gibi hitleri bizim de ünümüzü Küba dışına taşıdı.

Sizce Küba müziğinde Arsenio Rodriguez nerede duruyor?

Valdes: Oooo, Arsenio eşi benzeri bulunmaz bir insandı, müzisyendi. Küba son'unu derledi, toparladı, hatta yeniden yarattı desek abartmış olmayız. Bugün Küba'da müzik yapan herkes ona bir şekilde borçlu bence, tabii biz de. Ayrıca Arsenio ABD'de de çalıştı, orada yapılan salsa müziğinin de üzerinde çok büyük etkisi vardır.

Geçenlerde Sierra Maestra ile konuşurken laf Afrika müziği, özellikle Yoruba kültürü ile Küba müziği arasındaki akrabalığa geldi. Siz vurmalı çalgılar çalıyorsunuz, müziğin ritmini ele alırsak, bu konuda neler demek istersiniz?

Inocente Alvarez: Malûm, Afrika kültürüyle akrabalığımız oldukça eskiye, fetih zamanlarına, köle ticaretine dayanıyor. Müzikal anlamda ise çok önemli bir etkilenme söz konusu. Küba müziği temel olarak ritm üzerine kurulu. Bu da doğrudan Afrika etkisini gündeme getiriyor. Dediğiniz gibi, özellikle Yoruba kültürü Küba'da her zaman için güçlü olmuştur. Küba'da bugün hâlâ kendi özgün dillerini konuşan bir sürü halk var. Yorubalar da konuşuyorlar, tamamıyla farklı bir dil. Tekrar müziğe dönersek, belki de Afrika müziğiyle aynı ailedeniz demek en doğrusu. Yıllar içinde öyle bir etkileşim olmuş ki, artık kimin kimi ne zaman ne kadar etkilediğini ayırt etmek neredeyse imkansız. Tıpkı aile gibi. *(gülüyor)*

ABD'de yaşayan Kübalıların müziği Küba'da da kulağa hoş geliyor mu? Mesela Celia Cruz'a Kübalıların tepkisi nasıl?

Valdes: Cha cha cha öncesi Küba müziği Kübalılar tarafından yapılıyordu ve bunların da sayısı sınırlıydı. O zamanlar da yurtdışına turnelere gidiyorduk ve bu durumu gözlemleme şansımız oldu. 1950'lerle birlikte Küba müziği dünya çapında meşhur olunca, bu müziği icra eden yabancılar da çoğaldı. Venezuela'da, Kolombiya'da, Meksika'da, ABD'de bu müziği taklit eden yerel gruplar türedi. Ayrıca Kübalı göçmenler de kendi müziklerini yapmaya başladılar. Bunları hepten kötü diye nitelendirmek doğru olmaz. En nihayetinde, yeni insanlar bu müziği yaparak kendilerinden bir şeyler katıyorlardı. Celia Cruz'a gelince, onun yeri bambaşka. Kübalılar tapar Celia'ya. Her ne kadar radyolar çalmasa da, Havana'da herhangi bir sokağa girip de Celia Cruz dinlemeden çıkmak mümkün değildir.

Son dönemde Buena Vista Social Club projesiyle başlayan Küba müziği patlaması hakkında neler düşünüyorsunuz?

Valdes: Tabii ki olumlu şeyler düşünüyoruz. Sayelerinde birçok müzisyen arkadaşımız başka ülkelere gidip konserler vererek, albümler çıkararak yaptıkları müzikleri başka halklarla paylaşma şansı buldular. Biz de kendi adımıza sürekli turnede olmaktan memnunuz.

Bugünlerde Kübalı gençlerin yaptığı müziği nasıl buluyorsunuz, mesela Orishas gibi oldukça farklı tarzlar deneyip popüler olan gruplar var...

Valdes: Bakın, bu biraz da müzikte yaşanan evrimle ilgili. Müzik zaman içinde sabit kalan bir şey değil, sürekli evrime uğruyor. Bahsettiğiniz genç-

24→

ler de bunun bir örneği. Evet, farklı bir müzik arayışı içindeler, ama tamamen de geçmişten kopuk değiller; zaten böyle bir şey, yani tam bir kopuş müziğin doğasına aykırı bence. Ama sürekli değişim ve gelişme, müziğin bizim de önemsediğimiz bir yönü. 60 yıllık bir grup olduğumuzu düşünürseniz, varlığımızı açıklamanın başka bir yolu da yok zaten. Orishas'ın Küba'da bir fenomen haline geldiği söylenebilir. Bunun nedeni de, daha önce yapılmamış bir müzik yapmaları; doğrusu çok da başarılılar. Orishas'ın müziğini beğeniyoruz, özellikle deneysel ve yeniliğe açık olduğu için. Ayrıca daha binlerce genç grup var Küba'da; caz, caz rock, her türlü müzik yapılıyor. Araştırsan, kim bilir, Türk müziği yapanlar da bulursun kesin... *(gülüşmeler)* Abartmıyorum, gerçekten Küba tepeden tırnağa müzik demek. Her yerde, her zaman, her türlü müzik. Bence gençlerin bu arayışları mutlaka sıkı sonuçlar verecektir. Bu arada, konuyu dağıtmadan, Brezilya müziği hakkında da bir şeyler söylemek istiyorum. Bu değindiğimiz konuda son dönemde esas gözde Brezilya müziği. Brezilya kültürel olarak inanılmaz bir zenginliğe sahip; müziklerinin bizim müziğimizden de zengin olduğunu söylersek abartmış olmayız. Bu yakınlarda son dönemde ortaya çıkan gençleri dinleme fırsatı buldum ve rahatlıkla söyleyebilirim ki, çok yakında Brezilya müziği dünya çapında bir patlama yaşayacak.

Küba harika bir ülke. Halkı da çok sıcakkanlıdır. Sürekli neşe saçarız biz. İyimser bir halkız, dans etmeden, şarkı söylemeden duramayız. İçinde bulunduğumuz durumdan şikayetçi olmayacak kadar gerçekçiyiz.

Orkestranın müzik direktörü olarak, bu kadar karmaşık bir müzik yapmanın ve kalabalık bir orkestra olmanın yaptığınız müziğe ne gibi bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

Rafael Lay Bravo: Dediğiniz gibi orkestramız oldukça kalabalık; 14 kişiyiz. Bazen konuklarımızla bu rakam daha da artıyor. Ama bu konuda her şeyden önce şunu söylemek lazım: Orquesta Aragon, çekirdek kadrosunu 1982 yılına kadar büyük ölçüde korudu. Dolayısıyla, bütün bu yıllar içinde oluşturulmuş bir müzikal estetikten bahsetmek mümkün. Yani bu grubun oturmuş ve sürekli evrilen bir müzikal anlayışı var. Tabii evrim deyip geçmemek lazım. Zaten müziğin bütün dişe dokunur sıkıntıları da bu gelişim sürecinde ortaya çıkıyor. Burada da orkestranın disiplini ve planlı çalışması devreye giriyor. Sahnede her şey önceden hazırlanmış sıraya göre cereyan ediyor. Tabii yaptığımız müzikte doğaçlama önemli bir yer tutuyor, ama yine kimin ne zaman ne kadar kafasına göre takılacağı da önceden düşünülüyor.

Peki charanga olmak, yani nefesli aletleri flüte indirgemek, trompet, saksofon gibi dans müziğine son derece yatkın nefeslileri kullanmamak müziğinizde nasıl bir fark yaratıyor?

Bravo: Tabii flüt ve keman başka bir sound yaratıyor. Öncelikle ritmin ön plana geçtiği söylenebilir. Evet, ritm kesinlikle öbür orkestralara oranla daha ön planda. Öte yandan, kemanlar nefeslilerin yerini alacak şekilde kullanılıyor, ki bu da bence çok zengin bir sound ortaya çıkmasını sağlıyor.

Uzun yıllardır dünyanın çeşitli ülkelerinde konserler veriyorsunuz. Avrupa ve özellikle Afrika'da verdiğiniz konserlerle ilgili neler söylemek istersiniz?

Guillermo Garcia: Devrimden sonra düzenli olarak Avrupa'ya ve Afrika'ya turneler düzenledik, özellikle 70'li yıllarda. Avrupa'da düzenli gittiğimiz ülke Fransa oldu, çünkü Komünist Parti'nin yayın organı L'Humanité gazetesinin yıllık festivaline çağrılıyorduk. Yıllar içinde sadık bir izleyici kitlemiz oluştu Fransa'da. Zaten sonra Küba müziği Avrupa'da aldı yürüdü. Afrika'yı ise en çok dolaşan grup biziz herhalde. Gana, Kongo, Gine, Zaire, Mali ve şu anda adı aklıma gelmeyen bir sürü ülke. Tabii Afrika'yla aramızdaki özel ilişkide, sömürgeciliğin sona ermesiyle büyük bir değişim içine giren Afrika ülkelerinde bizim Küba olarak denediğimiz projenin yarattığı olumlu etkiyi unutmamak gerek. Neyse, müziğe dönersek, Afrika maceramızda en şaşırtıcı olan, ilk gittiğimizde müziğimizi baştan sona bilmeleri oldu. Konsere başladık ve bir de baktık ki, şarkılarımızı söylüyorlar. İşte aynı ailedeniz derken bunu kastediyoruz. Ortak noktalarımız Afrikalıların bizim müziğimizle öbür halklara oranla daha farklı, daha doğrudan bir ilişki kurmalarını sağlıyor. Bunun tam tersi bizim için de söz konusu. 70'lerin başında kemancı arkadaşımız Tomas Valdes tarafından yaratılan ve geliştirilen bir müzik türü olan cha-onda ciddi bir şekilde Gine müziğinden ve Gine'nin en önemli grubu olan Bembeya Jazz National'dan etkilenmiştir. Yine aynı yıllarda Kongo'lu müzisyen Franklin Boukaka'nın "Muanga" adlı şarkısını repertuarımıza aldık. Son olarak da Senegal'in sıkı gruplarından Africando'nun "Yaye Boy" adlı şarkısını yorumladık. Afrika'da her zaman krallar gibi karşılandık ve Küba'nın Afrika'yla en içli dışlı gruplarından biri olduğumuz için de çok mutluyuz açıkçası.

Peki dans müziği yaparak dünyayı dolaşan bir grup olarak Küba müziğiyle en iyi kimin dans ettiğini düşünüyorsunuz?

Garcia: Bana kalırsa dansta Almanlar önde geliyor.

Almanlar mı?

Garcia: Evet, evet. Hiç unutmuyorum, 1971 yılında Almanya'da bir konser veriyorduk. O zamanlar Küba bugünkü kadar popüler değildi. Konsere başladık. Genç bir oğlanla kız arkadaşı cha cha cha yapmaya başladılar, konser bittiğinde herkes dans ediyordu, çok şaşırmıştık, hoşumuza gitmişti. Ama Avrupalılar daha sonra bayağı merak sardılar bu işe, kurslar, okullar açıldı, dans etmeyi öğrenmek için Küba'ya bile gelmeye başladılar.

Ülkeniz Küba hakkında neler söylemek istersiniz? Herkes küba hakkında öyle ya da böyle bir fikre sahip. Siz bu ülkenin insanları olarak nasıl görüyorsunuz ülkenizi?

Valdes: Küba harika bir ülke. Halkı da çok sıcakkanlıdır. Sürekli neşe saçarız biz. İyimser bir halkız, dans etmeden, şarkı söylemeden duramayız. İçinde bulunduğumuz durumdan şikayetçi olmayacak kadar gerçekçiyiz, her ne kadar pek kafa yormuyormuş gibi gözüksek de. Küba'da hayat müzikle başlar, müzikle biter. Mahallelerin barriadas denilen meydanlarında dansçılar, müzisyenler buluşur, sürekli bir müzik şenliği yaşanır. Hayatımda birçok ülkeye gittim, çok güzel yerler gördüm, Küba'dan bile güzel yerler, ama bence Küba'nın insanda yarattığı etki, bıraktığı tat hiçbir şeye benzemiyor.

Söyleşi: ***Emilio Çapan***

CAFE TENEDOS MUSIC SHOP

Yıllardır Ankara'nın müzik yaşamında etkin bir rol üstlenmiş olan Cafe Tenedos bundan böyle **alt katında** sizin için ve sizlerle birlikte seçkin bir müzik reyonu oluşturuyor. Elektronik müzikten etnik müziğe kadar Arşivler - Ayrıntılar - Alternatifler - Arayışlar; her yerde bulamayacağınız CD'ler... Ayrıca Jazz, Rock ve daha birçok türde ikinci-el CD'ler. Haftada üç gün dev ekranda müzik gösterimleri ve geleneksel Tenedos Kış Konserleri.

7. yılına giren Tenedos dev bir projeyi gerçekleştiriyor:

JAZZ ANSİKLOPEDİSİ - ROCK ANSİKLOPEDİSİ - BLUES ANSİKLOPEDİSİ

Bir uğrayın...

KIZILIRMAK CAD. 29-A KOCATEPE - ANKARA Tel 0312 419 34 50 Fax 0312 417 33 97

"Primal scream": Village Voice gazetesi bu ifadeyi kullanmış Sussan Deyhim'in sesini tarif ederken. Yani "ilkel çığlık". New York avangard çevrelerinde adı sık duyulan İranlı dansçı ve şarkıcı Deyhim, geçen sene ilk "solo" albümü "Madman Of God"da tasavvuf şiirleri seslendirdi. Ayrıca memleketlisi Şirin Neşet'in sahne gösterisinde icra ettiği haykırışlarını "Turbulent" albümünde topladı. Wire dergisi hayırlı bir iş yapmış, Sussan Deyhim'i blind test'e davet etmiş.

BEYAZ ADAMLARI KALDIR ARADAN

Jah Wobble's Invaders of the Heart Lam Phouthay *(Molam Dub)*

(dikkatle dinliyor) Ritmin başlamasını bekliyorum. Böyle tek başına gidemez müzik. İyi işçilik. Ama kim olduğunu bilmiyorum. Etrafta olup bitenleri çok dinlediğim söylenemez.

Jah Wobble'ın yakında yayınlanacak olan albümünden. Dub ve huşu müziği arasındaki bağları göstermek için Laos'lu müzisyenlerle çalışmış.

Bas devreye girdikçe Jah hissi güçleniyor. Kulağa çok hoş geliyor. Özellikle giriş kısmındaki vokali sevdim, çok ilginç. Eski vokalleri dijital süreçten geçirmek insanlara hakaret gibi geliyor, bense seviyorum. Özellikle eklediğiniz şeyle vokale üçüncü bir boyut katıyorsanız. Vokali dijital süreçlere tabi tutarak kendi sonik imzanızı atabilirsiniz. O zaman içinde eski bir ruh olan ama geleceğe doğru uzanan garip bir gerilim çıkıyor ortaya.

Uzun bir süre Uzakdoğu'da yaşadınız, değil mi?

Hong Kong'ta bir projem vardı. Üç-dört ay kadar orada ve aynı zamanda Bali'de kaldım, ama orada yaşadım diyemem. Bali müziğini incelemiştim o sıralar. Üst üste bindirilen, ilginç, Tibet şarkı söyleme tekniğini andıran bir müzik. Sanal bir mekan yaratıyor müzik. Endonezya'nın müslüman adası olan Lombok müziği de ilgimi çekmişti. İçinde kadınların söylediği Kuran parçaları vardı. Birçok müslüman ülkede kadınların dini şarkılar söylemesi, Kuran'ı ağzına alması yasaktır. Ama Endonezya'nın geçmişinde Hinduizm ve Budizm var, dolayısıyla onların İslâm anlayışı bu tür şeylere daha açık.

Jah Wobble'la daha önce çalışmıştınız. Nasıl tanıştınız?

Londra'ya geldiğimde, ortak bir arkadaşımız sayesinde tanıştık. Birbirimize hemen ısındık. Ortadoğulu şarkıcılarla yaptığı albümünden sonra, bana, beraber turneye çıkmayı teklif etti. Ben doğaçlama şarkı söylediğim için, her konserin sonunda beraber yirmi dakikalık bir doğaçlama bölüm yapıyorduk beraber. Benim onunla olan işbirliğim hep doğaçlama üzerine oldu. Beraber bazı kayıtlar yaptık. Brian Eno'nun albümü için bir parça ve yeni albümünde yayınlanacak klasik bir parça. O parçayı Latince söylüyorum ve çok hoş olduğunu belirtmeliyim.

Faramarz Pavyar & Ensemble (with Khatereh Parvaneh) Dastgah Segah *(Iran: Persian Classic Music)*

Klasik bir parça. Khatereh Parvaneh'in kimle çalıştığını bulmaya çalışıyorum. Bildik bir şarkı. Parvaneh kendi zamanı için çok modern ve özgür bir kadındı. İran Ulusal Radyo Orkestrası'nın üyesiydi. Melodiyi biliyorum, sözleri çıkaramıyorum. Şarkı segah makamında, dolayısıyla bir aşk şarkısı. Ama en azından otuz yıllık bir şarkı olmalı.

Tasavvufla kendim arasında bir denge kurmaya çalışıyorum. Nereden geldiğinize göre değil, ruhunuzdaki kimliğe göre yaşamak durumundasınız. İşte bu kültürel sınırları aşar.

Bu makamlar çok eskidir. 11. yüzyıldan bu yana hiç değişmediler.

Tahran'da büyürken bu müziğin farkında mıydınız?

Elbette. Ben balerindim, ama aynı zamanda halk oyunları oynuyordum. Benim zamanımda, geçmiş kültürle ilgilenmek modaydı. Bu tür klasik müzik gerçi bizim için çok ağır kaçıyordu, ama Şiraz'da her sene çok güzel bir festival düzenlenirdi. 14. yüzyıl tasavvuf şairi Hafız'ın mezarında da gece konseri olurdu. Persopolis harabelerinde de muhteşem konserler düzenlenirdi. Şiraz inanılmaz bir şehirdir. Hafız'ın niye son olarak orada yaşadığını anlayabiliyorum.

Sizce bu müzik İslâm devriminden sağ çıkmış mıdır?

Tabii ki. Kadınlar kendi cemaatlerine kapanmış oldukları için neler oluyor, tam bilmiyorum. Ama erkek geleneği çok güçlü bir şekilde devam ediyor. Son birkaç yıldır, özellikle Kürt geleneğinden çok iyi şeyler dinledim. Kamkars diye bir grup var mesela. Ayrıca birçok klasik tarzda söyleyen kadın şarkıcılar. Kürtçe müzik gitgide gelişiyor, çünkü tasavvufla sıkı sıkıya bağlı ve tasavvuf da zincirleme olarak İslâm'a... Bu yüzden bu gelenek patlama içinde. Ayrıca İran'la Japonya arasındaki ticaret sayesinde İran'da birçok stüdyo açılmış durumda.

Wayne Shorter - Deluge *(Juju)*

Hayallerimin adamı. Resmen dilim tutuluyor. Wayne Shorter tabii ki. Başçı da Reggie Workman. Bu müzisyen kuşağı inanılmaz. İfadeye karşı inanılmaz bir dürtüleri var. Bu albüm, caz kurumsallaşmadan önce yapılmış bir albüm. Reggie'yle 80'lerin başında tanışmıştık. O zamanlar bir operada çalışıyordu. Dostum Richard Horowitz'le tanışıyorlarmış. Bir gün yemekte tanıştık, müzikten bahsettik ve anında birbirimize ısındık. Bazı türlerin müzisyenleri anında kaynaşır. Niye olduğunu söylemek zor.

Yma Sumac - Kuyaway (Inka love song) *(Legend of the Sun)*

(kahkahalar atarak) ... Valla, hiçkimseye benzemiyor.

Eski bir tarza kitsch bir yorum.

İtalyan mı? Hayır, bu Yma! Sesini şimdi tanıdım. Başta bir erkek sesi sandım. Sahiden kendi sesi, değil mi?

New York'ta inanılmaz bir drag queen var, Lady Bunny diye... Yma'yla ortak çalışmalar yapıyorlar.

Evet, anlayabiliyorum. On yıl önce kabare gibi bir yerde onu dinlemeye gittim. Muhteşem bir dramatik yeteneği var. O kadar eğlenceliydi ki.

Bir ara Hollywood, ayin müziğine kendi bakış açısını empoze etmeye çalıştı. Egzotik öteki kavramını...

Evet. Kültürlerin birinden diğerine taşınması hep sorunludur. Bu alışverişteki koloniyal yaklaşımın hep farkındaydım. Dünyanın diğer ucundan biri Batıdaki kalabalıklara tanıtıldığında, arada hep bir beyaz tercüman oluyor. O olmayınca sanki olay ruhuna kavuşamıyormuş gibi... Hep düşün-

26→

müşümdür, şu beyaz aradan çekilse de arkadakiler kendi işlerini kendileri halletse.

Tasavvufla hiçbir alakası olamayan bir İngiliz için sizin müziğiniz ne ifade ediyor? Ne anlıyor bu müzikten?

Bu soruya hep şu yanıtı veriyorum: Bana ne! Sunulma biçimimle gerçek derinliğim arasındaki yargılar beni ilgilendirmiyor. Dejenereymişim, punk'mışım, keşişmişim, bana ne bütün bunlardan! Ama diğer taraftan yeryüzünde iyi insanlar var. Bir şeyleri değiştirmeye çalışıyorlar. Mesela Peter Gabriel. Bu işi yapıyor ve onuruyla, şanıyla yapıyor. Benim yaptığımı folklor olarak gören ve kafasında benim için bir fantezi görüntü çizen adam içinse yapacağım bir şey yok. Onunla işim olmaz. Ben tasavvufla kendim arasında bir denge kurmaya çalışıyorum. Folk şarkısı saçmalıklarıyla uğraşacak halim yok. Nereden geldiğinize göre değil, ruhunuzdaki kimliğe göre yaşamak durumundasınız. İşte bu kültürel sınırları aşar.

Loop Guru - Sussan 11 *(Duniya)*

(duyar duymaz) C'est moi! Bu Sussan! New York'ta yazar bir arkadaşım var. Bir gün bir arkadaşıyla benim daireme geldi. Arkadaşı Nation plak şirketini kuran Aki Nawaz'mış meğerse. O zamanlar avant-garde çalışıyordum. Pakistanlı olan Aki ise Londra'da olup bitenlerden bahsetti bana. Düşünsenize, bir Pakistanlı size heyecanla hip-hop'tan ve dans müziğinden bahsediyor. Kaset alışverişinde bulunduk ve birkaç ay sonra beni aradı, şirketine bağlı olan ve benimle çalışmak isteyen Loop Guru diye bir gruptan bahsetti. Müziklerini dinledim ve onlar için kendimce kayıtlar yaptım. Albümde bunları kullandılar. Eğlenceliydi ama gençlerin kulüpte ecstasy atıp benim müziğimi dinleyecek olmaları biraz rahatsız ediciydi.

Kendini koyverme kapasitesine sahip olduğuna inanırsın ve arada tökezlesen bile, yapısı belli bir müzik yapan kişiden daha fazla tatmin olursun: Doğaçlama yapan sanatçılar hayatın filozoflarıdır.

Grateful Dead - Blues for Allah *(Blues for Allah)*

Bunu daha önce duydum ama çıkaramıyorum. Melodiyle yaptıkları şeyi sevdim ama.

Uzun bir tarihi ve değişik dönemleri olan bir grup. Yine de bu parça onlar için bile sıradışı.

Hatırlayamadım valla. Grateful Dead mi? Mickey Hart ve Jerry Garcia'yla 13 yıl önce bir işbirliğimiz olmuştu. Antropolojist Joseph Campbell için bir yardım konseri düzenliyorlardı. Richard Horowitz'le beraber Mickey Hart'ın çiftliğine gittik. Beraber kayıt yaptık ve bu konsere katıldık. Arada Carlos Santana'yla bile tanıştım. İlginç bir tecrübeydi. Mickey Hart'ın benim müziğimle yakından ilgilendiğini hatırlıyorum.

Az önce gençlerin E alarak hedonizmle ruhaniliği birbirine karıştırdığını konuşuyorduk. Grateful Dead'in de uzun bir psikedelik tarihi var.

Tehlikeli olan Grateful Dead değil, onları izleyenler. Grateful Dead iyi şeyler yapıyor, sorun izleyicilerin onların etrafına kapanması. Sadece müziğin etrafına kapansalar sorun yok, ama geçmişe dönük bir mekanın etrafına kapanıyorlar. İnsanlar benim müziğimi bu şekilde dinleseler çok rahatsız olurdum. Arada ne kadar az engel olursa, o kadar büyük bir tecrübe yaşanır.

Doğaçlamanın başka bir noktaya ulaştığı bir an var mı?

Doğaçlama yapmanın nedeni budur zaten. Arkasındaki bütün felsefe bu. Kendini koyverme kapasitesine sahip olduğuna inanırsın ve arada tökezlesen bile, yapısı belli bir müzik yapan kişiden daha fazla tatmin olursun: Doğaçlama yapan sanatçılar hayatın filozoflarıdır.

Doğaçlamaya başlarken ne aradığınızı bilir misiniz?

Müzikte tek aradığım, ruhumdaki kimi şifreleri çözebilecek inanılmaz güzellikteki melodilerdir. İçimden çıkan bir melodi beni peşinden sürüklüyorsa, bu muhteşem bir tecrübedir. Kazanıp kaybetmek değildir aslolan. John Coltrane gibi adamları dinlediğimde de bunu görürüm. Çok dini bir tecrübenin yaşandığı kırılgan ve açık bir alan. Doğaçlama budur. Doğaçlamanın ruhu dini arayıştır, tevekkül ettiğimiz noktadır.

Doğaçlamanın tasavvuftaki yeri nedir?

Oldukça önemli bir yeri vardır. On saat boyunca aynı satırı tekrarlıyor olsan da, o satırı nasıl yaşadığındır önemli olan. Klasik İran müziğinde doğaçlama çok etkindir. Bir başka gelenek, mesela, Nusrat Fateh Ali Khan. İnanılmaz bir ruh, inanılmaz bir tutku!

Philip Glass - Hymn To The Sun *(Akhnaten)*

Bunu da biliyorum ama çıkaramadım. Hector Zazou değildir herhalde.

Sürekli tekrarlar bir ipucu olabilir sizin için.

Philip Glass mı? Ama oldukça normal gidiyordu müzik. Bir sürü değişim var müziğin içinde. Glass'ın müziğinin genelde tekrarlarla hatırlanması ilginç bir durum bence.

"Hymn"in başlangıcı. Operanın kilit yerlerinden biri.

Komik, çünkü bunun Philip olduğunu anlamazdım. Farklı bir gelenek gibi. Eski eserlerinden biri mi?

80'lerin ortası. 20. yüzyıl müziğinin içinde antik dilleri kullanıyor. Sanki Batı ve Doğu makamları arasında bir tercüme programı arıyormuş gibi...

Mikrotonal makamların kozmolojiyle yakından ilişkisi vardır. Bir bütünün parçalarıdır. Kozmoloji geniş anlamıyla her şeyin oranını temsil eder. Bu makamlar, her şeyin simya anlamında uyum içinde olduğu bir zamanda, 11. yüzyılda durmuştur. Bu yüzden Glass gibi Batı geleneğinden gelen birinin mikrotonal incelemelerine girmesi ilginç. Ama Hint ya da İran müziğindeki derinliğe çok az rastladım. Orada notayla içeriğini ayıramazsınız ve nota nota değildir. Bir şifreyi çözmeye doğru giden bir adımdır her nota.

Demek ki müziği hafife almamalı...

Alabilirsiniz de. Her şeyin bir işlevi vardır. Evinizin bir odasını Doğu tapınağı haline getirebilirsiniz, ama bu tapınak olmaz. Neyse odur. Doğu mistisizmini savunmuş duruma düşmek istemem. Öyle bir niyetim yok. Pekala hip-hop'tan da bahsedebiliriz. Anlamlı ve eğlenceli olan her şeye varım. Ben temelde keşişle karşılaşan punk'ım. Ama doğrucu punk olmaya çalışıyorum.

Richard Horowitz - Night Train *(Sheltering Sky)*

(duyar duymaz) Richard'ın müziği elbette. Bu albümü yaptığı sıralar beraber yaşıyorduk, o yüzden iyi hatırlıyorum. Kitabın *(Çölde Çay)* yazarı Paul Bowles'un Fas'ta kendisinin kaydettiği kadın sesleri kullanılmıştı albümde.

Fas'ta da bir süre kaldınız, değil mi?

Son 15 yılda uzun bir süre kaldım orada, doğru. İran'ın yerine koyduğum bir ülke oldu benim için. Atmosferini seviyorum. Paul Bowles'u da ziyaret ettim ama asıl Marakeş'te çok vakit geçirdim. Orada her yaz Gnawa festivali düzenlenir ve ne hikmetse kadın olarak bir tek ben davet edilirim. Bu sayede kendimi otuz kişilik bir Gnawa orkestrasının arasında buldum ve beraber çok güzel konserler verdik.

Niye tek kadın sizsiniz?

Bilmiyorum. Gnawa'lı kadın şarkıcıların olduğunu biliyorum ama genelde erkek egemen bir kültür var. Daha iki hafta önce on tane Berberî kadınla kayıtlar yaptık, Shirin Neshat'ın yeni filmi için. Berberî kadınların ne söylediklerini bile bilmiyorum, sanırım geleneksel şarkılardı. Ben bu sesleri dijital süreçlerden geçirip büyüleyici melodik manzaralar elde ettim.

Fas'ta, rai geleneğinde söyleyen kadın şarkıcıların albüm yapmaya başladığını duydum.

Çok iyileri var aralarında. Tam kötü kız geleneği. Harika!

Çeviren: ***Ogan Güner***

Olan şu: Hopper, Hollywood'a eski moda sistemini neresine sokması gerektiğini söyledi, endüstri tarafından kara listeye alındı, peyote çiğnedi, esrar içti, Billy The Kid gibi giyindi, sütlü kahverengi saçlarını taramadan saldı uzattı, Peter Fonda'yla tanıştı, perde dışında ve perdede beraber asit attılar, esaslı bir film çekebileceği konusunda ısrar etti ve "Easy Rider"la da haklı olduğunu kanıtladı; güneybatıyı motosiklet üzerinde kateden genç uyumsuzları anlatan etkileyici bir hikaye yazdı ve başrollerden birini üstlendi, ama filmi kendisi yönetti ve hemen ardından 1969 Cannes Film Festivali'nde yeni bir yönetmenin çektiği en iyi film ödülünü kazandı.

Tom Burke

"Easy Rider" özgürlük hakkında değil, özgürlüğün *olmayışı* hakkında. Kahramanlarım haklı değiller, hatalılar. Filmi bitirmek için yapabileceğim tek şey, karakterimi öldürmek. Ben de sonunda intihar ediyorum; Amerika'nın da bunu yaptığını söylemiş oluyorum.

Peter Fonda

"Easy Rider" güzel olduğu için politiktir; fotoğraflar güzel ve sakin olduğu için, müzik güzel olduğu için, Peter Fonda'nın hareketleri güzel olduğu için, Dennis Hopper'ın yalnızca oynamadığı, aynı zamanda Los Angeles - New Orleans arasında bir film yaptığının anlaşıldığı için politiktir.

Wim Wenders

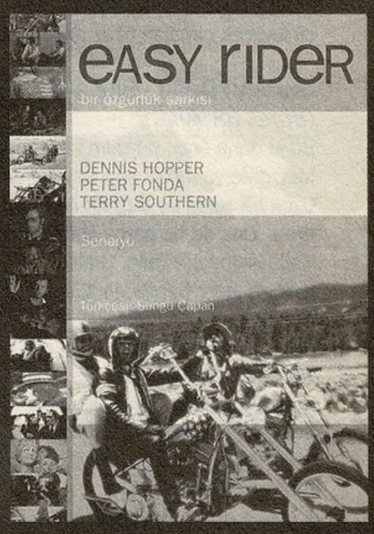

ROLL

Kitabevlerinde
(pek yakında)

Bakır Çağlar

"Dikkatli okurlar hatırlar" kalıbının tam yeri: 34. sayımızda, "tepe yazıları"mızdan biri ondan alıntıydı: "Güneydoğu'ya gittiğimde bir spagetti western mekanında yaşadığımı anladım. Oysa o güne dek John Ford'un western'lerinde yaşayan biriydim. Bilirsiniz, western filmlerinde iki farklı ekol vardır. Birincisi klasik western, yani John Ford ekolü. İkincisi spagetti western, Sergio Leone ekolü. John Ford'un filmlerinde kovboy barın hemen üst katındaki odasından aşağıya iner ve çarpan kapıdan çıkıp dışarı bakar. Gün doğmaya başlamıştır, 'ne güzel hava' der. Sergio Leone'nin kovboyu da odadan alt kata iner, çarpan kapıyı açar ve dışarı çıkar. Ve, beyninin ortasına bir kurşun yer. Ben de kafası delik dolaşan bir insanım artık." 34. sayıdan beri Bakır Çağlar'la "blind-test" yapalım istiyorduk, kısmet bu sayıyaymış. Huzurlarınızda, 1992 - 1998 arasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde Türkiye'nin avukatlığını yapan Prof. Dr. Bakır Çağlar...

Olmamak ya da olmak

Dilşâd - Awaze Kurdî
(Variations of Kurdish melodies for violin)

Size bir ağıt dinletmek istiyorum. Bunu çok sık dinliyorum. Kemanı çok sevmesem bile. Beğendiniz mi? Bu, yalnızlığın müziği. Orası kemanla ancak böyle resimlenebilir. Cudi dağları. Bu o müzik.

İlk ne zaman gitmiştiniz oraya?

1994-95. Size bir olay anlatayım: Cizre ya da Şırnak'tı. Tanık dinlemek için oraya gitmiştim. Bir panzer gece devriyesinde, sabah 3 sularında, bir mayına çarpmış. İçerdeki iki kişi o anda ölmüş. Biri yaralı, kafasını dışarı çıkarmış. Bu panzerlerin üzerindeki güçlendirilmiş mitralyözlerle, etrafta ne varsa taramış. O polis hâlâ bir askerî hastanede ruhsal tedavi görüyordu. O panzerleri merak ettim, gidip içlerine baktım. Üç kişi için çok ufak bir yer. Oradaki insanın ruh halinin nasıl olabileceğini anladım. Ateş edilirken, iki-üç yaşında bir Kürt kızı, Meryem yaralanmış, birkaç kişi ölmüş. Babası "beni bu olay hiç ilgilendirmiyor, Meryem'i geri verin" diyor. Hiçbir şey istemiyor. Bu dramı hiç unutmadım. Panzerin içindeki adamın dramı var. Meryem'in dramı var. Meryem'in babasının dramı var. Şimdi ben burada, kim haklı kim haksız sorusuna cevap veremem. Belki ben haksızım, böyle bir olayda davaya giren bir insan olduğum için. Ben o adama Meryem'ini geri veremem ki. Polise de ruhsal sağlığını geri veremem. Kimi savunacağım ben?

Bir de 18 yaşındaki bir kızdan söz etmiştiniz...

O olay da tahammül edilemez. Güneydoğu'da görev yapmış bir yarbayı dinliyoruz. Güneydoğu'dayken kızı ufakmış. PKK, saldırı başlattığında önce santrali devredışı bırakıp elektrikleri kesermiş. Yarbayın küçük kızı da yatağın altına saklanırmış. Şimdi büyümüş, 18 yaşında. Elektrik kesildiği zaman gene yatağın altına giriyor. Ruhsal sarsıntı. Onarılmaz. Onarılmayacak. Kim bilir ne tür bir tahribat yapmıştır? Olacak şey değil. Bu olayların sorumlusu hepimiziz. Bu Güneydoğu davaları benim bütün hayatımı değiştirdi. Sizin kasetleri ne zaman dinleyeceğiz?

Bülent Ortaçgil - Bir Eylül Akşamı
(Light)

Kadıköy'le ilişkiniz nasıl, kendinizi Kadıköylü hissettiğiniz bir dönem oldu mu hayatınızda?

Oldu. Sadece Kurbağalıdere, teknem ve balık. Ben Saint Joseph'den nefret ederdim. Benim yaşadığım Kadıköy farklıydı. Kurbağalıdere'de

bir balıkçıyla karşılaştım. Bütün balıkçılar orada yaşardı, kulübeleri vardı hepsinin. Fakat bu adam, İngiliz donanmasından emekli olmuş bir adam. Yedi-sekiz dil biliyor. O kadar çok param yoktu, o tekneyi ortaklaşa almıştık. Bir sürü teknesi vardı ama, bana yardım etti. Ve akşamları orada Güzel Marmara şarabı içerdik. Benim çevrem oydu, Kadıköy'den tek tanıdığım oydu gençliğimde. Balığa çıkıp döndüğüm zaman balık kokardım iki gün. Bana anılarını anlatırdı, başka balıkçılar gelip onun anılarını yüzlerce defa dinlerlerdi, ben de yüzlerce defa dinledim. Sosyal çevrem oydu. Saint Joseph'de oksijen tüpüne bağlanmamın tek nedeni budur. Yoksa ölürdüm Saint Joseph'de, o adam olmasaydı.

"Posta Arabası" filminde bütün seyirciler kızılderililerin arabaya ne zaman saldıracağını düşünürler. Ama dram arabanın içinde yaşanır. Esas mesele insanın kafasında kendi kendisiyle kalmasıdır.

O anılardan şiar edindiğiniz bir şey var mı?

Özgür olmayı o zaman kafamda tasarımlamıştım ben. Çünkü o adam çok farklı bir şey olabilirdi ama, orada bir kulübede yaşıyordu. Özgür insan oydu benim için. O bana öğretti büyük bir ihtimalle özgür olmayı, moral kurallar dahil, hiçbir kurala tâbi olmamayı.

David Bowie - Move On
(Lodger)

Ne bu?

David Bowie. "Cyprus is my island" (Kıbrıs benim adamdır) dizesi nedeniyle seçmiştik.

Orası gerçekten benim adam. Biz şimdi, Kıbrıs'ta ve burada iki insan hakları derneği kurduk. Kimliğimizin peşindeyiz. Entegrasyon tezlerinin hepsine karşı çıkıyoruz. Öyle şey olmaz. Benim istediğim ne, biliyor musunuz? Mayıs'ın son haftası –herhangi bir mayısın–, Girne'nin –Kerynia– üç mil doğusunda 14. yüzyıldan kalma Bellapais Manastırı'nda opera günleri... Tataristan'dan Klara Hayrutdimova (soprano), Verdi'nin "La Forza Del Destino" operasından "Leonara-'nın Aryası"nı söylüyor. Opera Günlerinde Türkmenistan, Kazakistan, Tataristan filan var. Bellapais, Gotik yapı örneklerinden; Franklar dönemindeki adını saklı tutmuş: Abbaie de la Pais (Barış Manastırı). Ben Barış Manastırı'nı istiyorum. Türkmenistan'dan biri gelip Verdi'nin bu aryasını söylesin. Ama bu yaşadığımız mekânda buna izin verilmiyor. Benim bütün sorunum bu. Farklı olma hakkı tanınmıyor. Düşünebiliyor musunuz, bu kadın Tataristan'dan geliyor, Klara ve Verdi'nin "La Forza del Destino" (Kaderin Gücü) aryasını söylüyor, Bellapais'de, Kıbrıs'ta... Birlikte yaşamayı savunuyorum: Farklı olan kişilerin

→29

birlikte yaşama hakkı.

Sık kullandığınız bir deyiş var: "Katsiapis"...

Gerçek olarak "kopiaste"dir. Otur ve paylaş: Kan, ekmek ve şarabı.

Bir söyleşide, "zeytini, üzümü ve tekneyi" demişsiniz.

Onu kendi dilime çevirdim. Çünkü kan görmek istemiyorum. Bizim kurduğumuz sivil toplum örgütleri, bir çeşit Pygmalion. Latin Ovidius'un, daha sonra Yunan mitolojisine giren öykülerinden biri, Kıbrıslı Pygmalion'un öyküsü. Pygmalion, kadınları eksik gören bir yontucu, mükemmelin peşinde. Pygmalion kafasındaki kadını fildişinden yontmuş, sonra da heykele aşık olmuş. Pygmalion'un acı çektiğini gören Venüs (Afrodit) yontuya can vermiş. Yontu kadının adı Galateia. Pygmalion, Karpasia kentinin de efsanevî kurucusu. Karpasia, Karpas, Kıbrıs'ın en güzel yeri... Herkesin kafasında bir eksiklik, bir yetmezlik vardır. O zaman bazıları bir yontu yapar. Bütün mesele buna bir can vermektir. Tabii benim Venüs'üm yok, ama Venüs Kıbrıs adasında yaşıyor. Onun için orası benim adam. Belki Pygmalion ona can verir. Onun için bu sivil toplum örgütlerini kurduk.

Âzad olmak, özgürleşmek değil. Bütün bağlarını, palamarları kopartmak... Bu, özgürleşmekten farklı bir şey. Özgürleşme derken benim anladığım çok kısaca şu: Salt kendi kimliğini bulmak değil. 68, salt kendi kimliğini bulma, âzad olma arayışıydı. Halbuki özgürleşme, ötekinin de özgürleşmesidir. İkisi arasındaki fark bu.

Umudunuz var mı?

68'de Sorbonne'da doktora yapıyordum. Sorbonne'un duvarlarına bir yazı yazılmıştı: "Gerçekçi ol, imkânsızı iste." Ben de gerçekçiyim ve imkânsızı istiyorum. Başka ne yapabilirim? Kıbrıs'ta duvar politikasından yana olanlar ve karşı olanlar diye iki kamp var. Duvar politikası dediğiniz zaman, şunun anlaşılması gerekli: Kıbrıs'ta bir Kıbrıslı kimliği yoktur, Türkler ve Helenler vardır. Halbuki Kıbrıs'ta iki tane alt kimlik ya da kültür grubu var: Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar. Bu insanların bir de üst kimliği ya da kültürü var: Kıbrıslı olmak. Onun için, konfederasyon, kısmî ya da total entegrasyon anlayışlarının tamamen karşısındayım. Ama bizim savunduğumuz, KKTC'nin bağımsızlık bildirisidir. Bu, Kuzey Kıbrıs anayasasında halen yürürlükte varsayılan bir bildiridir. Eşit iki toplum ve federasyon tezi. Onun dışındaki bütün entegrasyon tezleri, kısmî entegrasyon tezleri, duvar politikaları açık bir anayasa ihlalidir, suçtur... Kıbrıs'ta bir "kara sakal" ifadesi vardır. O ülkede yaşamadığı halde, deniz aşıp o ülkeye gelen insanları kastederler. Kıbrıslılar Türkiyelilere "kara sakallı" derler. Fakat, ilginç bir şey, ben daha bunu yeni öğrendim, Güneyde yaşayan Rumlar da Yunanistan'dan gelenlere Türkçe "kara sakallı" diyorlar. Biz "kara sakallılar"dan hoşlanmıyoruz.

Peki Denktaş'ın ve Türkiye'de Ecevit'in yürüttüğü politikalar, çözümsüzlüğü isteyenler, duvar politikalarını savunanlar, sırf kendi iktidarları için mi bunu istiyorlar?

Evet, iktidar problemi. Bu, Shakespeare oyunu: Macbeth. Zaten Shakespeare Kıbrıs'a çok yakın: Othello. Ama Macbeth daha yakın Kıbrıs'a. Bu, elleri kanlı bir iktidar. Kendi iktidarları için istiyorlar. Ama biz muhaliflerin fazla bir şansı da yok, çünkü azınlıktayız. Türkiyeliler, Türkiyeli göçmenler çoğunlukta. Ama şu anda 41 sivil toplum örgütü var Kuzey Kıbrıs'ta. 10 bin kişiyi Lefkoşa meydanında toplayabilecek kadar güçlüyüz. Ama sadece o kadar. İngiltere'de, Kıbrıs'ta yaşayanlardan çok daha fazla Kıbrıslı var. Ne yapsınlar? İş güç yok ki, her şey bitti, narenciye bitti, bütün fabrikalar kapandı, orada bir tek, afedersiniz, kerhaneler, kumarhaneler ve sahte üniversiteler çalışıyor. Henüz bunu değiştiremiyoruz. Bu arada, Sulhi Dönmezer'in hazırladığı ceza yasasında, Türkiye'nin resmî Kıbrıs politikasını eleştirmek suç sayılır.

Sizce 1974 müdahalesi gerekiyor muydu?

Müdahale gerekiyordu, ama ölçülü olması gerekiyordu. Aslında, Yunanistan'ın Kıbrıs'ta kurmak istediği o faşist yönetimin, albaylar cuntasının uzantısı olan faşist yönetimin karşısında, AKEL vardı, sendikalar vardı, Rum tarafında. İlk çıkarma harekatında, ne AKEL ne de bu sendikalar, Türklere tek bir kurşun sıkmadı. O zaman bir uzlaşma sağlanabilirdi. O tarafın demokratlarıyla Kuzey'in demokratları arasında bir uzlaşma sağlanabilirdi. Bu, faşistleri tasfiye etme operasyonu olabilirdi. Ama öyle olmadı. Size bir örnek vereyim: Çıkartma başladığı zaman, Yunanlı cunta subayları, direnmek istemeyen Kıbrıslı Rumları bungalovlara kelepçelediler. Ya ateş edeceklerdi ya da Türkler öldürecekti.

Bütün bu yaşananlardan sonra, iki tarafın halkı bir arada yaşayabilir mi?

O kadar kolay değil. Çünkü Kuzey Kıbrıs artık Kuzey Kıbrıs değil. Onların Rumlarla yaşaması mümkün değil, demografik yapı değişti.

Peki siz Güney'de, Baf'ta, babanızın memleketinde yaşamayı ister miydiniz?

Hem de nasıl. Ama, Baf'ı kastetmiyorum. Sınırsız bir mekânda yaşamak istiyorum. Bana sınır konmasın, dikenli tellerden hoşlanmam ben. Bir insanın duygusallığını dikenli tellerle yok etmek çok kötü bir şey. Ben bunu kabul etmem. Ama etmek zorunda kalıyoruz sonuçta. Mesela, Kıbrıs'ta Rumlar ve Türklerin ortak yaşadığı Pile köyünde bakır madenleri var. Kıbrıs'ın adı zaten Bakır'dan geliyor: Kipriu. Kiprianu'nun ismi de oradan geliyor, benimki de. Adanın orijinal ismi "Yeşil Ada" değil, Bakır Adasıdır, çünkü orada bakır madenleri var. En önemlisi de Pile'dedir. Orayı uluslararası bir şirket işletiyordu, ama sonra terk etti. Baktık ki, atıkları yakmış, bütün Akdeniz için tehlike oluşturuyor. Teknik Üniversite'den uzmanlar gitti. Dava açacaktık, beni de çağırdılar, gittim. O güne kadar herkese açık olan madenin kapısına, ben gideceğim diye dikenli tel koymuşlar. Beni sokmadılar. Kıbrıs'ta bir gazete "Bakır'ı bakıra sokmadılar" diye manşet attı.

O dava ne oldu?

Kıbrıs'ta hukukçu yok ki. Bir hukukçunun para kazanması gerekir. Bu davalarla mı para kazanacağını zannediyorsunuz? Ufak bir yer orası, bir kişi bu konularda uzmanlaşırsa, aç kalır. Mümkün mü bu? Gerçekçi olun...

İmkânsızı isteyin.

Ben istiyorum, ama onlar istemiyor. Bakın benim kimlik sorunum bu: Kıbrıs'ta, bugün silinmekte olan "meyhane kültürü"nde, meyhanelere "iki bodiri atmak" için gidilir, köfter ve basedembo ile... Belki de daha sonra, bir başka yerde, "pirohu" yenir. Pirohu, Kıbrıs'ın en sevilen yemeklerinden biri. Bodiri ise küçük konyak bardağı demek. Geleneksel meyhane ya da aşevi kültürü, her şeyden önce, bir "kimlik sorunu". Senede birkaç kere giderim Kıbrıs'a, son gidişimde ilk defa tanık oldum: Gece, saat 2 civarı, uyumuştum. Müthiş bir gürültü. Her saniye bir şimşek çakıyor. Ve dağlara düşüyor, Beşparmak dağlarına. Ve korkunç bir yağmur başladı. Ve deniz havalandı. Benim odama kadar geliyor. Ben o ülkeye bu kadar uzak kalamam. Şimşekler sanki turuncu çakıyordu. Denize ya da Beşparmak dağlarına düşüyordu. Ve yağmur denizi dindiremiyordu. Coşku... O ada öyledir. Onun için o adaya aşığım ben.

Claude Nougaro - Paris Mai
(Le disque d'or)

Bu kim?

Claude Nougaro. 68 Mayısını anlatıyor. Siz nasıl yaşadınız 68 Mayısını?

Fransız hükümeti burslusu olarak oraya gitmiştim. Lise, üstüne dört sene hukuk fakültesini ekleyelim, demek ki 20'lerin başları... Gittiğimde yurtta kalmak istemedim ve Port Royal'de Madame Parisot'nun otelinde bir oda buldum. Ucuzdu çünkü. Madame Parisot'yla çok iyi anlaştık sonra. Otel ücretine dahil olmadığı halde, bana her sabah kahvaltı getirirdi. Alkolik bir kocası vardı. Bir de çok güzel bir kızı... Sonra bir gün, fakülteye gideceğim, bu otel Sorbonne'a çok yakın, baktım bir hareketlenme var sokakta, hiç alışık olmadığım bir hareketlenme, insanlar bağırıp çağırıyorlar... Bir baktım, karşı tarafta tanıdığım bir kitapçı var, onun oğlu, kafasına motosiklet kaskını geçirdi, elinde sopayla gitti. Ben de ne oluyor diye gittim arkasından. Millet birbirine girmiş. Polisler, öğrenciler, sendikacılar... Ve o zaman ilk grafitiler yazılmaya başlanmıştı. Buna hiç hazır değildim Paris gibi bir yerde. Fransa'nın o yıllarında kafelere, ucuz restoranlara giderdiniz, standart bir hayatınız olurdu, bir çeşit gri hayat, Le Monde'unuzu alırdınız,

ucuz şarap, bir baget, peynir... Bir laf vardır, "métro, boulot, dodo" (metro, iş, uyku). Fransızlar bundan sıkılmışlardı, ben de çok sıkılmıştım. O zaman da işte "gerçekçi ol, imkânsızı iste" çıktı ortaya. O dönemde, birçok şeyle, bir çok kişiyle tanıştım; Sartre'la da. Sartre'dan hiç hoşlanmadım. Konuşmalarından hiç hoşlanmadım, kitaplarını beğendim ama.

Eylemlere katıldınız mı, hiç polise parke taşı attınız mı?

Ben o tür eylemlere hiçbir zaman katılmam. Bu bir mücadele yöntemi değil. Polisin kafasına taş atmakla sorun çözülmez.

22 yaşındayken de bunun farkında mıydınız?

Evet, hoşuma gitmemişti. Barikatlara ben de katıldım. Ama karşımdaki insanın kafasına taş atmak, benim yapabileceğim bir şey değil. Karşımdaki kalkanını kaldırıp kendini koruyorsa, ben kalkıp taş atmam.

Filistinli olsaydınız, İsrail polisine taş atar mıydınız?

Kesinlikle evet. Ama Fransa'da polis sadece kendini korudu, o olaylarda kimse ölmedi. Şimdi onların kalkanlarına karşı, sökülmüş kaldırım taşlarını atmanın zevkini ben bulamam.

Polis saldırsaydı?

O zaman değişirdi iş.

Türkiye için polis devleti denebilir mi?

Öyle denebileceğini düşünüyorum, evet, polis devleti.

Daha çok ordu devleti mi, polis devleti mi?

Aslında, "kolluk devleti" diyelim isterseniz: Kolluk içine hem sivil hem de askeri kolluk girer. Bunları kendi içinde bölmek çok zor. Ama tabii, şunu da hesaba katın, askerlerin isteğiyle polisin ağır silahları alınmıştı. İkisinin arasında bir çatışma var.

Özal'ın polisle orduyu dengelemek ya da geriletmek gibi bir çabası vardı...

Evet, polis ordusu kurma düşüncesi vardı.

Siz hangisinden daha çok korkarsınız?

Postalların her tipinden korkarım. Korkmam, rahatsız olurum. Postallardan hoşlanmam.

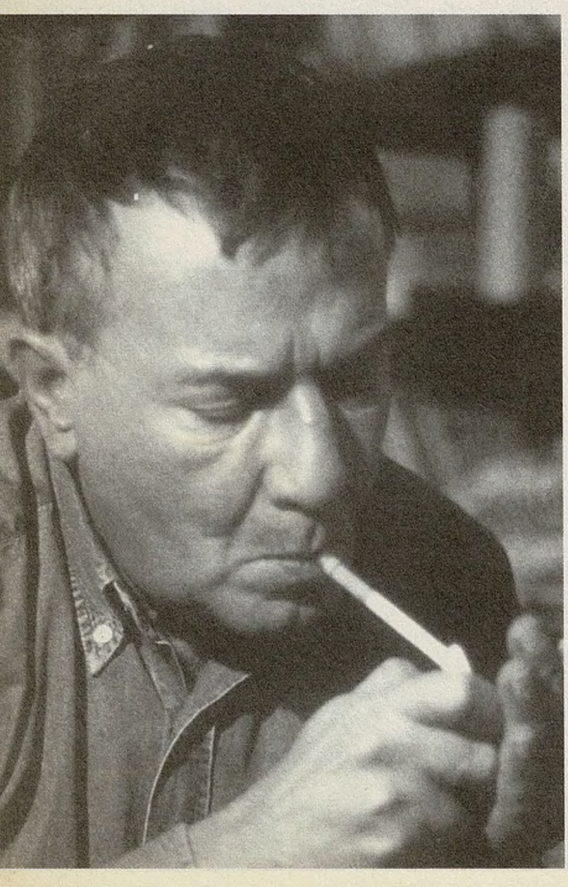

İstanbul Üniversitesi'nde öğrenciyken de öne çıkan birisiymişsiniz. 68 olaylarında Türk öğrenciler sizi temsilci seçmiş. Öne çıkmanıza neden olan özellikleriniz sizce nelerdi?

Dernekçilik tecrübem vardı. TMTF'de *(Türkiye Milli Talebe Federasyonu)* dört sene çalıştım, başkan yardımcısıydım. Her zaman örgütçü bir yanım oldu. Ayrıca, yabancılarla temas kurabilecek birisine ihtiyaçları vardı. Bir de istekliydim.

Snopluğunuz yokmuş ki, sizi seçmişler...

Hiçbir zaman olmadı. Hoşlanmıyorum snop olmaktan. O kişisel bir tercih.

Bu tercihi ne zaman yaptınız?

Balıkçılarla yaptım.

Balıkçılara nasıl yöneldiniz, ne çekti sizi?

Ucuz bir tekneye ihtiyacım vardı. Ucuz bir tekneyi de sadece oradan bulabilirdim. Ama kesinlikle tekneye, denize ve balığa ihtiyacım vardı.

Bu adalı olmaktan doğan bir arzu mu?

Evet, genlerimde var, doku hücrelerimde...

Deniz ne sizin için?

Sonsuzluk. O Venüs.

68'de denizi, denizin duygusunu andıran bir şey var mıydı?

Tabii. Bir sabah Madame Parisot'nun otelinden çıktım, otel Saint Michel'e çok yakın, caddede CGT *(komünist sendikalar konfederasyonu)* gösteri yürüyüşü yapıyor, çok disiplinli. Dalga dalga insanlar geliyordu, bayraklarıyla, denizden hiç farkı yoktu. Bir de slogan: "Kaldırım taşlarının altında plaj var."

Sizde hakim olan duygu neydi o zamanlar?

Coşku, kesinlikle coşku. Ben suskunluktan hiç hoşlanmam. Farklı bir müzik. Her şey farklıydı.

Strasbourg'da işimi sürdürebilirdim. Sonra gelip üniversitede dersimi verebilirdim. Ama her şey değişti. Bu bir dram; insanlık dramı. Yaşamış olmayı istedim. Bob Dylan "Mr. Jones" baladında, "burda bir şeyler oluyor Mr. Jones, yoksa bilmiyor musunuz?" der. Mr. Jones olarak da kalabilirdim. Ama kalamadım.

Serge Gainsbourg - 69 L'Année Erotique *(De Gainsbourg à Gainsbarre)*

Siz Gainsbourg'un Jane Birkin'e aşık olduğunu zannediyor musunuz? Sanmıyorum. O adam aşık olamayacak kadar sarhoş. Aşırı egosantrik insanların hepsi alkoliktir.

Gainsbourg'la tanıştınız mı hiç?

Tabii. Clauserie de Lilas diye Boulevard Raspail'de çok ünlü bir kafe-bar-restoran vardır, orada karşılaştım onunla. Orası aynı zamanda müzik yapılan bir yerdir. Bir süre sonra kalktı, söylemeye başladı. Olağanüstüydü. Çok beğendiğimi söyledim ve o zaman tanıştık. Jane Birkin de oradaydı. Jane sadece o adamın sandalyeden düşmesini engelliyordu, düzeltiyordu onu.

Gainsbourg'u referanslarınızdan biri haline getiren neydi?

Tekneci diliyle söyleyeyim, palamarı olmayan bir insandı. Onu hiçbir yere bağlamak mümkün değildi, o da kendini bağlamazdı. Ama mesela Sartre kendini bir yere bağlardı. Ben palamarı olmayan insanlardan hoşlanıyorum. Her an her şeyi yapabilirsiniz.

Nereye ve neye bağlandığınız da önemli değil mi?

Mesela Billancourt'da çıkıp Sartre'ın yaptığı o konuşmayı Gainsbourg yapmazdı.

Grevi de desteklemezdi ama...

Desteklemezdi diye bir şey yok, ama gidip onlara lider olma çabasını göstermezdi, o başka bir şey. Sartre liderdi, entellektüel lider. Ama Gainsbourg'un böyle bir derdi yoktu.

"Sartre'ın kitaplarını severim, kendisini, konuşmalarını sevmem" demiştiniz. Konuşmalarında, tavrında sizi rahatsız eden neydi?

Birincisi, çok fazla tribüne oynayan bir insandı. İkincisi, Simone de Beauvoir'a yaptıklarına karşıyım.

Sartre'ın yazılarında neyi severdiniz?

68'i hazırlayan bireycilik, yani egzistansiyalist felsefe: Bunu roman haline sokan tek insan odur. Başka kimse yapamadı bunu. Frankfurt ekolü bile bunu yapamaz. O, bireyselliği 68 kolektif hareketi haline sokan tek insandır. Çan kulesine çıkıp da tek başına makineliyi kullanan adam... Hep böyle bir bireyselliği var.

Gainsbourg'a yaklaşımınızla Sartre'a yaklaşımınız çok farklı: Sartre'a daha acımasız, Gainsbourg'a daha hoşgörülü davranıyorsunuz.

Gainsbourg'u niye kayırıyorsunuz?

Gainsbourg'u ölmeden önce Olympia'da görmüştüm. Çok güzel bir orkestrası vardı, yıllardır beraber çalıştığı. Arkadaşları onu takviye etmeye çalışıyorlardı, korkunç sarhoştu, tek kelime edemiyordu. Ama sahnede onu ayakta tuttular. Sartre ölürken, bütün yeteneklerini kaybetmişken, yanında kimse yoktu. Biri ölürken arkasında arkadaşları vardı, bir tanesi yalnızdı.

Sartre'ın öldüğünü öğrendiğinizde tepkiniz ne oldu?

Ben insanların zavallılaşmalarına tahammül edemiyorum. Sartre bitmişti. André Malraux gibi. Malraux'yu da Fransa'da televizyonda son bir programda izlemiştim, bitmişti adam. Konuşamıyordu. Malraux'ya soru soruyorlar, konuşamıyor, elleri titriyor, gözlerinden yaşlar akıyor, tek kelime söyleyemiyor. Sartre da en son böyle bir konuşma yapmıştı. Onun için, öldüğü zaman, "çok iyi oldu" dedim. İnsanları zavallı halde görmek istemiyorum.

Peki, bu açıdan Gainsbourg'un sarhoşluğu nasıldı?

O başka bir şey. O anda bile iyiydi. Hâlâ müzik yapıyordu. Sarhoşluğu rezil değildi. Kendini, kimliğini aşağılayan bir sarhoşluk değildi. Sadece konuşması biraz ağırlaşıyordu, ama hâlâ müzik yapıyordu. Ölmeden önce telesekreterine son kaydettiği şey ne biliyor musunuz? "Olmamak ya da olmak. Soru cevap." Bazı şeyleri tersinden okumak çok güzel, onun için ben bu adamı seviyorum. "Olmak ya da olmamak" değil, "olmamak ya da olmak".

Sartre '68 için "bir özgürleşme anı" diyor.

Özgürleşme değil, "libération" diyor. "Libération", bağlarından arınmak demektir.

Azad olmak...

Evet, âzad olmak, özgürleşmek değil. Bütün bağlarını, palamarları kopartmak... Bu, özgürleşmekten farklı bir şey.

Özgürleşmeyi siz nasıl tarif ediyorsunuz?

Özgürleşme aslında âzad olmayla yakın teması olan bir kavram ama, özgürleşme derken benim anladığım çok kısaca şu: Salt kendi kimliğini bulmak değil. 68, salt kendi kimliğini bulma, âzad olma arayışıydı, bireysel olarak kimliğini bulmaktı. Özgür olmak, grupsal bir aidiyettir.

Özgürlük aynı zamanda sorumluluk değil mi?

Evet, işte sorun bu. Öbüründe, kendiniz ne is-

terseniz yapacaksınız, salt kendiniz, mutlak kimliğiniz. Kimseyi, ötekini düşünmeden. Halbuki özgürleşme, ötekinin de özgürleşmesidir. İkisi arasındaki fark bu.

Léo Ferré - Ni dieu ni maître *(E... Basta!)*

Aslında bu adam şarkı söylemesini bilmiyor, farkında mısınız? Sözleri çok güzel. Ferré bireysel bir adamdı, sonra ortaklıkçı bireyci oldu. Onun için referanslarımın arasında bu adam var. Benim başından beri savunduğum "ferdiyetçilik". Pinochet sansürüne meydan okuyan Şilili bir gazetecinin söylediği gibi: "Cesaretli olduğumuz için değil, korkuyu aşmayı öğrenmek için içsel suç ortaklığının izini sürmek, insanlık mesleğinden istifa etmemek, kültürel, sosyal, ekonomik 'normalleştirme'lere karşı, kişisel ve kişilerarası direnç adalarını kurmak, 'son adam'ı her zaman kendisi olarak düşünmek gerekli."

Şilili bir gazetecinin söylediği gibi: "İnsanlık mesleğinden istifa etmemek, kültürel, sosyal, ekonomik 'normalleştirme'lere karşı, kişisel ve kişilerarası direnç adalarını kurmak, 'son adam'ı her zaman kendisi olarak düşünmek gerekli."

Ama, bütün bu düşünceler, ben-merkezli bir emekli ferdiyetçiliği anlamına gelmez; tersine, "dayanışmacı ferdiyetçilik"i gerektirir. Ferdiyetçilik Gainsbourg'dur. Dayanışmacı ferdiyetçilik olursa, Bob Dylan ve Léo Ferré'dir. Benim favorilerim bunlar.

Sizin için Bob Dylan öncelikle bir şair mi, müzisyen mi?

İkisi birden, şair-müzisyen. Ben zaten onlardan hoşlanıyorum. Dylan'dan ilk dinlediğim "Mr. Jones"du, "Ballad Of A Thin Man": "Burada bir şeyler oluyor, yoksa siz farkında değil misiniz Mr. Jones..."

Ferré ile Gainsbourg yan yana gelir mi sizce?

Gelmezler, çünkü biri saf ferdiyetçiliktir. Ama ikisini toplarsanız, dayanışmacı ferdiyetçilik çıkar. 68'de Fransa'dayken, anarşistlerle tanıştım. Tam benim kafama göre. Komünistler değil, kesinlikle. O zaman hâlâ stalinciydiler. Anarşistleri çok sevdim. Çünkü benim duygusallığımda öyle bir virüs var.

Kendinizi anarşist olarak tanımlar mısınız?

Düşünsel anlamında, evet. Eylemsel anlamında değilim, ne yazık ki. Siz Türkiye'de eylemsel anarşist gördünüz mü? Hiçbir zaman olmadı. Bir de, insanlık mesleğinde, bir dönemi kapatmasını bilmek lazım. Bir dönemi kapatamazsanız, bütün o yaşanmışlıklar tahammül edilmez hale geliyor. İkinci bir yaşanmışlığa geçmek gerek. Bunu da en iyi simgeleyen sanırım Picasso'dur. Ve Léo Ferré. Tek çizgide yaşamak mümkün değil. O zaman emekli yalnızlığı olur.

Paolo Conte - Ho ballato di tutto *(Tournée)*

Paolo Conte. Paolo Conte'yi çok severim. O da avukattı. Hayatının bir dönemini bitirip ikinci bir döneme başladı.

Paolo Conte, "hayatımda sanatın hukuka ağır basmasından mutluyum" diyor.

Ben ikisini birleştirmeye çalışıyorum. Zor iş...

Hukukçu olmaya nasıl karar verdiniz?

Aslında, ben karar vermedim. La forza del destino. Verdi. Kaderin gücü. Saint Joseph'i bitirdiğim sıralarda sadece denizle ilgileniyordum. Bir gün tekneyle dönüyorum, pat pat pat... Baktım, sahilde annem var. Çok heyecanlıydı. "Yarın sınav var" dedi. "Ne sınavı?" "Üniversite sınavı." Ben gerçekten sınavı hiç düşünmüyordum. Sonra gittim sınava. Dışişleri bakanlığından birkaç insan geldi, nedense "Türkçe ya da Fransızca yazabilirsiniz" dediler. Bir takım sorular soruldu. Hazırlanmamıştım. Fransızca yazdım, kabul ettiler. Öyle başladı. Ünlü hukukçu Maurice Duverger vardır ya, onun anılarında bir anlatım var: "Bir insan ne yapacağına karar veremezse, bir seçim yapmazsa, hukukçu olur. Ben de öyleydim" diyor. Ben de öyleyim. Tamamen la forza del destino.

Peki sonra sevdiniz mi, bağlandınız mı?

Hayır, hiç. Hiç sevmedim. Bir tek şeyini sevdim, o da Fransız Anayasa Mahkemesi Başkanı Robert Badanter'in söylediği bir şeydir: Hukuk bir teknik değil, bir sanattır. Ben sanat olduğunu kabul ediyorum. Bir insanlık mesleği olarak, teknik değil, sanat. O zaman, tamam, ben kendimle barışık hale gelebilirim. Ben doğaçlamacıyım, entellektüel anlamda, kişisel yaşamım anlamında, hukukçuluğum anlamında doğaçlamacıyım.

Hukukla doğaçlama bağdaşır mı?

Kesinlikle. Kuralları kendiniz üretirsiniz. Zaten o zaman dava kazanırsınız.

Jerry Garcia "doğaçlama diye bir şey yoktur, anında beste vardır" diyor, siz ne dersiniz?

Aynı şey işte. Türkçesi o. Geride bir sistematik olmasa olmaz ki.

Sizi Türkiye'de etkileyen, takdir ettiğiniz hukukçular oldu mu hocalarınız arasında?..

Benim hocam yok. Bu, megalomani değil. Ben farklı bir şey yapmak istiyordum, yapmaya da çalıştım. İnsanın hocasının olmamasının müspet bir tarafı da var: Kalıpsızlık. Ben kalıplara dayanamam. Gerçekten.

Peki, gerçek anlamda "öğrenci"niz var mı? "Ben Bakır Çağlar'ın öğrencisiyim" diyen oluyor mu?

Çok fazla oluyor.

Hoşunuza gidiyor mu? Ya da gururlanıyor musunuz ?

Hayır, hoşuma gitmiyor. Bazen yanlış yaptığımı düşünüyorum. Çünkü onlar bunu taşıyamazlar. Bunun maliyeti çok yüksektir. Onların canlarına okurlar. Korumasızlar. Bana mektup yazıyorlar, en son gelen mektuplardan bir tanesi, bir öğrenci, "hocam, bir mavzer, dört fişek alıp dağa çıkmayı düşünürken, bunun yanlış olduğunu söylediniz; ben de mavzeri ve fişekleri almadım ama, ne yapacağımı söylemediniz" diyor. Söylemedim gerçekten, çünkü ne yapılması gerektiğini ben de bilmiyorum. Tutukevlerinden yığınla mektup geliyor, "eleştiriyorsunuz ama, ne yapılması gerektiğini söylemiyorsunuz" diyorlar. Ben de bilmiyorum ki ne yapılması gerektiğini.

"Farklı bir şey yapmak istedim" dediniz; hukuktan ne anlıyorsunuz?

Bugün, değişen yapılar ve düşünce ikliminde, olanı kavrayabilmek için yeni işaret noktaları koymak gerekiyor. Siyasi ideolojilerin etkisizleştiği mekânlarda, bu işaret şamandıralarından biri, yeni bir "ideoloji"; Hukuk Devleti ideolojisi ve onun şekillendirdiği, gündelik hayatta hukuk estetiği... Bu yeni ideolojiyi üreten aktörler kimlerdir? Hukuka ve onun estetiğine ulaşabilenler, tüketiciler kimlerdir ve gündelik hayatta estetiği yaşayamayanlar kimlerdir? Kafka, "Hukuk Önünde" başlıklı kısa öyküsünde, Hukuk Sarayı diye bilinen barınağın önüne gelen adamın macerasını anlatır. Kapı açıktır, ama girişi bir gardiyan tutmuştur. Gardiyan, adama "şimdilik içeri giremezsin" der. Adamın yakarmaları sonuç vermez. Yıllar geçer, adam orada, kapının önünde yaşlanır, umutsuzca, yalnız. Artık ölmek üzeredir. Günün birinde kapıda ölgün bir ışık görür gibi olur ve gardiyana sorar: "Eğer herkes hukukun peşindeyse, nasıl olur da bunca yıl, benim dışımda, kimse içeri girmeyi talep etmez?"

"Çünkü buraya senin dışında kimse giremezdi. Bu giriş senin için yapılmıştı. Ama şimdi sen öleceksin, ben de kapıyı kapatıp gideceğim." Kafka'nın öyküsü, gündelik hayatta hukuk estetiğini yaşayamayanların, ihmal edilenlerin, mağdurların öyküsüdür...

Sizce Kafka'nın adamının yapması gereken neydi?

Gardiyanı yok edip içeri girmesi gerekiyordu. Sorun bu. Orada oturup gardiyanın içeri girmesine izin vermesini beklemesi yanlıştı.

Yakarıyor...

Yakarmak zavallılıktan kaynaklanan bir şeydir. Gardiyan "sen giremezsin" deyince, "peki" diyor. O da izin vermez tabii. Yok edecekti gardiyanı. Benim insanlık anlayışım bu.

Peki açlık grevleri, ölüm oruçları, pasif direniş-

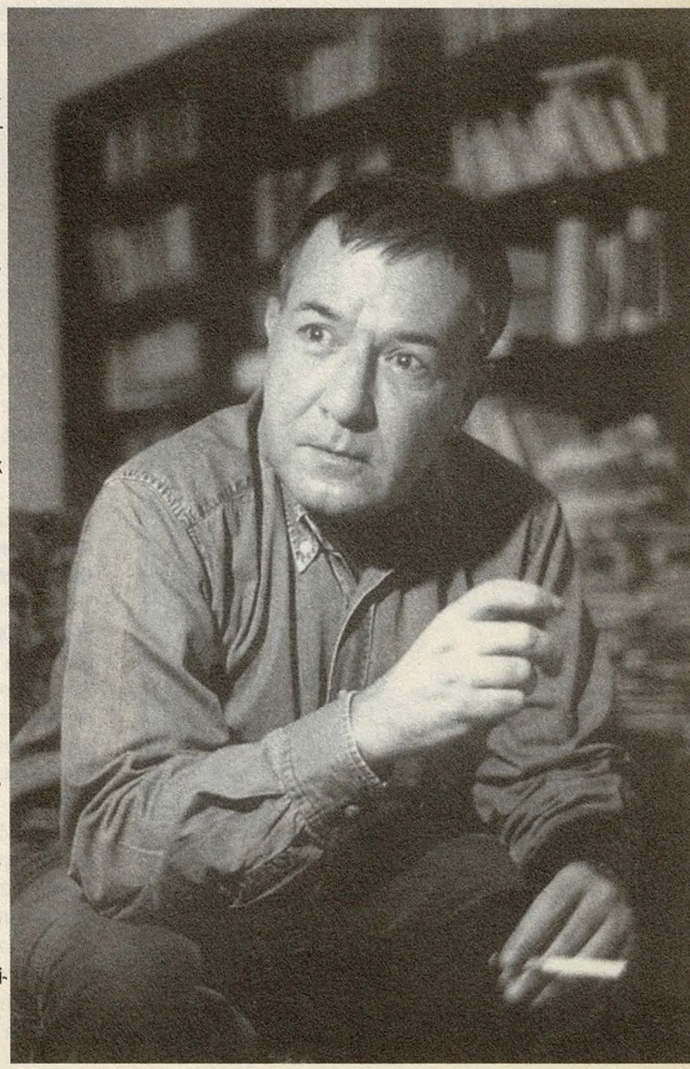

lerle içeri girmek mümkün olabilir mi?
Ben buna hiçbir zaman inanmadım. Hiçbir zaman. Ben örgütlü eylemli mücadele taraftarıyım. Her zaman öyle oldum. Gandhi gibi arkanıza çok büyük bir kitleyi alıp bir sistemi felç etme yeteneğiniz varsa ancak çalışır bu. Beni düşündüren şu: Son istatistikler yayınlandı; Türkiye'de halkın yüzde 41 küsurluk bir kesiti, ayda 150 milyonun altında bir gelirle yaşıyor. Şimdi bu koşullarda bu insanların sivil direnci olamaz. Artık sadece yoksulluk kültürü vardır. Bu yoksulluk kültürü hiçbir zaman protest müzik olmaz. Ancak son noktaya dayandığı zaman, Marmara Oteli'nde olduğu gibi, oteli taşlarlar, ya da dükkânların camlarını kırarlar. Hepsi o kadar. Kitlesel geniş bir destek bu çizgide oluşamaz, mümkün değil.

Şimdi A, B, C diye kategorilendiriliyor ama, bu bir sınıf tablosu değil mi?
Sınıf mı? Kaç sendika üyesi işçi var Türkiye'de? Sınıf değil bu. Sınıf bilinçtir. Sınıf dediğin zaman bilinç olur, örgüt olur. Lumpen bu insanlar. Lumpen diye sınıf olur mu? Örgütsel disiplini yok, eğitimi yok, mesleği yok... Lumpen. Ve çok tehlikeli. Hiç kimse hakim olamaz onlara.

Kafka'nın meseline dönersek, mesela 68 o kapıdan içeri girme mücadelesi miydi?
Kesinlikle. Ve girdi, çok şey değişti. Şu anda Almanya'da başbakandan dışişleri bakanına iktidardakilerin hepsi 68 kuşağı... Jospin de 68'li. O zaman anarşistleri savunuyordu Jospin. Hatta üçüncü yol denen karma tez, aslında 68'in mirasıdır. Clinton bile 68'li, Vietnam savaşına gitmedi, üçüncü yolcularla çok yakın oldu. 68'liler kapıdan içeri girdiler, ama Türkiye'de 68'liler yok. Sorun orda. Nokta'da okumuştum, "68'lilik nedir" diye soruyorlar. İsim vermiyorum, cevap şu: "Polisiye roman okumak, içki içmek ve bir kadınla yatmaktır." 68'i böyle anlarsanız, işte Türkiye de böyle olur.

"Hukuku sanat olarak kabul edersem, kendimle barışık hale gelebilirim" demiştiniz. Sanat olarak hukuk nedir, örneğin müzikle bir paralellik kurulabilir mi?
Anında besteleme. Hazır kalıpları kullanmak yerine, o anda bir şey üretiyorsunuz. Strasbourg'da girdiğim davalarda, stick'ler yapıştırırdım masanın üzerine, ne soracağım diye. Sonra bir aşama gelir ki onları yırtıp atardım, o zaman, doğaçlama başlardı. Bir anda karşı taraf ya da mahkeme üyelerinin soruları karşısında bir şey üretmek zorundasınız. O andaki konumunuza, düşünsel çizginize bağlı. Benim hoşuma giden de o.

Ferré bireysel bir adamdı, sonra ortaklıkçı bireyci oldu. Onun için referanslarımın arasında. Başından beri savunduğum "ferdiyetçilik". Ama "dayanışmacı ferdiyetçilik". Ferdiyetçilik Gainsbourg'dur. Dayanışmacı ferdiyetçilik olursa, Bob Dylan ve Léo Ferré'dir. Benim favorilerim bunlar.

Mahkeme salonundaki bir avukat, sahnedeki bir sanatçıyla kıyaslanabilir mi?
Tam öyledir. Seyircilerin olduğu bir duruşmada her zaman aynı ambiyans vardır.

O sahnede başroldeki kişi avukat mıdır?
Avukattır. Ama çok zor bir meslektir. Uluslararası avukatlık tecrübemden kalan bir sonuç: İki tribüne birden oynamak zorundasınız. Hiçbir aktör iki tribüne birden oynamaz. Ayakta savunma yapmak zorundasınız. Önce yargıçlar tık tık tık cübbeleriyle gelir ve karşınıza otururlar. Sonra, arkanızda tribüne dolarlar. Avukatlar, bu konuda eğitim yapan öğrenciler, bazı gazeteciler, biraz da halk... Televizyon çekim yapar.

Siz o duruşmalara çıkarken üstünüze ne giyeceğinize dikkat eder miydiniz?
Kesinlikle. Ben her zaman blazer giyerim. Çizgili bir gömlek ve oksford kravatım; çok etkili oluyor. Savunmayı ayakta yargıçlara karşı yapıyorsunuz. Arkada hiç görmediğiniz insanlar var. Bu beni çok rahatsız etmişti. Çünkü ben insanların yüzlerine bakarak konuşmak isterim. Orada bir gece önce otelde, Orangerie oteli 15 no'lu odada hazırladığım savunmayı yapıyorum. Çok zor günlerdi. Ve o zaman hangi sahneye bu rolü oynamam gerektiğini düşündüm. Yargıçlara mı, seyircilere, tanıklara mı? Sonra, bir gün bir şeyi fark ettim: Yargıçlar, arkadaki insanların tepkisinden etkileniyor. Ve o zaman arkamdaki insanlara oynamaya karar verdim. Bayağı da iyi sonuçlar aldım.

Peki o zaman Sartre'a niçin kızıyorsunuz, yoksa içinizdeki Sartre'a mı kızıyorsunuz?
Bir anlamda öyle. Bunu yaptım, ama yaptığımı kabullenemedim. Böyle manipülasyon olmaz. Ben bunu yaptım. Yıllarca yaptım, ama hoş bir şey değildi.

Siz Türkiye Cumhuriyeti'ni temsilen avukattınız. Bir de karşı tarafın, mağdurların avukatları vardı. Onlarla ilişkiniz nasıldı?
İki taraf arasında bir düşmanlık olması, benim Akdenizlilik kültürüme hiç uymuyor. Onlarla konuşmam lazım. Onları düşman olarak göremem. Beni de görmesinler. Ben düşman değilim. Bu ortak bir sorun. Genellikle karşı tarafın avukatlığını yapan Françoise Hampson'ı bir gün yemeğe çağırdım. Hiç beklemediğim bir şekilde, kabul etti. Bir köy yakma olayı olan Akdıvar davası sırasındaydı sanırım. "Peki" dedi Hampson, "ama bir şartla, Kürt çevirmeni de çağırırsanız." "Peki" dedim, ne olacak. Sonra onları kale içinde bir yere götürdüm. Orada oturup yemek yedik ve çok iyi anlaştık.

Françoise Hapson sizi ya da sizin dramınızı anlayabildi mi?
İkimiz birbirimizin dramını anladık. Sadece benim dramımı değil, onun da dramı.

Françoise Hampson'ın dramı ne?
Bu işi yapan ve ciddiye alan insanların hepsinde ortak bir sendrom vardır: Kum yengecidir bunlar. Kıbrıs'ta çok bulunur. Gün doğuncaya kadar kumlarda dolaşırlar. Gün doğarken kumun altına girerler. O yengeçler kördür. Gözleri yoktur. Benim gibi, Françoise gibi insanlar o kum yengeçlerine benzer, bir şey göremezsiniz. Sadece hissedersiniz. O hissi paylaştık. O da hiçbir şey görmüyor, ben de hiçbir şey görmüyorum. Çünkü hiçbir şey göstermiyorlar. Ama bir şey hissediyoruz.

Hugo Montenegro Orchestra
The Good, The Bad and The Ugly *(45'lik)*
"İyi, Kötü, Çirkin"... John Ford'un "Posta Arabası"nı biliyor musunuz? O filmin bir mesajı vardı: "Posta Arabası"nda bütün seyirciler kızılderililerin arabaya ne zaman saldıracağını düşünürler. Ama dram arabanın içinde yaşanır. Bütün western estetiğini değiştirmiştir o film. Onun için o adamı çok beğeniyorum ben. Bütün sorunlar insanın kendi kafasındadır; kızılderililer saldırsa ne yazar, saldırmasa ne yazar? Bir insan gerçeğini bu kadar iyi çözümleyen tek western de odur. Bu, kendi kendinize kavganızdır. Çevre ayrı bir şey, esas mesele insanın kafasında. Bir gün Strasbourg'dan dönerken bir kitap almıştım bir "thriller": Humphrey Bogart'ın oğlu Stephen Humphery Bogart'ın "Play It Again"i. Humprey Bogart'ın filmi tartışmalı. Bogart Sam'e "bir daha çal" mı demişti, yoksa "bir daha çalma" mı?.. Ama oğlu "yine çal" diyor. Ama Humphrey Bogart o filmde "bir daha çalma" demişti. Bir insanın serüveninin kısa özeti bu.

Bir de bu: Arjantinli yazar Rolo Diez'in, Fransa'da "série noire"da (kara dizi) yayınlanan son kitabı, "Una Boldoza en el valle de la muerte" (Ölüler Vadisinde Bir Gömüt Taşı) başlıklı kitabından bir alıntı: "–Arjantinliler neden zenci değil? –Çünkü Tanrı iki kere cezalandırmaz!" Ben de o yüzden hâlâ bu işi yapıyorum. Bir kere cezalandırıldım. Maliyet ödedim.

Bu nasıl bir maliyet?
Maliyet şu: Artık Strasbourg'da yaşamıyorum. Halbuki ben Strasbourg'u çok severim.

Özlüyor musunuz?
Çook özlüyorum. Gerçekten çok fazla ödüyorum, yani özlüyorum. Lapsustu, ama doğru oldu, özlüyorum ve ödüyorum. Ama, öyle işte, n'apalım... Bernard Henry Lévy'nin bir kitabı var: "Le Lys et La Cendre". Bosna Savaşı za-

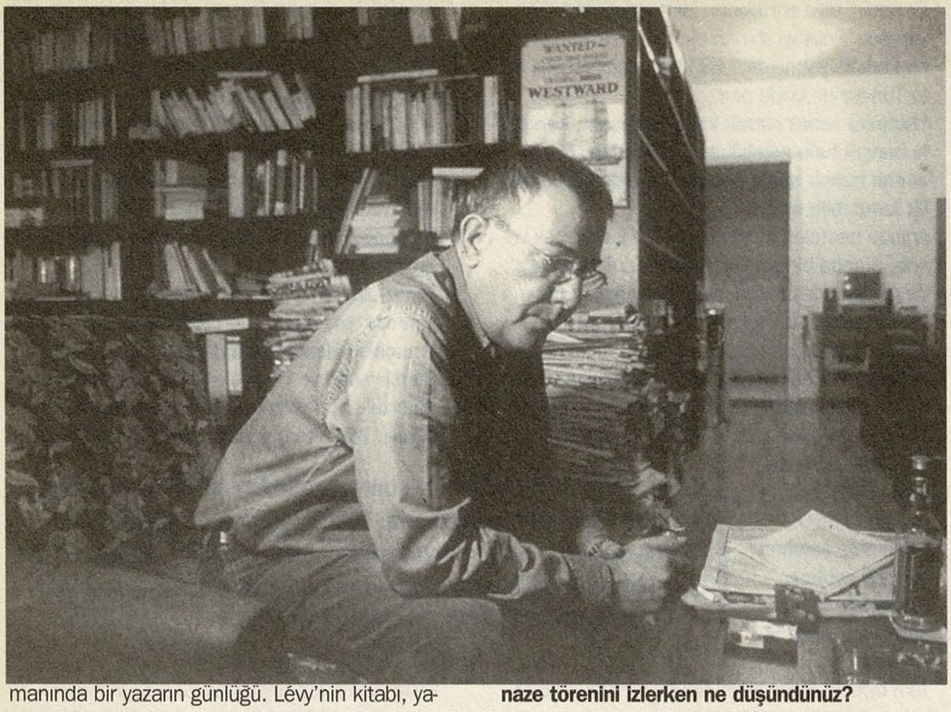

manında bir yazarın günlüğü. Lévy'nin kitabı, yazar hayatının dört yılı. Tarihin yakaladığı bir yazarın kafasından geçenlerin günü gününe hikâyesi: "Dünya görüşüm, heyecanım, kendimle ilgili düşüncelerim, siyasî, metafizik çevrem, dostluklarım, kavgalarım yaşadığım deneyle bütünleşti, değişti..." Bu, "tarihe yakalananlar"ın ortak kaderi. Eğer tarihe yakalanmak bir seçimse, yaşanan tarihe tanık olmak, tavır almak da bu. Güneydoğu davaları, Bernard Henry Lévy'nin söylediği gibi, bütün dünyamı değiştirdi. Yoksa ben, hükümet ajanı olarak, çok iyi koşullarda Strasbourg'da işimi sürdürebilirdim. Sonra gelip üniversitede dersimi verebilirdim. Ama her şey değişti. Bu bir dram; insanlık dramı. Yaşamış olmayı istedim. Bob Dylan "Mr. Jones" baladında, "burda bir şeyler oluyor Mr. Jones, yoksa bilmiyor musunuz?" der. Ben Mr. Jones olarak da kalabilirdim. Ama kalamadım.

Peki, mümkün müydü öyle kalmak?

Neden olmasın? Bu bir tercih meselesi. Ben tercihimi yaptım. Yapmak gerekiyordu. Size bir anekdot anlatayım: Nuh Mete Yüksel'le konuşmam lazımdı. O zaman hükümet ajanı olarak çalışıyorum. Nuh Mete Yüksel savcı olduğu için, ajan kelimesinden çok etkileniyor, fazla önemsedi. İçeri girdik, konuşuyoruz. Her tarafta siyah perdeler çekili. Siyahlar giymiş. Sekreterleri bile siyah giymiş. Hiç renk yok, renksiz bir yer: Gri ve siyah. Konuşma bitti, çekmecesini açtı, bir kayıt aleti çıkardı. "Konuştuklarımızın hepsini aldım, ne olur ne olmaz" dedi. Benim de cebimde vardı, ben de aldım aleti, çıkardım koydum. Ve o zaman ipler koptu. Neden biliyor musunuz? O zaman kurtlarla dans etmeyi tercih ettim. Benim konuştuklarımı banda alıyor. Bu dürüst bir davranış değil. Kevin Costner'ın "Kurtlarla Dans" filmini izlemiş miydiniz? O zaman, ben de kızılderililerle çalışmaya başladım..

Siz niye kaydetme ihtiyacı duymuştunuz?

Ben Milli Güvenlik Kurulu çerçevesinde konuşan hiçbir şeye güven duyamam. Kendimi korumak zorundayım. Öyle değil mi? DGM'ler, Milli Güvenlik Kurulu...

Peki Güneydoğu meselesi, Türkiye'nin Kürt meselesi neydi ve ne olacak?

Kör yengeç işte. Orası bir yengeçler sepeti. Ne olduğunu anlamak mümkün değil.

Haberlerde Diyarbakır Emniyet Müdürü'nün cenaze törenini izlerken ne düşündünüz?

Kör yengeç olarak mı? Tasfiye ediyorlar insanları. O halk gündelik hayatını barışçı bir şekilde yaşamak istiyor; bunu çok önce gözlemiştim. Bu adam onu sağlamaya çalışıyordu. Ve yok ettiler. Barışı yok ettiler. Bunun arkasından barışsız bir iklim olacaktır. Kürtler Hizbullah'ı kabul etmez. Bu cenaze de Hizbullah'ı kabul etmediklerini gösterdi. Devlet cihazıyla halk arasında bir soğukluk vardı. O yörenin halkıyla devlet cihazı ya da kolluk güçleri arasında bir mesafenin olduğu biliniyordu. Ama o yörenin halkı devletten çok Hizbullah'tan rahatsız. Ve bu adam Hizbullah'ı yok etmeye çalışan bir adamdı. Tabii bu adamlar kepenk kapar.

Siyasi çözüm buydu: De Gaulle ve François Mitterrand, Vichy döneminde, Pétin'in işgal altındaki Fransız devletinde, Musevilere karşı işlenen suçlardan Fransız cumhuriyetinin sorumlu tutulamayacağını söylediler. Bunu söylediler ve iş bitti. Türkiye'nin de böyle bir şansı vardı.

Muhammed Abdülvahab - Kleopatra *(Kleopatra)*

Kim bu? Çok iyi. Çok çok iyi. Çok beğendim gerçekten.

Mısırlı Abdülvahab... Siz Mısır'a ilk olarak ne vesileyle gitmiştiniz?

Hukuk Fakültesinde öğrenciyken, Filistinliler yeni örgütlenmeye başlıyordu. TMTF başkan yardımcısıydım, onlar çağırmıştı beni Mısır'a. Nasır günleri. Nasır gerçek bir diktatördü, biliyorsunuz. Resmi müzik sadece Ümmü Gülsüm'dü. Bütün Mısır'ın folk müziğini yasaklamıştı. Şehrin dışında kurulmuş kaçak çadırlara gidip müzik dinlerdik. Öyle bir rejim empoze etmek istedi Mısır'a. O faşist bir diktatördü.

Nasır'ın istediği, tahayyül ettiği Mısır nasıldı?

Aslında bu, merkezî ve Doğu Avrupa ülkelerinde de görüldü. Bir mitostan, gerçek olmayan bir efsaneden kalkarak yeni bir ulus kurmak...

Halk müziğini niye yasakladı?

Araplık öncesini istiyordu. Halk müziği, Arap müziği çünkü.

Ümmü Gülsüm'ü niye yasaklamadı?

O da Arap müziği. Ama geçmişe referanslı. Onun özelliği o. Mısır'a gittiğimde, Cezayir'de Ben Bella iktidardaydı. Cezayirli çocuklarla, Araplarla, Mısırlılarla bir yerlere giderdik. Masaların üstüne çıkıp, göbek atıp Ben Bella türküsünü söylerlerdi. Ben Bella'nın canına okunduğu zaman, hiç kimse kılını bile kıpırdatmadı.

Kahire'yle İstanbul arasında nasıl bir ilişki kurdunuz, kültürel benzerlikler, farklılıklar anlamında?

Benim gittiğim tarihte, El Ahram Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi'nden çok daha iyiydi. Olağanüstü bir üniversiteydi.

Arap müziğiyle, Ortadoğu kültürüyle aranız nasıl?

Arap kültürü, Türk kültürü, Sicilya kültürü ya da Cezayir kültürü... Bunların kendi içinde farklılıkları var ama, bir Akdeniz kültürü vardır. Ben bunun olduğunu biliyorum. İsrail kültürü de bunun içinde. Sadece lahmacunun adı değişir.

Peki bu Akdeniz kültürünün ayırd edici özelliği ne?

Onur. Bu tabii beraber olduğunuz kadınları da, kişiliğinizi de kapsar. Akdenizlilikte sahiplenme tutkusu vardır. Paylaşmamak, hiçbir şeyi paylaşmamak... Bütün kavgalar o yüzden çıkıyor zaten. Benim en çok sevdiğim yer İsrail'dir. Paris'ten bile daha çok. Kibbutz'lar yüzünden. Ay ne kadar güzel doğardı orada.

Kibbutz'lar bir tür sosyalist deney değil miydi?

Evet, ben de onun için merak edip gitmiştim zaten. Şimdi gitmek istemem ama, geçmişinizde tekrar nereye gitmek istersiniz dense, kurgu-bilim olarak, Kibbutz'a ışınlanmak isterdim. Ne Paris'e, ne Strasbourg'a. Bir kibbutz'a. O deney beni çok etkiledi. Orada herkes yalnız yaşardı, ama kolektif olarak yalnız yaşardı. Sovyetler'in kolhozları gibi değildi, farklı bir sosyalist anlayıştı, kişiselleşip ortaklaşmaktı.

Kibbutz'ların bugünkü durumu ne?

Hâlâ direnen 60'lı, 70'li yaşların üstünde insanlar var. Genç kuşak oraları terk etti. Artık Kibbutz'larda sadece yaşlılar var.

Charles Aznavour - Ils sont tombés *(45'lik)*

Aznavour. Charles Aznavour Ermeni değil ki.

1915'i anlatıyor, biraz isyankâr bir ağıt...

O asimile olmuş bir Ermenidir.

Bob Dylan gençlik çağında, Charles Aznavour'dan çok etkilenmiş.

Evet, bir dönem... Sonra, onu aştı. Aznavour sahneye oynuyor. Bundan hoşlanmıyorum. Gerçek olan Gasparyan. Ben size onu dinleteyim.

Djivan Gasparyan - Sourp, Sourp *(Salute)*

Bu bir duduk. Bir yontu, çok insani bir şey. Batı nefeslileri mekanik. O mekaniğe insanlığı katamazsınız. Ama kendi yonttuğunuz alete insanlığı katabilirsiniz. Benim de zaten ilgimi çeken bu. Bu, insanın kendisi. Öbürleri mesleksel bir şey. Bunu insanlarla kavga ettiğiniz zamanlarda dinlemeyin.

Etkisi nasıl oluyor?

Hiçbir şeyi ciddiye almıyorsunuz. Ciddiye aldıklarınızı dahi. "Bu iş bu kadar" diyorsunuz, bitiyor. Kesinlikle uygun bir zamanda dinlemek lazım. Yan etkileri var bu aletin. Ben kendimde bunu hissettim.

Neyi de sever misiniz?
Hayır. Neyden hoşlanmam. O beni uyutuyor. Duduk düşündürüyor, duygusallaştırıyor. Ermeni enstrümanı. Küçücük bir şey, üzerinde iki-üç tane delik var. Bu sesi nasıl çıkartabildiklerini hiçbir zaman anlayamadım. Güneydoğu'da görmüştüm, o aletten o sesin çıkmaması lazım teknik olarak, ama çıkıyor. Bu bir ağaç parçası. Kayısı ağacından yontuluyor ve her usta kendi duduğunu kendisi yontuyor. Öyle çarşıdan almak diye bir şey yok. Pygmalion gibi. Aslında bu pygmalion. Bir ağaç parçasına can vermek. Kayısı olması gerekiyormuş, nedense. En iyi ses ondan çıkarmış.

Hukuken, uluslararası metinlere göre, soykırımın, "jenosid"in tanımı nedir?
Birleşmiş Milletler'in 30 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe giren ve Türkiye'nin de onayladığı jenosidle ilgili konvansiyonun ikinci maddesine göre, soykırım ulusal, etnik, ırksal ve dinsel bir grubu bütünüyle ya da kısmen yok etme amacı taşıyan eylemlerden oluşuyor. Ermenilere yapılan jenosid mi değil mi orasını bilmiyorum, yoksa katliam olduğu kesin tabii.

Kıbrıs'ın çok ünlü bir türküsü var, "Kıbrıs Gelini". Allı, mavili, morlu diye bir dans vardır. Kadın erkek herkes tek başına dans eder, herkes istediği figürleri yapar. Benim dünya görüşüm bu. Allı, morlu güzel Kıbrıs gelini. Ben de bunu yapmak istiyorum. Tek başınıza istediğiniz figürleri yapacaksınız.

Türkiye 1923'de kurulmuş bir cumhuriyet. 1915 yılında işlenmiş bir cürüme ilişkin niye böyle bir tavır alıyor?
Siyasi çözüm buydu: De Gaulle ve François Mitterrand, Vichy döneminde, Pétin'in işgal altındaki Fransız devletinde, Musevilere karşı işlenen suçlardan Fransız cumhuriyetinin sorumlu tutulamayacağını söylediler. Bunu söylediler ve iş bitti. Türkiye'nin de böyle bir şansı vardı. Üstelik, kemalist cumhuriyet Osmanlı İmparatorluğu'na karşı verilmiş bir mücadelenin sonucudur. Niye Osmanlı mirasını bütünüyle reddederken, soykırımı tartışma konusu yapıyor? Osmanlı'nın her şeyini reddediyorsunuz, ama bunun sorumluluğunu yükleniyorsunuz. Burada bir terslik var. Neden olduğunu anlamış değilim. Düşünüyorum... Bir süre önce Köln'de, Kürtler beni bir konferans vermem için çağırmışlardı. "Türkiye Güneydoğu'da soykırım yapıyor" diyorlardı. Ama, bir de Hamidiye taburları var. Hamidiye taburları Kürtlerden kurulu, Ermenileri onlar da katletti. Tarihinizle hesaplaşacaksanız, bunları hatırlamak lazım. O başka bir dönemdi, bitti. Türkiye cumhuriyeti farklı bir dönem. Çok daha iyi olduğunu söylemiyorum ama, bir tarihsel kopukluk var. İnsanî kopukluk da var. Hamidiye taburlarıyla, o rengârenk yöresel kıyafetleriyle İstiklâl Savaşı'na katılan insanları nasıl birleştirebilirsiniz? Bunlar çok farklı şeyler.

Fransa parlamentosunun bu yasayı çıkarmasının arkasından neler gelecektir sizce?
Yasanın yaptırımı var mı? Yasaya göre, soykırımı inkâr bir suçtur. İlgili kişi ya da derneklerin mahkemeye başvurarak bu mekanizmayı çalıştırmaya hukuksal imkânları var. Fransa soykırımı bir yasayla tanıdığına göre, hukuksal cezalar da verilebilir. Örnek var, 1995 yılında Le Monde gazetesinde yayınlanan ve "soykırım yapılmamıştır" görüşünü savunan yazısı nedeniyle Bernard Lewis, davacıların talep ettiği 1 frank lık sembolik tazminata mahkûm olmuştu.

Fransa'nın bu yasayı çıkarması, artık Avrupa Birliği ülkelerinin hepsinin kararı tanıyacağı anlamına gelir mi?
11 ülke ya da uluslararası kuruluşta, bugüne kadar yirmi yasa ya da karar alındı. Fransa'yla sınırlı değil. Avrupa Parlamentosu da, Avrupa konseyi de aldı, 18 devlet de yasalarıyla soykırımı tanıdılar. Bu Fransa meselesi değil ki. Herkese karşı savaş mı açacak bu gerizekâlılar? Üstelik benim canımı sıkan, bütün kültürel bağlarımız koptu. İstanbul Üniversitesi senatosu bir karar aldı, artık biz Fransa'yla bilimsel çalışma yapamayacağız. Olacak şey mi bu? Bağnazlığın bu derecesi olmaz. Silah alımını engelleseler, sesimi çıkartmayacağım. Ama kültürel alışverişi kesmek olacak şey değil. Koskoca profesörler cübbelerini giyip, oralara buralara gidip, Fransa'ya karşı marşlar söyleyip eylem yapıyorlar; yapmasınlar... Bana kalırsa, bütün bunların altında, Kıbrıs olayında olsun, Ermeni olayında olsun, Euro-fobi var: Avrupa korkusu, Avrupa Birliği'ne girmemek. Çünkü o zaman, insan haklarıyla ilgili bütün mevzuatınızı değiştireceksiniz, işkence yapamayacaksınız, adam infaz edemeyeceksiniz... Yetkili cihazlar, devlet cihazları istemiyorlar bunu. O mekâna girerseniz, adamlar iktidar kaybına uğrayacak. Egemenliklerinin büyük bir bölümü Avrupa'ya gidecek. Siz bakmayın o vitrine, ulusal programı niye geciktiriyorlar? Bu olaylardan önce geciktiriyorlardı. İstemiyorlar. Arşivler niye açılmıyor bunca yıldır? Her şey ortaya çıksın. Ondan sonra, "o farklı bir tarihin, farklı bir rejimin, farklı bir dönemin suçudur" demek lazım.

60'larda, 70'lerde, Ermeni meselesi gündeme geldiğinde, zaten böyle bir hava yok muydu toplumsal olarak?
Böyle bir iklim vardı. Bu bir bütün; her konuda Türkiye farklı bir konuma girdi. Bu bir çeşit, solcu ya da sağcı üçüncü dünyacılık. Şu anda parlamentoda Ecevit'in partisi ya da Bahçeli'nin partisi Avrupalı olma isteğinde mi zannediyorsunuz? İkisi de istemiyor. Üstelik, sadece MHP'nin parlamentodaki sandalye sayısını düşünmeyin, onun parlamentoda çok daha büyük sayıda sempatizanı var. Size bir şey daha dinletmek istiyorum.

Udi Hırant - Hoknadz Durtmadz *(Udi Hrant Kenkuliyan)*

Bu adamı çok beğeniyorum. Ben köklerimi bir türlü bulamadım, onun için bu adamı çok beğeniyorum. Hep nostalji var. Djivan Gasparyan, Ümmü Gülsüm, Hrant Bey, hep aynı şey... Ortak çizgi; onun için bunları dinliyorum.

Nasıl bir ortak çizgi?
Köklerini aramak.

Gündelik hayatınızda en çok temasta bulunduğunuz sanat dalı müzik mi?
Müzik. Çalışırken kesinlikle müziğe ihtiyacım vardır benim. Hangi konuda ne yazacaksam, ona uygun bir şey çalarım. Bu sıralarda en çok Gasparyan ve Hrant'ı dinliyorum. Kıbrıs konusunda yazarken, Kıbrıs müziği dinliyorum.

Kıbrıs'ın müziğiyle Yunan müziği birbirine yakın mı?
Yunanlılar Helendir. Güney Kıbrıslılar Rumdur. Yunanistan'la arada hiçbir ilişki de yoktur. Onlar farklı ırklar. Nasıl Kuzey Kıbrıslı Türkler Türkiyeli Türklerden farklıysa, Güney Kıbrıslı Rumlar da Helenlerden farklıdır. Sorun buradan, bu çaprazın farkına varamayan insanlardan kaynaklanıyor. Kıbrıs'ın çok ünlü bir türküsü var, çok eskilerden kalma, "Kıbrıs Gelini". Allı, mavili, morlu diye bir dans vardır. Kadın erkek herkes tek başına dans eder, herkes istediği figürleri yapar. Benim dünya görüşüm bu. Allı, morlu güzel Kıbrıs gelini. Ben de bunu yapmak istiyorum. Tek başınıza istediğiniz figürleri yapacaksınız.

Söyleşi: ***Siren İdemen - Yücel Göktürk***

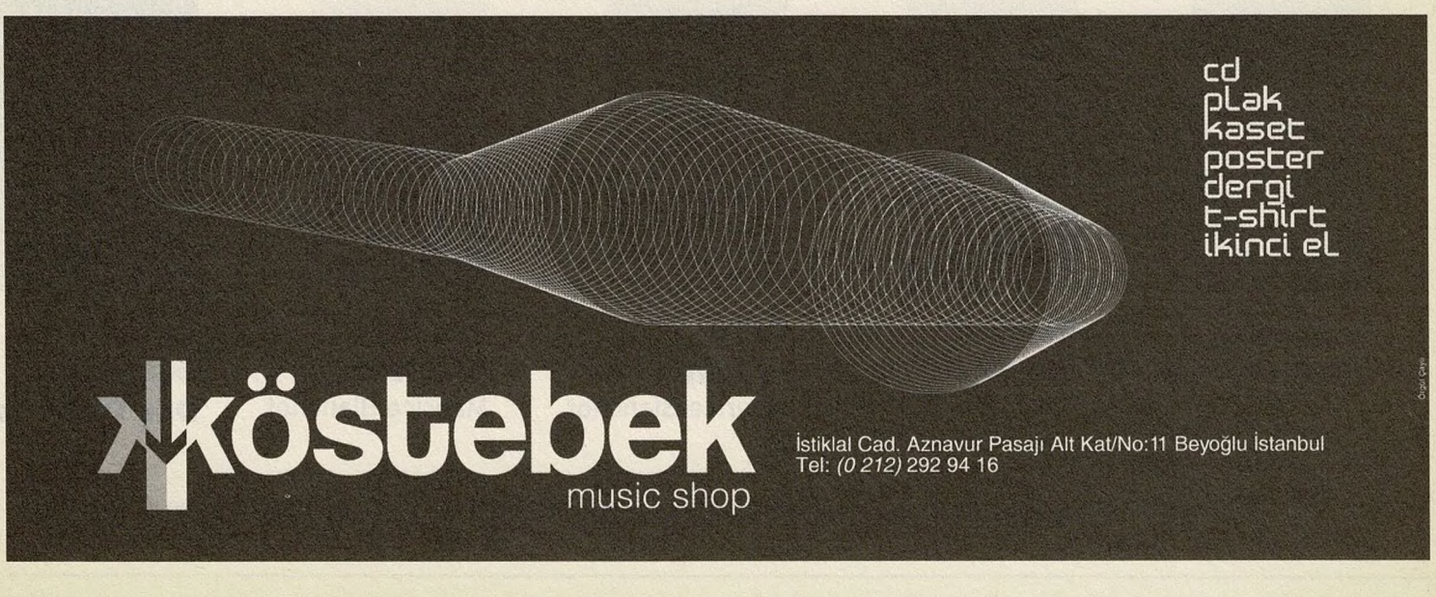

KABALCI

"İyi kitabı iyi okur yaratır." Emerson

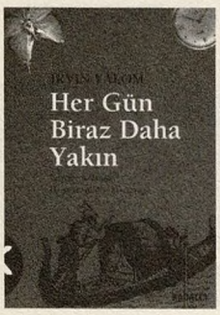

Her Gün Biraz Daha Yakın
Irvin Yalom

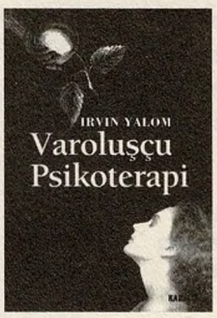

Varoluşçu Psikoterapi
Irvin Yalom

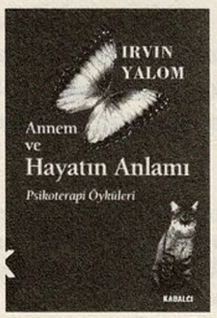

Annem ve Hayatın Anlamı
Irvin Yalom

Gece Masalcısı
Rafik Schami

Bitmeyecek Öykü
Michael Ende

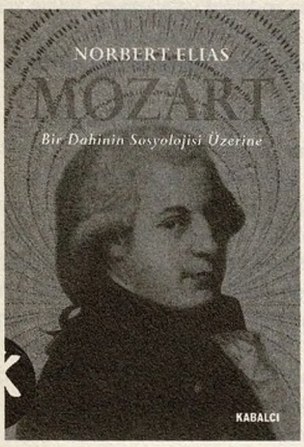

ÇİN SİMGELERİ SÖZLÜĞÜ

WOLFRAM EBERHARD

Çeviren: Aykut Kazancıgil-Ayşe Bereket

MOZART
Bir Dahinin Sosyolojisi Üzerine

NORBERT ELIAS

Çeviren: Yeşim Tükel

İmkansız
Georges Bataille

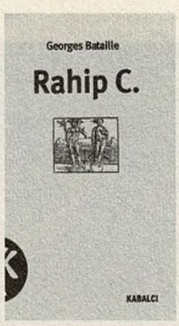

Rahip C.
Georges Bataille

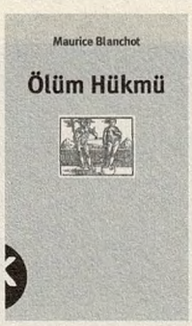

Ölüm Hükmü
Maurice Blanchot

Sonsuz Yineleme
Maurice Blanchot

Peter S. Beagle'ın Düş Dünyaları

Himaye-i Etfal Sok. 8-B Cağaloğlu 34410 İstanbul Tel: (0212) 526 85 86

YAYINEVİ

Tarih Sümer'de Başlar
Samuel N. Kramer

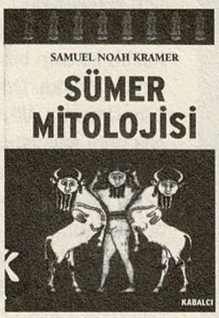

Sümer Mitolojisi
Samuel N. Kramer

Türk Sinema Tarihi
Giovanni Scognamillo

Fantastik Türk Sineması
Giovanni Scognamillo
Metin Demirhan

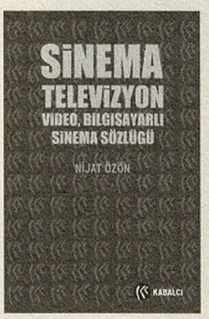

Sinema Televizyon Sözlüğü
Nijat Özön

MİMARLIĞIN ÖYKÜSÜ

LELAND ROTH
Çeviren: Ergün Akça

KAHRAMANIN SONSUZ YOLCULUĞU

JOSEPH CAMPBELL
Çeviren: Sabri Gürsesl

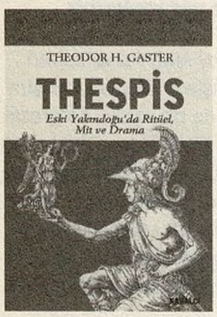

Thespis
Theodor H. Gaster

Şeytan
Jeffrey B. Russell

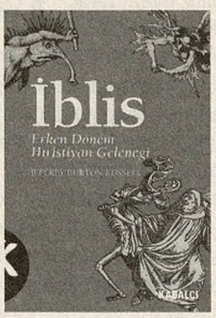

İblis
Jeffrey B. Russell

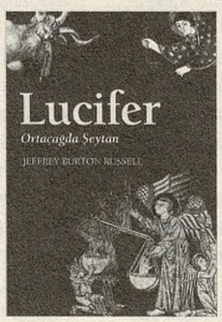

Lucifer
Jeffrey B. Russell

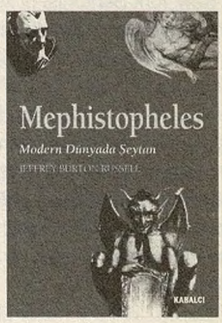

Mephistopheles
Jeffrey B. Russell

Faks: (0212) 513 63 05 elektronik posta: m.kupusoglu@mailcity.com

AGATE

Norayr Demirci

Şöyle bir sahaflara uzanalım, kara plakları karıştıralım desek, "Türk Hafif Müziği" 45'liklerinin durduğu raflara meyletsek ve plakları birer birer çekip çıkarsak... Kaçının künyesinde Norayr Demirci adının yazmadığını bulmak daha kolay olur herhalde. 1979'da Amerika'ya yerleşene kadar eski zaman popçularının şarkılarını ısrar kıyamet teslim ettikleri bir aranjördü Norayr Demirci; büyük orkestra, kocaman yaylılar devri onunla başlamıştı desek yeri. Son senelerde Neşe Karaböcek'in, Ajda Pekkan'ın albümleriyle Türkiye'ye selam yollayan Demirci, nihayet kendi adına bir albüm yaptı ve "Hekimoğlu"dan "Sarı Gelin"e, "Yanık Ömer"den "Yüksek Yüksek Tepeler"e enstrümantal ve new age bir Anadolu sedasıyla İstanbul'a çıkageldi...

ADAMIN BİRİ SOKAKTA BİR DO BULMUŞ...

Onyıllarca emekten sonra bu galiba sizin ilk albümünüz. Ve halk ezgilerinin aranjmanlarına yer veriyorsunuz...

Norayr Demirci: Kaset bu piyasada çıkacağına göre, etnik seslere, neylere, kavallara, bendirlere ihtiyaç olduğunu hissettim. Altyapılarını Amerika'da bitirdim, sonra buraya geldim. Bizim dinleyici dinlesin, kendini bulsun, "aa, bizden" olsun, ama diğerlerinden ayrılsın, Avrupa'ya da gitsin gelsin istedim. Aranjmanı çok kalabalık tutmadım, çünkü bütün halklar şunu takip ediyor: Ritm ve melodi. Ama arkayı doldurdukça doldurursan, miksler çok kötü çıkıyor... Rock grupları için değil bu söylediklerim, rock'çılar ayrıdır. Ama mesela Whitney Houston'ın parası mı yok? New York Senfonisi'ni koyar isterse kasetine, değil mi? Lionel Richie'nin, Stevie Wonder'ın parası mı yok? Dünyada bir pazar çıktı, new age pazarı, dijital sound'lar. "Az müzisyenlik, büyük miks" zamanı şimdi. Her enstrümanı duyuyorsunuz, şarkıcı da gümbür gümbür şarkıcılığını yapıyor, arkası da kayıp değil.

Siz büyük orkestralardan geliyorsunuz. İşiniz de "arka" tabir ettiğiniz şey: Şarkıcının arkası bu memlekette çok uzun bir süre tamamen size emanetti...

Yirmi sene... 1979'a kadar aklınıza kim gelirse. Yalnız Ajda'ya 70 şarkı yaptım.

Az evvel "rock grupları ayrıdır" dediniz, tam olarak neyi kastettiniz?

Onlarınki grup müziği, arkadaşlık müziği. Oturacaklar bir yere, saatlerce prova yapacaklar. Müzik bilgisi, nota yok, ama çaldıklarını güzel çalıyorlar. O rock gruplarının arasına giremezsiniz, mümkün değil. Grubu mahalledeki arkadaşlar beraber kurmuşlardır, mektebe beraber gitmişlerdir, beraber gitar almışlardır babalarından para bularak. Öyle büyümüşlerdir.

Siz nasıl büyüdünüz? Babanızdan para alıp gitar aldınız mı? Sizi konuşalım.

Sekiz yaşımda bir akordeon alındı bana, o kadar... İstanbul doğumluyum. Hakiki İstanbulluyum: Osmanlı'dan cumhuriyete devredilmiş ailelerin torunlarındanız. Dedelerimiz fes giymiştir. Babam hayvan taşıtı, eyer, semer gibi şeyler yapardı, saraçtı yani. Evvel zamana göre çok makbul bir meslekti. Aileden kimse yok müzisyen.

Akordeonla başlayışınız nasıl oldu? Siz mi illa akordeon diye tutturdunuz, yoksa sizin elinize mi tutuşturdular?

Mahallede bir vaftiz töreni vardı, akşam bir çocuk çağırdılar, 13-14 yaşlarında. İsmi de İskender, hiç unutmam, Edirnekapılı... Ziyafet sofrasına büyük ağalar oturmuşlar. İskender, kasap havası çalıyor, oynuyorlar, zıplıyorlar. Kimse bizimle alâkadar olmuyor. Gücümüze gitti. Kimse artık bizi sevmiyor, varsa yoksa İskender. *(gülüyor)* Çocuk bizden üç-dört yaş büyük. Kıskandık. Ben de babamdan akordeon istedim. Demek ki akordeon olmasa kimse yüzümüze bakmayacak. Alındı. Acayip hevesle başladım. Benimle beraber 10-11 kişi aldı mahallede, hepsi bıraktı, ben devam ettim.

Hangi mahalle?

Topkapı... Sonra çok ciddi hocalara gittim, ders aldım. Dünyaca meşhur vals musette'ler, polkalar çalardım. 13 yaşımda, piyano derslerine başladım. İyi akordeonist olduğum için, ilk beni Fehmi Ege keşfetti, tango orkestrasına aldı. Daha da büyüyünce armoni - kontrpuan derslerine devam ettim, sonra da konservatuara, bas bölümüne girdim. Askerde bandoya yazıldım. Askerden gelince başladım ufak tefek orkestralara aranjman yapmaya. Fakat çok memnun değildim kendimden... Sonra saksofoncu, trompetçi, basçı, gitarcı arkadaşlarla tanıştık, dedik bir orkestra kuralım biz. Para koyduk, tesisat aldık, Binson marka. Orkestranın ismini bilenler hâlâ bilir: Orkestra Altı. O zaman mambo orkestraları çok nam salmıştı. Güney Amerika müziği; Tito Puente ve benzerleri... Aranjmanları getirtip çalardık. Matbu olarak satılırdı aranjmanlar dışarıda. Satılmayanları da plaklardan ben çıkarmaya başladım. O zaman başladım aranjeye.

Siz nerelerde program yapıyordunuz?

Hilton'da, Çınar Oteli'nde, Kilyos'ta... Program bir günlük değil o zaman; bu yerler bir seneliğine kontrat yapardı, beğendiyse, bir sene daha. Yemek müziği ayrı, yemekten sonra dans müzikleri başlar, mambolar, çaçalar, sambalar... O zaman Türk popu diye tek bir parça yoktu. Sadece Erol Büyükburç ufak ufak başlamıştı bir şeylere. Millet sırf Avrupa müziği dinlerdi. Türk mutfağında da fasıllar, alaturkalar çalardı. Çok nadir folk vardı, ilk gelen Nuri Sesigüzel'dir... Sonra bizi meşhur bir Hollandalı emprezaryo buldu. İstanbul'a gelmiş gezmeye. Bizi çok beğendi, "sizi Avrupa'ya götüreceğim" dedi. Sahiden de bir ay sonra bize kontrat gelmesin mi? Ver elini Düsseldorf. 62 senesi, hiç unutmam, kar yağıyor buram buram, uçaklar kalkmıyor. Bir kahraman pilot aldı bizi, Düsseldorf'a attı, gidiş o gidiş. Emprezaryo bizi üç aylığına bir yere satmış, üç ay sonra döneceğiz. O zaman Almanların kulüplerinde dixieland, caz, marş, tango, valstan başka müzik çalmıyor. Güney Amerika ve İtalyan müzikleri o zamanlar başladı. Yabancı orkestralardan bir İtalyanlar, bir de biz vardık. Emprezaryolar bizden feyz alarak Türkiye'den üç orkestra daha getirdiler: Süheyl Denizci, İbrahim Solmaz, Zekeriya Apaydın... Sonra Avusturyalılar, Hollandalılar aldı bizi, derken İtalya... Altıbuçuk sene öyle geçti. Sonra tatile geldim, ailemi özlemiştim. Odeon firmasında bir iş varmış, bir şarkıcıya plak yapacaklar. "Bir aranjör gelmiş Avrupa'dan, ona yaptıralım" demişler. Yakama yapıştılar. Büyük bir orkestra, büyük kemanlar; stüdyoya dizdim hepsini. O zamana kadar böyle ciddi bir şey olmamış, üç-beş kişi toplanırlar, çalıp giderlermiş. Odeon'un sahibi heyecanlandı. Zaten bir kişi görsün, hepsine söyler... Herkes bana "bu memlekette kal, sana çok ihtiyaç var" demeye başladı. Neticede başladık ve şarkıcı kalmadı. Aklınıza kim gelirse! Ankara, İzmir sıra-

Çobanın kavalına bile hayranım. Büyük piyanistlik önemliyse, gelsin o büyük piyanist, sürüyü suya götürsün getirsin bakalım... Çobanın kavalından virtüoz kemancısına kadar değer vereceksiniz.

38→

ya girdi. Ayferi de var, Alpay da, Ali Kocatepe, Ayten Alpman, Ajda, Semiramis, Gönül Yazar... Artık öyle bir sardı ki bu iş, Zeki Müren bile patronuna bir aralık "ben de aranjman istiyorum" dedi, dört tane de ona yaptık.

"Ne me quitte pas"nın Türkçesi "Beni Terketme" içlerinden biri galiba...

Tabii. Jacques Brel'indi, değil mi? Zeki Müren okumuştu. O kadar çok yapıt yaptım ki, hepsini hatırlamama imkan yok. Her gün birisi bir plak bulup getiriyor bana, "bak ismin var burada" diye. Kayahan'a rastladım, "ilk plağımı sen yaptın, biliyor musun" dedi, "yapma yaa" dedim. "Sen beni kovdun" dedi, "ama çok iyi yaptın. 17 yaşımda ne biliyor muşum ki?" Meğer, "öğren de gel" demişim ona.

Söyler miydiniz öyle şeyler?

Tabii. Niye demeyeyim? Yazık değil mi? Onun üç-beş kuruşu var diye "ah aman, çok güzel" mi diyeyim? Bunu Amerika'da yapıyorlar, "best man, great man" diyorlar. Zavallı çocuk "great'im ben" diye uçuyor sonra.

O kadar tutulmanıza, rağbet görmenize rağmen, neden Amerika'ya yerleştiniz?

Bakın: Ayıptır söylemesi, paramız var, alet yok. Yapacak hiçbir şeyim kalmamıştı. Gitarın teli kopuyordu, Adriyatik seferlere giden arkadaşlarımıza rica ediyorduk. Üç haftada tel geliyordu, üç hafta iş yok. 79'da gittim, sonra da kaldım Amerika'da. Sekiz sene geçti, bir baktım, Tevfik (Yener) geldi. Çok iyi arkadaşımdır, çocukluk arkadaşım. Neşe hanımı da (Karaböcek) almış yanına. Telefon etti, "doktor, bir kahveni içelim" dedi. Aldım, eve getirdim. Eve gelmişken, "bari bir de kaset yapalım" demez mi? Ben de stüdyoyu yeni kurmuşum, computer filan almışım, beceriyorum da, yeni çıkmış bu teknoloji. "Amerika 1" diye bir kaset yaptık Neşe hanıma. Bir tutsun burada, Neşe hanım senede iki kere gelir gider oldu. Bir kaset daha, bir kaset daha derken, sekiz kaset oldu.

Neşe Karaböcek "Take My Breath Away"i okumuştu "Beni Bana Ver" diye...

Yaa, son anda o parçayı koyduk. Buraya da meğer filmi gelmiş, çok tuttu.

Çok güçlü, çok yetenekli, isim yapmış Ermeni besteciler, müzisyenler var musiki tarihimizde. Sizin hiç alaturka müziklere hevesiniz olmadı mı?

Onlar Osmanlı devrindeki şeyler. Cumhuriyetle gelen yalnız bir Artaki Candan var... O tip müzikler çaldığı zaman ben radyoyu kapattırırdım evde. Kendime yasak koymuştum. Katiyen! Bir gün Hollanda'dan müzikologlar geldiler. Dediler ki, "biz kendine has müziği olan ülkeleri dolaşıp bilgi alıyoruz, ne nedir araştırıyoruz". Adam Hollanda'dan gelmiş, uşşak makamı diyor, saba makamı diyor, başka bir şey demiyor... Sene 62 filan. "Vay anasını" dedim, "bir Hollandalı gelsin, Türkiye'de bizim kendimize göre müziğimiz olduğunu söylesin, 'Araplarda, Hintlilerde olduğu gibi sizde de ayrı bir şey var' desin..." Çok afedersiniz, kendime hıyar demeye başladım. Sen nerelisin? Adam sana saba makamını sorunca ne yapacaksın? Ben o zaman başladım, Hüseyin Sadettin Arel'in ekolünü bitirdim. Oturdum makamlara. O zaman dans müziği yapan arkadaşlarım gülerlerdi bana, "ne uğraşıyorsun" diye. Babası alaturkacı olduğu halde Timur Selçuk bile gülmüştü, o da Paris'ten gelmişti... "Kusura bakmayın" dedim, "ben bunu seviyorum, burada bir ilim var". İçinde bir sürü saçmalıklar olduğunu da biliyorum, ama ayıklıyorum: Mesela sultanlardan para alsın diye dımdımcı "efendim, makam buldum" diye geliyor. Falanca makamı, falanca perdeye göç etmesine Batı'da transpoze derler, adam bunu yapıyor, buyur sana bir kese altın... Halbuki yeni makam değil. Dizi aynı, aralıklar aynı... Neyse, ayıklama işini hallettik. Durum iyi. "Boş ver Domenico Modugno'yu, şu memlekete bir şeyler ver" demeye başladım kendi kendime. İlk Türk müziği parçasını aldım, aranje ettim. Ama makamı uygundu. Mesela nihavend makamı olur, ama hüzzam olmaz. Tamamen Türklüğü kaybedersin, bayrak gibidir o, dokunmak yok ona! Bir bakıyorum şimdi, hüzzamın altına bas koymuşlar. Nereye koyuyorsun yahu bası? Yamuk ses var orada üç tane...

Adam Hollanda'dan gelmiş, uşşak makamı diyor, saba makamı diyor, başka bir şey demiyor... Afedersiniz, kendime hıyar demeye başladım. Sen nerelisin? Adam sana saba makamını sorunca ne yapacaksın?

Neler armonize edilebiliyor makamlarımızdan?

Nihavend başta gelir. Muhayyer, çargâh, mahur, segah... Dört hicaz vardır, bu dördünden hümayunu olur.

En olmazlar?

Hüzzam, saba, rast. Bunlara aman ha kimse dokunmasın.

Bu albümde Sadettin Kaynak'tan "Yanık Ömer"i yapmışsınız, o ne makamıdır?

Hüseyni. Hüseyninin de çeşitleri var. Bağlamacılar çalarken koma basarlar, yöreseldir, onlara da öyle gelmiş. Bir de Erivanlılar çalarlar hüseyniyi, hiç koma yoktur, ama hüseyni dizisidir.

Erivan'da bağlama çalınır mı?

Hayır. Ama galiba kanun oraya ait, ama komasız kanundur... Şimdi Amerika'da "İslâmik sound" diyorlar, İslâm ülkelerinin sesi. Ezan okunan memlekette doğup büyümezsen o sesleri duyamazsın. Zorla olmuyor. Bana orada Amerikalı bir zenci gönderdiler, büyük bir alto saksofoncu. "İslâmik ses öğrenmek istiyorum" demiş, "şurda bir adam var, ona git" demişler. Geldi. Şunu çal dedim, şöyle bas dedim, bunu dene dedim... Ikk mıkk, çıkmıyor, olmuyor... Dedi ki, "nasıl yapacağım?" "Öğrenemezsin" dedim. "Sen nasıl öğrendin?" Evimin yanında cami vardı, ordan kaptım. Hocadan işite işite ancak kaparsın. Sonra teoriye dökersin, sesin oraya gider. İslâm ülkelerinin hususi sesi bu.

Şarkılarla bu kadar içiçesiniz, kendi şarkılarınızı yazmak hiç ilginizi çekmedi mi?

Benim bestelerim çok olmamıştır. Vakit yoktu aranjman yapmaktan. Fırsat mı vardı? Evlendim, stüdyoda piyanonun altında yattım üç gün, sonra gittim eve. *(gülüyor)* Sonra sürmenaj oldum yorgunluktan. Gazeteler yazdılar: "Bay Yüzde Seksen sürmenaj oldu, 36 şarkıcı perişan vaziyette..."

"Yeter artık, ben aranjmanlarla yapacağımı yaptım" dediğiniz bir an gelmedi mi?

Müziğe çok hevesi olup da aklı eren, kabiliyetli bir çocuk, bestekârdan çok aranjör olmak için can atar. Bilir misiniz neden? Bestenin bestecisidir aranjör. Aranjör kötü olursa, besten yandı. Aranjör iyi olursa, kötü besten kalktı.

Hem besteyi yapıp hem onun aranjmanını yapmak gibisi de yoktur herhalde...

Tabii, o zaman çifte kaymak. Ama nerede zaman? Semiramis Pekkan'a bir şarkı yaptım, hâlâ söylenir sahalarda bile, "Beşiktaş'ım benim, biricik sevgilim" diye. Benimdir o beste: "Dert Ortağım". Ajda'ya yaptığım son "Sarıl Bana"da yedi bestem var. Çünkü Amerika'da aranjörlüğüm kısıldı, besteye başladım. Amerika'da kim gelecek bana aranjmana? Michael Jackson mı gelecek, Whitney Houston mu? Benim Whitney Houston'um da burada, Michael'ım da. Bu son beş senede yaptığım besteleri yirmi senede yapamadım. Ama aranjmanı çok seviyordum. Derdim ki beste nedir? Alt tarafı bir melodi yazacaksın, bir de armoni, tamam! Sen uğraş Norayr, ne yapacaksın onu?.. Stüdyoda trompetlerle, trombonlarla, kemanlarla kendini alim ulema görürsün. Yirmi çizgi yazıyorsun, elini kolunu sallıyorsun, "tamam arkadaş" diyorsun, "kemancıların sırası geldi". Bu seni ulema yapıyor. Öbüründe bir sırada melodi, altına iki tane akorunu yap, beste oldu bitti!.. Ama aranjör gider, beste kalır. Bak, kaç sene sonra şimdi Mesam'dan "falanca bestenin parası toplandı, gel al" diyorlar. Keşke yapaymışım şöyle elli-altmış tane beste. Şimdi yan gelir, yatardım.

Bu nostalji furyasında birçok insan şarkılarını yeniden düzenliyor, halbuki şarkıları eski aranjmanlarıyla dinlemek isteyenlerin sayısı da hiç az değil...

Yaa, evet, onu artık ben söylemeyeyim. Ben söylersem olmaz. Şunu bilin ki, tutulmuş bir şarkı marş gibidir. İstiklal Marşı'nı değiştirebilir misin? Değiştiremezsin. "Nostalji" kelimesini yakıştırmak lazım. Ne demek nostalji? Eskiyi hatırlamak. Eski speed'i yapacaksın. Yalnız o zamanki kayıtlar kötü, şimdiki kayıtlar çok güzel. Aynı kemanları, aynı ritmi koyacaksın, o zaman nostalji oldu. Tabii teknoloji ilerledi, kaliteli nostalji oldu. Ama sen çıkıp da davul böyle çalmışsa *(masada çalıyor)* sen bunu böyle çalarsan *(ritm hızlanıyor ve çeşitleniyor)*, o zaman ona nostalji deme, "new version" de, "yeni aranjman" de. CD'lere, kasetlere de isim koymasını bilmiyorlar maalesef.

70'li yılların başından bir Hey sayfası

TÜRKİYE'NİN EN POPÜLER ARANJÖRÜ

NORAYR DEMİRCİ

Aranje ettiğiniz besteler içinde, beğenmediğiniz, ama mecburen uğraştığınız besteler olmadı mı? Böyle durumlarda ne yapardınız? Sevdiğiniz besteye daha iyi aranjman, sevmediğiniz besteye daha baştan savma bir aranjman filan mı?

Öyle güzel bestedir ki, en kötü aranjörden de çıksa, güzel aranjman olur. Nefret ettiğim, "bununla mı uğraşacağım" dediğim beste olmuştur tabii. Ama plak şirketinin prodüktörü bunu sevmiş, şarkıcı da sevmiş. Ben fikrimi bildirirdim, açardım telefonu, söylerdim. "Ya, kırmayalım çocuğu, yapıver..." derlerdi. Onu tabii ki biraz iştahsızlıkla yapardım. Adam 16 mezur beste yapmış kardeşim, bestenin b'si yok. A'yı bulmuş, dönüp dolaşıp onu söylü-

yor, n'apayım ben bunu? Adam sokaktan bir do buluyor, zengin oldum diyor... Tabii ki farkediyordu iyi besteyle kötü beste. İstemeyerek yaptığımız olurdu. Ama niye şevk kırasın, hatır kırasın? Sonra düşman kesilecek bestekârı sana: "Şirket beğendi, şarkıcı beğendi, ulan Norayr, sen niye geri çevirdin besteyi?" Düşman mı kazanayım? "Hadi bunu da yapalım" derdik. İsim o kadar büyüktü ki, imzayı attık mı, tamam: "Norayr Demirci yapmış!"

Kötü besteyle daha mı çok uğraşmak gerekiyordu?

Tabii kardeşim, kan ter içinde kalırsın adam edeyim diye, sağından solundan bir şeye benzeteyim diye. Ne armonisi armoni, ne melodisi melodi. Sorma! Ama güzel beste, "beni aranje et" der arkadaş! "Bak" der, "bak bak bak, yap beni, yap beni..." Çok güzel bir kız gibidir.

Onca sene içinde "yetiştirdim", "bu çocuğu ben büyüttüm" dediğiniz müzisyenler oldu mu?

"Yetiştirdim" demeyeyim, kendileri çok kabiliyetliymiş. Mesela Onno Tunç, Turhan Yükseler, Melik Yirmibir... Onlar okudular, ders aldılar, heves ettiler, çaldılar, dinlediler. Turhan'ı çok severim, sağolsun, başkalarına söylediğini de duydum "biz ondan çıktık" diye, ama kendisi çok iyi bir aranjör, çok iyi piyanist olmuş... Ama mesela ben senfonideki adama ne öğreteceğim? Konservatuarı bitirmiş trompetçiye ne öğreteceğim? Sadece bir şey öğrettim: Bu yazı böyle çalınır... Senfonide keman çalan bir insan konservatuardan klasik metodlarla çıkar. Senfonide de Beethoven, Haydn çalıyor. Ama ne zaman ki popa gelirler, başka türlü çalmaları gerekir, onu öğrettim. Mesela ben kaydırma yaparım. Beethoven'in bir parçasında, mesela 5. Senfoni'de durup dururken kaydırma olur mu? "Ba ba ba bammm..." Aslı böyle, değil mi? Mesela şöyle yap: "Ba ba ba viyyk..." Sen böyle çal, pop olacak çünkü. Eğer bunu hocalıktan sayıyorsanız, o zaman yüzlerce talebem var.

Düşünün, kalbinize birisi kama saplıyor, ben onu ifade edeceğim. Serenadla bunu yapabilir miyim? Baaam diye bir şey patlaması lazım! Müzik ifade sanatı, başka bir şey değil. Tatlının da, acının da yeri var.

Aradaki fark bir tür basitleştirme midir, yoksa başka türlü bir tat yaratmak mı?

O türe yakıştırmak gerekir.

Yani birini yüceltip öbürünü yeriyor değilsiniz...

Hayır, katiyen.

Çoğu müzisyende rastlanan "şu müzik daha iyidir, bu müzik daha ilkeldir" gibi anlayışlara sahip değilsiniz anlaşılan...

Yok canım. Bu şekil düşünen çok müzisyen var. Ben öyle değilim, ben çobanın kavalına bile hayranım. Büyük piyanistlik önemliyse, gelsin o büyük piyanist, sürüyü suya götürsün, koyunlar suya eğilirlerken ikinci nağmeyi yapsın, daha içmeden kafalarını çevirtsin, geri götürsün bakalım... Demek ki her şey önemli. Çobanın kavalından virtüoz kemancısına kadar değer vereceksiniz. Değerli olan sesin kendisi zaten. Bu yüzden ben birçok dallarda muvaffak oldum, çünkü sevdim. İstanbul Pavyon'da çalışırdık Fehmi Ege Orkestrası'nda, 22 yaşındayım, sabahın 5'inde eve gelirken sabah ezanı başlardı. Taşın üstüne oturup dinlerdim. Neyi dinlerdim, biliyor musunuz? Mümkün değil aynı dakikada, aynı saniyede başlamaları... Aynı makamda okuyorlar, fakat hocanın biri beş saniye sonra başlıyor. Her taraf sessiz; 1.5 milyonluk bir İstanbul, in cin yok. O sürtüşmeler armoni yaratırdı. Ben onu dinlerdim. Ve inanın, gün geldi bana lazım oldu bu. Armonide de yeri var: Tatlı üstüne acı işitiliyor. Atonal müzikçilerin bestelerini alın, acıdır hep, ama çok değerli, çok kıymetli. Onunla bir şey izah ediyorsun. Düşünün, kalbinize birisi kama saplıyor, ben onu ifade edeceğim. Serenadla bunu yapabilir miyim? Batıracağım kamayı. Baaam diye bir şey patlaması lazım! Müzik ifade sanatı, başka bir şey değil. Tatlının da, acının da yeri var.

Sizin bir 45'liğiniz var, Adnan Türközü isimli bir bağlamacıyla yapmışsınız. Adı "Caz ve Saz". Bir piyano, bir bağlama. Yıl 69. Beste de sizin. Başka halk müziği çalışmalarınız oldu mu?

Hatırlıyorum, ama yıllardır görmedim, bende yok o 45'lik. Arif Sağ'la çok şeyler yaptık, misketler, Ankara koşmaları...

Bu yeni albümünüz bir pop albümü, ama malzemeniz anonim folklor ezgileri...

Kendimi bir yabancı yerine koydum, korka korka. Bu işin çok da cesareti olmaz. Orada "Yemen Türküsü" var, o yörenin insanı için o bir millî marştır. Çıkıp da çoluk çocuk işi bir şey yaptın mı, adamı vururlar. Avrupa enstrümanı var ama, ne tatlı geliyor. Bu CD'yi bir Avrupalı dinler. Bütün folklor sazlarını yüklersen, ver bakalım dinlesin. Hatırın için belki bir tane dinler, bırakır. Hem bir Avrupalıya, Amerikalıya çok tatlı gelecek, hem buranın malı olacak. Şimdi bunu yokluyorum.

"Sarı Gelin"i de yorumlamışsınız. Türkçe, Ermenice, Zazaca, Kürtçe söylenen, bu coğrafyadaki kültürlerin kesişim noktasında duran bir ezgi...

Bir araştırmaya göre bunun bir Dadaş türküsü olduğu söyleniyor. Hakikaten Sarı Gelin diye bir Ermeni kızı varmış, sarışın, boylu poslu. Dadaşa aşık oluyor. Dadaşı sonra vuruyorlar. Ve kız onun aşkından bir daha ömür boyu evlenmiyor... Ben bu parçayı Amerika'da da yaptım. 4/4'lük yaptım. Ermenice bir kasetti, bir şarkıcı kız söyleyecekti. Çok eski bir plak getirdiler. Kapağına baktık, güfteci ve besteci Komitas Vardapet yazıyor. Çok meşhur bir müzisyen rahip. Ama sonra düşündüm, değil mi ki bu Komitas dolaştı bütün Anadolu'yu; olsa olsa Ermenice sözleri ona ait olabilir. Melodi muhakkak geleneksel, herkesin malı. Sözleri ona aitse, demek ki çok eski bir söz. Arif Sağ da bunu söylemiş, "Erzurum çarşı pazar" diye...

Müziği şanslı bir bölgede, şanslı bir coğrafyada öğrendiğinizi düşünüyor musunuz?

Memleketleri masaya yatırıp da hangi ülkede hazine var diye bir yarışma olsa, mümkün değil Anadolu'nun önüne çıksın kimse. Kaç kültür geçmiş oradan en son Türklere, cumhuriyete gelene kadar! Kaç bin sene! O en ufak taşın altında ne hazineler var, biliyor musunuz?

Ermeni olmanız hiç ayağınıza dolandı mı kariyeriniz boyunca?

Hayır... *(müteredditt)* Bir şeyler oldu, ama herkese oldu. Special bana kimse gelip bir şey demedi. Ben çok fayda sağladım, çok iyilik yaptım. Çok usluydum, kimsenin tavuğuna kışt demedim. Üstelik bu yurdu çok sevenlerdeniz. Ermenileri tek bir türlü görmeyin; bu daha bilinemiyor. Rus tarafındaki Ermeni ile Osmanlı Ermenisi bir değildir. Biz Osmanlı Ermenisiyiz. Şöyle İstanbul'a bir çıksanız, camilerinden Dolmabahçe Sarayı'na kadar kimlerin yaptığını görürsünüz. Abdülaziz başka adam bulamadı mı da Balyan ailesine verdi sarayı? Mimar Sinan kim? Devşirme bir Ermenidir. Tabii biz Türk milletine karşı geri kalmayalım hevesindeydik. Hâlâ da öyleyiz, onları aratmayalım diyoruz: Bizim de bir faydamız olsun, müzisyensek müzikte, terziysek terzilikte, kuyumcuysak kuyumculukta, ressamsak ressamlıkta, lisan profesörüysek çocukları yetiştirmede... İstanbullu Ermeni, inanın bana, bir altın parçasıdır, hiçbir şey söylemezsiniz. Haa, kandırılanlar vardır tabii, ama onlar gidip bir daha gelmemiştir ve çok da pişman olmuşlardır.

Ama bu ülkede 6-7 Eylül de yaşandı, siz de hatırlıyorsunuzdur...

Çok küçük değildim o zaman, Zuhal Düğün Salonu'nda akordeon çalıyordum 17 yaşında. Şefimiz de rahmetli Sırrı Baba'ydı, orduda başgedikli. Sivil giyinip gelir, çalardı. Bando hocası, Davutpaşalı. Bizim mahallede otururdu. Adam biliyordu bu işleri. Cemse seslerinden vaziyete uyanmış. "Dann" diye orkestrayı kesti adam. Camın önüne gitti, "derhal paydos" dedi, "akordeonu, kemanı kutuya koyun, arkama takılın..." Topkapı'ya kadar gittik, tramvay mramvay hak getire. Halılar, kumaşlar, cam kırıkları caddeleri sarmış... Ama bakın, bu olayları kim yaptı acaba? Hâlâ farkında değil misiniz ki, burayı dış ülkeler çomaklıyor?

Buradakiler niyeti bozmuş olmasa, istediği kadar çomaklasın...

Bakın, size bir şey söyleyeyim: Biz semtimizde bir tane tanıdık görmedik. Ellerinde kazmalarla, baltalarla nereden gelmişler? Nereden çıktılar bunlar? Topkapı, Pazartekke, Çapa, hepsi tanırdı birbirini, komiserinden bekçisine, bakkalından kasabına kadar. Tamamen uzaklardan gelen bir grup yedi bu haltı. Bunları buraya kim saldı o zaman? Merak edilecek bir şey bu. Kimdi bunlar? Demek ki o başka bir şeydi. Peki niye diğer yanda bir sürü Türk bütün Ermenilerin dükkanlarını korudu?

Yani, nesiller boyu aynı mahallelerde birlikte yaşadığınız Türklerin bu ırkçılık olaylarına karışmadığını söylüyorsunuz... Yıllardır komşu bildiğiniz insanlar arasında kimse 6-7 Eylül'den

sonra size sırtını dönmedi...

Siz ne diyorsunuz kardeşim, eniştemin camekanlı mamekanlı dükkanı vardı Topkapı'da. Önünde üç tane azman gibi bizim komşu durdu. Kiliselerimizi korudular. Gelenler kimdi acaba? O yağmacılar Türkse, beni koruyan Japon mu? Acaba Kıbrıs'la ilgili bir şey mi vardı? Rumlar çok çekti, biz bir şey çekmedik. Sonra bu iş çapulculuğa, soygunculuğa döküldü. Soygunculuğa döküldüğü anda, Türklerin de dükkanını yıktılar. Taksim'de beş dükkan yan yana, Agop'un, Yanni'nin, Kevork'un, Hüseyin'in, Ahmet'in... Hüseyin'le Ahmet'in dükkanı da gitti... Zaten temiz adam korkmasın hayatında. Görüyorsunuz son zamanlarda Amerika'daki olayları...

Nasıl karşılıyorsunuz Ermeni Soykırımı Tasarısını?

Alakam yok kimseyle. Benim sağımda Koreli, karşısında Yahudi oturur. Ne bir Ermeni, ne bir Türk dostum var. Telefonlaştıklarım var, "abi, gel bir şişe rakı içelim" diye. Buraya dönüşte havaalanına Ecevit kadar sağlam iniyorum. Niye? Tertemizim. Babam da öyle, dedem de öyle.

Temiz olmayı nasıl tanımlıyorsunuz, kim temiz değil?

Ben şahsen tertemizim, İstanbul Ermenilerinin hepsi de tertemizdir. Bu memleketin malı olmayanlar biraz "brainwash" olmuşlar, kafaları yıkanmıştır.

1915'te yaşananları nasıl görüyorsunuz?

Onlar Anadolu hikayesi... Şimdi olmuş mu olmamış mı davası var, değil mi?

Atatürk'ün de bu konuda söyledikleri var: 1919'da "Ermenilere karşı yeni bir Türk vahşetinin olmayacağının garantisini veririz" diyor, ertesi sene meclis konuşmasında Ermenilere yapılanları "alçaklık" olarak tanımlıyor.

Evet, ben de aksini söylemedim. Atatürk, Kemal Bey diye birini "kime sordun da bu işi yaptın" diye Beyazıt meydanında asmıştır. O zaman belki bu işin başında Osmanlı'dan kalma subaylar vardı... Atatürk başka bir adam. Gelmez bir daha, bir taneydi. Erken gitti, çok şeyler yapabilirdi. Zaten o dedi, "gayrimüslümlerin hiçbiri bu yurttan gitmeyecek" diye. Soyadlarını değiştirtti. Amerika'ya gittiğim zaman anlıyorlar, "sen Türk Ermenisisin" diyorlar. "Demirci" Türkçe, "yan" Ermeni sembolü: Demirciyan. Bir ucu Ermeni olacak, bir ucu Türkçe. Mesela, Merkon İpçiyan'da "ip" var, Kirkor Cezveciyan'da "cezve" var. 1915'leri tabii bilemem, belki ateş olmayan yerden duman çıkmaz demek lazım. Olmuşsa, muhakkak bir şeyin karşılığı olmuştur. Fazlası olmuşsa belki onun hesabı sorulabilir. Ama sen benim evime girip kızkardeşimi öldürürsen, ben seni öldürürüm, ama on köy ötedeki sülaleni öldürmem. Oralarda bir şey olmuşsa olmuştur. Fakat hiçbir şey geri gelmez. Bana sorarsanız bu Rusya'nın işi. Şimdi de öyle. Putin aptal adam mı? Türkiye'nin Amerika'yla arası bozulsa, kimin işine yarar? Rusya'nın işine yarar, değil mi? Adamlar açlıktan ölüyorlar Ermenistan'da. Konuşacak edecek durumları yok. Kaçan kaçana buraya, binlerce insan var, besleniyor burada. Buranın hükümeti de biliyor, göz yumuyorlar. Fakir fukara ne yapsın? Hepsi Rusya'nın işi.

6-7 Eylül zamanı eniştemin camekanlı dükkanı vardı Topkapı'da. Önünde azman gibi bizim komşular durdu. Kiliselerimizi korudular. Gelenler kimdi acaba? O yağmacılar Türkse, beni koruyan Japon mu?

Birkaç sene önce Ağrı'da, Erivan'dan da gözükecek şekilde koskoca bir soykırım anıtı yapıldı. Güya aslında Ermeniler Türkleri soykırıma uğratmış. Süleyman Demirel de gidip bu anıtın açılışını yaptı.

Biliyorum, biliyorum.

Bu da mı Rusya'nın işi?.. Biz dehşete düştük. Bu anıt bir Ermeni olarak sizi sinirlendirmiyor mu?

Niye sinirlendirsin? Öyle bir şey olmuşsa, tabii yapacak adam. Kim mani olabilir ki?

Ermenilerin bir Türk katliamı yaptığını düşünüyor musunuz?

Çok eskiden 1800'lerde, derler ki Antranik Paşa tarafından köyler basılırmış. Bildiğimiz bu kadar. Ona karşılık da, bu 1915 olayları olmuş. Tarihçiler var, onlarla konuşun bu işleri. Televizyonlarda görüyoruz, kafatasları falan çıkıyor. O zamanki Anadolu Ermenisiyle bir İslâm Türkün kafatasını birbirinden ayırmaya imkan yoktur... Türkiye'ye bir şey olmaz, merak etmeyin.

Norayr Demirci 70'li yıllarda

Orası öyle. Peki Ermenilere, Ermenistan'a ne olacak? Açlar, fakirler diyorsunuz...

Çiller söyledi ya, bavul ticareti yapan otuz bin tane Ermeni varmış. Yalnız ben biliyorum sekizon evde hizmetçi. Türk polisi "kimden izin aldın, git memleketine" diyebilir, demiyor. Yeter ki kötülük yapmasın, o zaman zaten ev sahibi kovar. Türk hükümeti yardım ediyor, fakat gizli gizli. Daha iyi olacaktı, az kalsın iki tarafta konsolosluklar filan kurulacaktı, orada çok iyi bir reisicumhur vardı... Neyse, beni aşan şeyler bunlar. İleriye bakmak lazım, ne olmuşsa olmuş. Ama dünyada kim kimi kışkırtmıyor ki? Her tarafta bir şey var. Yok mu? Dünya karışık yahu. Bunlar bizim işimiz değil, boşver. Sen gel müzisyenlerle konuş. Müzisyenler hep iyidir. Gitarıyla uğraşır. Bilmem hangi din adamı söylemiş, "dünyada herkes müzisyen olsa, dünyada harp olmazdı" diye. Valla! İki elimi açıp dua etmekten başka çarem yok.

Dinle aranız iyi mi?

Hayır. Benim zihniyetime göre din ve ırk ayrımı günahtır ve ayıptır, başka hiçbir şey değildir. Bir Allah vardır, araya da kimseyi istemiyorum. Peygamberi tanımıyorum, o da bana benziyormuş, acaba dürüst mü, bilmiyorum. Bana benzeyen adama ne diye gideyim tapayım? Allah var, başka kimse yok benim için. Bir de insanlık var. Irk da yok, insan var. Türkler şöyle, Rumlar böyle, Bulgarlar öyle... Yok artık. İnsan var. Bin tanesi kötü olur ama, bir tanesi, anandan da, babandan da, kardeşinden de iyi olur. İnsana bakmak lazım. Ayrımcılığın kazığını yemiyor mu dünya?

Söyleşi: ***Derya Bengi - Merve Erol***

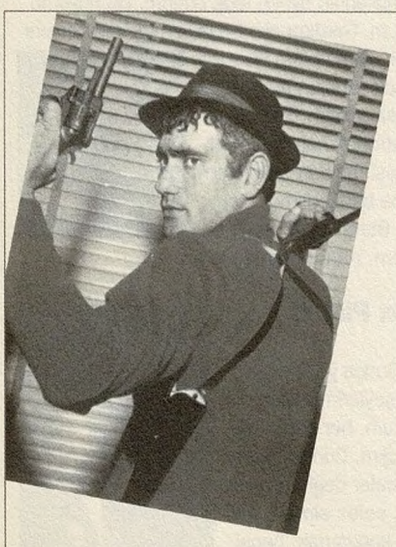

AÇIK ŞEHİR
www.aciksehir.com
İstiklal Cad. Elhamra Pasajı No: 258/14
Beyoğlu/İstanbul Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

SİNEMA
MÜZİK
RESİM
FOTOĞRAF ve
GRAFİK SANATLAR'dan oluşmuş
görsel bir dünya

Duvarlarımızın en görünen yerlerine özenle iliştirdiğimiz, astığımız görsel simgeler, içinde bulunduğumuz mekanı bir AÇIKŞEHİR'e dönüştürür

ROCK'TA İLHAM PERİLERİ

Melody Maker'ın vedaından sonra İngiliz arenasında yalnız kalan New Musical Express, dev bir araştırmaya imza atmış ve günümüz müzisyenlerine sormuş: "Siz şimdi herkesi etkiliyorsunuz, gayet güzel, peki ama siz kimlerden etkilendiniz?" Geçtiğimiz seneyi plaklı geçirenlere ayrıca sormuşlar, albüm hazırlanırken, kaydedilirken neler dinliyordunuz diye. Kimi bir listeyle cevap vermiş, kimi plakları önüne koyup söyleşmiş. NME bunlarla da yetinmemiş, bugünün müziğini en çok etkileyen yirmi müzisyenin en temsilî, en karakteristik sözlerini de sayfalarına almış.

Sığınacak son yer

20 Joy Division

lan'ın (Curtis) kitaplarla dolu bir odası vardı, gece oldu mu birkaç şişe birasını, sigaralarını alır, yazar, yazar, yazardı. Yazdıklarıyla dolu kocaman bir kutu vardı. Onda hep ilginç, karanlık bir taraf olmuştur. Okuduğu kitaplara bir baksanıza: Dostoyevski mesela, insan doğasının en uç noktaları... **Bernard Sumner**

19 Beck

Pürüzlü sesleri bağrıma basmak için buradayım, çünkü müziğin yolu böyle açılır. Tat alma duyumuz ne kadar değişken olursa, insan dinamiğine o kadar tesir eder. Tek bir müzik biçimi, tek bir ses dünyası, kim olduğumuzu ifade etmeye yetmez.

18 Velvet Underground

Üzerimdeki en büyük baskı, kendi beklentilerime göre yaşamak. Beklentilerimin ne kadar yüksek olduğunu bilmiyorum, ama onlara göre yaşamak çok zor. Bu yeryüzünde yaşamış en büyük yazar olmaya dair beklentiler... Shakespeare'den bahsediyorum, Dostoyevski'den... **Lou Reed**

17 Mos Def

Sanatçılar insanları kitap okumak için, televizyonu bir dakikalığına kapamak için, dışarıdaki dünyada dönen halt-ları görmek için cesaretlendirmelidirler.

16 Bob Dylan

Yazarken düşünmem; tepki gösteririm ve bunu kağıda dökerim. Yazdığım her şeyde çok ciddiyim. Müziğimden çıkan şey, harekete geçmek için bir çağrıdır.

15 Flaming Lips

Albüm yaptığımız zamanlar, bilinmeyenin kapısını aralarım ve "haydi dostlar, bitirelim şu işi"

derim. Keşif gezisi gibidir. Tahsilini gördük. Şimdi de bir dağa çıkıyoruz ya da uzayın derinliklerine açılıyoruz. **Wayne Coyne**

14 Chemical Brothers

Stüdyodayken çok aklı başında, tutucu oluruz, çok sıkı çalışırız. Ama sürecin nasıl olduğu önemli değil, önemli olan neticenin nasıl olduğu. Ben hep insanı yakalayan ve şöyle bir şamar atan plakları sevmişimdir. **Ed Simons**

13 Scott Walker

İnsanların gözlerini açmaya bakıyorum. Başaramayacağım, ama süreçte, kişisel tatmine ulaşacağım. Hem hepten de başarısız olmayacağım. En azından bir azınlık, güçlü bir azınlık beni dinleyecek. Önemli olan da bu.

12 Aphex Twin

Dehanın ne demek olduğunu bilmiyorum. İnsanların dahi dediğine ben normal diyorum. Birileri kendilerini ifade etmişler ve kıyak bir sanat yapmışlar, ama bu herkesin yapması gereken bir şey zaten. Başkalarının ayak izlerini takip etmiyorum. Niye kasayım ki? Kurallar işe yarayabilir, ama birazcık değiştirin onları. Kendinizinkini koyun yerine.

11 Stevie Wonder

Müzik hakkında bütün bildiğim, hep geleceğe dönük olduğum –bugünün ruhundan ziyade, yarının ruhu. "Hadi, oraya gidip kıçlarına tekmeyi basalım" demekten çok, ayrımcılığa karşı kavgamızı kazandığımızı görüyorum. Bu konuda vaaz vermiyorum, bunun ötesini görüyorum.

10 The Smiths

Benim için popüler müzik hâlâ işçi sınıfının sesi –kolektif öfke bir şekilde var, ancak nadiren hiddetli bir şey oluyor bu. Popüler müzik, işçi sınıfından gelen birinin bir adım öne çıkması ve kendi sözünü söylemesi için yegâne imkân. Sanatla ilgilenen ama beş parasız insanlar için sığınacak son yer. **Morrissey**

9 Nick Drake

Nick çok güçlü bir kişilikti. Şimdilerde müziğine gösterilen ilgi ve saygı onu mutlu ederdi. Ama şarkı sözlerini dinleyince, her şeyin böyle olmasını planlamış gibi görünüyor. **Joe Boyd** *(Nick Drake'in prodüktörü)*

8 Eminem

Bana yapılanları aynen iade ederim. Bu huyumu seviyorum. Gardımı alıp bana yamuk yapılmasını beklerim. Sırada kim var? Bana yamuk yapanın haysiyetini iki paralık ederim. Sözleri yan yana getirmek kabiliyetim Allah vergisi; bunları söylemem için bana bahşedilmiş. Ben buyum. Bana kelek yapılırsa affetmem. Kan davası güderim.

7 Sex Pistols

Bakın! Bunca yıldır savunduğum şeylerin hepsine inanıyorum, her zaman da inanacağım. Bunlar ahmakça felsefeler değil. Yaptığım her şey, nefes almak, yürümek ve konuşmak, hepsi üzerinde düşünülmüş şeyler ve silahlarıma da sarılıyorum. **John Lydon**

42→

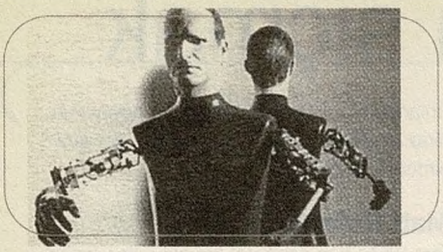

6 Kraftwerk

Biz makinaları çalıyoruz, ama makineler de bizi çalıyorlar. Onlara meslektaşlarımız gibi yaklaşıyoruz, onlar da enerjilerini bizimle değiş tokuş ediyorlar. **Ralf Hütter**

5 Miles Davis

Kafamda hep müzik var. Sokakta yürürken kulağıma müzik geliyor. Şimdi seninle konuşurken de duyuyorum... Müziği böyle dinlemem bana bahşedilen bir armağandır. Nereden geldiğini bilmiyorum, öylece duruyor, ben de hiç sorgulamıyorum.

4 Public Enemy

İp üstünde oynamak gibi bir müzik bu, kendisiyle yüzleşme halinde. Bir şeyden emin olun: Bir Public Enemy albümü dinlerseniz, onu bir daha başka bir şeyle karıştırmazsınız. **Chuck D**

3. Beatles

Çalmaya başladığım zamanlar, rock'n'roll benim yaşımdaki ve durumumdaki insanlar için temel bir devrimdi. Biz gençlerin üzerine gelen hissizleşmeyi ve baskılanmayı kırmak için yüksek sesli ve berrak bir şeye ihtiyacımız vardı. Amerikan taklitçileri olarak başlamaya yönelik olarak biraz bi-

lincimiz vardı, ama müziği eşeledik ve yarısı beyaz country ve western'i, yarısı siyah rhythm'n'blues'u çıktı. Şarkıların birçoğu Avrupa ve Afrika'dan geliyordu, ve işte şimdi bize geri dönüyorlardı. **John Lennon**

2. Radiohead

Yeni şeyler denemeyi istemek üzere bir etiğimiz var. Aynı şeyi ikinci kez yapmak istemiyoruz, hele birbiri ardına gelen ve arası çok uzun olmayan albümlerde. **Colin Greenwood**

1 DAVID BOWIE

Popüler müziğe müdahale Hep kimlerden etkilendiğimi beyan etmişimdir. İnsanların bir ürünün hangi şeylerin yan yana getirilmesinden meydana geldiğini bilmeleri bence önemli bir şeydir. İnsanları aklımdan geçenlerden haberdar ettim. Yıllardan beri sesimi duyurmaya çalıştım. Müzisyenlerin kimlerden etkilendikleri belli olmasın diye dinledikleri şeyleri gizlemelerini komik buluyorum. Bir hamsi kadar iz bırakmıyorlar. Samimiyetsizler demekle yetineyim. Her şeyin birbirine nasıl eklemlendiğini görmeye bayılırım.

Projelerimi geniş içerikli yapmaya çalıştım. Başka alanların görüş ve düşüncelerinden yararlandım. Güzel sanatlar, tiyatro gibi söz dağarcığını genişleten alanlarla ilgilendim. Ürünümün hippi akımı gibi yalıtılmış olmasından ve yalnız kendini referans almasından ziyade, fikirlerin toplandığı bir sepet gibi olmasını tercih ettim. Buna John Lennon sayesinde uyandım... Müziğin dışındaki ilgilerini nasıl müziğine yansıttığına şahit oldum. Çocukluktan beri popüler olan müziğe müdahale etmek istemişimdir. Bunu becermeyi çok satmaya her zaman tercih ettim. Pop müziği etkilemek istedim. Her zanaatkâr bir miras bırakmak ister.

Cüce'n'bass Geçmişe yönelik pek bir pişmanlığım yok, ama cüceler konusuna biraz daha eğilebilirdim. Hep konuya şöyle bir değindim ama kendimi tamamen vermedim duygusuna kapılıyorum. Ingiltere bahçe cüceleri üzerine bilinenlere epey katkım olabilirdi. Goldie ve A Guy Called Gerald'la "The Laughing Gnome"ın (Gülen Cüce) drum'n'bass versiyonunu yapmak istediğimi söyledim, ama sonradan iş yattı. Günün birinde drum'n'bass tekrar sevilmeye başlarsa, ben de o kervana cüce'n'bass projemle katılacağım.

Kraliçe mi, filozof mu Andy Warhol'la anlaşmak imkansızdı. Ortada aslında hiçbir şey olmadığını düşünüyor izlenimini verirdi. Başına kısmet kuşu konmuş olan parlak renk düşkünü bir kraliçe mi, yoksa bir filozof mu olduğunu hiç çözemedim. Belki de aslında ikisiydi de. Sonra benimle 70'lerde çalışan toplulukla tanıştım. "Pork"un *(Warhol'un oyunu)* kadrosuyla yani. Tuhaf bir dönemdi.

Lou ve Iggy Lou Reed ve Iggy Pop'un bir numaralı hayranıydım. Onunla tanıştığım dönemde potansiyel etkisi açısından Lou bir kenara itilmişti. Biz de onun etkisinin ne olacağını bilemiyorduk –nitekim etkisi The Velvet Underground'a şöhret getirdi.

Kendimi onları yeniden bulmuş gibi hissediyorum. Onu ve Iggy'yi üretmeleri için dürtüklediğim zamanlar onların kim olduklarını kimse bilmiyordu. Belki New York'ta biliyorlardı, ama Ingiltere'de kimse onlardan haberdar değildi. İlk Velvet Underground albümü benim için yeni bir yazı türü gibiydi, ben de Lou Reed'i meşhur etmeğe çalıştım. İnsanlar onun ne kadar büyük bir yazar olduğunu anlarlarsa, Velvet Underground'un da yolu açılır ve genç kuşak da onunla tanışır diye düşündüm. Biz de Spiders'la sahnede Velvet Underground parçaları çalardık. Lou'ya olan desteğimin bir karşılığıydı bu.

Iggy, Lou'dan çok daha fazla birlikte çalışmaya açıktır. Iggy için çok şarkı yazdım. Ona bazen melodileri de veriyordum. "Jim, bu parçada biraz Uzakdoğu havası var" derdim veya bir oluşumu sezdiğimde ona söylerdim. Kafasında bir fikir uyandırırsam hemen bir köşeye çekilir, beş-on dakika sonra konuştuklarımızla ilgili bir şarkı sözüyle geri dönerdi. Bu açıdan dayanışmaya çok açıktı. Lou'yla birlikte bir şeyler yazdığımı hatırlamıyorum. Daha çok "işte Lou'nun malzemesi, hadi onu meşhur edelim" tarzında yürürdü işler. Iggy'le ise "ne yapsak acaba birader?" derdik. Ilk albümlerinde onu The Stooges gibi şarkı söylemekten vazgeçirip kendi sesini bulması için yardım edebildim sanırım.

Düşey sarmal Uyuşturucuları zevk alemlerine gireyim diye almadım. Pek dışarı çıkmıyordum. Gece kulüplerine falan gidecek kadar ipin ucu kaçmadı. Sürekli çalışıyordum. Günlerce uykusuz çalıştığım zamanlar oldu. Mutlu, neşeli bir dönem falan değildi. Deliliğin sınırına sürüklüyordum kendimi. Bu durum "Diamond Dogs"la başladı, sonrasında Trent Reznor'un deyişiyle "düşey sarmal" olarak devam etti... Alman müzisyenler ve Brian Eno bu sarmaldan çıkışımda bana yardımcı oldular. Daha çok tavır açısından. "Low" veya "Heroes"u dinlersek, Kraftwerk etkisini pek sezemeyiz. Ama tavır olarak "Varolabileceğimiz bir gezegen daha var. Bu evrene girersem ben neler keşfederim" der gibidir bu albümler.

Punk'ı kaçırmıştım Punk'ın İngiltere'de etkisini göstermeye başladığı yıl olarak kabul ettiğim '75 sonrası benim için tuhaf bir dönem olmuştur. Almanya'da yaşadığım ve Alman elektronik müziğine takıldığımdan ötürü, sanki ayrı bir denizde yüzüyordum. Punk'ın ağırlığını ve İngiltere'de nelere yol açtığını kavrayamamıştım sanıyorum. Konny Plank stüdyolarıyla Düsseldorf gençlerine derinlemesine dalmıştım; neredeyse punk gibi bir etkileri vardı onların da. 1980'de Amerika'ya döndüğümde punk'ın yarattığı dalgaları gördüm, gerçekten tuhaftı... Olanları kaçırmıştım. Punk'ı gerçekten de kaçırmıştım. Öyle garipti ki. O zamanlar çok hassas bir dönemimdeydim, dış görünüşüm de kendime dönüktü. Tablonun bütününü algılayamıyordum. 70'lerin başında Eno'nun desteklediği yeni müzik tarzım benim için bir terapiydi. Kendimi soktuğum garip hayat tarzından bir kurtuluştu. Kendimi toparlayıp sağlığıma kavuşmanın zamanı gelmişti.

Ebeveynlerin ağzına sıçmak

Damon Albarn (Blur)
William Orbit beni Pro Tools'la tanıştıran insan oldu, o gün bugündür öyle çalışıyorum. Bu bir bilgisayar sistemi; bantlara ihtiyaç duymaksızın, istediğiniz her şeyi bilgisayar ortamında yapabilmenizi sağlıyor. "13" albümünü yaparken biz canlı kayıtları yapar, bilgisayarlarla bir hücreye kapanmış beş kişiye havale ederdik. Orbit'ten, onun çalışma tarzından çok şey öğrendim. Elinin altında iyi malzeme olursa üstüne yoktur.

Damon Albarn

Richard Greentree (Beta Band)
Lee 'Scratch' Perry'yi dinlemeye herhalde 16 yaşımda filan başladım. O zamanlar epey reggae takılıyordum, onu keşfettiğim zaman bütün plaklarını derhal edinmeye karar vermiştim. Onu daha çok bir prodüktör olarak görünüyorum. Prodüksiyonlarından etkilendik mi? Doğrudan değil. Aslında etkilendiğim insanlar hakkında konuşmaktan çok hoşlanmam –beni gerçekten etkilemiş olanlar, bizim gruptaki öbür üç eleman–, ama Lee Perry'nin tavrına, hep deneysel olmaya çalışmasına da imreniyorum.
Gelmiş geçmiş en büyük şarkıyazarı, Bob Dylan'dan başkası olamaz. Herkesten çok onun şarkıları yorumlandı. Onun yaptığı her şeyi seviyorum.
Sevdiğim hiphop'çular listesinin ucu bucağı yok: Slick Rick, Redman, Brand Nubian... Galiba favorim Ultramagnetic MCs'den Ced-Gee. Çok derin bir sesi var. Hiphop'ta sevdiğim şey, muazzam, karmakarışık bir soyağacı olması; geriye doğru bütün yolu takip edebiliyorsunuz.

Marilyn Manson
Iggy Pop. Rock'n'roll'un mevzuu ne olmalı deyince aklıma başka şey gelmiyor: Her şeyi ateşe vermek ve ebeveynlerin ağzına sıçmak...

Kelly Jones (Stereophonics)
Ben çocukken, abim "Zuma", "After The Gold Rush", "Harvest" gibi Neil Young albümlerini çalardı. Bu albümler, şarkıyazarlığımın üzerine yapıştı kaldı. Neil Young'ı sevebilirsiniz, nefret de edebilirsiniz –kızlar genellikle katlanamazlar, onlar genellikle mırıldanılabilecek şeyleri severler, ama Neil Young kaptırır gider. Hepten dağıttığı zamanlar sesini çok seviyorum. "Tonight's The Night" albümü de çok duygusal.

Madonna

Küçükken Angus Young gibi olmak isterdim. Rock'n'roll usûlü kılık kıyafette en babalardan biri. AC/DC'ciler hiç değişmezler, oldukları gibiler: Harika bir rock'n'roll grubu onlar.
Bob Dylan, kelimeler üzerinden saçılsın diye dünyaya getirilmiş gibi; söylüyor, söylüyor, söylüyor, ve hayatınız boyunca düşündüğünüz her şeyi toplayıp hesap ediyor. Korkutucu.
Eminem de Dylan kadar akıllı, daha modern bir şekilde. Görüşlerini tasvip ediyorum anlamına gelmesin, ne yazıyorsa yazıyor; benim kastettiğim şey, yazarlığının Allah vergisi bir yetenek olması.

Noel Gallagher (Oasis)
Marc Bolan Oasis daha doğmadan önce Oasis'i çalıp çırpıyordu, avukatlarım şimdi bu meseleyle uğraşıyorlar. Eski blues riff'lerini çok yeni ve çok İngiliz bir hale getirmekte, bu piyasadaki en iyi adamlardan biriydi Bolan. Benim üzerimde çok büyük etkisi oldu, ilk Oasis kayıtlarında hissedilebilir bu muhtemelen. Ve Beta Band. Zihni köküne kadar çalıştırıyorlar.

Noel Gallagher

Madonna
1. Serge Gainsbourg
2. William Orbit
3. Mirwais

Radiohead
1. Charles Mingus
2. Aphex Twin
3. Autechre

PJ Harvey
1. Calexico
2. Giant Sand

Onlarda bir miktar Eddie Cochran duyuyorum, biraz Ian Dury and the Blockheads, her şey birden! Çok çok iyiler.

Matt Bellamy (Muse)
Tom Waits hep deneysel biri oldu, hep insanî bir perspektiften baktı. Şarkı söyleyişini seviyorum –bir oyuncu gibi, ama gerçek. Büyük aktörlerin yaptığı şey, içlerinde taşıdıkları karakterleri kullanabilmeleri. Geçenlerde Tom Waits'in konserine gittik, orada gördüm ki yaşlanmak, ama yine de makul bir cool'luğu sürdürmek mümkün. Eskiden genç ölmek iyidir diye düşünürdüm. Tom Waits beni başka şeyler de yapabilmenin mümkün olduğuna uyandırdı.

Fran Healy (Travis)
Joni Mitchell bana en büyük ilhamları veren şarkıcı. "Blue" albümünü 18 yaşımda dinlemiştim ve uçmuştum. Sözler, korkusuz melodiler, boşluklar ve onun üst perdelere tırmanabilen sesi. Joni Mitchell benim için adeta bir kapı olmuştu: Bob Dylan'lara, The Band'lere, Neil Young'lara açılan bir kapı...

Tim Burgess (The Charlatans)
Yeniyetmenin biriyken, daha gruba yol vermemişken New Order'dan başka şey dinlemezdim. Onları dinlemek, bende, arkadaşları toplayıp beraber müzik yapabiliriz ve iyi de kıvırabiliriz duygusunu uyandırırdı. Sonradan onlarla tanıştım da. Yeniyetmelik zamanlarımın düşüncelerini güçlendirdiler...

Jarvis Cocker (Pulp)
Clearlake'in son single'ını beğendim. Doğrusunu isterseniz, neler dinlediğimi hatırlamakta pek iyi sayılmam. Bu aralar epey meditasyon müziği dinliyorum, rahatlatıcı oluyor. Bugünlerde grup olarak epey bir araya geliyoruz, böyle durumlarda eve dönünce rock müzikle pek alakası olmayan şeyler dinlemek icap ediyor, biraz ferahlık sağlıyor böyle müzikler.
Sonra, eski zamanlardan kalma şeyler var tabii: Scott Walker, Leonard Cohen, Lee Hazlewood, Velvet Underground... Bakış açısını biraz değiştirebilen ve kafiye olsun diye saçmalamayan insanlara hep saygı duymuşumdur. Bu aralar en kötüleri Mel C. Beşinci sınıf şiirler gibi şarkılarının sözleri: "Başımı yaslayacak omzumsun sen..." Sanki bu cümleyi daha yeni bulmuş ve çok parlak bir iş becermiş gibi. İnsanlar biraz zorladıkları ve biraz daha ilginç şeyler yaptıkları zaman hoşuma gidiyor.

Jarvis Cocker

44→

Brett Anderson (Suede)
Karanlık enerji

Sex Pistols
Çocukken Haywards Heath'de bir markette çalışırdım, demir mangırları birbirine sürtüp dururdum, ve tuhaf bir şekilde aldığım ilk plak da "Never Mind The Bollocks..." oldu. Parayı bayılıp aldığım ilk plaktı. Amma da ilkmiş ha! Tüm zamanların en sarsıcı ve etkili albümlerinden biriydi, "canına yandığım, olay bu işte" diye düşünmüştüm. Klasik müzikle dolup taştıktan, debdebesine ve tantasına öfke dolduktan sonra, birdenbire karşıma gerçekten özlü, gerçekten güçlü ve bana gerçekten bir şeyler söyleyen bir şeyler çıkmıştı.

Rachmaninoff ve Lizst
Yetişme yıllarım, bangır bangır çalınan, merdiven başından duyulan Rachmaninoff ve Lizst parçalarını dinlemekle geçti. Klasik müzikten gerçekten nefret ediyordum; bunları çalanın babam olmasıyla bunun ilgisi yok. Klasik müzikten kastım, kafamın içine eden son derece kibirli şeyler: Bir milyon tane timpani ve Kanada genişliğinde bir yaylı takımı. Babam bunların hastasıydı ve oturduğu yerden "dinle şunu, ne biçim bir deha" derdi, ben de derdim ki "boşversene, illet oluyorum bunlara". Bence insanların başkalarını müziğe yöneltmeleri imkansız, çünkü insanların kendi anlayışlarıyla buna girmelerine yol açmalısınız. Kendi kendilerine bulmak ve bulduklarından kendi muhabbetlerini çıkarmak zorundalar.
Klasik müzikten bunca nefret etmemin kendi müziğime tesir ettiğini zannetmiyorum. Komik, çünkü melodi üzerine çok düşünüyorum, ama ton duygusu hep arka kapıdan giriveriyor. Birçok şarkımız slow ve epey romantik, ve bazılarının da –özellikle de "Dog Man Star"dakilerin– neo-klasik bir sound'u var, dolayısıyla bir şekilde bir etkilenme söz konusu sanırım. Her ne kadar aklım hiç hoşlaşmadığımı söylese de, klasik müzikten bir şeyler müziğime sızmış olmalı. Öyle bir şey ki, aklıma geldikçe ondan kurtulmak istiyorum.

Prince
Prince hususunda biraz geç kaldım –sanırım bir on yıl öncesine kadar ondan haberim yoktu. "When Doves Cry" gibi şarkılarındakine benzer bir elektronik "groove"un arayışındaydım. "When Doves Cry" basit bir plak, hiç bas yok ve küçük çocuk şiirlerine benziyor, ama yine de karanlık ve dumanlı. Onda sevdiğim şey işte bu buluşma. Sanırım ondaki "groove"a gıpta ettim, ona benzemeye çalıştım, ama elbette ki ben sıska beyaz herifin biriyim, Prince'inki gibi bir "groove"u beceremem. Yapabileceğin tek şey onu almak ve hiç ona benzemeyen bir şeye dönüştürmek. "Head Music"de onunkilere benzeyen sadece üç saniyelik bir bölüm var *(gülüyor)*, gerisi tıpatıp Suede. Ama bir albüm yaptığın zaman, kendine bir yön edinmelisin. Takip edecek bir ışık olmadan öylece oturamazsın, nereye gittiğini bilmen gerekir.
Her hafta gidip bir sürü CD alıyorum, bazen bir albümden sadece bir şarkı hoşuma gidiyor, ama buna değiyor. Bu söyleşiyi yapmam istendiği zaman ilk başta reddettim, çünkü son birkaç senedir yüzü geçmişe dönük bir kültürümüz var. Herkes listeler hazırlıyor, ve insanların zihni geçmişin klasik işleriyle işgal edilmiş durumda. En iyi müziğin arkamızda kaldığına inanmak istemiyorum, çünkü öyle olduğunu düşünmüyorum. Flaming Lips'in "The Soft Bulletin" albümüne bakın: Hayranlık verici, yapım tarihi de 1999. On yıl içinde, o da gerçek bir klasik olarak görülecek. Israrcı olmayı sürdürmek ve elbet bir başka büyük albümün daha yapılacağını düşünmek çok önemli. Ben böyle yapıyorum, en azından.

Crass
Crass'la da böyle oldu. Onlarla tanışıklığım ortaokulda oldu, 79-80'de filan. Diğer çocuklar, uç politikalara bulaşan tekinsiz gruplara dalmışlardı, orada çok güçlü bir şey vardı. Bazı erken dönem Crass albümlerinde bütün bu ağır durumlar var, bir nükleer patlamanın etkilerini tasvir ediyorlar mesela, ya da içinde politik figürlerin olduğu şu sinir bozucu kolajlar. Bütün bunlar çocukken beni hareketlendirirdi.

Brian Eno ve David Bowie
Genel olarak, bu sanatçılar bana grup kurmak için hırs ve azim verdi. Onlarınki tamamen tutkulu bir müzikti, punk'ınsa işi gücü tavır takınmaktı. Eno ve Bowie'yle beraber, çamurlu bir sound çıkarmaktan daha fazla bir şey yaratma isteği yerleşti. Eno'nun Bowie'yle yaptığı işler –"Heroes", "Low", "Lodger"– muhtemelen benim favorilerim. Beraberce içinde hâlâ pop duygusu barındıran şeyler yaptıkları o dönemi seviyorum.

Kate Bush
Kate Bush plaklarımın çoğu, ablam evden ayrıldıktan sonra ondan kalanlar. Odasına girer, "The Kick Inside" gibi şeyleri çalardım. Bence Kate Bush hep daha da iyileşen sanatçılardan biri. Bu konuda bir şekilde Madonna'ya benziyor. "Wuthering Heights"tan "House of Love"a ilerlemek hayranlık uyandırıcı. "Hounds of Love" belki de gelmiş geçmiş en büyük albümlerden biri.

Velvet Underground ve Bob Dylan
Müzikle tanışınca müzik yapabilmeyi de istedim ve işe Velvet'lerle ve Dylan'la başladım, basit şarkılar yazıyorlardı çünkü. Ablamın dandik İspanyol gitarını alıp otururdum ve "Blowin' In The Wind"i çalmaya çalışırdım. Velvet'lerle Dylan'ın çok ayrı dünyalarda olduğunu sanmıyorum. Bende bir "All Tomorrow's Parties" versiyonu var, orada Lou Reed, Bob Dylan gibi okumaya çalışıyor. İkisi de vokalist olarak sınırlı, ama teknik hünerdeki eksikliklerini, içlerindeki tutkuyla hayli hayli kapatıyorlar. Lou Reed ve Bob Dylan'ın hissiyatı çok güçlü; ikisinde de güzel karanlık bir enerji var.

Paul Weller
Arkadaşa bir karışık kaset

The Kinks ve The Beatles
Woking'de iki tane plakçıdan alışveriş ederdim. Plak almaya param çıkışmasa bile, yine de gider zevkine, rafları karıştırırdım. Okul çıkışı giderdik, takılmalık yerlerdi. Sanırım plak satın almaya on yaşımdayken, 68'de başladım. İlk single'ımı aldığım günü hatırlıyorum, Kinks'in "Wonderboy"uydu. Bir sene sonra "Sgt. Pepper's Lonely Heart Club Band"i aldım, 69 yılbaşında da "Abbey Road"u. Plaklara hep aşık oldum ve onların cazibesine hep kapıldım.

Phase One, Def Jam ve Movin' Records
Phase One'ı severim, 70 sonlarının reggae firması. Müşkülpesentlikten değil ama, bazen bir firmanın amblemini görürsünüz ve sanatçıyı tanımasanız da iyi olduğuna hükmedersiniz. birkaç sene önce Def Jam öyleydi. Bir sürü house albümü yayınlayan New Jersey'li firma Movin' Records da öyle.

Small Faces
Müşkülpesent deyince aklıma Small Faces gelir. Büyük hayranlarıyım. Geçen gün Intoxica diye plakçıya gittim ve orada, daha önce hiç görmediğim bu Japon baskısı Small Faces EP'lerini buldum. Her biri 350 pound'du. Orada durmak lazımdı. Onları deli gibi istiyordum, ama harcayacak 700 pound'um da yoktu. Müşkülpesentim, ama sağduyulu bir müşkülpesent. Kelepirden mal kaldırdığımız günler geçeli çok oldu.

Plak dükkanları
Bu aralar spesifik dükkanlara gidiyorum, Soul Jazz, Ray's Jazz Shop, Honest John's... Böyle yerlerde, özel olarak bir şey arıyor olmasanız bile, iyi bir şeylere rastlayacağınızı bilirsiniz. Her ne kadar bir piyasa ağına bağlıysalar da –ki hepsi kirasını ödemek durumunda–, bu dükkanların hepsi aşk emekçileri. Orada bazı kıyak plaklara rastgeleceğinizi bilirsiniz, ya da daha önce duymadığınız bir şeyle aklınızı çelerler, çünkü bu insanlar müziği seviyorlar.

Her şey
Arkadaşıma karışık kaset yapıyor olsaydım, içine Big Youth ve Small Faces, yanlarına da Flying Burrito Brothers kaydederdim. Müziği böyle dinlerim, müziğe böyle bakarım. Çevresinde bir aşağı bir yukarı dolanırım. Bu, zihnimi harekete geçirir. Bu sanatçılarda o tarife gelmez şey var, ruhî bir şey...

Söyleşi: **Merve Erol - Ali Yıldızay**

→45

Kaç zamandır müstakil bir Elvis Costello albümü görmüyoruz, ama kendisini unutmamıza da imkân ihtimal olmuyor. Zira Costello demek, çalışmak demek, proje demek, müzikal ortaklıklar demek... Costello, Burt Bacharach'la beraber yaptığı "Painted From Memory"den sonra Ann Sofie von Otter'in albümünün prodüktörlüğünü yapmış, turnede dolaşmış, bir modern dans gösterisi için müzik yazmış, filmlere şarkılar bestelemiş, yeni projelerine gömülmüş... Nelerle meşgul olduğunun ayrıntısı, arka sayfalardaki devasa listenin sırrı, kendi albümünü bir türlü yapmayışının esrarı aşağıda, Uncut dergisinden ve internet sitesi 365 Music'ten aktarmayla...

Orada şarkı söyleyerek dikilmek

Paul McCartney, Bill Frisell, Brodsky Quartet, Richard Harvey, Burt Bacharach gibi farklı müzisyenlerle çalışmak müzik anlayışınızı nasıl etkiledi?

Elvis Costello: Her şey, hele ki "A Midsummer Night's Dream" (Bir Yaz Gecesi Rüyası) gibi bir şey, insanın tecrübesini bir miktar daha artırıyor. Bir şeyler öğreniyorsunuz ve bu bilgiyi icraya aktarıyorsunuz. Epey bir süre bir grupla çalıştım, özellikle geçen on yıl zarfında birçok projede yer aldım. Her birinden bir şeyler öğrendim ve hepsini bir sonraki projeye taşıdım.

Değişik türlere olan ilginizin kaynağı sezgisel bir şey mi?

Hayır, sanmam. Her nasılsa oluveriyor, fırsatlar konusunda şanslı sayılırım. Bildiğiniz gibi, arkadaşlıklarla yürüyor bu işler. Mesela Brodsky Quartet'le çalışmadan önce hayranlarıydım onların. Ann Sofie von Otter'la *(Costello'nun ilk defa 1996'da çalıştığı İsveçli klasik müzik şarkıcısı)* da böyle oldu; onun albümünün prodüksiyonunu yeni bitirdim, herhalde önümüzdeki seneye kadar çıkmaz piyasaya. Konserlerine gittiğimden haberi yokmuş; daha sonra tanıştırıldık ve ahbap olduk. Ann Sofie ve The Brodsky Quartet için şarkılar yazdım: Zamanla herkesin bir diğerini kolayca anlayabildiği bir noktaya geliyorsun, ki aslında ondan sonra yeni bir dizi ortaklık üzerine konuşulabiliyor. Ann Sofie'yle birçokları için hoş bir sürpriz olacağını umduğum güzel bir albüm yaptık Stockholm'de. İnsanlar klasik müzikle biçimlenen seslerin pop şarkılar söyleyebileceğini tahayyül edemiyor, sesleri eğreti kaçar diye düşünüyorlar. Oysa Ann Sofie'nin Allah vergisi bir yeteneği var. Şarkıları beraber özenle seçtik. Bu aşamada insanları anlamanız gerekir ve bu çok doğal bir süreç. İnsanların düşündüğü kadar gergin, sağlıksız bir şey değil bu. Bunun yolu arkadaşlıktan, anlayıştan ve diğer sanatçıları takdir edebilmekten geçiyor. Talihiniz varsa ahbaplık ilerler ve beraber çalışmanız mümkün olur.

Bir pop ve rock şarkıyazarı olarak Elvis Costello kendi işlerini ertelemiş olmuyor mu?

Sanmıyorum. Burt Bacharach'la uzun zamandır süren bir işbirliğimiz var: Birlikte şarkı yazmaya başlamamızdan "Painted From Memory" albümünün çıkışına kadar üç sene geçti. Geçen seneyi Steve Nieve'le turnede geçirdim, heyecan vericiydi. Sadece repertuarımıza aldığımız parçaları nasıl söylemem gerektiğini değil, son yirmi yılda yazdığım parçaları çalıp söylerken en çok hangilerinden keyif aldığımı da görmemi sağladı. Her gece farklı bir repertuar hazırlıyorduk, istediğimiz yere gitme özgürlüğümüz vardı. Her yerde çaldık, ikişer kere Avustralya'da ve Japonya'da, sonra Amerika'da... İlk zamanlardaki turnelerden bu yana en büyük turnemizdi, her ne kadar... Anlarsın ya, bir rock-'n'roll grubuyla çıktığın turnedeki gibi bir telaş ve arzu yoktu... Fakat bu demek değil ki bir daha yollara düşmem. Hoş, The Attractions'la yapamayacağım kesin! O dosya sonsuza dek kapandı. Umarım Pete Thomas'la tekrar bir araya gelebiliriz. Steve'le aram gayet iyi zaten. Yazın New York'taydım, operasında şarkı söylemek için. O da "A Midsummer Night's Dream"in galasına gelecek. Muhteşem bir çalgıcı ve kendi alanında çok iyi bir besteci. Harika bir arkadaş. Ann Sofie için o da Stockholm'deydi. Çok zamanımızı The Attractions'la turnede geçirdik, onca zaman içinde kendini gösterme imkanı bulamamıştı. Son birkaç yılda güveni yerine geldi. Ben başka işler kovalarken, o da boş durmadı. Fransa'da her nevi sanatçıyla takıldı, halen Mexico'da turnede, benim hiç çalmayacağım yerlerde çalıyor. Kendi yoluna düşmüş durumda. Bu süreç onu bir yere vardıracaktır, eminim.

Turne sonrası nasıl geçti, neler yaptınız?

Bu seneyi beklemekle geçirdim. Turnede yeterince vakit geçirdiğimi düşünüyordum. Pusuya yatmış bekliyordum. Sonra şu "A Midsummer Night's Dream" işi çıktı. Ve sonra Ann Sofie, daha başka işler... Artık albüm yapmak bir yana, konuşmak dahi içimden gelmiyordu. Yirmi yıl boyunca neredeyse her yıl bir albüm yaptım. Gerçi 80'lerin sonlarında da iki yıl kadar sermiştim. Kendimi özel bir albüm yapmaya hazır hissediyordum. "Spike" çok farklı bir albümdü. Yapacağım bir sonraki albümün de özel bir albüm olması lazım. Bir sürü albüm yaptım ve saatler albüm vaktinin geldiğini gösteriyor diye bir tane daha yapmanın anlamı yok. Üstelik tekin zamanlar değil bunlar. Bütün firmalar alınıp satılıyor. İnsan kıllanıyor. Başka kurban vermek istemiyorum. Şu şirket anlaşmazlıklarından vaktiyle iki-üç çalışmam nasibini almıştı. Bilhassa "Painted From Memory" ticari olarak bu dertten mustaripti, bu çok üzücü bir şey. "Painted From Memory"nin Mariah Carey'i sollayamayacağını biliyorum tabii, çünkü o türden bir albüm değil bu, ama daha iyi bir netice alınabilirdi, hele Amerika'da. Düşüşe geçen bir şirket bakmasaydı işe, daha iyi olabilirdi. Herkesin işten çıkarıldığı veya korkuyla sırasını beklediği bir dönemdi. Yine de bütün bunları göz önüne alınca dikkate değer bir iş yaptı. Şimdi de "değişim" meselesini halletmelerini bekliyorum. Bende olacak tek değişiklik, bu ifade formundan *("A Midsummer Night's Dream"i kastediyor)* başka bir ifade formuna geçmektir. Belki albüm formatına daha uygun bir şey olur, ama yine kendim olarak kalırım. Ama onlar daha kim olduklarına karar verebilmiş durumda değiller. Karar verdiklerinde beni arayabilirler ve hazır olduklarını söylerler, ben de bir albüme girişebilirim.

Bunu bekleyebilecek misiniz?

On yıl bile bekleyebilirim. Benim için farketmez. "Genç" değilim artık. Ha 46'ımda yapmışım, ha 50'imde... Bob Dylan dokuz yıl boş gezdi. Dönüşü muhteşemdi. Bana da bir dokuz yıl lazım demiyorum; bir şeyler yapmak için arzu doluyum. Ama karşıma "A Midsummer Night's Dream" gibi fırsatlar çıkınca, albüm çalışmalarımı kesebilirim. Böylece plak şirketlerinin pek de iyi karşılamayacağı şeyler yapmış olurum, böyle şeylere hazırlıklı olmayacaklardır. Ben her zaman hazırım. İş bir telefona bakar. Hazırız desinler, stüdyoya gireyim.

Basın toplantısında "A Midsummer Night's Dream"in yayınlanıp yayınlanmayacağından emin olamadığınızı söylemiştiniz.

Bilmiyoruz ki. Deli saçması, hatta burnu büyüklük gibi gelebilir ama, iyi olacağından şüphem yoktu. Kayda geçirmek isteyeceğimden emindim. Belki bütününü değil, çünkü önemli karakterleri vurgulamak için bazı temalar tekrar tekrar kullanıldı. En iyi bölümleri alıp süitler halinde kaydederek bu iş halledilebilirdi. İfadeyi değiştirecek ince düzenlemeler yaptık. Henüz tamama ermiş değil. Neticede daha orkestra şefinin partisyonunu sanat yönetmeninin arzuladığı tempoya ve dansın vücut bulacağı ölçülere denk getirmem gerek. Onları izleye izleye kafamda oluşturdum yapacaklarımı. Hayranlık verici bir temaşa oldu. Çok kendine has bir yazım süreciydi. Dramatik taslağı Shakespeare'de varolan her şeyin damıtılması gibiydi. Dolayısıyla benden ne istendiğini biliyordum, müzikte ne istediklerine dair bir şeyler de tarif etmişlerdi. Ben de müziğe Mauro'nun koreografi çalışmalarında faydala-

nabileceği şeyler serpiştirdim. Gördüğünde, "vay canına, herif aklımdan geçeni okumuş" demiştir. Bir çeşit telepati geliştirdik, bu bana çok büyüleyici bir şey gibi geliyor, çünkü her bölümde beraber çalışmanın imkanı yoktu. Her anımızı beraber geçiremedik. Ben kompozisyon üzerinde çalışmak üzere kendi köşeme çekiliyordum, o da kendi fikirlerini geliştirmek üzere çekiliyordu ve aklına gelenlerin benim aklıma gelenlerle örtüşmüş olmasını diliyordu. Her seferinde de zengin bir fikirler buluşması hasıl oluyordu. "Bu sahneye de ne diye bu müziği kullanmış ki" dediğim hiç vaki değil. Hatta hep umduğumun çok daha iyisi oldu.

Albümde hiç şarkı olmadığını düşünürsek, bu da bir iletişim biçimi...

Evet, ama burada başka türlü bir anlamlandırma da söz konusu. Sırf enstrümantal bir çalışma olmuş olsaydı, esaslı bir şeylere daha çok gerek olurdu. Bence iyi iş çıkarttık, gurur duyuyorum. Burt Bacharach'la beraber yazdığımız zaman, şarkı sözlerinin sadece kompozisyonun barındırdığı mânânın altını çizmek için kullanıldığını söylüyordum. Kendi başıma yazdığım şarkılardaki sözlerle aynı türden değillerdi. Bu çalışmadaysa tam tersi: Müzik, dramatizasyonun ve dansın içerdiği anlamın altını çiziyor. Belki ileride baştan sona enstrümantal bir çalışma yaparım. Ama bu da bu kadardı işte. Yani bu başka bir şey: Orkestral bir çalışma, ama dans için yazılmış bir orkestral çalışma. Eğer sahnede cereyan edenlere eşlik etmesi için yazılmış olmasaydı, plağı takıp düz müzikmiş gibi keyifle dinlenebilirdi de. Bütün o devinimler ifadeyi, hissi belirliyor ve anlamın altını çiziyor.

Geçenlerde Vanity Fair'de yayınlanan Top 500 listenize göz gezdiriyorduk; yaylılara düşkünsünüz, ama Dvorak'ı es geçmişsiniz.

Her zaman birileri unutulur ve ben de bir sürü insanı unuttum. Tuhaf bir şekilde Dvorak da açıkta kalmış, halbuki bayılırım. Daha unuttuğum bir sürü insan var. Bu

On yıl bile bekleyebilirim. Benim için farketmez. "Genç" değilim artık. Ha 46'ımda yapmışım, ha 50'imde... Bob Dylan dokuz yıl boş gezdi. Dönüşü muhteşemdi. Bana da bir dokuz yıl demiyorum; bir şeyler yapmak için arzu doluyum.

türden listeler insana hem beyhude, hem de oyunlu bir şey gibi geliyor. Kendinden bir şeyler kattığın için mahremin gibi de. Bazıları şaka yollu da olsa, kişisel tercihlerini sıralayıveriyorsun: Danışıklı dövüş gibidir bu listeler. Miles Davis'den dokuz, Bob Dylan'dan dokuz albüm koy, birinin taptığı başka birinden bir tane ekle, Doors'u, Led Zeppelin'i hiçe say...

Tüm bunlar listeyi hazırladığınız günkü havanıza bakar...

Doğru, daha farklı olabilirdi. "A Midsummer Night's Dream"den kafamı kaldırabildiğim bir gecede aklıma gelenleri dizdim. Savsaklayarak değil, güzel liste olur diye düşünmüştüm. Biraz da şahsî bir liste elbette. Her gün dinlemediğim ama duyunca bir hoş olduğum parçaları da koydum... İşte müziğin hayattaki farklı yansımaları. Oturup her Allahın günü Luigi Nono dinlemem, ama bilirim şahane olduğunu. Doğru vakitte, doğru ruh haletinde olman gerek. Bazen olsan da işe yaramaz gerçi... Ama beni her duyduğumda mutlu eden belli bir tür vardır: Beatles'ın "Help"i ya da onun gibi bir şey. Hiçbir zaman sıkılmam...

Listeniz bütün bunları gösteriyordu, hem her şeyden önce, eğlencelik bir şeydi...

Bu listeyi hazırlamamı istemeleri harika bir şeydi, hayal gücümü çalıştırmamı istediklerini düşünmüştüm. Sınır koymamışlardı, istediğim kadar sıralayabilirdim. Başkaları o kadar sabırlı olabilirlerdi miydi, bilmiyorum. 500'e geldiğimde, "bine kadar yolu var, ister misiniz" dedim.

Bir sürü müziği bildiğinizden haberdarlardı ki sizden istediler demek...

Biliyorlarmış, evet. Çocukluğumdan bu yana müzik dinliyorum, izlemekten çok dinledim. John Lennon'ın şöyle söylediğini hatırlıyorum: "İnsanları sahnede görmektense, müziği plaktan dinlemeyi tercih ederim." Ben de genellikle plağı tercih ettim, her ne kadar Duke Ellington'ı canlı seyretmediğim için hayıflansam da. Keşke seyretseymişim, ama belki de kötü bir konserine denk düşerdim ve onun hakkında farklı bir izlenimim olurdu şimdi.

Sizi 1999'da Kopenhag'da seyrettik. "Couldn't Call It Unexpected #4"u neden mikrofonsuz okudunuz?

O şarkıyı severim, "I Want To Vanish"le beraber en sevdiğim şarkılardan biri. Rock'n'roll şovlarım hep "Pump It Up"la biterdi, ya da bir rock'n'roll konserinin heyecanını tamama erdirecek mantıklı bir şeyler bulurdum. Ama o turnede tahriki rock bir finalle artırmak istemedim. Mümkün olduğunca şahsî bir şey olsun istedim, ve seyirciyle aradaki yegane şeyi ortadan kaldırmak kadar şahsî bir şey de olamazdı: Yani mikrofon; benim orada ayakta şarkı söyleyerek dikildiğim gerçeği. Epey uzaklardan duyulabilecek kadar yüksek sesle şarkı söyleyebiliyorum. İşe yaramış görünüyordu, insanlar etkilenmişe benziyordu. Sadece usûlüyle okunduğu zaman güzel bir şarkı olduğu için değil, mikrofonsuz onu daha iyi okuduğum için de onu seçtim. Bana bir 19. yüzyıl melodisi gibi geliyor o şarkı.

Artık pek çok filmin soundtrack'inde isminize ve şarkılarınıza rastlıyoruz. Ama mesela sizi "Notting Hill" gibi bir filmle özdeşleştirmek zor, film sizin beğeninize çok uymuyor gibi.

Dahil olmak isteyip istemeyeceğinizi baştan şöyle bir tartmanız gereken işlerden biriydi, çünkü oyuncular pek de favorim sayılmazlar, ama o kadar da basit düşünmek istemiyorum. Film yeterince hoşuma gitti, sonra da kendimi bıraktım, çok iyi yazılmıştı. Orta sınıf gazetelerinde, filmi yeterince "kara" olmamakla suçlayan eleştiriler okuyoruz, ama nihayetinde bu bir romantik komedi. Kimse de toplumsal gerçekçi bir film olduğunu iddia etmedi. O başka bir filmin meselesi. Sanmıyorum ki biri çıkıp da bunu "Yurttaş Kane"le kıyaslasın; bu bir eğlence ve bence gayet iyi de eğlendiriyor.

Peki filmde söylediğiniz şarkı?..

O şarkıya aşık oldum. İlk çıktığında o kadar da çarpılmamıştım, o zamanlar aklım başka yerdeydi. Herhalde annemlerde Charles Aznavour plakları vardı, ilk dönem plaklarından sanırım. Aznavour'un bir şarkısını hatırlıyorum, gay bir adam hakkında, adam annesiyle ve annesinin kedileriyle beraber yaşıyor, hayli keskin bir mevzu. *("Comme ils disent"i kastediyor)* Fransızlar şarkıda hikâye anlatmada çok iyiler, tabulardan korkmuyorlar... Fransız aksanıyla söylemeyi unutmuşum, ilk denemelerde Müfettiş Clouseau gibi konuşuyordum. Kendi kendime çalıştım. Benim versiyonum da güzel oldu; sonradan birkaç kere canlı olarak da okudum, şimdi ben okuyayım diye yazılmış gibi hissediyorum. Ben olaya dahil olduğumda ortada halledilmesi gereken bir iş vardı, görüntülere bakarak söylemem gerekiyordu. Ben ritme uyarak söylemeye alışkınım, ama bu sefer kendi sesimden başka bir şey yoktu. Üstelik, oyuncular gibi, teknik bir dikkat gerekiyordu, sözleri filmdeki sekanslara uygun yerlerde söylemeliydim. Julia Roberts dönüp de milyon dolarlık tebessümü ekrana vurunca, finaldeki "she"li bölümü söylemem gerekiyordu. Zaten filmi Aznavour'un versiyonuna uydurmak için edit etmişlerdi, dolayısıyla onun okuyuşunu izlemek, yine de kendim kalmak durumundaydım.

Sizin için sinema hayranı denebilir mi?

Sevdiğim bir sürü şey var. 18 aydır sinemayla iç içeyim. "Spiceworld"de bir barmeni oynadım, "Big Lebowski" için "My Mood Swings" isimli bir şarkı yazdım. Belli bir sahneye cuk oturan bir şarkı çıkarmayı seviyorum. En güzeli Allison Anders'in filmi "Grace Of My Heart" için Burt'le beraber yazdığımız şarkıydı. Film hak ettiği ilgiyi görmedi, ama bizim şarkımızla yaptıkları şey çok güzeldi.

Burt Bacharach hayatını yüzündeki o gülümsemeyle geçirecek gibi görünüyor. Dünyanın en mütebessim insanı denebilir mi onun için?

Öyledir, aynı zamanda çok da gergindir. İsterse başının etini yer, ama bana bunu yapmıyor çünkü epeydir beraberiz, ama istemediği bir şeyi yaptırmanın da yolu yoktur. Çok kararlı bir adamdır. Müziği çok ciddiye alıyor. En başından beri, müziğinin tonuyla uyuşan insanlara öfkesini eşit olarak dağıtır. Rock müziğin öfkesi gibi değildir bu ama. Müzik bahsinde tembelin tam karşıtıdır Burt. Bugünün müziğinde çok fazla tembellik var, insanlar donuk hayatlarıyla başkalarını sıkıyorlar. Evet, Burt çok fazla gülümsüyor, ve hayatta rastlayabileceğiniz en çekici ve cazibeli insanlardan biri. Ama yüzeyin altında da bir sürü şey olup bitiyor. Kadınlar da ona bayılıyor. Beraber bir ödül törenine çıktık, hosteslerden biri, göz kamaştırıcı bir süper model, adeta üzerine düştü. "Ah Bay Bacharach, ceketinizde bir iplik kalmış" diyordu ve onu baştan aşağı fırçalamaya başlıyordu. "Hey, bana bak, benim de ceketim tozlu" diyordum, umurunda bile değildi.

Yeni projeniz "The Delivery Man" ne durumda?

Projelerden biri işte. Şarkılardan birini geçen sene Washington'da Emmylou Harris'le beraber okuduk. Şarkılar skeç gibi; başka şarkıcılarla işbirliğini gerektiriyorlar. Daha bir sürü şarkıyı bitirebilmiş değilim, ama işim de başımdan aşkındı. Kendiliğinden çıktıklarından emin olmadığım sürece hızlı şarkıları tamamlamayı sevmiyorum. "Brutal Youth"un neredeyse tamamını bir günde yazdım. Wendy James'in albümünü de karımla oturup bir haftasonu halletmiştik. Hızlı şarkılar bir anda yazıldıklarında daha iyi oluyorlar, hemen de kaydedilip piyasaya sürülmeliler. Ama "The Delivery Man" gibi şeyler üzerinde uzun uzadıya çalışabilirsiniz, on yıl bile sürebilir. Doğru insanları arayıp bulmak zorundasınız; bu arada Emmylou sırası geldiğinde severek iştirak edeceğini söyledi... Şirket saçmalıklarının yoluma dikilmesini istemiyorum. "Hadi" dediğim zaman hazır olsalar iyi olur, çünkü bir şeyi iki kere yapmam. Yeniden bir rock'n'roll plağı –ama harbiden gürül gürül bir plak– yayınladığımda, benim için taze ve heyecanlandırıcı olmalı, çünkü bir sürü öyle plak yaptım zaten. Ama o tava geldiğimde, hazırda bekleseler iyi olur.

Çeviren: **Şahan Nuhoğlu**

COSTELLO SUNAR: HER EVİN İHTİYACI 500 ALBÜM

1000'e kadar yolu var

Yani bu kadar olur! Elvis Costello oturmuş, her insan evladının ihtiyacı olan 5 değil, 15 değil, 50 değil, 100 değil, tam 500 albümü belirlemiş. Vanity Fair dergisindeki bu listenin varlığını haber alır almaz "Roll'un 50. sayısına bu yaraşır" diye düşündük. Ama gelin görün ki "tam liste" 6-7 Roll sayfasından aşağısını kurtarmıyordu. Biz de mecburen "tahrifat" yaptık. Yoo, 500'ü 499'a bile düşürmüş değiliz. Ama, Bay Elvis ayrıca tutmuş, her albümden sevdiği şarkıları sıralamış. Onları derhal makasladık. (Merak edenler www.elvis-costello.com/homepage/articles/t-z/vanity_fair.001101a.html adresinde başvurabilir.) Buyrun size Costello'nun 500'lüğü... İçinde neler var neler, rock'lar, cazlar, senfoniler, soundtrack'ler çiftetelliler (yalan yok, listedeki "The Secret Museum Of Mankind" albümünde "Bahriye Çiftetellisi" mevcut), Stones'lar, Miles'lar, Clash'lar, Ümmü Gülsüm'ler, Nirvana'lar, Beatles'lar...

Bu listedeki her madde için bir-iki kelimelik methiyeler düzmeye yeltendim. Parlak bir başlangıç yaptım.

ABBA Abba Gold. *Hızlı şarkılar: Avustralyalı arkadaşlarınızı eğlendirdiğiniz ya da makyaj çantanızla haşır neşir olduğunuz zamanlar için. Slow şarkılar: Bergman'ın "Bir Evlilikten Sahneler"inin pop müzik versiyonu.*

Sonra dedim ki, yeter bu kadar saçmalık. Daha kaç kere "enfes", "güzel", "zımba gibi" ya da "çiçek gibi" diye yazabilirsin, bütün mânâlarını kaybetmeden?

Bunun yerine, söz konusu albümü benim için özel kılan şarkıları da yazmaya karar verdim. Bu durumda, eğer hiçbir şey yazılmamışsa, kafadan albüme adını veren şarkıya başvurun ya da anlayın ki, albümün tamamı ayaklarınızı yerden kesecektir. İçinizde şüphe kalırsa, dördüncü şarkıyı çalın –genellikle tam aradığınız gibidirler.

İşte hayatınızı güzelleştirecek 500 albüm. Bazıları daha çok tanıdık gelecektir, bazıları daha az. Erken vakitlerde damlayan davetsiz misafirlerden yakanızı kurtarmak istediğiniz hiç oldu mu? Böyle durumlarda Dirk Bogarde'ın "Lyrics For Lovers"ına başvurun: Burada aktör, Ira Gershwin'in "A Foggy Day" şarkısına girişmeden evvel, kemanların arasında sigarasından derin bir nefes alıyor.

Miles Davis'den, Beatles'tan, Joni Mitchell'den, Dylan'dan, Mingus'dan vd. tek bir başlık seçmek imkansızdı. "Miles Ahead" kıyaktır da, "Sketches of Spain" o kadar değildir denebilir mi hiç? "In A Silent Way" ya da "On The Corner"ı bir yere yerleştirmem gerektiğini biliyordum. En nihayetinde "Sketches of Spain" girdi, ama "Someday My Prince Will Come"ın elenmesi pahasına. Böyle listelerin hoşluğu da burada: Herkes sizin seçimlerinize burun kıvıracak...

Bazen bir albüm sadece bir tane olmazsa olmaz şarkı barındırır içinde. "Shot of Love" favori Bob Dylan albümünüz olmayabilir, ama onun en iyi şarkısı da bu albümde: "Every Grain of Sand". Öbür albümleri koltuk takımları gibi; bölüp birbirinden ayıramazsınız onları. Band'in ilk iki albümü ve Tom Waits'in "Swordfishtrombones" ile başlayan üçlemesi de böyle.

Sürüsüne bereket "best of" ve "greatest hits" derlemesi var. Hepten kolay yolu seçmek anlamına gelmiyor bu. Bu insanların birçoğu gerçekten de hep single usûlü çalıştılar. Hiçbir albüm tek başına Smokey Robinson and The Miracles'ın ya da George Jones'un ihtiyaç duyduğunuz şarkılarını ihtiva etmez. Meşhur sanatçıların daha az bilinen çalışmalarını da listeye dahil ettim, ama bunlar biraz daha ince eleme-sık dokuma gerektiren albümler.

Bu listedeki albümlerin birçoğunu bulabilirsiniz, ama mesela David Ackles plaklarını keşfedebilmek için epey turlamanız gerekebilir; kendisi herhalde 60 sonlarının kadri bilinmemiş en büyük Amerikan şarkıyazarlarından biri...

Bu liste, aynı zamanda müzik deyince nereden başladığımı ve nerede durduğumu gösteriyor. Devasa yanıklar ve kara benekler var. Hiç şaşırtıcı olmasa gerek: Şarkıyazarlarını çalgıcılara kıyasla kayırdım, ama herhangi bir muhteşem şarkıcılar resmigeçidi de Johnny Hodges'suz olmazdı. Bu liste her şeyi sil baştan dinlememe sebep oldu.

Eğer raflarınız kaldırırsa, birkaç tane box-set tavsiyem de var. Muhteşem Harry Smith'in nadir bulunan 78'liklerden derlediği "Anthology of Amerikan Folk Music" başka bir gezegene yolculuk yapmak gibi; aslında işte insanlar şarkı söylüyorlar ve esasen çok da uzak olmayan bir geçmişte çalıyorlar. RCA'in Ellington seti 24 CD'ye vardı, Schubert'in lied koleksiyonu birazcık daha ufak, ama ikisi de "Shakespeare'in Bütün Eserleri"ni elimizin altında bulundurmak gibi bir şey.

Yazoo firmasının "Secret Museum of Mankind" serisi, eski zamanların gözümüzün önünde çakıp görünüvermesi gibi: HMV ya da Gramophone Company, yeni, meraklı dinleyiciye müzik ulaştırmak için kayıt mühendislerini dünyaya salıyor... Bu baskılar sadece country müziği içermiyorlar. Yani Pasifikteki Society Adaları'ndan başlayıp Bulgaristan üzerinden Moğolistan'a gidebilirler ve Kanada'da Nove Scotia bölgesinde yolculuğu bitirebilirler. Sesini duyduğunuz dünya büyük ihtimalle artık orada değildir.

Benim yaşam süremde hâlâ icraatta bulunan ama enayiliğim yüzünden, kapalı olduğum ya da gelgeç bir modaya takıldığım için izlemeyi beceremediğim müzisyenleri düşünerek bazen kendime işkence ederim.

Plaklar bu durumu bir miktar telafi edebilir. Plaklar, zamanda yolculuk yapmanın yollarından biridir. Lester Young ve Bing Crosby'nin, artık verili kabul ettiğimiz ve hep ifrata kaçtığımız bir biçimde, ağızlarını mikrofona yaklaştırdıklarını duyabilirsiniz. 30'ların Stravinsky kayıtları, onun yeni ve korkutucu müziğine sadıkça sarılan müzisyenlerden oluşan bir orkestrayı yönettiğini gösterir bize. Ornette Coleman'ın "Peace"i, bir zamanlar önemsiz bir rezalet addedilen bir güzellik nesnesidir...

Bu liste baskıya gittiğinde, aklıma dışarıda bıraktığım en az yirmi plak gelecek. Hiç komedi plağı yok, tabii Louis Armstrong'un dokuz dakikalık şaşaalı "Let's Do It"ini saymazsanız. Hiç gerçek manada spoken-word albümü yok listede: Richard Pryor, T.S. Eliot ve Bill Hicks arasından seçim yapmak çok zordu. Groucho Marx, "Lydia, The Tattooed Lady"deki güçlü oyunuyla bir torpili hak etti.

C klasmanına baktığınızda benim adıma rastlayamayacaksınız. Sahte bir tevazu değil bu. Yaptığım şeylerin hepsinden daha güzel en az 500 tane albüm var. Ben vokalist ya da prodüktör olarak arada bir görünüp kayboluyorum.

Bazı çok meşhur isimlerin hepten ıskalandığını farkedeceksiniz. Led Zeppelin'den, The Doors'dan, Michael Jackson'dan ya da Sting'den hiçbir şey yok. Onları seviyor olabilirsiniz. Bana pek uymuyorlar. Fevkalade bulduğum Chic dışında, çok fazla disko ya da dance çalışması da yok. 70 başlarının Los Angeles'ından bir şeyler isterseniz, Jackson Browne'nin ilk plağını almanızı öneririm; bu sizi Eagles külliyatını almaktan kurtarır. Listede bahsi geçen Fleetwood Mac grubu, Peter Green'in idare ettiği o büyük grup; Stevie Nicks'in Kaliforniyalı güruhu değil.

80'lerden, müziğin unutulduğu onyıllık devirden kayda değer bir şey yok, Robert Wyatt dışında. Callas ve Aretha hariç, çok fazla "diva" da yok.

Bugünün hit plaklarına bakarsak, belki yirmi yıllık bir zaman zarfında bazıları kulağımıza "fantastik" gelecekler. Sizin kendi hayatınız bu. Yani: Marilyn, Puffy, Korn, Eddie Money (pardon), Kid Rock, Limp Bizkit, Ricky, Britney, Backstreet Boys falan filan yok.

Benim bugünlerde rastladığım en iyi albüm Eminem'in "The Marshall Matters LP"si: Daha hızlı, daha komik ve, acayip bir şekilde, birçok albümden daha gerçek. The Simpsons dizisinin en iyi bölümleriyle beraber yerini aldı: Bunu gerçek bir iltifat olarak söylüyorum.

Birisinin yüreğinde ya da zihninde, şu esnada hazırlanmakta olan ve bu listedeki herhangi bir şıkkı gölgede bırakacak bir takım şarkılar vardır muhtemelen. Tecrübelerimle sabit ki, müzik gergedandan çok suya benzer. Tek bir hatta ilerlemez, her yöne dağılır.

A

ABBA Abba Gold ('92)
DAVID ACKLES The Road to Cairo ('68), Subway to the Country ('69)
CANNONBALL ADDERLEY The Best of Cannonball Adderley ('68)
AMY ALLISON The Maudlin Years ('96)
MOSE ALLISON The Best of Mose Allison ('70)
ALMAMEGRETTA Lingo ('98)
LOUIS ARMSTRONG The Complete Hot Five and Hot Seven Recordings (2000)
FRED ASTAIRE The Astaire Story ('52)

B

JOHANN SEBASTIAN BACH The Well-Tempered Clavier (Edwin Fischer; 1934), The Six Cello Suites (Pablo Casals; '36), Six Partitas BWV 825-830 (Andras Schiff; '84), Mass in B Minor (şef Otto Klemperer; '99).
BURT BACHARACH The Look of Love The Burt Bacharach Collection ('98)
CHET BAKER The Best of Chet Baker Sings ('89), Broken Wing ('78)
THE BAND Music from Big Pink ('68), The Band ('69)
DAVE BARTHOLEMEW The Monkey ('85)
BELA BARTOK Six String Quartets (Emerson String Quartet; '88)
CECILIA BARTOLI If You Love Me - 18th Century Italian Songs ('92)
COUNT BASIE The Atomic Mr. Basie ('57)
BEACH BOYS Pet Sounds ('66), Carl and the Passions-So Tough ('72), Holland ('73), Good Vibration - Thirty Years of the Beach Boys (box-set; '93)
BEASTIE BOYS Paul's Boutique ('89)
THE BEATLES With the Beatles ('63), A Hard Day's Night ('64), Help! ('65), Rubber Soul ('65), Revolver ('66), Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band ('67), The Beatles (/White Album; '68), Past Masters, Vol. 2 ('88)
BECK Odelay ('96)
BEE GEES Best of Bee Gees ('69)
LUDWIG VAN BEETHOVEN Otto Klemperer Live at the Concertgebouw ('54), Piano Sonatas Op. 109, 110, 111 (Sviatoslav Richter; '65), Symphony No.7 (şef Carlos Kleiber; '75), Late Quartets (Budapest String Quartet; '97), Violin Concerto (solist Yehudi Menuhin; '97)
DEREK BELL Derek Bell Plays with Himself ('81)
TONY BENNETT and BILL EVANS The Tony Bennett Bill Evans Album ('75)
ALBAN BERG Violin Concerto (solist Anne-Sofie Mutter; '93)
HECTOR BERLIOZ Damnation of Faust (şef John Eliot Gardiner; '87)
AGNES BERNELLE Father's Lying Dead on the Ironing Board ('95)
LEONARD BERNSTEIN West Side Story ('57)
CHUCK BERRY Chuck Berry's Golden Decade ('67)
BJÖRK Debut ('93), Post ('95)

48→

RUBÉN BLADES Buscando America ('84)
BOBBY BLUE BLAND Two Steps from the Blues ('61)
BLONDIE The Best of Blondie ('81)
BLUR 13 ('99)
DIRK BOGARDE Lyrics for Lovers ('60)
DAVID BOWIE Hunky Dory ('71), Station to Station ('76), Low ('77), Heroes ('77)
JOHANNES BRAHMS Ein Deutsches Requiem (şef Otto Klemperer; '62)
JOHNNY BRISTOL Hang On in There Baby ('74)
BENJAMIN BRITTEN Serenade for Tenor, Horn and Strings (solist Ian Bostridge; '96)
CHARLES BROWN Driftin' Blues The Best of Charles Brown ('92)
CLIFFORD BROWN Clifford Brown with Strings ('55)
JAMES BROWN Live at the Apollo ('63), Star Time (box-set; '91)
JACKSON BROWNE Jackson Browne (Saturate Before Using) ('72)
ANTON BRUCKNER Symphony No. 9 (şef Gunter Wand; '90)
JEFF BUCKLEY Grace ('94)
HAROLD BUDD and BRIAN ENO Ambient 2 The Plateaux of Mirror ('80)
BUFFALO SPRINGFIELD Retrospective The Best of Buffalo Springfield ('69)
BULGARIAN STATE RADIO & TELEVISION FEMALE CHOIR Le Mystere des Voix Bulgares ('90)
T BONE BURNETT Proof Through the Night ('83), T Bone Burnett ('86), The Talking Animals ('88)
THE BYRDS Younger than Yesterday ('67), The Notorious Byrd Brothers ('68), Sweetheart of the Rodeo ('68)

C

JOHN CALE Music for a New Society ('82)
MARIA CALLAS Five Heroines- Operatic Extracts ('90)
CAPTAIN BEEFHEART AND HIS MAGIC BAND Trout Mask Replica ('69), Clear Spot ('72)
HOAGY CARMICHAEL Hoagy Sings Carmichael ('56)
JAMES CARR At the Dark End of the Street ('87)
JOHNNY CASH The Essential Johnny Cash ('92)
JUNE CARTER CASH Press On ('99)
RAY CHARLES Modern Sounds in Country and Western Music ('62), A Life in Music ('82)
CHIC Chic's Greatest Hits ('79)
FREDERIC CHOPIN Piano Concertos Nos. 1 and 2 (piyanist, şef Krystian Zimerman; '78)
THE CLASH London Calling ('79), The Singles ('91)
PATSY CLINE Greatest Hits ('73)
THE COASTERS The Ultimate Coasters ('86)
LEONARD COHEN The Best of Leonard Cohen ('76), More Best Of ('97)
ORNETTE COLEMAN The Shape of Jazz to Come ('59)
JOHN COLTRANE My Favorite Things ('61), The Impulse! Years ('93)
RY COODER Paradise and Lunch ('74)
SAM COOKE Night Beat ('63)
DON COVAY Checkin' In with Don Covay ('89)
NOEL COWARD The Master's Voice - His HMV Recordings ('93)
BING CROSBY His Legendary Years ('93)
DAVID CROSBY If I Could Only Remember My Name ('71)
CROSBY, STILLS, NASH & YOUNG Déjà Vu ('70)
CROWDED HOUSE Temple of Low Men ('88)

D

D'ANGELO Voodoo (2000)
MILES DAVIS Birth of the Cool ('56), Miles Ahead ('57), Porgy and Bess ('58), Kind of Blue ('59), Sketches of Spain ('60), My Funny Valentine ('64), In a Silent Way ('69), On the Corner ('69)
MILES DAVIS and STAN GETZ and LEE KONITZ Conception ('75)
CLAUDE DEBUSSY Pelléas et Mélisande (şef Claudio Abbado; '92), Preludes (Krystian Zimerman; '94)
ALFRED DELLER William Byrd and His Age ('56)
DESTINY'S CHILD The Writing's on the Wall ('99)
BO DIDDLEY His Best ('97)
DR. JOHN Dr. John's Gumbo ('72)
ERIC DOLPHY Outward Bound ('60), Iron Man ('69)
LEE DORSEY Ride Your Pony ('66), Yes We Can ('70)
JOHN DOWLAND Awake Sweet Love (The Deller Consort; '65), Dowland The Collected Works (Consort of Musicke; '80)
JOHN DOWLAND and WILLIAM BYRD Night's Black Bird (Fretwork; '89)
HENRI DUPARC Melodies (bariton Bernard Kruysen; '71)
JIMMY DURANTE September Song ('63)
IAN DURY New Boots and Panties!! ('77)
DYKE AND THE BLAZERS So Sharp ('83)
BOB DYLAN Bringing It All Back Home ('65), Blonde on Blonde ('66), John Wesley Harding ('68), Planet Waves ('74), Blood on the Tracks ('74), The Basement Tapes ('75), Shot of Love ('81), Time out of Mind ('97), Bob Dylan Live 1966 - The "Royal Albert Hall" Concert ('98)

E

EDWARD ELGAR Symphony No. 1 (şef Edward Elgar; '57), Cello Concerto (Jacqueline du Pré; '65)
DUKE ELLINGTON Anatomy of a Murder ('59), ...And His Mother Called Him Bill ('68), The Centennial Edition The Complete RCA Victor Recordings (box-set; '99)
DUKE ELLINGTON with CHARLES MINGUS and MAX ROACH Money Jungle ('62)
EMINEM The Marshall Mathers LP (2000)
THE BILL EVANS TRIO Waltz for Debby ('61)
THE GIL EVANS ORCHESTRA Out of the Cool ('60)
THE EVERLY BROTHERS It's Everly Time ('60)

F

THE FAIRFIELD FOUR I Couldn't Hear Nobody Pray ('97)
MARIANNE FAITHFULL Blazing Away ('90)
GEORGIE FAME Sound Venture ('66)
GABRIEL FAURÉ L'Horizon Chimérique (bariton Gerard Souzay; '99)
MORTON FELDMAN Madame Press Died Last Week at Ninety ('91)
ELLA FITZGERALD Ella Fitzgerald Sings the Cole Porter Songbook ('56)
ELLA FITZGERALD and LOUIS ARMSTRONG The Complete Ella Fitzgerald and Louis Armstrong on Verve ('97)
FLEETWOOD MAC Greatest Hits ('71)
THE FLYING BURRITO BROTHERS The Gilded Palace of Sin ('69)
THE FOUR TOPS Anthology ('74)
ARETHA FRANKLIN I Never Loved a Man the Way I Love You ('67), Aretha's Gold ('69), Amazing Grace ('72)
BILL FRISELL Quartet ('96)
FUGEES The Score ('96)
FUNKADELIC One Nation Under a Groove ('78)

G

MARVIN GAYE Super Hits ('70), What's Going On ('71), Let's Get It On ('73), Here, My Dear ('79)
MARVIN GAYE and TAMMI TERRELL Greatest Hits ('70)
STAN GETZ Stan Getz Plays ('52)
STAN GETZ and ASTRUD GILBERTO Getz/Gilberto ('63)
DIZZY GILLESPIE Perceptions ('61)
ALLEN GINSBERG The Lion for Real ('89)
GRAHAM CENTRAL STATION Release Yourself ('74)
GRANDMASTER FLASH AND THE FURIOUS FIVE and THE SUGAR HILL GANG Grandmaster Flash and the Furious Five vs. the Sugar Hill Gang ('97)
GRATEFUL DEAD Workingman's Dead ('70), American Beauty ('70), Europe '72 ('72), Wake of the Flood ('73)
AL GREEN Call Me ('73), You Say It! Raw! Rare! and Unreleased! ('90)
EDVARD GRIEG Lieder (solist Anne Sofie von Otter; '93)

H

CHARLES HADEN and HANK JONES Steal Away ('95)
MERLE HAGGARD The Best of the Best of ('72)
GEORGE FRIDERIC HANDEL Marian Cantatas (mezzo-soprano Anne Sofie von Otter; '94), Heroes (tenor Andreas Scholl; '99)
TIM HARDIN Tim Hardin ('66)
SLIM HARPO The Best of Slim Harpo ('97)
EMMYLOU HARRIS Elite Hotel ('76)
PJ HARVEY Rid of Me ('93)
COLEMAN HAWKINS Body and Soul ('88), Rainbow Mist ('93)
JOSEPH HAYDN Complete Piano Sonatas (Alfred Brendel; '87), String Quartets (Quatuor Mosaiques; '90)
TUBBY HAYES Tubby's Groove ('59)
RICHARD HELL AND THE VOIDOIDS Blank Generation ('77)
JIMI HENDRIX Smash Hits ('68), Electric Ladyland ('68), Live at Woodstock ('94)
THE HEPTONES Night Food ('76)
DAN HICKS AND HIS HOT LICKS Last Train to Hicksville ...The Home to Happy Feet ('73)
LAURYN HILL The Miseducation of Lauryn Hill ('98)
JOHNNY HODGES Passion Flower ('95)
BILLIE HOLIDAY Lady in Satin ('58), The Billie Holiday Story ('72), The Complete Decca Recordings ('91)
THE HOLLIES The Best of the Hollies ('78)
HOWLIN' WOLF His Best ('97)

I

THE ISLEY BROTHERS Super Hits ('76)
CHARLES IVES The Unanswered Question for Orchestra (şef Leonard Bernstein; '98)

J

JACKSON 5 Greatest Hits ('71)
THE JAM All Mod Cons ('78)
SKIP JAMES The Complete Early Recordings of Skip James ('94)
LEOS JANÁCEK String Quartets (Talich Quartet; '94)
JEFFERSON AIRPLANE Crown of Creation ('68)
THE JESUS AND MARY CHAIN Psychocandy ('85)
ANTONIO CARLOS JOBIM Jazz Masters 13 ('95)
LITTLE WILLIE JOHN Free at Last ('70)
ROBERT JOHNSON Complete Recordings ('90)
GEORGE JONES Anniversary Ten Years of Hits ('82), Cup of Loneliness - The Classic Mercury Years ('94)

K

OUM KALTSOUM Anthologie de la Musique Arabe, Vols. 1-8 ('89)
THE KINKS The Ultimate Collection ('89)
RAHSAAN ROLAND KIRK The Inflated Tear ('68)
ERICH KORNGOLD From the Operas of Erich Korngold ('93)

L

THE LA'S The La's ('90)
PEGGY LEE Miss Peggy Lee ('98)
JOHN LENNON Plastic Ono Band ('70), Imagine ('71), Shaved Fish ('75)
ALAN JAY LERNER AND FREDERICK LOEWE My Fair Lady ('56), Gigi ('58)
JERRY LEE LEWIS Rockin' My Life Away ('91)
LITTLE FEAT Sailin' Shoes ('72), Feats Don't Fail Me Now ('74)
LITTLE RICHARD Here's Little Richard ('57), The Explosive Little Richard ('67)
THE LOUVIN BROTHERS When I Stop Dreaming The Best of the Louvin Brothers ('95)
THE LOVIN' SPOONFUL Anthology ('90)
NICK LOWE Jesus of Cool ('78), The Impossible Bird ('94)
DONAL LUNNY Donal Lunny ('87)
LORETTA LYNN The Best of Loretta Lynn ('99)

M

MACHITO AND HIS AFRO-CUBANS Cubop City ('92)
MADNESS The Rise and Fall ('82)
GUSTAV MAHLER Symphony No. 1 (şef Klaus Tennstedt; '68)
THE MAMAS AND THE PAPAS A Gathering of Flowers ('70)
AIMEE MANN Whatever ('93)
BOB MARLEY AND THE WAILERS African Herbsman ('72), Natty Dread ('75)
THE MARVELETTES The Return of the Marvelettes ('70)
GROUCHO MARX An Evening with Groucho ('72)
MASSIVE ATTACK Protection ('94)
MATCHING MOLE Matching Mole ('72)
CURTIS MAYFIELD The Very Best of Curtis Mayfield ('96)
CURTIS MAYFIELD and THE IMPRESSIONS The Anthology 1961-1977 ('92)
PAUL MCCARTNEY McCartney ('70), Flaming Pie ('97)
KATE AND ANNA McGARRIGLE Kate and Anna McGarrigle ('75)
TOMMY McLAIN The Essential Collection ('97)
THE METERS The Best of the Meters ('75)
MINA Gli Anni d'Oro ('84)
CHARLES MINGUS Blues and Roots ('59); Mingus Ah-Um ('59), Pre-Bird (Mingus Revisited) ('60), Mingus at Antibes ('60), Mingus Plays Piano ('63), Let My Children Hear Mu-

→49

sic ('71), Epitaph ('90)
JONI MITCHELL Blue ('71), For the Roses ('72), Court and Spark ('74), The Hissing of Summer Lawns ('75), Hejira ('76), Taming the Eger ('98)
THE MODERN LOVERS The Modern Lovers ('76)
THELONIOUS MONK Genius of Modern Music, Vol.1 ('51), Brilliant Corners ('57), Monk's Music ('58)
BILL MONROE The Music of Bill Monroe ('94)
CLAUDIO MONTEVERDI L'Incoronazione di Poppea (şef John Eliot Gardiner; '93).
MOONDOG The Story of Moondog ('57)
VAN MORRISON Astral Weeks ('68), Moondance ('70), His Band and Street Choir ('70), Veedon Fleece ('74)
JELLY ROLL MORTON Birth of the Hot ('95)
THE MOTHERS OF INVENTION We're Only in It for the Money ('68)
THE MOVE The Best of the Move ('74)
WOLFGANG AMADEUS MOZART Piano Concerto No. 20 (piyanist Clifford Curzon; '70), Requiem (şef John Eliot Gardiner; '86), Quartets Dedicated to Haydn (Quatuor Mosaiques; '91), La Clemenza di Tito (şef John Eliot Gardiner; '93), Le Nozze di Figaro (şef Karl Bohm; '93).
MODEST MUSSORGSKY Songs and Dances of Death (solist Sergei Leiferkus; '95)

N

ROY NATHANSON Fire at Keaton's Bar and Grill (2000)
OLIVER NELSON The Blues and the Abstract Truth ('61), Straight Ahead ('61)
WILLIE NELSON Stardust ('78)
BOB NEUWIRTH Back to the Front ('88)
AARON NEVILLE Greatest Hits ('90)
RANDY NEWMAN Randy Newman ('68), Sail Away ('72), Good Old Boys ('74), Trouble in Paradise ('83)
NEW YORK DOLLS New York Dolls ('73)
NIRVANA Nevermind ('91)
LUIGI NONO Fragmente-Stille an Diotima (LaSalle Quartet; '83)
NRBQ NRBQ ('69)
LAURA NYRO and LABELLE Gonna Take a Miracle ('71)

O

ROY ORBISON The Orbison Way ('66)

P

AUGUSTUS PABLO El Rockers (2000)
GIOVANNI PALESTRINA Missa Viri Galilaei (yönetmen Philippe Herreweghe; '92)
CHARLIE PARKER The Complete Savoy Studio Sessions ('78)
VAN DYKE PARKS Discover America ('72)
GRAM PARSONS GP ('73), Grievous Angel ('74)
ANN PEEBLES I Can't Stand the Rain ('74)
DAN PENN Nobody's Fool ('73)
DAN PENN AND SPOONER OLDHAM Moments from This Theater ('99)
SAM PHILLIPS Martinis and Bikinis ('94)
THE POGUES Rum, Sodomy & the Lash ('85)
DULCE PONTES Caminhos ('98)
IGGY POP The Idiot ('77), Lust for Life ('77)
PORTISHEAD Dummy ('94), Portishead ('97)
FRANCIS POULENC Melodies (bariton Pierre Bernac; '50)
BUD POWELL The Best of Bud Powell on Verve ('94)
ELVIS PRESLEY The Sun Sessions ('76), The Memphis Album ('87)
PRETENDERS Pretenders ('80), The Singles ('87)
PRINCE Around the World in a Day ('85), Parade ('86), Sign of the Times ('87)
JOHN PRINE John Prine ('72)
SERGEY PROKOFIEV Romeo and Juliet (şef Charles Dutoit; '98)
PULP Different Class ('95)
HENRY PURCELL Dido and Aeneas (Dido Dame Janet Baker; '93), Fantasias & in Nomines (Fretwork, '95)

R

RADIOHEAD The Bends ('95), O.K. Computer ('97)
BONNIE RAITT Give It Up ('72)
OTIS REDDING The Very Best of Otis Redding ('92)
JIMMY REED The Best of Jimmy Reed ('62)
LOU REED Berlin ('73)
R.E.M. Reckoning ('84), Green ('88)
THE REPLACEMENTS All Shook Down ('90)
MARC RIBOT Marc Ribot y Los Cubanos Postizos ('98)
CHARLIE RICH Feel Like Going Home - The Essential Charlie Rich ('97)
JEANNIE ROBERTSON The Queen Among the Heather ('98)
SMOKEY ROBINSON AND THE MIRACLES The Anthology ('73)
ROLLING STONES Aftermath ('66), Between the Buttons ('67), Let It Bleed ('69), Some Girls ('78)
SONNY ROLLINS Saxophone Colossus ('64)
DIANA ROSS AND THE SUPREMES The Ultimate Collection ('97)
GIOACCHINO ROSSINI Rossini Arias (mezzo-soprano Cecilia Bartoli; '89)
OTIS RUSH His Cobra Recordings ('89)
GEORGE RUSSELL The Jazz Workshop ('56)

S

SALT'N PEPA The Best of Salt'N Pepa ('99)
SAM AND DAVE The Best of Sam and Dave ('69)
FRANZ SCHUBERT B-flat Major Piano Sonata, D. 960 (Alfred Brendel; '71), F-sharp Minor Piano Sonata –fragman–, D. 571 (Andras Schiff; '93), Winterreise (Wolfgang Holzmair; '96); 22 Lieder (box-set; '97)
JIMMY SCOTT Heaven ('96)
RAYMOND SCOTT Reckless Nights and Turkish Twilights ('92); Manhattan Research Inc. (2000)
ANDRES SEGOVIA Andres Segovia and His Contemporaries, Vol. 6 ('99)
SEX PISTOLS Never Mind the Bollocks, Here's the Sex Pistols ('77)
RON SEXSMITH Ron Sexsmith ('95)
DMITRY SHOSTAKOVICH Cello Concerto No.1 (çelist Mstislav Rostropovich; '59), The String Quartets (Brodsky Quartet; '91), 24 Preludes and Fugues, Op.87 (piyanist Tatiana Nikolayeva; '95), Shostakovich Plays Shostakovieh, Cello Sonata, Op.40 (çelist Mstislav Rostropovich; piyanist Dmitry Shostakovich; '98), Symphony No.14 (solistler Dietrich Fischer-Dieskau ve Julia Varady; 2000)
PAUL SIMON Paul Simon ('72), There Goes Rhymin' Simon ('73)
SIMON AND GARFUNKEL Bookends ('68)
NINA SIMONE The Best of Nina Simone ('69)
FRANK SINATRA In the Wee Small Hours ('55), Songs for Swingin' Lovers ('56), Only the Lonely ('58), No One Cares ('59), Live in Paris ('62)
FRANK SINATRA and ANTONIO CARLOS JOBIM Francis Albert Sinatra & Antonio Carlos Jobim ('67)
PERCY SLEDGE When a Man Loves a Woman ('67)
SLY AND THE FAMILY STONE Anthology ('81)
SMALL FACES The Immediate Years ('95)
ELLIOTT SMITH XO ('98)
THE SMITHS The Smiths ('84)
SON VOLT Trace ('95)
THE SPECIALS The Specials ('79)
PHIL SPECTOR Back to Mono ('91)
THE SPINNERS The Best of the Spinners ('78)
DUSTY SPRINGFIELD Dusty in Memphis ('69), Greatest Hits ('79)
BRUCE SPRINGSTEEN The Wild, the Innocent and the E Street Shuffle ('73), The River ('80), Tunnel of Love ('87), The Ghost of Tom Joad ('95)
SQUEEZE East Side Story ('81)
STANLEY BROTHERS The Complete Columbia Stanley Brothers ('96)
STEELY DAN Countdown to Ecstasy ('73)
ROD STEWART The Mercury Anthology ('92)
RICHARD STRAUSS Der Rosenkavalier (şef Carlos Kleiber; '34), Four Last Songs (solist Gundula Janowitz; '96)
IGOR STRAVINSKY L'Histoire du Soldat (şef Stravinsky; '38), Le Sacre du Printemps (şef Leonard Bernstein; '58), Igor Stravinsky Edition (şef Stravinsky; '63)
THE STYLISTICS The Best of the Stylistics ('75)

T

JUNE TABOR Abyssinians ('83)
HOWARD TATE Get It While You Can ('67)
ART TATUM 20th Century Piano Genius ('92)
JOHNNIE TAYLOR Raw Blues ('68)
TELEVISION Marquee Moon ('77)
THE TEMPTATIONS Anthology ('73)
JOE TEX The Best of Joe Tex ('65)
THEM The Story of Them ('97)
IRMA THOMAS Ruler of Hearts ('89)
RICHARD and LINDA THOMPSON I Want to See the Bright Lights Tonight ('74)
HENRY THREADGILL Easily Slip into Another World ('87)
T.L.C. Fanmail ('99)
MEL TORME Easy to Remember ('79)
TRIBE CALLED QUEST Anthology ('99)
TRICKY Maxinquaye ('95)
LENNIE TRISTANO The New Tristano ('60)
BIG JOE TURNER The Very Best of Big Joe Turner ('98)

U

U2 The Unforgettable Fire ('84), Achtung Baby ('91), Pop ('97)
THE UNDERTONES The Undertones ('80)

V

VELVET UNDERGROUND The Velvet Underground & Nico ('66)
THE VERVE Urban Hymns ('97)
ANNE SOFIE VON OTTER Wings in the Night ('96)

W

RICHARD WAGNER Tristan and Isolde (şef Wilhelm Furtwangler; '52), Der Ring des Nibelungen (şef George Solti; '83)
PORTER WAGONER and DOLLY PARTON The Right Combination Burning the Midnight Oil ('72)
TOM WAITS Swordfishtrombones ('83), Rain Dogs ('85), Frank's Wild Years ('87), Bone Machine ('92), Mule Variations ('99)
SCOTT WALKER Tilt ('95)
DIONNE WARWICK The Windows of the World ('68)
MUDDY WATERS More Real Folk Blues ('67)
DOC WATSON The Essential Dot Watson ('73)
ANTON WEBERN Complete Works (şef Pierre Boulez; 2000)
KURT WEILL 0 Moon of Alabama ('94)
KENNY WHEELER with LEE KONITZ, BILL FRISELL and DAVE HOLLAND Angel Song ('97)
THE WHO My Generation ('65), Meaty, Beaty, Big and Bouncy ('71)
HANK WILLIAMS 40 Greatest Hits ('78)
LUCINDA WILLIAMS Car Wheels on a Gravel Road ('98)
SONNY BOY WILLIAMSON The Best of Sonny Boy Williamson ('86)
JESSE WINCHESTER Jesse Winchester ('70)
WINGS Band on the Run ('73)
HUGO WOLF Lieder (solist Dietrich Fischer-Dieskau; 2000)
BOBBY WOMACK The Best of Bobby Womack ('92)
STEVIE WONDER Talking Book ('72), Innervisions ('73), Fulfillingness' First Finale ('74)
BETTY WRIGHT The Best of Betty Wright ('92)
ROBERT WYATT Mid-Eighties ('93)

Y

LESTER YOUNG Ultimate Lester Young ('98)
NEIL YOUNG Everybody Knows This Is Nowhere ('69), After the Goldrush ('70), Time Fades Away ('73), On the Beach ('74), Freedom ('89), Ragged Glory ('90)

Z

ZAMBALLARANA Zamballarana ('97)

FİLM MÜZİKLERİ

Betty Blue (Gabriel Yared; '86), **Big Night** (Louis Prima; '96), **The Harder They Come** (Jimmy Cliff; '72), **High Society** (Cole Porter; '56), **One from the Heart** (Tom Waits; '82), **Torn Curtain** (Bernard Herrmann; '78), **The Wood** ('99)

KARIŞIK DERLEMELER

The Alan Lomax Collection Sampler ('97), **Anthology of American Folk Music** ('97), **The Birth of the Third Stream** ('57), **Chess Golden Decade The Early '50s, Vol. 1** ('70), **Ethiopiques Ethio Jazz and Musique Instrumentale 1969-1974, Vol.4** ('98) **Gravikords, Whirlies & Pyrophones** ('96), **Mysteries of the Sabbath Classic Cantorial Recordings, 1907-47** ('94), **Nuggets** ('98), **The Real Kansas City of the '20s, '30s, & '40s** ('96), **The Secret Museum of Mankind, Ethnic Music Classics 1925-48** ('95-'98); **There Will Be No Sweeter Sound Columbia Okeh Post-War Gospel Story 1947-1962** ('98), **Tougher Than Tough The Story of Jamaican Music** ('93)

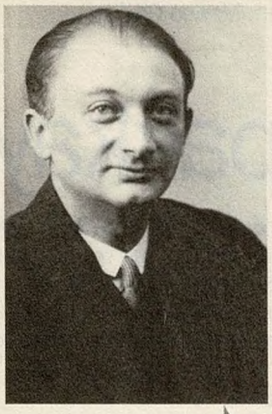

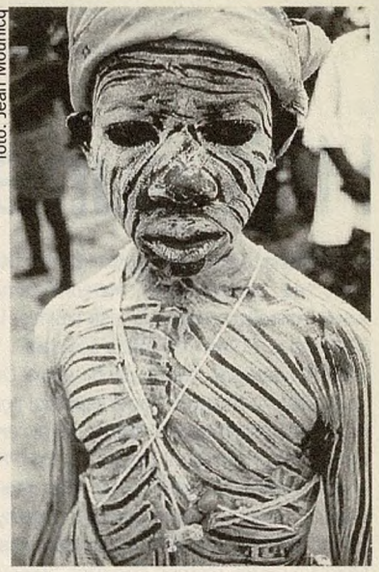

foto: Jean Mounicq

ROLL KİTAPLIĞI

A.S. Puşkin Gizli Günce (Çiviyazıları)
Altay Öktem Şeytan Aletleri (Varlık)
Anna Kavan Buz (YKY)
Ara Güler Sevgili Dostum Ara'ya... (YKY)
Aziz Nesin Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (Adam)
Çağlar Keyder (haz.) İstanbul - Küresel ile Yerel Arasında (Metis)
D.H. Lawrence Aşık Kadınlar (Engin)
Jackie Kay Trompet (Dost)
John Fowles Aristos - Yaşam Üzerine Notlar (Ayrıntı)
Joseph Roth Aziz Ayyaşın Efsanesi (Dost)
Kemal Tahir Yol Ayrımı (Adam)
Lewis Carroll Köpan Avı (Roll)
Murat Gülsoy Bu Kitabı Çalın (Can)
Necati Cumalı Ay Büyürken Uyuyamam (Tekin)
Octavio Paz Yalnızlık Dolambacı (Can)
Oscar Wilde Sosyalizm ve İnsan Ruhu (Roll)
Paul Auster Hayaletler (Metis)
Taner Akçam Ermeni Tabusu Aralanırken (Su)
William Faulkner Absalom, Absalom! (YKY)
Yakup Kadri Karaosmanoğlu Sodom ve Gomore (İletişim)

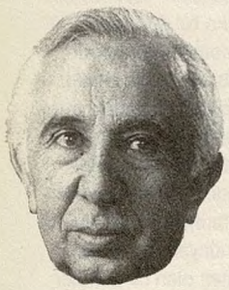

"Oops To The Honey"

Devlet gerçekte nedir?

John Fowles Aristos - Yaşam Üzerine Notlar (Ayrıntı)

• Benliğin keşfinin devlet tarafından özendirilmemesi bir rastlantı değildir. Bir eğitim sistemi devlet tarafından devletin ömrünü uzatmak için örgütlenir; ve benliğin keşfi aynı zamanda çoğu kez devletin gerçekte ne olduğunun da keşfidir.

• İnsanın kendi sanatını yaratmasına karşılık gelen kolaylıklar olmadıkça, başka insanların sanatından zevk almak için sonsuz kolaylıklar sağlamak yararsızdır.

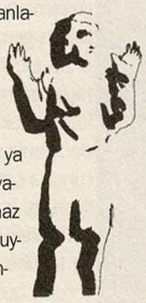

• Her bir kapitalist toplumun eğilimi bütün deneyimleri ve ilişkileri nesnelere dönüştürmektir; çamaşır makineleri ya da kaloriferlerle ayrı değer aralığında, yani, onlardan çıkarılacak yararlılığın ve haz verme gücünün karşılaştırmalı ucuzluğuyla değerlendirilebilecek nesnelere. Bundan başka, aşırı nüfuslu ve enflasyon korkusu olan bir toplumda mal tüketme eğilimi ve bu yüzden de mal tüketmeyi bir erdem ve bir haz yapma eğilimi vardır. Eski eşyayı at ve yenisini al. Gönül serüvenleri kafamıza takıldığı gibi, yeni eşyaların ardında koşmak da kafamıza takılır, bu hayaletler kardeştir.

• Sanat, birey tarafından toplumun yetersizliklerinin yol açtığı hınçlar için nasıl bir çıkış kapısı olarak kullanılıyorsa, gönül serüveni de kullanılır. İnsana eziyet verecek ölçüde sıkıcı ve cansız bir okulu kırarak geçirilen bir gün. Çağdaş popüler sanatın tamamı bu anlayış üzerine temellenmiştir. Pop müziğin şarkı sözlerine kulak verin. James Bond gibi bir kahramanın cinselliğini Maigret ya da Sherlock Holmes gibi kahramanların cinselliğiyle karşılaştırın.

• Sanatçıların romanlaştırılmış yaşamöykülerinin ve ucus yaşamöyküsel filmlerin popülerliğini başka nasıl açıklayabiliriz? Bu yeni aziz yaşamöyküleri, eskiler gibi, ele aldıkları kişilerin en büyük başarılarından ve sanatlarının temelinde yatan güdülerden çok onların özel yaşamlarının dışsal ve heyecan uyandırıcı gerçekleriyle ilgilenmektedir. Elinde fırçayla değil de, usturayla Van Gogh... Ama bu, birçok modern sanatçıda, taklitçi bir içtensizlik yaratmaktadır. Karanlık kutuplara gitmiş olan büyük sanatçılar oraya sürüklenmişlerdir. Onlar her zaman yeniden ışığa doğru bakıyorlardır. Düşmüşlerdir. Taklitçileri düşmemiştir; onlar aşağı atlamıştır.

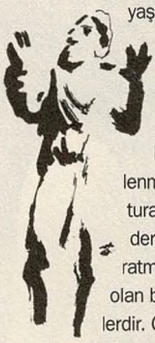

•Her insani haset nesnesi iki kuşku doğurur. O, yaşadığı durumda benim onu hayal ettiğim kadar mutlu mu? Ben, onun durumunda olacağımı hayal ettiğim kadar mutlu olur muydum? Bu kuşkular eşitsizliğin etkilerini azaltabilirler. Ne var ki mutluluğun koşullarının herkes için aynı olduğunu ileri süren kapitalist anlayış bizi her bir kuşkuya olumlu yanıt vermeye iter.

• Bütün büyük insanî etkinliklerin –sanat, bilim, felsefe, din– başlıca işlevi, insanı gerçeğe daha yakınlaştırmaktır. Kazanmak değil, bir başka takımı yenmek değil, yenilmez olmak değil. Amatörler ve profesyoneller hakkındaki çağdaş yaygara hiçbir şey ifade etmez. Esas olarak kazanmak için oynayan, yani esas olarak oynamanın hazzı için oynamayan her sporcu bir profesyoneldir. Para istemeyebilir, ancak prestij ister ve bu çeşit bir prestij altın kadar kirlidir.

• Her yaşın kendi yetişkinliği vardır. Bir çocuk kendi dünyasında yetişkin olabilir. Ancak daha ileri toplumlar şimdi çocuklarına hâlâ yeniyetmelerden yetişkin olmayı öğretmektedirler. Gençler yetişkinlerin taklitlerini yapmada beceri kazanmaktadırlar; ve böylelikle de yaşını almış birçok insan, gerçekte yetişkinlerin taklidini yapan yeniyetmeler olarak kalmaktadır. Toplumsal baskılar onları bir sözde-yetişkinlik aşamasında kuşatmakta ve onlara, önce yetişkin görünmek için benimsedikleri, ama sonra çıkmamacasına taktıkları bir maske empoze etmektedir.

• Yetişkinlik bir yaş değildir; tersine, ben bilgisinin bir durumudur.

•Daha önce olduğumuz şey, cesarete ve akla ihtiyaç duyduğumuz bir boğaz, hileli bir yol, bir geçit gibidir. Arkaya dönmeye çalışmayı değil, ilerlemeyi sürdürme cesareti; kıskançlık değil, haset değil, ama akıl. Kılavuzumuz akıl olmalı ve safraları –çünkü atacak çok şeyimiz var– akılla atmalıyız.

ROLL MEXICO CITY'DEYDİ

Kaldığımız yerden devam ediyoruz. Geçen sayıda Zapatist Kurtuluş Cephesi Uluslararası İlişkiler Sorumlusu Marquez Velasquez'i ağırlamış ve arkadaşımız Orhan Esen'in Meksika seferinden, Roll mürettebatına verdiği dia gösterili mükellef seminerden bahsetmiş, yaptığımız kayıtları bu sayıda nakledeceğimizi duyurmuştuk. Ve işte o vakit bu vakit: Orhan Esen, Mexico City'de çektiği diaları projektöre yerleştiriyor ve anlatmaya başlıyor...

Hitit güneşi, Alparslan, Kaypakkaya

Orhan Esen: Aztek tapınağının kalıntısı. Katedral. Park. Anıt. Toplu konutlar... Katedral, tamamen Aztek tapınağının taşlarıyla inşa edilmiş, İspanyol istilasında. Burası "Üç Kültür Meydanı". 1963'te yapılmış. Ataköy gibi bir semt. Daha çok Doğu Berlin'i andırıyor. Kendi ideolojisi açısından dünya devriminin barışçıl önderi olmayı amaçlayan Meksika Kurumsal Devrim Partisi (PRI) tarafından yapılmış bir meydan. Bir Aztek tapınağının yıkıntıları, İspanyolların o tapınağın taşlarıyla yaptıkları katedral ve sosyalist geleceğin inşası. Meksika devleti resmen sosyalist, bunu unutmamak lazım, bu şehirde her tarafta, sokak, meydan, cadde isimleri tamamen üçüncü dünyacı bir mantıkla konmuş: Angola'sından Hindistan'a, üçüncü dünya ülkelerininin siyasi kişileri, ilerici bir eğitim bakanı, başarılı bir sağlık bakanı...

Güzel bir şey değil mi bu?

Kendi ideolojik meşruiyetini tamamen bununla sağlayan bir devletten söz ediyoruz. İktidarını 90 yıl koruyabilmesinin sebebi bu: Korporatist, himayeci ilişkilerini devlet olanaklarını kullanarak o kadar iyi kurmuş ki, muhalefeti desteklemek kimsenin işine gelmemiş. Tek parti değil, çok partili bir rejim var, ama toplumsal muhalefeti kendisine kanalize etmeyi hep becermiş. Kökenlerini fetih öncesi Aztek medeniyetinde görüyor, Başkanlık Sarayı'nın duvarındaki devasa tablo bir altın çağla –Azteklerle– başlıyor, bir başka altın çağla, sosyalist gelecekle bitiyor.

İspanyol istilası nasıl yorumlanıyor?

Şöyle özetlenebilir: 16. yüzyılda Avrupa'dan gelenler bu kültürü kılıçla fethediyorlar. Fethedilenler cansiperane karşı koyuyorlar, fakat yeniliyorlar, çünkü gelenlerin metalden aletleri var, militer teknolojileri daha üstün. Fatihler aslında fethedemiyorlar, fethettiklerinin içinde eriyorlar. Onlara dillerini ve dinlerini veriyorlar, fakat kendileri de onların bütün geleneksel kimliğini, aidiyetini alıyorlar.

Selçukluların hikâyesini andırıyor...

Bir bakıma, evet. 13. yüzyılda Anadolu halkının kaçta kaçının Orta Asyalı kökenliği olduğuna ilişkin araştırmalarda, en iyimser tahminler yüzde 10'larda kalıyor. Meksika'dakiyle buradaki arasında böyle bir benzerlik var: Küçük bir azınlık geldi, dilini ve dinini getirdi, ama fethettiği toprakların kültürü tarafından asimile edildi...

Üç Kültür Meydanı'nın fotoğrafını meydanın arkasındaki blok apartmanların birinin 17. katındaki bir daireden çekmiştim. Şimdi o fotoğrafa bakalım: Katolik altar, lamba, Meryem. Süs değil bunlar, ailece ibadet ediyorlar altarın önünde. Orta sınıf, alt orta sınıf bir aile. Adam orta kademe memur. Duvarda bir ikona, Aztek ikonası. Kutsal bir tasvir. O da süs değil. Aztek takvimine göre, belli günlerde, önünde ailece ibadet ediyorlar. Her evde mutlaka bir katolik altarı, bir Aztek altarı var. Fethedenlerle fethedilenlerin sentezinden Meksikalı dediğimiz millet doğuyor. Bunu çok şairane bir şekilde anlatan bir anıt var meydanda.

Latin Amerikan kiliselerindeki "özgürlükçü ilahiyat" Meksika'da da etkili mi?

Katolik kilisesinin, Latin Amerika'da farklı bir rolü var. İspanya'da mesela, Franco döneminde, faşizmle katolik kilisesi çok içiçe, Almanya'daki ise çok seküler bir faşizm. Meksika'da ve genel olarak Latin Amerika'da böyle değil. Fütûhatı gerçekleştiren askerler, aristokratlar çok açgözlü, kaba, hızlı ve hırslı bir şekilde servet sahibi olmaya yönelirken ve çok ciddi bir zulüm ve katliam uygularken, kilise yerli halkın sığınacağı bir yuva oluyor. Latin Amerika'da kilisenin biraz daha koruyucu, şefkatli bir tavrı var. Fethedenlerin yumuşak yüzünü temsil ediyor. Fethedilenlerin sığınacağı popüler bir yuva kimliğine sahip. O yüzden, Avrupa'daki gibi tutucu bir kimlik taşımıyor. Devrimci hareketlerle de içiçe; Latin Amerika veya Meksika'da marksist gerillaları kilisenin koruması o kadar doğal ve birlikte olan bir şey ki, bunu şaşkınlıkla karşıladığında, onlar çok şaşırıyorlar. Meksika'da Azteklik, katoliklik ve solculuk içiçe, Meksikalılık bu üçlüden oluşuyor. Biz Türkiye'de semboller üzerine çok kavga eden, hangi sembole biat edileceği üzerine bölünmüş bir toplum içinde yaşıyoruz; Meksika'nın en temel farkı böyle bir bölünme yaşamaması. En sağdan en sola ulusal semboller üzerinde çok yaygın bir konsensus var. Bunlar Aztek geçmişi, katoliklik, solculuk –daha doğrusu üçüncü dünyacılık... Varlıklı bir mahallede bile, solcu değilse de üçüncü dünyacı bir söylemi görüyorsun. Meksika'daki en zengin evde bile İsrail - Filistin olayında herkesin Filistin'in tarafını tuttuğuna emin olabilirsiniz. Mesela televizyonda haberler tamamen Filistin'in perspektifinden veriliyor.

Neden böyle peki?

Tarihsel olarak açıklanabilir bir şey bu: Tarihsel Meksika'nın yarısını oluşturan, 7 milyon kilometrekarelik bir toprak, Texas'tan California'ya kadar olan toprak, 19. yüzyılın ilk yarısında bir ayaklanmayla Meksika'dan ayrılıyor. Bu, Meksika'nın resmi tarih yazımında, dışarıdan kışkırtıcılar eliyle –dış mihraklar, kuzeyliler, gringolar– yapılmış bir şey olarak anlatılıyor. Meksika bir devletler federasyonu, ABD bir başka devletler federasyonu; sonuçta California, Texas gibi bir kuşak devlet, Meksika federasyonundan ayrılıp kuzeydeki federasyona iltihak ediyor. Meksikalılar buna karşı çıkınca Amerikan ordusu müdahale ediyor. Bu, Meksika toplumunun üzerinde fetih travması kadar mühim bir travma. Çok tarihsel bir anti-Amerikan hissiyat var ve üçüncü dünyacı, sol, marksist, ayrıca çok Maocu vasıfları olan bir popüler kültür egemen.

Nasıl bir kültür bu, biraz açar mısın?

Bu alanda Türkiye'yle Meksika arasında çok temel bir fark var: 50'lerin DP'sini, 60'ların, 70'lerin AP'sini, 80'den sonra özalizmi çok yoğun bir biçimde yaşamış toplumumuzda, gerçekten de insanların küçük birer kapitaliste dönüştüğünü gördük, en azından bu umudun yeşertildiği ve canlı tutulduğu, herkesin ben kendi kendimin –ve başkalarının– patronu olabilirim umuduyla bir şeyler yaptığı dönemler yaşadık. Şimdi bunun tekrar düşüşüne girdik, o kadar geniş bir kesim için bunun gerçekleşemeyeceğini görüyor Türkiye. Ama 80'lerde hava böyle değildi, neo-liberal dalga yükselmişti. Meksika hiçbir zaman böyle bir dalga yaşamadı. Çok temel bir fark şu: Orada kapitalizm gerçekten hep yabancı sermaye ve onun işbirlikçileri sorunu oldu. İçselleşmedi hiçbir zaman. Gecekondulara bakınca aradaki fark çok iyi görülebiliyor. Gecekondulaşma dediğimiz şey, kentsel arazinin, barınak sorununa çare olarak işgal edilmesi. Şehre geliyorum, işe, ekmeğe, barınağa ihtiyacım var, bir toprak parçasını işgal ediyorum, kendime bir kulübe yapıyorum, bir süre sonra tapu alıyorum, bu tapu alma süreci üç ilâ on yıl sürüyor. Hikaye buraya kadar hemen hemen aynı. Sonuçta İstanbul'daki insan da, Mexico City'deki de tapu sahibi oluyor. Tapuyu aldıklarında, İstanbul'da insanlar kat çıkıyorlar, kiralayabilecekleri ve satabilecekleri bir kentsel kullanım alanı yaratıyorlar. Ve yüksek enflasyon koşulu altında, bunlar insanların geçim kaynağı haline geliyor. Bu model de iktidar tarafından bilinçli olarak teşvik edildi, kentsel rant popülist bir şekilde peşkeş çekildi, çünkü aksi takdirde, toplum yüksek enflasyona katlanamazdı. Bu politikayla kitlelerin ayak-

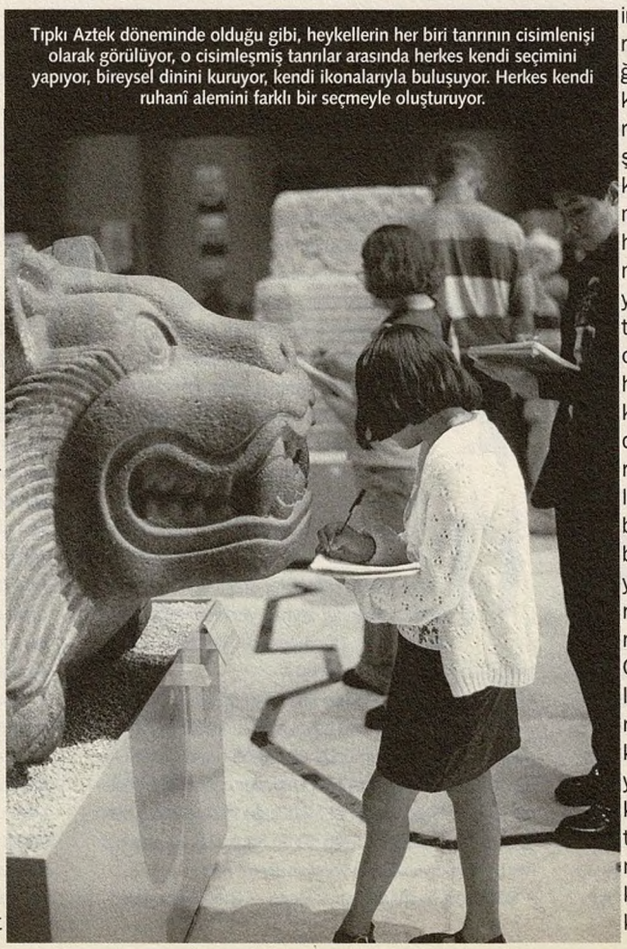

Tıpkı Aztek döneminde olduğu gibi, heykellerin her biri tanrının cisimlenişi olarak görülüyor, o cisimleşmiş tanrılar arasında herkes kendi seçimini yapıyor, bireysel dinini kuruyor, kendi ikonalarıyla buluşuyor. Herkes kendi ruhanî alemini farklı bir seçmeyle oluşturuyor.

lanması engellendi. Türkiye'de bu işin böyle bir ekonomik rasyoneli var, bu yüzden insanlar liberal ideolojiye eklemlendiler. Orada, insanlar çok büyük bir mücadele sonunda tapularını elde ediyorlar, fakat kimse ikinci katı çıkmıyor. Akademisyenine, örgüt önderine sordum, konducunun kendisine sordum: Sistem, kanunî düzeyde, insanların kentsel ranta talip olmasını, kiralık ve satılık konut üretmesini teşvik ediyor, fakat kimse bundan yararlanmıyor. Çünkü kiralık daireyi yaptığı anda komünden dışlanıyor. Ayrışmamış ve içinde çıkar çatışması çıkmamış bir köy komünü etiği hakim bu ülkeye. 24 milyonluk Mexico City'de yan yana yaşayan binlerce cemaat var. On aileyle bin aile arasında değişen büyüklükteki bu cemaatler, çok komünal bir ideoloji içerisinde yaşıyorlar. Burada kimse kolay kolay kalkıp da o komünal dayanışmayı bozup kiralık mekân üretemiyor. "Sen evini kiraya veriyorsun, artık patron oldun" lafının altında kimse kalmak istemiyor.

Yani patron olmak, mülk sahibi olmak, bizdekinin aksine, aşağılayıcı bir durum...

Tabii, iki göz gecekonduyu kiraladığın zaman, sen o komünal dayanışmayı ihlâl eden bir komprador oluyorsun. Şu fotoğrafa bakalım: Bu, şehrin hemen kıyısında bir teneke mahalle. Bizde, benzer bir arazi işgali olunduğunda, arazi parsellenir, her aileye bir parsel verilir, ortak kullanım mekânı diye bir şey kalmaz. Orada, gittiğim bütün mahallelerde şunu gördüm: Yüzde 50'ye yakın alan, bazen daha fazlası, ortak alan olarak ayrılıyor. Burada mesela bir çocuk parkı var, derme çatma, ama var, bizim kondu mahallelerinde olmayan bir şey bu. Mahalle içinde mutlaka sabit bir pazar yeri kuruyorlar. Otopark alanı ayırıyorlar, bir toplantı mahalli ayrılıyor. Bizde zengin sitelerde yok bunlar.

Arkada iki bayrak var...

İşte bu çok önemli: Biri Meksika bayrağı, ötekisi kızıl bayrak. Şimdi HADEP kongresini, Fazilet kongresini filan bir hatırlayalım, Türk bayrağı var mıydı, yok muydu diye tartışan bir toplumdan geliyoruz, burada Meksika bayrağı o kadar genel kabul görmüş bir konsensusun parçası ki. Daha sonra bir başka resim göstereceğim, adam iç avlusunda milli bayramları kutlamak için tören alanı yapmış, ortalığı Meksika bayraklarıyla donatmış. Burası Maocu bir kuruluşun denetiminde olan bir mahalle...

O bayraklı alan ne?

Tören alanı. Ehemmiyetli günlerde bu komünün üyeleri burada toplanıyor. Tiyatro sahnesini andıran bir platform var. Hem kürsü, hem sahne olarak kullanılıyor. Dünyanın bütün ülkelerinde milli gün vardır, Meksika milli ayı olan tek ülke. Eylülün tamamı milli ay. Bütün ay boyunca kutlamalar yapılıyor. Biz 10 Ekim'de oradaydık, gittiğimizde kutlamalar günlerdir sürüyordu.

Ne kutlanıyor?

1910'daki devrim, topraksız köylülerin başkaldırısı, Meksika anayasası...

Meksika bayrağı –yılan avlamış kartal– neyi simgeliyor?

Aztek geçmişini: İnanışa göre, "Astlan" denen bir anayurttan çıkıyorlar –Turan diyelim isterseniz buna.

Çatalhöyük demek belki daha doğru, ama bu tartışmayı sonraya bırakalım...

Bir yurt edinecekler kendilerine, kâhinler diyor ki "yurt edineceğiniz yerde kaktüsün üzerinde bir yılan göreceksiniz, kartal gelip yılanı kapacak". Mitolojiye göre, bu olayı aynen görüyorlar ve "kâhinlerin dediği yeri bulduk" deyip şehri kuruyorlar. Ama tabii ki savaşçı bir kabile; stratejik nedenlerle o yeri uygun buluyorlar. Oradan akınlar yapıp çevredeki şehirleri işgal ediyorlar, yavaş yavaş askerî–siyasî etkilerini yayıyorlar. 12. ve 13. yüzyılda oluyor bunlar. Bütün o eski Meksika halklarının uygarlık birikimini alıp uyarlıyorlar, özümsüyorlar, belli bir senteze ulaştırıyorlar. Aztek uygarlığının daha öncekilerden en büyük farkı, çok sert bir askerî düzen olması. Fetih, yağma, insanların kurban edilmeleri çok daha büyük boyutlarda oluyor. 300 yıl sonra bitiyor bu dönem. Azteklerden evvel üç büyük uygarlık görüyor Meksika. Mitolojiye göre, Aztekler dediğimiz klan, Nauaatl'ların içinden çıkan savaşçı, organizatör bir kabile. Aztek'i çok etnik anlamda almamak lazım, Selçuklu - Osmanlı gibi algılamamız lazım; bir aşiretten bir cihan devleti çıkarmış bir klan gibi. Eski Amerika'da yüksek uygarlık olan iki bölge var: Biri Peru, öbürü Orta Amerika. Kuzey Amerika'da ve Amazonlarda avcılık-toplayıcılık düzeyini geçemiyorlar; Meksika'dakiler onlardan birkaç bin yıl ileride uygarlık düzeyi olarak. Orta Amerika'daki birçok uygar halkı birleştiren bir imparatorluk kuruyorlar. O günün dünyası için bir cihan devleti bu. Aztek geçmişi, kilise ve sosyalist ütopya: Meksika milliyetçiliği bu üç sembolün içerisinde.

Bu üç sembolden milliyetçilik çıkar mı?

Başka bir şey diyemeyiz. Bu, Meksika milliyetçiliği...

Meksika kimliği demek daha uygun olmaz mı?

Milliyetçilik deyince çok uzak durduğumuz bir şeyi anlıyoruz. Özellikle o kavramı kullanıyorum, çünkü çok milliyetçiler.

Nasıl bir milliyetçilik bu?

Çok şizofrenik bir milliyetçilik.

Böyle şizofreni dostlar başına... Keşke Türkiyeli kimliği de, Hititler, Türkmen dervişlerinin barışçıl dünyası ve sosyalizm olsa. Aztek geçmişi, Latin kilisesinin özgürlükçü ilahiyatı ve sosyalizm hedefinden milliyetçilik çıkabilir mi?

Eğer, millete hayal edilmiş cemaat diyorsak, en hayalî cemaat bu. Kurucu unsurları çok fiktif olarak bir araya gelmiş, fakat o ulusal semboller üzerinde çok anlaşılmış, en sağdan en sola kadar semboller üzerine bir tartışma yok, o konularda uzlaşmış bir toplum. Bu uzlaşma sınıfsal mücadeleyi ön plana çıkarıyor, görünür kılıyor.

Azteklerde kölecilik var mı?

Elbette, bütün sosyal düzen kölecilik üzerine kurulu. Ama Yunan değil de, daha çok Eski Mezopotamya, Mısır gibi düşünmek lazım. Yunanda yönetici sınıf için bir demokrasi var. İnsan bir birey olarak, felsefî bir varlık olarak ilk defa ortaya çıkıyor, sanatta ilk defa ayağının üzerinde duran bir varlık olarak gösterilir hale geliyor. Bunlar Azteklerde yok.

Peki Meksika solu Azteklerdeki bu sınıfsal tabloyu hiç dile getirmiyor mu?

Getirmiyor.

Sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir toplum olarak mı addediyor?

Aynen, evet.

Galiba şizofrenik bir durum var hakikaten...

Bazı konuları kurcalayınca çok rahatsız oluyorlar. Bunları tartışamazsınız Meksika'da. Acayip alınıyorlar, küsüyorlar insana. Soruyu, şüpheyi dile getiremiyorsun. Bu çok derin bir yara içlerinde. "Tekerlek yokmuş" deyince bile küsüyor gidiyor adam. Aztekler metalürjiyi aslında biliyorlar, öğrenmişler, altınları, gümüşleri kaynatmaya başlamışlar, ama bir nedenle metalden alet yapımı yaygınlaşmamış. Taş çağındalar aslında hâlâ, ama metal çağının tam sınırındalar. Böyle bir şey söyleyince de alınıyorlar. Bir anda "dünyada gelmiş geçmiş en yüksek uygarlık" diyor adam. Bu konuda müthiş bir inanç var içlerinde.

Şimdi şu müze fotoğrafına bir bakalım: Bunu Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'yle karşılaştırabiliriz. Bizdeki herhangi bir müzede böyle bir şey görmek mümkün değil. Kalabalığın yüzde biri bile yabancı turist değil. Yerli halk ve öğrenciler. Bizdeki gibi zoraki, öğretmenleri tarafından getirilmiş değiller. Huşu içinde dolaşıyorlar.

Bu görüntüyü şöyle tercüme edebilir miyiz: Camiye gider gibi Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne gidip Hitit Güneşi'ne tapınan şehir halkı...

Evet, aynen.

Bir ritüel gibi mi, yoksa bir tapınma gibi mi?

İki türlü. Her bir objenin, arkeolojik objenin altında açıklama yazıları var. Sadece öğrenciler değil, yaşlı başlı insanlar da dikkatle not alıyorlar, kelime kelime kopya ediyorlar. Ve belli ki bu insanlar müzeye her hafta sonu düzenli olarak geliyorlar ve Aztek salonunu bitirmek için yıllarını harcıyorlar. Not tutarak o müzeyi gezmek on yıl falan sürer. Herkesin elinde kâğıt kalem. İçerisi nasıl kalabalık... Ve bizdeki gibi, resmî ideoloji "müzeye

İspanyol fatihler aslında fethedemiyorlar, fethettiklerinin içinde eriyorlar. Onlara dillerini ve dinlerini veriyorlar, fakat kendileri de onların geleneksel kimliğini, aidiyetini alıyorlar. Fethedenlerle fethedilenlerin sentezinden Meksikalı dediğimiz millet doğuyor.

Meksika'da Azteklik, katoliklik ve solculuk içiçe; Meksikalılık bu üçlüden oluşturuyor. Varlıklı bir mahallede bile, solcu değilse de üçüncü dünyacı bir söylemi görüyorsunuz. En zengin evde bile, İsrail - Filistin olayında herkesin Filistin'in tarafını tuttuğuna emin olabilirsiniz.

gidilmeli" dediği için ceberrut öğretmenlerin insanları önlerine katıp götürmeleri gibi bir durum söz konusu değil.

Yazıyla ilişkileri nasıl? Okullaşma ve okuma yazma oranı yüksek mi?

İkisi de çok yüksek. Yazıya kutsal bir anlam yüklüyorlar. Aslında, Türkiye Cumhuriyeti'nin hep yapmak istediği şeyleri becermiş bir ülke Meksika. Ulusal ideolojiyi gerçek bir takım noktalardan kalkarak kurmuş, insanları hakikaten bireysel olarak bu ulusal ideolojiyi öğrenmeye ve onu benimsemeye ikna etmiş bir düzen var. Panter heykelinin altında, bunu gerçekten anlamaya, ve sadece bilimsel anlamda anlamak değil, arkeolog gözüyle bakmanın ötesinde, o panterde cisimleşmiş olan tanrısallığı anlamaya, tanrısallıkla ruhanî bir ilişki kurmaya çalışan bireyler var. Tıpkı Aztek döneminde olduğu gibi, bu heykellerin her biri bir tanrının cisimlenişi olarak görülüyor, o cisimleşmiş tanrılar arasında her biri kendi seçimini yapıyor ve kendi bireysel dinini kuruyor. Kendi ikonalarıyla buluşuyor. Herkesin evindeki altarda farklı hayvancıklar, tanrılar var; herkes kendi ruhanî alemini farklı bir seçmeyle oluşturuyor. Aztek döneminde de böyle bu. Onu yeniden kuruyorlar ve yaşıyorlar. Şimdi şu görüntüye bakalım: Bir kooperatif inşaatı bu, adını Aztek efsanesinden alan "Yeni Astlan" kooperatifi. "Yedi Turan" diye de okuyabiliriz. Bir Maocu örgütün –TİKKO diyelim– kurduğu bir kooperatif. "Yeni Astlan"da bir enformasyon toplantısı oldu, tam bildiğimiz anlamda "arkadaşlar!" diye başlayan bir diskur çektiler bize. İnşaatta, genelde kadınlar çalışıyor. Aslında, kooperatif üyesi olan ailelerin çalışması isteniyor, inşaat maliyetlerinin düşürülmesi için. Ama genellikle erkekler bu işi kadınlara terkediyorlar, yuvayı dişi kuş yapar misali. Tabii maoist jargonda çok daha farklı şekilde anlatılıyor. Şimdi blok apartmanların cephelerine bakalım: Lenin ve Zapata'nın dev portreleri. Binaların her yanında devasa kızıl bayraklar. Bunlar aykırı şeyler değil, aksine çok meşru. Bu inşaat yakında bitecek ve açılışını yeni seçilen liberal partinin temsilcisi yapabilir. Muhtemelen kooperatif üyeleri istemez, ama adamın kendisi ister. Yeni Astlan kooperatifinin bir benzerine gitmiştik, orada bir Aztek tapınağının küçük ölçekte kopyasını yapmışlar, çocuklar üzerinde oynuyorlar. Başka bir yere bir su kemeri yapmışlar, su kemerinde altın yaldızlar filan var, tam bir kitsch veya arabesk örneği: Su geliyor arktan, bir havuza dökülüyor, havuzun ortasında altın kaplamalı bir Che büstü! Önünde hatıra fotoğrafları çektiriliyor. Karşısında bir toplantı alanı var, bir tiyatro sahnesi, Meksika bayrakları ve kızıl bayraklar; etrafı bir takım Aztek tanrılarının heykelleriyle süslenmiş. Kamusal mekân bunlarla süsleniyor. Yani Alparslan ve İbrahim Kaypakkaya yan yana ve burası "Yeni Turan".

Alparslan "bu bağlamda" Cortez sayılmaz mı? Selçuklular da İspanyol istilacılar... Ama, Azteker Bizans'tan ziyade Hititler gibi. Çünkü, orası onların yurdu zaten, dışardan gelmiyorlar ki. Dolayısıyla, "Yeni Astlan", daha çok Hitit güneşiyle parallellik arzetmiyor mu?

Şu da var: Cortez, daha ikinci düzeyde olmakla beraber sembollerden biri. Hititler-Anadolu paralelliğine gelince, resmî tarihin ve Türk milliyetçiliğinin "Orta Asya"cılığı toplumsal bir şizofreniye yol açtı, sanki hepimiz Orta Asya'dan gelmişiz gibi. Halbuki şu söylenebilirdi: Anadolu halkları, tarihin iki dramatik momentinde istilaya uğradı, birincisinde Grekleştiler, dilleri Grekçe, dinleri ortodoks hıristiyanlık oldu; ikincisinde Türkleştiler, müslümanlaştılar. Bu yaklaşımla Meksika'dakine çok benzer bir tarih inşası olurdu, tarihsel olgulara çok daha yakın bir tarih tezi olurdu.

Yeni Astlan kooperatifinde, bir Aztek tapınağının küçük ölçekte kopyasını yapmışlar, çocuklar üzerinde oynuyorlar. Başka bir yere bir su kemeri yapmışlar, altın yaldızlar filan, tam bir kitsch örneği: Su geliyor arktan, bir havuza dökülüyor, havuzun ortasında altın kaplamalı bir Che büstü! Önünde hatıra fotoğrafları çektiriliyor.

Biraz önce, kurucu semboller konusundaki yaygın toplumsal uzlaşma sınıfsal mücadeleyi ön plana çıkarıyor, görünür kılıyor dedin. Meksika'da sendikal geleneğin çok güçlü olduğu söylenir, sarı bir sendikanın bile duvarına kerhen de olsa Che posteri astığı anlatılır... Ulusal ideoloji içinde nasıl bir yere oturuyor bu?

Bir kere çok örgütlü bir toplum söz konusu. Güçlü bir sendikal gelenek olduğu doğru, ama mesela zapatistler, yeni bir siyasal kültür hakkında konuşurken yozlaşmaya verdikleri birinci örnek sendikalar. Geçen sayıda görüşlerini naklettiğimiz zapatist Marquez Velazquez, "yeni bir siyasal kültürün kurulması gerektiğini sendikalara baktığınızda görürsünüz" diyordu. Sendika ağalığı kökleştiğini, Kurumsal Devrim Partisi'yle içiçe geçip devasa bir kasta dönüştüğünü söylüyordu. Che posterine gelince, onu her yerde görebilirsiniz, başkanlık sarayında da görürsünüz, devlet başkanı da pekâlâ Che tişörtü giyebilir. Che, ulusal sembollerden biri zaten. Komprador bir burjuva bile evinin duvarına Che resmi asabilir. Che, o konsensusun bir parçası. Ama, güçlü bir öğrenci muhalefetinin kalkıp da Meksika devletinden Che'nin politikasını uygulamasını ve dünya devrimine önderlik etmesini talep ettiği zaman ve örneğin 68 olimpiyatlarını bunun show room'u yapmaya kalkıştığında sorun çıkıyor. 68 Olimpiyatları'ndan bir hafta önce, kimi kaynaklara göre 200, kimilerine göre 600 öğrenci katledilmişti.

Kendisini dünya devriminin barışçıl önderi olarak tanımlayan Kurumsal Devrim Partisi, nasıl böyle bir katliam yapabildi?

59'da Küba'da devrim olması, Castro, Che, bütün bunlar başka bir heyecan dalgası yaratıyor. Bu kasırga, tabii kurulu düzene –resmen devrimci bir düzen– bayağı tehdit oluşturuyor. Küba devriminin yıldönümleri her yıl daha coşkuyla kutlanmaya başlıyor –çok sembolik bir şey tabii. Tırmanan gerginlik, 68 mayısından ekimine kadar giderek bir kör dövüşüne dönüşüyor, gösteriler dağıtılıyor, daha kitlesel gösteriler oluyor... Ve devlet gücünü gösteriyor.

Öğrencileri kim öldürüyor, kontrgerilla mı, polis mi, ordu mu?

Bayağı resmî ordu giriyor olaya.

Halbuki Türkiye'yle, Ortadoğu'yla kıyaslandığında daha demokratik bir rejim gibi...

Toplantı ve gösteri özgürlüğü denilen şey bizdeki kadar devlet alerjisi üretmiyor. Bugün çok daha liberal bir düzen var. Ama, anlaşıldığı kadarıyla, o zamanlar da insanların hak mücadelesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü yapması zaten aslında iktidarın istediği bir şey. Resmen sosyalist bir iktidar var orada ve sürekli bütün muhalif hareketleri masedebilmiş bir parti; kırdan yeni göç edenlerin, işsizlerin, konut isteyenlerin örgütlenmesi ve taleplerini dile getirmeleri, bunun da kamusal alanda görünür olması, o kadar istenmeyen bir şey değil. Yeter ki parti bunu karşılayabilsin. PRI'nin dünya devriminin önderi olmasını, Küba'yı desteklemesini, Amerika'yla ilişkileri kesmesini talep eden, dış politikaya, yani devletin hükümranlık alanına giren jeopolitik, stratejik, askerî ve sair konularda görüş beyan eden ve karşılanamaz taleplerle ortaya çıkan öğrenci hareketinin oluşması, sonuçta olimpiyatların olacağı bir zamanda artık giderek bir güvenlik riski oluşturmaya başlıyor, o yüzden o noktada müdahale ediyor.

PRI, ünlü "komünizm gerekiyorsa, onu da biz getiririz" sözünü çağrıştırıyor...

Kuşkusuz, çok korporatist bir devlet düzeni var, devrimle birlikte kurulmuş. Devrimle hemen kurulmuş değil, devrimden sonra partinin kurumlaşması 15 yılı buluyor. Sağ ve sol korporatizm arasında bütün bir yüzyıl boyunca çalkalanmış bir ülke Meksika. Mesela, "şu başkan çok ilericiydi, öteki başkan muhafazakârdı, faşistti" diyorlar, ama o başkanların hepsi aynı partiden. Devrimcisinden faşistine kadar; altı okun altısı da var...

Kürsüde Emilio Zapata'dan yadigar bir zapatist, solda Devrimci Demokrasi Partisi'nin lideri Cardenas'ın seçim afişi, sağda halk kahramanı "Super Barrio"nun posteri. Önde Brezilyalı konuklar ve hararetli bir "ne yapmalı?" toplantısı.

Sistem insanların kentsel ranta talip olmasını, kiralık ve satılık konut üretmesini teşvik ediyor, fakat kimse bundan yararlanmıyor. Çünkü kiralık daireyi yaptığı anda mahalleden dışlanıyor. "Sen evini kiraya verdin, artık patron oldun" lafının altında kimse kalmak istemiyor.

PRI öyle bir parti. 90'ların başında "Üç Kültür Meydanı"na günah çıkarmak babında 68 katliamının anısına bir anıt yapıldı.

O anıt, aslında Meksika tarihinde yeni bir dönemin –"dördüncü kültür"ün– simgesi değil mi? 68'de Küba modelini örnek alan sol muhalefet, 2000'de PRI'nin 90 yıllık iktidarına son verdi. Seçimleri kazanan Liberal Parti'nin en büyük kozlarından biri, zapatistlerle diyalog kurma vaadiydi; başkent Mexico'nun belediye seçimlerini de Devrimci Demokratik Parti kazandı. Bu tabloyu nasıl değerlendiriyorsun?

PRI'nin 90 yıllık iktidarına son veren seçimle 1950'de Demokrat Parti'yi iktidara getiren seçim arasında parallellik kurulabilir. İktidara gelen partinin ANAP-DYP kırması bir liberal parti olduğu düşünülürse, çok benzer bir durum söz konusu. Meksika tarihi çok daha yavaş akıyor, ama derinden ve sağlam akıyor. 68'deki çatlama, solun kendini resmî devrimci partiden bir şekilde bağımsızlaştırmaya başlamasının ve bunun kamusal bir görünüm almasının eğer mihenk taşıysa, 32 yıl sonra bu, resmî siyasî düzeye yansıyabiliyor. Bir de şöyle bir şey var: Zapata bir millî kahraman, bir millî sembol, Meksika'da zapatist olmayan kimse yok. Biz zapatist sözünü Ulusal Zapatist Kurtuluş Ordusu (EZLN) ve Ulusal Zapatist Kurtuluş Cephesi (FZLN) vasıtasıyla duyduk ama, sokaktaki herkes, sağcılar bile zapatist; Türkiye'deki kemalist ve atatürkçü olmak gibi bir şey, her ne kadar burada kendisini öyle tanımlamayan bir kesim varsa da, orada öyle kimse yok. Türkiye'deki kemalist - atatürkçü bloktan çok daha büyük bir zapatist blok var. Meksika'da daha çok "öz-zapatistlik" gibi bir durum var. Mesela bizim konuştuğumuz zapatist grup, "1912 devriminin ilkelerine en doğru biçimde biz sahip çıkıyoruz" diyor. Ama devlet Zapata aleyhtarı değil. Herkes zapatist. İktidara gelen liberal parti –adı Milliyetçi Hareket Partisi–, ama daha çok ANAP-DYP çizgisinde popülist, ANAP'tan çok DYP muadili. Ama onlar da zapatist. Zapatist olmayan yok ülkede.

Peki Chiapas'taki zapatist hareketin toplum nezdindeki meşruiyeti nasıl?

Çok ciddi meşruiyeti var. Bütün hikâye orada. Ordu olsun, cephe olsun, yeni zapatist hareket, anti-globalist ve çok da evrenselci. Meksika ideolojisinin kurucu unsurlarıyla çok pragmatik uyuşma içinde kurulan bir hareket olduğu için, kolay kolay ideolojik açıdan reddedilebilir bir hareket değil. Mesela, bizim gittiğimiz toplantıyı, Belediye Başkanı (Demokratik Devrim Partisi üyesi olan hanım) açtı. Sonra da zapatist hareketin temsilcisi olan yaşlı bir köylü kalktı konuştu. Böyle bir meşruiyetleri var.

Peki, o 17. kattaki muhafazakâr adam için nasıl? Bizimkilerin PKK'ya baktığı gibi mi, yoksa başka türlü mü?

Hayır. Paramiliterlerin gözünde bile öyle olmadığını zannediyorum. O tarz bir yok etme kültürü yok. Daha çok çaresizlik ilişkisi gibi görüyorum ben bunu.

Peki sence zapatistler dünya solu için yeni bir ufuk olabilir mi?

Zapatistlerin en çok vurguladıkları nokta, yeni bir siyaset yapma biçimi... Zapatist hareket iktidarı ele geçirmeye çalışmıyor, bu çok temel bir şey. Çünkü bizde iki tür fetiş var: Bir, iktidar çok fetiştir bizde. İki, silahın kendisi başlı başına bir fetiştir. Burada tam tersi bir şey gözlemledim: "İktidarı ele geçirmek çok kolay olurdu" diyor Velazquez, "sorun insanları muktedir kılabilmek". Bu çok temel bir mesele. "Siyaset edişin bütün etiğini, tarzını, kurumsallaşmasını, ilişkilerini, teknolojisini, siyasetin teknolojisini değiştirmek istiyoruz ve daha nasıl değiştireceğimizi bilmiyoruz. İnsanları muktedir kılan türden siyasal ilişkilerin teknolojisi daha henüz icat edilmedi" diyor. Zapatistler, bütün bunları bir dünya devrimi perspektifinden bakarak söylüyorlar. İktidarı fetişleştirip ne olursa olsun iktidar olmak gibi bir kaygıları yok –aslında çok da enternasyonal bir bakış açısı bu, evrensellik açısından bakıyorlar... Bir, iktidarın fetişleşmemesi önemli; iki, silahın fetişleşmemesi çok önemli. Velazquez'in tekrar tekrar vurgulayarak anlattığı konu şu: Önce daha çok Che çizgisinde bir mücadeleye başlıyorlar. 10 yıl hazırlanıyorlar, fakat silahlı mücadele 12 gün sürüyor. "12. günün sonunda, halkın tepkisi üzerine silahlı mücadeleyi o noktada kestik" diyor. "Silahlı mücadeleyi kestiğimiz noktada ordunun saldırmayacağına dair hiçbir garanti yoktu, bu riski alarak silahlı mücadeleyi kestik. Ama bir denge oluşmuştu, gücümüzün ne olduğunu göstermiştik, bir pat durumuna gelmiştik. Ondan sonra bütün dikkatimizi 'katılımı nasıl arttırabiliriz'e çevirdik." Bundan kastettikleri, başka bir siyaset biçimi. Bizde merkez komite fetişleştirilmiştir, orada tam tersi: "Kararların alınması çok uzun sürmelidir, birimler kendi kararlarını alabilirler, kararlar ne kadar uzun sürede alınırsa o kadar iyidir, çünkü o kadar iyi benimsenmiştir" diyor. Bu anlayışın çok önemli bir ufuk olduğunu düşünüyorum. Kumandan Marcos'un bir gün gelip President Marcos olarak Başkanlık Sarayı'nda oturmak gibi bir derdi yok. Çok net olarak ikna oldum buna. Zapatist hareket iktidarı değil, insanları muktedir kılmayı hedefleyen bir hareket. Bu, dünya solu için yeni ve çok önemli bir ufuk.

Manu Chao ve Orquesta Aragon'un menejeri Bouchon, Marcos'la karşı karşıya

Bir aşık atışması

Sizin Orquesta Aragon'la ilişkiniz nedir?

Bouchon: Benim burada bulunma sebebim, bu turne boyunca Orquesta Aragon'un menajerliğini yapıyor olmam. Ama onun dışında envai çeşit iş yapıyorum.

Ne gibi işler?

Zapatistaları biliyor musun? Mesela geçen ay bir arkadaşımla, Manu'yla Meksika'ya gittik, topladığımız yardım paralarını vermek için.

Pardon, Manu dediğin, Manu Chao mu ?

Evet, uzun yıllardır tanışıyoruz, aslında geniş bir arkadaş grubu olduğumuz söylenebilir. Neyse, hikayemize dönelim: Gecenin bir vakti dokuz arkadaş kendimizi Meksika'nın dağlarında, küçük bir kulübenin kapısında kar maskeli, tepeden tırnağa silahlı on gerillanın karşısında bulduk. Marcos bizi içeri davet etti, girdik. Dediğim gibi, küçücük bir kulübe. İçeride uzun bir masa, her iki yanında da onar tane iskemle dizilmiş, köşede de üç tane gitar duruyor. Marcos bizi uzun zamandır takip ettiğini, kendileri için yaptıklarımıza müteşekkir olduğunu söyledikten sonra, bu buluşmayı kutlamak için gitarla karşılıklı atışmayı önerdi. Gecenin bir vakti tam ikibuçuk saat karşılıklı çalıp söyledik. Marcos hiçbir şeyi laf olsun diye yapan biri değil: Gitar elden ele geçerken hangi şarkıyı çalsak diye bir 10-15 saniye bakıştığımızda, hemen "ne oldu, pes mi ediyorsunuz" diye araya giriyordu. Benim için inanılmaz bir deneyim oldu.

Gerçekten inanılır gibi değil. Başka neler yapıyorsun, kimlerle çalışıyorsun?

Dediğim gibi, geniş sayılabilecek bir arkadaş grubumuz var. Amacımız sadece müzik veya sanat yapmak değil, belli bir dünya görüşünü paylaşan, gözüne çarpan yanlışların, adaletsizliklerin ortadan kalkması için kendi durduğu yerden payına düşen çabayı gösteren insanların yapması gereken her türlü projede yer alıyoruz. Mesela ben Zebda'nın da menejerliğini yapıyorum. Onlar da bugünlerde Fransa'nın güneyinde yerel seçimler için çalışıyorlar. Zebda'nın da içinde yer aldığı ırkçılık karşıtı bir platform kuruldu. Kamuoyu araştırmalarında yüzde 15'lik bir oy oranı yakaladılar ki, bu hiç de azımsanacak bir rakam değil. Yani genel gidişatla ilgili karamsar olmak yerine, dört koldan saldırmak lazım bence.

Zebda Türkiye'de oldukça popüler, İstanbul'a gelmeyi düşünmüyorlar mı?

Ya evet, aslında geçen yıl Suriye'ye, Lübnan'a gittik ve çok başarılı geçti. Hatta İstanbul'a gelmeden önce "madem oralara gidiyorsun, bak bakalım, bizden haberi olan var mı" diye takıldılar bana. "Oulaladime" bayağı popüler olmuş duyduğum kadarıyla, gelecek turnede mutlaka İstanbul'a da gelmelerini söyleyeceğim.

Başka kimlerle çalışıyorsun ?

Dediğim gibi, çalıştığım insanların hemen hemen hepsi arkadaşım. Bir dönem Mano Negra üyeleriyle çalıştık. Korsan radyo programları, kendimize göre gizli kamera kayıtları yaptık. Bir grup Mano Negra'dan sonra Fransa'da P18 adlı bir grup kurdu, bayağı da tutuldular. Sürekli bir değişim içinde herkes, işe de bir süre sonra proje olarak bakmaya başlıyorsun. Belli bir dünya görüşün var, belli bir çevren var ve bu ortamda bir sürü proje üretiliyor. Ben de yeteneğime ve ihtiyaca göre işin bir ucundan tutuyorum. Bugünlerde Manu son albümünü bitiriyor, geçenlerde konuştuk. Sanıyorum yeni çıkacağı turnede menejerlik yapacağım. Bakarsın, bir dahaki sefere Manu'yla oturup konuşuruz...

55→

babylon

Babylon'da bu ay

1 Şubat, 21:30 **Replikas**
2 - 3 Şubat, 23:00 **Fuzz Against Junk**
7 Şubat, 22:00 **Mix Master Morris**
9 - 10 Şubat, 23:00 **A Guy Called Gerald:** Tekno ve acid house, drum'n'bass, breakbeat... 1990'ların başlarındaki "Automanikk" albümünden itibaren A Guy Called Gerald bu yolların yolcusu. Tricky'den Goldie'ye, Stone Roses'dan David Bowie'ye, ...Gerald'ın çıkardığı seslere kulak kesilmeyen, bir şekilde değerlendirmeyen yok. Ritm aleminin kralların-dan biri, ne mutlu ki Babylon'da; etüd etmemiz, şen şakrak eğlenmemiz, elzem ne kelime, farz...
13 Şubat, 18:30 & 20:30 / 20 Şubat, 18:30 **"Şehir Uykuda"** (tiyatro)
14 Şubat, 21:30 **El Dia De San Valentin**
15 Şubat, 21:30 **Ayşe Tütüncü**

A Guy Called Gerald

16 - 17 Şubat, 23:00 **Attica Blues:** Birkaç sene evvel zihinlerimizde Massive Attack - Tricky - Portishead üçlemesi çizilirken, bizim buralara pek uğramadı herhalde ama, Attica Blues üçgeni kareye evriltmeye doğru yola koyultmuştu. Hippop'tan caza, reggae'den Afrobeat'e siyah müziğin en güzel özümsenişini kendi adlarını taşıyan ilk albümlerinde vermişlerdi. Durmuş duraklamış değiller, geçen sene yayınlanan "Test. Don't Test" yine pek çok ilgiye mazhar oldu. Klavye ve vibrafonun başında Tony Nwachukwu otururken, şarkıcı Roba El-Essawy ne numaralar çekiyor, şimdiden merak içindeyiz...
22 Şubat, 21:30 **Kompania Ketencoğlu**
23 - 24 Şubat, 23:00 **Montreal Tribal Trio:** Bu ayın Roll'unun kapak konusunun soundtrack'i. Babylon bülteninden aktaralım: "Montreal Tribal Trio'nun yeni projesi 'Seyahatname'. Evliya Çelebi, Beyhan Murphy'nin MDT'sine yaptığı ziyaretten sonra tren sırtında İstanbul'a gelir. Yolda kırk haramilerin davulcusuyla Bremen mızıkacılarının kemancısı Çelebi'ye katılır, güle oynaya Babylon'a varırlar. Natasha'nın tül eşarbıyla Peter'ın aynası halen sahnede durmaktadır. Sesler karışır, pek bir 'tribal-fusion-etnik caz-world beat' sedaları yankılanıyorken, isimlerden bunalıp isimsiz, adsız, renksiz, sadece aşka dair bir sohbete başlarlar. Bütün kabile bir araya gelir, yörenin usta aşıkları da muhabbete girer. Hoşsohbet insanların olduğu yerde sohbet konusunun önemi kalmaz..."
27 Şubat, 21:30 **Ricky Ford & İstanbul Jazz Collective**
28 Şubat - 1 Mart, 22:00 **David Murray Quartet**

Dulcinea DJ Session

Her çarşamba **"Retro Groove"** (Dr. Moog ile 60'lar ve 70'ler)
Her pazar **"Chill Out"** (Alp Berker)
1 - 15 Şubat **"Phat Pickles"** (DJ Gökhan ile trip hop, house, caz)
2 Şubat **DJ Tolga** ("Soul Project", house)
3 Şubat **DJ Uğur**
8 - 22 Şubat **"80'ler"** (DJ Aslı)
9 - 16 Şubat **DJ Erhan** (house)
10 - 24 Şubat **DJ Evren**
23 Şubat **DJ Özgür** ("Soul Project", house)

Milk'te bu ay

1 Şubat **www. Depechemodetr.com Launch Party**
2 Şubat **Present Tense** "DJ Göknil Gökmen"
3 - 7 Şubat **Deepxperince**
8 - 22 Şubat **Milkshake**
9 Şubat **S.G & Göknil Gökmen**
10 **Milklight - Mert Yücel Live**
14 Şubat **Dangerous Liasons**
15 Şubat **In Memoriam: Bob Marley**
16 Şubat **Jan Carbon** (Home resident dj)
17 Şubat **Gravity Zero**
21 Şubat **DJ Ismet** (Hiphop)
23 - 24 Şubat **Jay-Jay Johanson**

İş-Sanat Festivali

3 Şubat **"Can Gecesi"** (Genco Erkal Can Yücel şiirlerini okuyacak, Orfeon Korosu şiirlerden yapılan besteleri yorumlayacak.)
6 Şubat **Gabrieli Consort & Players**
10 Şubat **Camerata Üflemeli Çalgılar Beşlisi**
13 Şubat **Pepe Romero** (klasik gitar)
16 Şubat **Rabih Abou-Khalil**

17 Şubat **"Operalardan Aşk Şarkıları"** (Hüseyin Likos, Özlem Soydan, piyanoda Sergey Gavrilov)
20 Şubat **Benyamin Sönmez** (viyolonsel)
22 Şubat **Yarkın Türk Ritm Topluluğu - Erkan Oğur** (Pir Sultan'dan Hafız Burhan'a, John Coltrane'den Bela Bartok'a uzanan bir program...)
24 Şubat **Tango Turco**
27 Şubat **Hüseyin Sermet** (piyano)
4. Levent, İş Kuleleri... Tel: 316 00 00

[dükkan] ↓

Beyoğlu üç birbirinden güzel dükkana kavuştu. Biri vardı, ikisi yeni geldi. Evvela **D-Tone** Deniz, Atlas pasajının üst katındaki yerinden taşındı. Uzağa değil: Artık pasajın yan tarafındaki, sahaflar diyarı Anabala Han'ın alt katında ikamet ediyor, hepinizi oraya bekliyor. Aznavur pasajının alt katında Çalıntı'dan boşalan yere **Köstebek** yerleşti. Stajlarını Karga Müzik'te yapan arkadaşların ihtisas alanı rock. Bugünlerde film gösteremeyen ama yakında açılacağını umduğumuz Elhamra sinemasının pasajında da **Açıkşehir** konakladı. Onların ihtisas alanı da her türlü görsel ve işitsel sanatlar. Sinema, müzik, resim, fotoğraf ve grafik sanatlar alanlarında başvurabileceğiniz muteber bir kapı Açıkşehir. Elhamra sinemasına girer gibi yapıyorsunuz, hemen sağda...

[tiyatro] ↓

İstanbul Sanat Merkezi

1 - 8 - 15 - 22 Şubat, 20:30 **"İyi Hava Kötü Hava"** (Bilsak Tiyatro Atölyesi)
2 - 9 Şubat, 20:30 / 3 Şubat, 18:30, 21:00 **"Ormanların Hemen Önündeki Gece"** (Tiyatro Oyunevi)
4 - 11 - 18 Şubat, 16:00 - 21:00 / 24 Şubat, 23:00 - 04:00 **"Milonga"** (Ayşegül Betil ile tango)
5 - 12 - 19 - 26 Şubat, 20:30 **"Gergedanlaşma"** (Studio Oyuncuları)
6 Şubat, 20:30 **"Ferhat ile Şirin"** (Tiyatro Boyalı Kuş)
10 - 24 Şubat, 15:00 - 18:30 - 21:00 **"Ay Tedirginliği"** (5. Sokak Tiyatrosu)
16 - 17 Şubat, 20:30 **"Ceza Kolonisi'nde"** (Tiyatro Oyunevi)
23 Şubat, 20:30 **"Hizmetçiler"** (Tiyatro Oyunevi)
İSM 2. Kat, Tarlabaşı Bulvarı no: 120 - 122 Beyoğlu Tel: 254 96 96

[dizi] ↓

Uzak Bakışlı Kadınlar

Yanda gördüğümüz dilber, bir zamanın meşhur sesi, en güzel nağmelerin ecesi, erkek kısmının aklını yerinden uğratan, yere bakıp yürek yaktıran, kantonun mucidi, tuluatın incisi Peruz Hanımefendi! Ve daha kimler kimler: Şamram Hanım, Büyük Mari, Minyon Virjin, Amelya Hanım, Seyyan Hanım, Birsen Hanım, Afife Hanım, Suzan Lutfullah, Şevkiye May, Fikriye Şakrakses, Deniz Kızı Eftalya... Daha? Eski zaman operetleri: Ayşe, Çaresaz, Asaletmaap, Monbey, Lüküs Hayat, Üç Saat, Mırnav... TRT Ankara Televizyonu hazırlamış, Taha Feyizli yönetmiş. Kantodan tangoya, operetlerden sanat müziğine, dramatik-belgesel dizi "Uzak Bakışlı Kadınlar", 7 Şubat'tan itibaren ekranlarda...

[kitap]

Eminem

"Yaşam nedir? Yaşam her seferinde seni yavaşlatmak için önüne konan kocaman bir engeldir. Başardığını düşündüğün her anda tekrar sana bulaşır ve seni yere çalmaya çalışır. Arkadaşlar nedir? Arkadaşlar senin dostların olduklarını sandığını ama gizli kimliklere sahip olan ve aslında düşmanların olan kişilerdir, gerçek yüzlerini saklarlar. Yani tam sen kardeş olduğunu düşündüğün anda birden geri döner ve boğazını kesiverirler. Para nedir? Para bir insanı eğlenceli davrandırabilen şeydir. Para tüm kötülüklerin temelidir. Para aynı arkadaşlara dönüp dolaşıp senin yanında olduklarını söyletebilen bir yalandır. Yaşam nedir? Yaşamdan bıktım. Bıktım dostlarıma gülüp arkadan bıçaklamaktan, bu kadar çok günah işlemekten bıktım. İçki şişesi her kazandığında pes etmekten bıktım. Hiçbir şeyi sonuçlandıramamaktan bıktım. Sürekli ot çeken sıska arkadaşlardan bıktım. Ve durmadan senin pisliklerini çalan şu DJ'den bıktım. Bir iş bulamamaktan da. Bir halt edemeden herkesle uğraşmaktan bıktım. Kendi hüznümde boğulmaktan da. Benzin almak için bir dolar borç aramaktan bıktım. Ortalığa pislik saçan orospu çocuklarından bıktım. Saati beş dolarlık işlerden bıktım, neden sırıttığımı merak eden patrondan da. Her öksürdüğümde ya da osurduğumda işten kovulmaktan bıktım. Benzin istasyonunda kasiyerlik yapmaktan ve boynumu koklayıp beni deli eden o yavşaktan da. Plastik çatal-bıçak takımı kullanmaktan bıktım. Büyük bir binada çalışmaktan da. Milyarder olamamaktan da bıktım. Milyarder olsaydım kocaman bir birahane alır, tüm gezegendekileri alkolik yapardım. Sihirli bir değneğim olsaydı, tüm gezegenin ağzına verirdim, üstelik prezervatif bile takmadan, sarhoşken... Bıktım artık beyaz pislik, parasız ve çulsuz olmaktan, partiden sonra bira boşlarını götürüp para kapmaktan. Telefonsuz olmaktan bıktım. Ben evde olmasam da birinin içinde olacağı bir ev sahibi olamamaktan bıktım. Hâlâ lüks bir araba süreememekten bıktım. Fabrikada çalışıp şefime özenmekten bıktım. Tylnol PM almadan uyuyamamaktan da bıktım. Bir amfide konser veremememekten de bıktım, turneye çıkamamaktan da. Her iş saatinden sonra aynı sarışın orospuyu sikmekten de bıktım, hep aynı numaraları yapmaktan da. Para sıkıntısı çekmekten ve her seferinde silahlara geri dönmekten de. Herkesin bana bakmasından da bıktım, hep aynı Nike şapkayı takmaktan da. İnsanların beni eşofmanla gördüklerini ve hep uyuşturucular üzerine rap yapmamdan sıkıldıklarını duymaktan bıktım. Benim yarım kadar yeteneği olmayan rap'çileri dinlemekten ve benim kadar hasta ruhlu olmayanları anlamadıklarını söylemelerinden de... Bana pozitif olmamı söyleyen tüm bu saçmalıklardan acayip bıktım. Pozitif bir bok görmeden nasıl pozitif olabilirsin ki! Anlıyor musun ne dediğimi? Kendi etrafımdaki boklular hakkında şarkılar söylerim, yani, biliyor musun, şu anda her şeyden sıkıldım. Ama sakin olalım, ne dediğimi anlıyor musun? Bıktım artık. Lafın sonu bu!.."

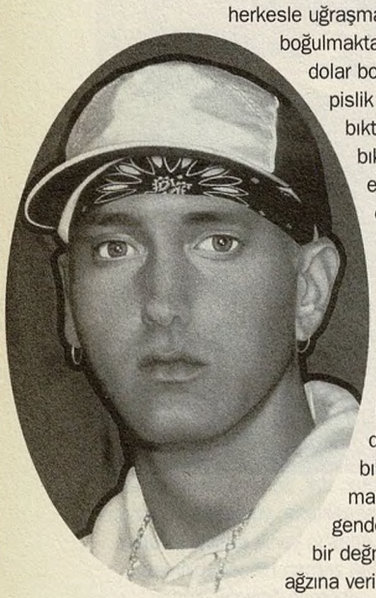

Anlatan, annesinden karısına kadar çevresinde yakın-uzak kim varsa sivri mi sivri diline dolayan hain evlat ve eş Ökkeş, yani Eminem. Şarkısının adı da "If I Had...". Türkçesi, "Ah Keşkem". Eminem'in tüm şarkı sözleri –orijinalleri ve çevirileriyle–, kendisiyle yapılan söyleşiler, hakkında bilgiler "Eminem - Gerçek Slim Shady hakkında küçük bir hikaye ve tüm şarkı sözleri" isimli kitapta derlenmiş toplanmış. Hazırlayan ve sunan Sabri Kaliç. Stüdyo İmge kitapları, 384 sayfa.

[sergi]

Sarı, turuncu, pembe, mor, mavi, yeşil: 1987'den bu yana kişisel ve karma sergilerde gördüğümüz Şirin İskit'in vazgeçemediği renkler. İskit canlı, güleryüzlü bir resmi seviyor: Tualde gerçekleştirdiği de, Can Yücel'in demesiyle "rengahenk" oluyor. İskit, çokkültürlü bir dünyanın çokrenkliliğini, soğuk ve cansız bir dünyaya karşı parlak bir varoluşu boyuyor. Hayli zamandır enstalasyon yapmayan ve yeniden tuale meyleden İskit'in yeni sergisi "Depaysage" 8 Şubat'ta Apel Galerisi'nde bir ay süreyle açılıyor. Büyük ebat tual üzerine akrilik çalışmalarından oluşan serginin başlığı, "depaysement" kelimesinden türetilmiş, bu da ülkeyi, çevreyi değiştirmek, manzaranın değiştiği bir yer, varılan yeni yerdeki yabancılaşma hissi demek. "Paysage" da manzara anlamına geliyor. Sokakta yürürken, evde otururken canımız sıkıldığında, ama "şimdi ne yapsam" gibi değil, "ben bu dünyada ne yapıyorum" gibi çetrefilli sorular zihnimizi işgal ettiğinde, canın bizatihi kendisi bunaldığında kendimizi İskit'in sergisine dar atabiliriz: O renkler, o manzaralar bizi çeker alır, kendimizi bize pir ü pak iade eder...

Apel Galeri, Hayriye cad.no:7, 80060 - Galatasaray. tel 292 72 36

[sinema]

Dulcinea - "Pace In Pieces"

"Vertigo"da Kim Novak

10 Şubat'tan 10 Mart'a, Dulcinea'da 60 filmlik bir sergi var. Adı sergi, mekanı sinema salonu değil sergi mekanı, ama enstalasyonun konusu bildiğimiz halis muhlis film. Mesela: Alfred Hitchcock'dan "Vertigo", David Cronenberg'den "Crash", Ridley Scott'tan"Blade Runner", Fellini'den "Amarcord", Jacques Tati'den "Playtime"... Sanat galerisiyle sinema salonunu birleştiren enstalasyonun başlığı "Pace In Pieces"; filmler de bazı ara başlıklar altında gösterilecek: Tekrar; Çarpışma ve Patlama; Derinlik ve Siber Uzay; Yol Filmleri; Yansıyan Görüntüler; Yakınlık; Dondurulmuş Zamanlar; Hafıza Kaybı; Kurtulma... Pazartesi hariç her gün 15:00, 18:00 ve 21:00 seanslarında günde üç film, bir süreliğine Sinematek işlevi görecek olan Dulcinea'da...

Goethe Institut

19 Şubat - 2 Mart **90'larda Alman Deneysel Filmleri** (Filmlerden örnekler. Konuşmacılar Jochen Kuhn ve Werner Nekes. Etkinlik İstanbul Bilgi Üniversitesi Kuştepe kampüsünde.)
28 Şubat, 19:00 **"Lola Koşuyor"** (1998. Yönetmen: Tom Tykwer. Oynayanlar: Franka Potente , Moritz Bleibtreu, Herbert Knaup)
14 Şubat'tan 30 Şubat'a, sergi, **"UFA - Söylence ve Gerçek"** (Erwin Leiser'in belgesel filmi sergi süresince izlenebilir. UFA afişleri sergisinin yanısıra, UFA filmlerinden önemli örnekler de gösterilecek.)
Yeniçarşı Cad. no. 52 Galatasaray - Beyoğlu

Yanıbaşında apartmanda piyano dersinin akisleri Mümtaz'ın yalnızlığına her perdeden do'ların, mi'lerin kapalı işaretlerini atardı. Bu sadece kulağında ve biraz da gözünde yaşamaktı. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Huzur

İlk soğuk sağanaklar sanki maymun bile hasır palto derdinde **BAŞO**

Süpür süpür inceden / Süpürgesi yoncadan / Ben seni kıskanırım / Yerdeki karıncadan

hafıza, zoraki düştür **ORHAN KAHYAOĞLU**

Kötü bir ses, bence pis kokudan daha kötüdür. Ben sesi kokuya benzetirim. Çünkü içten gelir. Ses ve koku, ta içeride oluşur ve dışarıya vurur. **DAVID MAMET**, Tiyatroda Bir Yaşam

Bazılarını kovalamak ayaklarıma sürat kazandırır. **HALİL CİBRAN**

SUSSAN DEYHIM

Madman of God

(Cram World / Equinox)

Aslına bakılırsa böyle bir yazının nereden başlaması gerektiğini kestirmek pek kolay değil. Karşımıza çıkan köşe taşları öyle böyle değil: Bir yanda koskoca geleneksel İran müziği ve şiiri, bir yanda Bill Laswell, Jerry Garcia, Peter Gabriel, Hector Zazou, Brian Eno ve nicesini içine katan müzik serüveni, bir diğer yanda New York'un avangard dünyasından pek çok sahneye uzanan performans geçmişi ve sesini enstrüman gibi "çalan" bir müzisyen... Sussan Deyhim, Tahran doğumlu. Annesi Kürt, babası İranlı. Hayatının neredeyse yarısı klasik dans eğitimiyle geçmiş. 1980'de sahne hayatını New York'da sürdürmeye karar vermiş. Bu karar, eski dünyadan "uzay çağı"na uzanan yepyeni bir şarkıcı, performans sanatçısı ve kompozitörün doğmasına yol açmış. Deyhim'in bulaştığı işler az değil: Brian Eno ve Jah Wobble'ın muhteşem "Spinner"ında (1995), "esrarlı" Hakim Bey'in "Hashasheen"inde (1999), Bill Laswell'in "toplama" grubu Sacred System'in "Nagual Site"ında (1998), dünyanın tüm dervişlerinin dostu Loop Guru'nun "Duniya"sında (1994) ya da Peter Gabriel'in hem "Passion"ında (1989) hem de yeni bombası "OVO: Millenium Show"da (2000) Deyhim'in çığlıklarını, iniltilerini, yakarışlarını, fısıltılarını duymak mümkün. Deyhim, solistlikteki asıl ününü Richard Horowitz'le kaydettiği "Desert Equations" (1985) albümüyle kazanıyor. İkili, pek çok tiyatro, bale ve kısa film projesinde yer alıyor. 1997'de yayınladıkları "Majoun" albümü, Deyhim'in sesiyle yapabileceklerinin en güzel örneği. Bu albümde Fas Ulusal Radyo Televizyon Orkestrası da yaylı sazlarıyla ikilinin arkasına oturuyor. Bunca geçmişten sonra Deyhim'in ilk solo albümü olan "Madman of God", 2000 yılında dünyada yayınlandı. Ama bizde kısmet bugünlereymiş. Albümün altbaşlığı "İran Sufi müziğinden ilahi aşk şarkıları". İki ezgi tamamen geleneksel, diğerleriyse geleneksel ezgilerden yola çıkarak Deyhim'in yarattığı besteler. Söz yazarları ise Fars edebiyatının "ataları": Mevlana Celaleddin-i Rumi, Sadi, Molla Cami... Horowitz'in kimi zaman nota defterini gıdıkladığı duyulsa da albümün çatısı, geleneksel İran halk çalgılarından tar, setar, daf, zarb ve tambura üstüne uzanan Deyhim vokalleriyle kurulmuş. Sessizliklerle, yumuşak dokunuşlarla örülmüş bir kumdan kale gibi... Natacha Atlas'ın yanık sesini, İbrahim Tatlıses'in naralarını, Kamkars'ın ritmlerini zaman zaman hissedebilirsiniz, ama şarkıların herhangi bir iddiasının olmadığı, albümün "dinginliğinden" belli. En ilginç şarkı ise Erkan Oğur'un "Fırat"ının neredeyse aynısı olan "Bade Saba". Zaten albümün genel yapısı Erkan Oğur'un "Bir Ömürlük Misafir"inin tüm "seda"sını taşıyor. Şunu belirtmekte yarar var: Deyhim'in sesiyle yaptıkları kesinlikle bir "diva" üslûbu taşımıyor. Pür, temiz sesten çok üst üste binmiş, kendi armonisini kendisi kurmuş sesi seviyor Deyhim. Albümünde yer alan her şarkıda enstrümanların çaldığını (aradığını) Deyhim de sesiyle çalıyor (arıyor). Peki ne mi arıyor? Herhalde Aşık Kul Fakir'in aradığını: "Hararet nardadır saçta değildir / Keramet baştadır taçta değildir / Her ne arasan kendinde ara / Kudüs'te Mekke'de Hac'da değildir." *Ulaş Özdemir*

Gitar Dersleri
<<Özel Pena stili>>
Rock, Blues, Country, Jazz, Heavy Metal, Pop severler için geniş kapsamlı eğitim.
((20 YILLIK DENEYİMLİ HOCADAN))
>Nota Eğitimi ve Solfej >Teknik ve Kondisyon Çalışmaları
>Ustalardan Örnek Parçalar ve Sololar >Harmony Eğitimi
>Harmonik ve Melodik Analiz >Akor-Gam İlişkileri
>Improvisation Tekniği >Aranjman Tekniği.
Konularıyla ilgili yüzlerce metod... Ayrıca sıfırdan başlayanlara özel eğitim ve pratik çalışmalar...
İzi Eli Tel: (0212) 241 6261, 231 4521
www.geocities.com/izieli
Not: Özel anlaşmayla evlere gidilebilir.

Türk bu ülkenin yegâne efendisi, yegâne sahibidir. Türk soyundan olmayanların bu memlekette bir tek hakları vardır, hizmetçi olmak hakkı, köle olmak hakkı. Dost ve düşman ve hatta dağlar bu hakikati bilsin. **MAHMUT ESAT BOZKURT** *(devrin Adalet Bakanı)*, Milliyet, 19 Eylül 1930

İnsanlara takma ad takanlar genellikle lahmacunpideleri, abullabutlar, hebennekalar, kıskançköpekler ve de Nazi taydaşlarıdır. Bunu yapmakla kendilerinden zeki, kendilerinden güçlü kişiler karşısında üstünlük sağlayacaklarını, onları el gün maskarası edeceklerini sanırlar. **SALÂH BİRSEL**

Genç olmak uzun zaman alır. **PABLO PICASSO**

it ü kervan yü
it üzülür kervan yüzülür
it kervan y
it ok kervan yok
FERHAN ŞENSOY

İskarpini iz eder / Kız olanlar naz eder / Oğlanda yok kabahat / Ne ederse kız eder

Kök, şöhreti küçümseyen çiçektir. **HALİL CİBRAN**

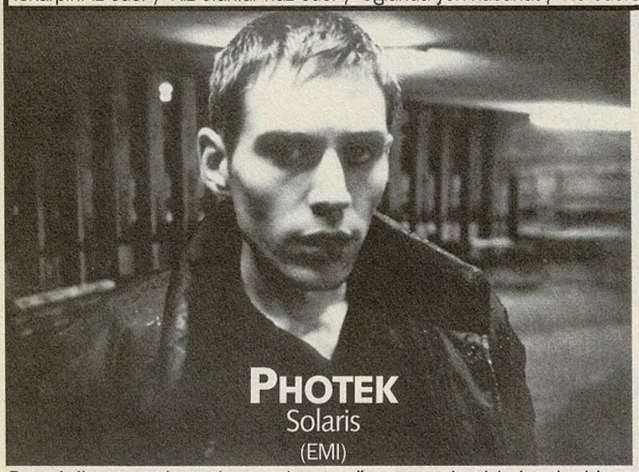

PHOTEK
Solaris
(EMI)

Drum'n'bass ya da artık unutulmaya yüz tutmuş ismiyle jungle, bir orman kadar uçsuz bucaksız bir arena. Yolu yöntemi bilmeyenlerin, bir süre sonra hep aynı yerlerde dolaşıyormuş hissine kapılmaları mümkün. Ama jungle ustalarının daldan dala atlayarak, ormanı bir nefeste geçtikleri de aşikâr. İki ucu keskin bıçak üzerindeki en usta manevralarsa, ta başından beri Astralwerks çatısı altında yetişiyor. Grubu Metalheadz ile Goldie, LTJ Bukem ve Photek üç önemli ismi Astralwerks'in... İlk iki ismi geçelim, Photek'e gelelim: 1997'de çıkan ilk albümü "Modus Operandi", kendi aleminde ufak çapta da olsa infial yaratan bir çalışma olmuştu. Dört yılın ardından gelen çalışmaysa "Solaris"... Sonsuzluğa uzanan, denizle gökyüzünün birleştiği çizginin bile tam anlamıyla bölemediği bir manzara var kapakta. Göz korkutmak maksadı gütmüş olabilir Photek ya da asıl ismiyle Rupert Parkes. "Ey yolcu, daldığın her suda yüzemezsin" uyarısı belki de... "Solaris" önceki kadar karanlık bir albüm değil, diplerinde koyu tonları da barındıran berrak mavi bir albüm. Kendi deyimiyle, yolun başında kendisine ilham kaynaklığı etmiş olan Chicago house ve Detroit techno'ya yönelmiş bu kez. Bize ormandaki her ağaç birbirinin benzeri gibi geliyor doğal olarak. Ama çentik ata ata ilerlemek de mümkün albümde. "Solaris"de vokalin de bulunduğu şarkıların sayısı hayli çok. "Mine To Give" ve "Can't Come Down" adlı parçaları Robert Owens, "Lost Blue Heaven"ı ise Simone Simone dile döküyor. Bir de film sample'larının kullanıldığı "Glamourama" var. Photek "Modus Operandi"nin % 50 drum'n bass albümü olduğunu, "Solaris"inse % 90 başka elementlerden oluştuğunu düşünüyor. Ama bize kalırsa bu albüm, dağ bayır ve ağaçlar yerine kalabalıklardan oluşan, dikey çoğalan metropol "jungle"ının şehir kılavuzu. Hazır, dünyanın en kısa metrosu İstanbul'a inşa edilmişken, kulaklığı takıp bu soğuk, nemli ve suskun toplu taşım aracına binmek geliyor insanın içinden. Beylik deyimle "kalabalıktaki yalnız adam" rolü için bu albümde yeteri kadar sufle bulunuyor bize kalırsa... *Atilla Aydoğdu*

THE WALLFLOWERS
Breach
(Sony Türkiye)

Yakup, babasının biyografi kitaplarında bir paragraf olmak istemiyor. İyi kötü eli gitar tutuyor. Kendi çapında, soyadına leke düşürmeyen ama play-off'a girmekte zorlanacak şarkılar yazıp söylüyor. 17 yaşından beri bir grubu var ve büyük bir gölgenin altında ezilmiş mazlum çocuk olmak yerine, içinden geleni yapıp efendice kenara çekilmeyi daha uygun buluyor. 20. asrın mihenk taşlarından birinin oğlu, bir "Dylan" olmanın ağırlığından kaçamıyor, ama aşağı yukarı on yıllık Wallflowers tarihine üçüncü albümünü ekliyor.

Wallflowers'ın, daha doğrusu Jakob Dylan'ın kitlelerle tanışması, 96'daki ikinci albüm "Bringing Down The Horse" sonrasında olmuştu. Rolling Stone'dan Spin'e bir dolu dergiye kapak olduktan sonra, o da "yürü ya..." kervanına katılan "şarkıyazarları" arasına girdi. Şimdi de yeni albümü "Breach" ile aynı yolda orta halli bir adım daha atıyor. Zamanında dinlediği Clash, Costello veya Buzzcocks gibi İngiliz punk'çıların aksine, Jakob'un şarkıları, Amerikan "songwriting" törelerinden en ufak bir sapma göstermeyen, folk tozu yutmuş şarkılar. Ama çoğunda "ikinci el" havasını hissetmemek mümkün değil. Kendisi yeni ama tadları eski... Zamanında babasıyla bol bol turnelere gitmesinden olacak, Travelling Wilburys ekibindeki bütün isimlerin Jakob'un üzerinde hatırı sayılır izleri var. En çok da Tom Petty'nin... "Breach"deki şarkıların hiç değilse yarısında Petty'nin gölgesi dolaşıyor. Yan odadan duyulsa tereddütsüz o olduğuna bahse girilir; ama albümü sırtlayan şarkılar da buralardan çıkıyor: "Letters From The Wasteland", "Sleepwalker" veya "Birdcage", ara ara kendine karışık kayıtlar yapanlar için listeye alınabilecek şarkılar... "Sleepwalker"da "Aşk Tanrısı yayımı geriyor, Sam Cooke benim ne bildiğimi bilmiyor" diyor Jakob.

Kime çekmişse, kara mizahla arasi iyi. Öbürlerindeyse sanki John Cougar, Eagles veya Bob Seger'in "b yüzü" derlemelerini yapıyor. Neticede kimsenin Wallflowers için kötü şeyler söylemeye dili varmıyor. Orta yolun ortasından, barajın hafifçe üstünden geçip gidiyorlar, ama albümleri "yeni albüm" hissi uyandırmadığı için, kendilerini takip etmek ister istemez biraz zahmetli oluyor. *Gökhan Pamuk*

ankara'da farklı bir ortam...

atölye sanat
SANATSAL ETKİNLİK • TANITIM

...hem ATOLYE ve SANAT PAZARI,
hem İKİNCİ EL ALIŞ-VERİŞ.

paris caddesi, 62/1 KAVAKLIDERE • ANKARA
tel, fax • 467 02 35

2.
İKİNCİ EL
GİYSİ
AKSESUAR
AYAKKABI
IVIR ZIVIR
ÇANTA, VS.

Güz akşamı
kollarını dizlerine kavuşturmuş
bir derviş gibi
İSSA

Ateşin yeni bulunduğu çağlarda
Yine böyle yanardı bu lambalar
Sonra asfalt ovalarda
Akan seller ve abdal
BEHÇET NECATİGİL

Zorlu bir yaşamları olmasına karşın yaşlı kadınların elibol insanlar olduklarını düşünmüşümdür her zaman. Doğru istek, iyi söze dökülürse en aç zenci kadını bile elindeki son kuru ekmeği paylaşmaya ikna edebilirdi. **MAYA ANGELOU**, Kadın Kalbi

Yoluna giden dilenci
Yeryüzüyle gökyüzü
yazlık giysileri
KİKAKU

Anadan şaşı mı doğdun / Ne bakarsın yan güzel / Ben sana yandım ise / Sen de bana yan güzel

Zuco 103
Outro Lado

Suba
Sao Paulo Confessions
(Ziriguiboom / Equinox)

Zuco 103 yeni Brezilya elektronik hareketinin önde gelen gruplarından biri, ama grubun doğum yeri Hollanda. Vokalist Lilian Vieira Rio de Janeiro'lu, ama Brezilya kültürüyle bugünkü gibi ilgilenmeye başlaması da 1989'da müzik okumak için geldiği Hollanda'da olmuş. Önce kendi gibi Latin kökenli müzisyenlerle çalışmaya başlamış, sonra başka arayışlara yönelmiş: "Tek bir müzikal gelenekte takılıp kalmak istemiyordum. Zuco 103 de esasen bir Avrupa imali. Şu sıralar başlıca meşgalem de Avrupa dans müziği..." Stefan Kruger, üçlünün davuldan sorumlu Amsterdamlısı. Zuco 103'den önce stüdyo müzisyeni olarak çalışıyormuş. Şöyle konuşuyor grubunun kimyası hakkında: "Üslûp diye bir şeyin olmadığına erken uyandım. Olay cazda, funk'ta, bossa nova'da, drum'n'bass'da bitmiyor. Müziğimiz varolan her şeyin bir karışımı. Sürekli yeni sesler, yeni groove'lar arıyoruz..." Stefan Schmid ise keyboard'lara bakıyor. Münih doğumlu Stefan, caz piyanisti olarak başlamış. "Ama Zuco 103'de virtüozluk yapmayı bıraktım. Daha önce yaptıklarımdan mümkün olduğu kadar uzak kalmak istiyorum..." Üçlü, Hollandalı elektro-caz grubu SFeQ için çalışırken yola beraber devam etmeye karar vermişler. Çeşitli projelerini Rec.a ismi altında da yayınlıyorlar. Zuco 103'ün müziğinin özü özeti, üç elemanın memleketleriyle ilişkisi gibi: Latin ritmlerine tav olan Avrupalılar, Avrupa ritm teknolojisiyle kavrulan Brezilyalı bir vokalist. Çılgınca ritmlerden bahsettiğimizi sanmayın: Yaz müziği bu tabii ama, daha ziyade esintisiz, insanı harekete sevketmeyen, siesta'yla fiesta arası zamanların müziği; bu anlamda çok iyi bir eşlikçi. Sıkı dansa değil belki ama, kendini bırakmış salınmalar için ideal. Şarkı sözleri de çok güzel, mesela albümün son şarkısı "Cujo & Cuja": Dito ve Dita iki getto çocuğu; ikisinin de hayali şarkıcı olmak. Ama Dito onun yerine alkolik bir kumarbaz oluyor, Dita da patronu tarafından baştan çıkarıldıktan sonra fahişe. Bir gün yolları kesişiyor, beraber yaşamaya başlıyorlar, ama Dito hep Dita'yı dövüyor, Dita da Dito'yu aldatıyor habire. Ama anlamıyorlar düşmanlarının bir olduğunu, bu düşmanın lüks binasının balkonundan gettoya bakıp viski yudumlayan adamdan başkası olmadığını... Zuco 103 hakkında konuşan herkes, onların sahne performanslarına dikkat çekiyor. Daha kalabalık bir ekiple sahneye çıkan grup, canlı çalarken albüme birebir riayet etmemeye özen gösteriyor. Nitekim Türkiye'ye de geldiler, Babylon'da icra-yı sanat ettiler, izleyenlerin unutamayacağı bir konser verdiler. Ziriguiboom, yeni Brezilya müziğine –"bass-o-nova" tabir ediyorlar– hassasiyetle eğilen bir şirket. Zuco 103'ün plağı gibi, Suba'nın "Sao Paulo İtirafları" da bu şirketin bir yayını. Aynı Zuco 103 gibi, Suba da aslında bir Avrupa ürünü. Zira kompozitör ve prodüktör Suba, Yugoslavya doğumlu. Memleketindeyken caz ve klasik kompozisyon çalışmış, tiyatro, bale, film müzikleri hazırlamış. Zaten müziklerini, kültürünü araştırmakta olduğu Brezilya'ya 80'lerin sonlarında hareket etmiş ve orada kalıp yeni Brezilya müziğinin namlı isimlerinden biri olmuş. Plak kapağında, yerleştiği Sao Paulo şehrini şöyle anlatıyor: "18 milyonun üzerinde canın yaşadığı Sao Paulo, dünyanın dördüncü megalopolisi; nüfusu da giderek artmakta. Koca gökdelenlerden oluşan bir labirent, kilometrelerce uzayan caddeler, amansız kaos. Varsayın ki Tropiklerde bir 'Blade Runner'. Gerçeklik durmaksızın değiştikçe, Sao Paulo'da yaşamak da hızlı, çılgınca ve tehlikeli bir şey. Zamanınız varsa ve sabırlı davranırsanız, keşif üzerine keşif yapabilir, ilginç insanlar ve benzersiz mekanlarla karşılaşabilirsiniz. Burada beni Gringo Paulista diye çağırıyorlar. On yıldır bu şehirdeyim; şimdiden birbirine paralel, bir sürü Paulista hayatı yaşamışım gibime geliyor..." İşte bu durumun, bu halet-i ruhiyenin, bu gözlemlerin müziği "İtiraflar". Zuco 103 kadar güleryüzlü değil, ama asık suratlı da hiç değil. Ritmleri temiz, melodileri, akışkan, "groove"u yerli yerinde. Suba, memleketini de, müziğini de bulmuş. Şimdi, bizim onu keşfetmemizin zamanı. Bu sayıda Küba'nın kadim grubu Orquesta Aragon'dan Celso Valdes anlatıyor: "Son dönemde esas gözde Brezilya müziği. Brezilya kültürel olarak inanılmaz bir zenginliğe sahip; müziklerinin bizim müziğimizden de zengin olduğunu söylersek abartmış olmayız. Bu yakınlarda, son dönemlerde ortaya çıkan gençleri dinleme fırsatı buldum ve rahatlıkla söyleyebilirim ki, çok yakında Brezilya müziği dünya çapında bir patlama yaşayacak." Bahsettiği çocuklar bizim çocuklar olsa gerek. Valdes haklı: İki ritm imparatorluğunun, Brezilya'nın ve teknolojili Avrupa'nın, bossanova'nın ve drum'n'bass'ın evladı bass-o-nova'ya kayıtsız kalmak çok zor... *Merve Erol*

Cypress Hill
Live at the Fillmore
(Sony Türkiye)

Hiphop dallanıp budaklandıkça sevenleri kadar nefret edenleri de geometrik hızla artıyor. Hiphop sevmezlerin birinci dayanağı, bu kültürün fazlasıyla "karşı ırkçılık" edebiyatı yapması... Eminem gibi, Cypress Hill de özellikle homofobik söylemleri nedeniyle fazlasıyla tepki topluyor örneğin. Tabii bunu kendi dar alanlarına bırakmak gerekiyor, çünkü müzik noktasından bakınca Eminem kadar Cypress Hill de önemli bir isim. İkinci albümleri "Black Sunday"den bu yana heyecanla takip ettiğimiz bir topluluk Cypress Hill. Özellikle geçen yılki "Skull and Bones" albümleri bizi fazlasıyla memnun eden bir çalışma olmuştu. Biri rap, biri rock tandanslı bu iki disk, Cypress Hill'in de iki yüzünü açığa çıkarıyordu. O albümü eleştirirken Orhan Gencebay'ın "bir gün gelecek, arabeskle pop aynı noktada kesişecek" öngörüsünden söz etmiş, bunu Amerika'da da öngören birileri olmuştur herhalde demiştik. İyi adam lafının üstüne gelir, geçenlerde bunu söyleyen birine de rastgeldik bir dergide. Lafı söyleyen B- Real, yani bir Cypress Hill elemanı... "Er ya da geç müzik türleri bir noktada kaynaşacak" diyen B-Real'ın bu sıralar dinledikleri arasında Roni Size ve Chemical Brothers bulunuyormuş aynı zamanda. Yeni Cypress Hill albümü "Live at the Fillmore" bir konser kaydı. Üstelik hilesiz hurdasız, yani üzerinde hiç düzeltme yapılmamış bir halde. Cypress Hill'in önceki albümde ortaya koyduğu "rocker" yüzünün canlı performansı. Bize bu Cypress Hill, "rapper" Cypress Hill kadar çekici gelmiyor doğrusu. O incelikli temasların yerini hoyrat sevişmeler almış gibi hissediyoruz. O zaman da kafamıza sorular üşüşüyor tabii ki... Ee diyoruz, madem karşısınız eşcinselliğe, niye kendi müziğinizi "biseksüel" olarak büyütüyorsunuz? *Atilla Aydoğdu*

60→

Şubat 2001 MILK MUSIC CLUB

01 PERŞ. **www. depechemodeTR.com** Launch Party
02 CUMA **Present Tense** "DJ Göknil Gökmen" Org: Örsan K. Öymen & Ali Berkel
03 C.TESİ. **DeepXperience**

07 ÇARŞ. **DeepXperience**
08 PERŞ. **Milkshake**
09 CUMA **sG & Göknil Gökmen**
10 C.TESİ. **Milklight – Mert Yücel Live**

14 ÇARŞ. **Dangerous Liasons**
15 PERŞ. **In Memoriam: Bob Marley**
16 CUMA Technics Milkway **Jan Carbon (Home resident dj)**
17 C.TESİ. **Gravity Zero** (((emre)))

HOMEWORK

Uykudan önce...

Technics

Nestlé MİS

PAX

süt içiniz.

www.milk-music.com

AKARSU SOKAK NO:5 GALATASARAY
0212 292 11 19 - 0212 241 46 44

2 i k o i b o i n o

2000 değerlendirmelerinin ikinci ve son bölümüyle karşınızdayız. Bu kez, alışılagelen anlamda rock'la yolları pek kesişmeyen listeler ağırlıkta. İngiltere'den üç yayın var: The Face, avangard dergi The Wire ve worldmusic dergisi Folkroots, bakalım hangi plakları tavsiye kararı almışlar. Bir de Fransa'dan Les Inrock: Geçen ayki rock/elektro/rap listesiydi, bu ayki caz/avangard/dünya müziği sıralaması...

WIRE

Yılın en iyi 50 albümü

1. Tragic Epilogue - **Anti-Pop Consortium**
2. Down With The Scene - **Kid606**
3. Kid A - **Radiohead**
4. The Unutterable - **The Fall / 5.** Cathode - **Otomo Yoshihide / 6.** Stankonia - **Outkast / 7.** Supreme Clientele - **Ghostface Killah / 8.** Matrix - **Ryoji Ikeda / 9.** String Theory - **Derek Bailey / 10.** Genius - **Joe Harriott / 11.** Carpal Tunnel Syndrome - **Kid Koala / 12.** Musick To Play In The Dark Vol.2 - **Coil / 13.** Vocalcity - **Luomo / 14.** Xtrmntr - **Primal Scream / 15.** Sleep Has His House - **Current 93 / 16.** I Saw It! That Which Before I Could Only Sense - **Fushitsusha / 17.** After Appleby - **Parker / Guy / Lytton & Marilyn Crispell / 18.** Vinyl Coda I-III - **Philip Jeck / 19.** Pole 3 - **Pole / 20.** Inside The Dream Syndicate Vol.1: Day Of Niagara - **Cale/Conrad/MacLise/Young/Zazeela / 21.** Synesthesia - **Chicago Underground Duo / 22.** Requests & Antisongs - **John Butcher & Phil Durrant / 23.** Gun Hill Road - **Infesticons / 24.** The Magic Sound of Fenno'berg - **Fennesz/O'Rourke/Rehberg / 25.** Merzbox - **Merzbow / 26.** Hanging Gardens - **The Necks / 27.** Silence Is Sexy - **Einstürzende Neubaten / 28.** The Gift - **Terry Riley / 29.** Harry Smith's Anthology of American Folk Music Vol.4 - **Various / 30.** Studio Retrospective - **Gordon Mumma / 31.** 35th Reunion - **New York Art Quartet / 32.** Voodoo - **D'Angelo / 33.** Rest - **Isolée / 34.** Dick's Picks Vol.16 - **Grateful Dead / 35.** Faust - **Current 93 / 36.** Dark Rags - **Evan Parker & Keith Rowe / 37.** Kim Gordon/Ikue Mori/DJ Olive - **Kim Gordon/Ikue Mori/DJ Olive / 38.** And The Black Moths Play The Grand Cinema - **Dean Roberts / 39.** Mirakle - **Derek Bailey/Jamaaladeen Tacuma/Calvin Weston / 40.** Weak Beats and Lame Ass Rhymes - **Two Dollar Guitar / 41.** The Covers Record - **Cat Power / 42.** Midnight Sound - **Flanger / 43.** The W - **Wu-Tang Clan / 44.** C-Schultz & Hajsch - **C-Schultz & Hajsch / 45.** Molam Dub - **Jah Wobble / 46.** Brain Damage In Oklahoma City - **Angus MacLise / 47.** Karenina - **Charlemagne Palestine / 48.** NYC Ghosts & Flowers - **Sonic Youth / 49.** Stories - **Milford Graves / 50.** Hitomi - **John Fahey**

WIRE

Avant Rock & Out Pop

1. Hitomi - **John Fahey**
2. NYC Ghosts & Flowers - **Sonic Youth**
3. Levez Vos Skinny Fists... - **Godspeed You Black Emperor!**
4. The Dead C - **The Dead C / 5.** The Unutterable - **The Fall / 6.** Kid A - **Radiohead / 7.** The Art Of Self Defense - **High On Fire / 8.** Ecstasy - **Lou Reed / 9.** I Saw It! That Which Before I Could Only Senses - **Fushitsusha / 10.** From Zero - **Mass / 11.** Agaetis Byrjun - **Sigur Rós / 12.** SelmaSongs - **Björk / 13.** Ohayo Hoahio - **Hoahio / 14.** From A Summer To Another Summer... - **Mahar Shalal Hash Baz / 15.** Oui - **The Sea and Cake / 16.** Vision, Creation, Newsun - **Boredoms / 17.** Dopethrone - **Electric Wizard / 18.** Pound For Pound - **Royal Trux / 19.** Troubadours From Another Heavenly World - **Acid Mothers Temple / 20.** Xtrmntr - **Primal Scream**

WIRE

Global

1. Molam Dub - **Jah Wobble**
2. Straum - **Nils Økland**
3. Ndau, Sena Tonga: Other Musics From Zimbabwe - **Various**
4. Night Silence Desert - **Mohammed Reza Shajarian & Kayhan Kalhor / 5.** Rasdhara - **Hariprasad Chaurasia & Shiv Kumar Sharma / 6.** Dust To Gold - **Nusrat Fateh Ali Khan / 7.** Sacred Music Of The Moroccan Jews - **Various / 8.** The Legend Continues - **Ustad Sultan Khan / 9.** Sacred Songs From The Sahara - **Ahallil De Gourara / 10.** Chanchullo - **Ruben Gonzalez / 11.** Maciré - **Boubacar Traore / 12.** Music Without Boundaries - **Larry Coryell & Hariprasad Chaurasia / 13.** Raga Yama/Raga Shudda Todi - **Zia Mohiddin Dagar / 14.** The Source Of The Rai - **Cheikha Remitti / 15.** Moroccan Sufis & Berbers Dances & Trances - **Various / 16.** Tanzania: Wagogo Songs / **17.** Tala Matrix - **Tabla Beat Science / 18.** Turbulent - **Sussan Deyhim / 19.** Morocco Jilala Confraternity - **Various / 20.** MahaMaya: Shri Durga Remixed - **DJ Cheb i Sabbah**

1920'ler, Teddy Brown saksofonuyla serenadda

fROOTS

1. Wanita - **Rokia Traore**
2. Bright Shiny Morning - **Norma Waterson**
3. Unity - **John Tams**
4. Chanchulo - **Ruben Gonzalez / 5.** Red Dirt Girl - **Emmylou Harris / 6.** Bold - **Catriona Macdonald / 7.** Joko - **Youssou N'Dour / 8.** Eco De Sombras - **Susana Baca / 9.** Desert Road - **Justin Adams / 10.** Sings Dino Vangu - **Sam Mangwana / 11.** Turn To Me - **Bill Jones / 12.** In My Prime - **Niamh Parsons / 13.** The Lost Souls - **Spaccanapoli / 14.** Way Out Yonder - **Andy Irvine / 15.** More Grip - **Sidestepper / 16.** On The Shoulders Of The Great Bear - **Andrew Cronshaw / 17.** Whilia - **Fernhill / 18.** Fused - **Michael McGoldrick / 19.** Buena Vista Social Club Presents... - **Omara Portuondo / 20.** So La Li - **Sabah Habas Mustapha & The Jugala All-Stars**

Les Inrockuptibles

1. Eco de sombras - **Susana Baca**
2. Nouar - **Cheikha Rimitti**
3. Broad strokes - **Roswell Rudd**
4. Chambre avec vue - **Henri Salvador / 5.** An Acrobat's Heart - **Annette Peacock / 6.** Pursuit - **Benoît Delbecq / 7.** Tanto tempo - **Bebel Gilberto / 8.** Tierra fertíl - **Carlos Maza / 9.** La Biographie de Luka Philipsen - **Keren Ann / 10.** Wanita - **Rokia Traore / 11.** The Seasons - **John Cage / 12.** Ghost Town - **Bill Frisell / 13.** Astrakan Café - **Anouar Brahem / 14.** Etudes de terrain - **Denis Colin / 15.** The Big Gundown - **John Zorn / 16.** Esther Kahn (soundtrack) - **Howard Shore / 17.** Mulemba xangola - **Bonga / 18.** O dolorosa gioia - **Gesualdo / 19.** Omara Portuondo - **Omara Portuondo / 20.** In The Mood For Love (soundtrack) - **Michael Galasso**

THE FACE

1. The Marshall Matters LP - **Eminem**
2. The Hour of the Bewilderbeast - **Badly Drawn Boy**
3. Courtesy of Choice - **Leila**
4. Gonzales Uber Alles - **Gonzales / 5.** 2001 - **Dr. Dre / 6.** Xtrmntr - **Primal Scream / 7.** Tempovision - **Etienne de Crecy / 8.** Who Is Jill Scott? - **Jill Scott / 9.** Stankonia - **Outkast / 10.** Nixon - **Lambchop / 11.** Voodoo - **D'Angelo / 12.** Untitled - **Phoenix / 13.** Born To Do It - **Craig David / 14.** Live At The Paradise Garage - **Larry Levin / 15.** Stories From The City, Stories From The Sea - **PJ Harvey / 16.** R Hide In Plain Suite - **Romanthony / 17.** Art Official Intelligence - **De La Soul / 18.** Wookie - **Wookie / 19.** The Facts Of Life - **Black Box Recorder / 20.** In The Mode - **Roni Size**

62→

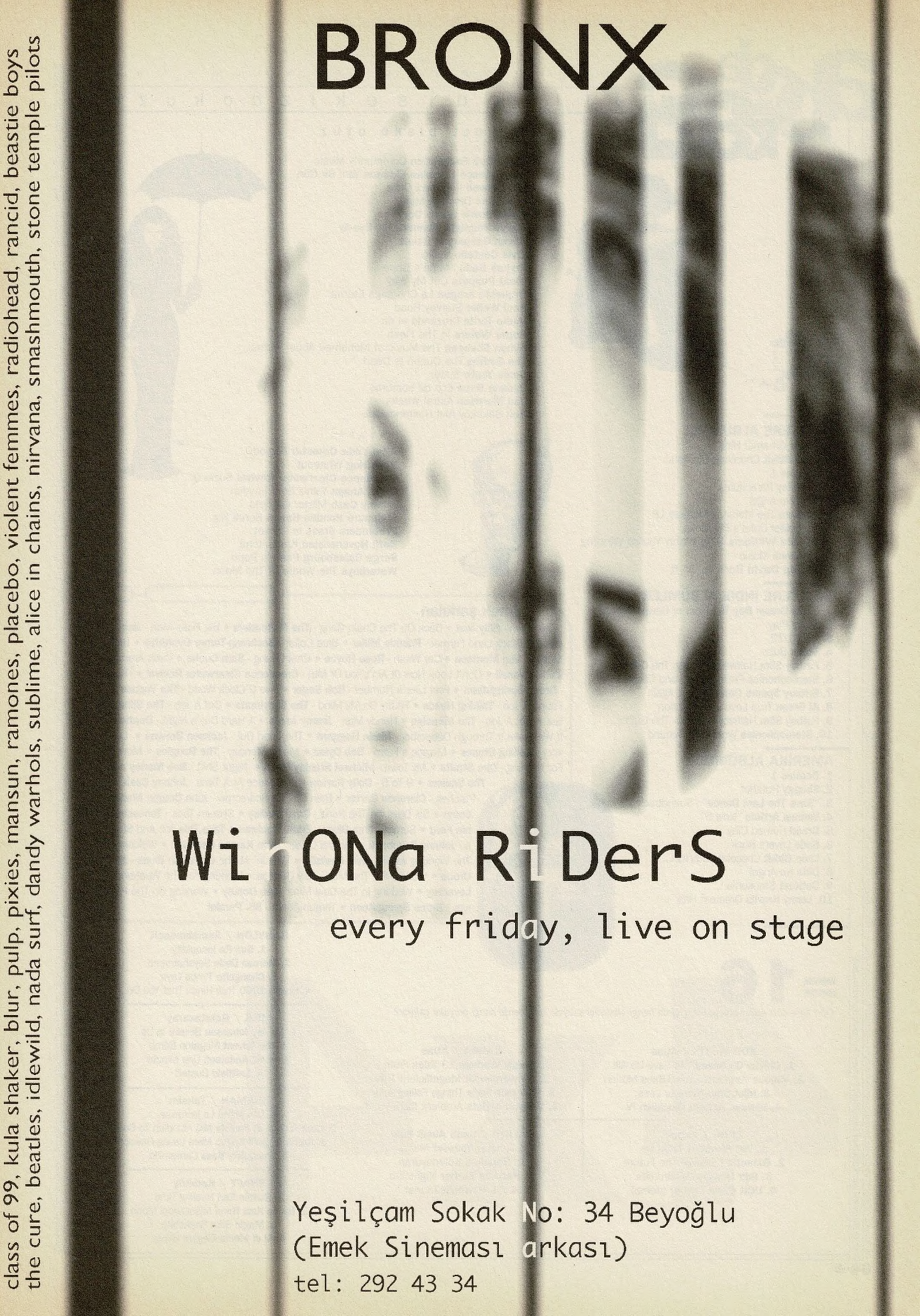
BRONX
WiNd ONa RiDerS
every friday, live on stage
Yeşilçam Sokak No: 34 Beyoğlu
(Emek Sineması arkası)
tel: 292 43 34
class of 99, kula shaker, blur, pulp, pixies, mansun, ramones, placebo, violent femmes, radiohead, rancid, beastie boys
the cure, beatles, idlewild, nada surf, dandy warhols, sublime, alice in chains, nirvana, smashmouth, stone temple pilots

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikiondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmiikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikırkücükırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Asian Dub Foundation Community Music
Barış Manço Kurtalan Ekspres Yeni Bir Gün
Bill Laswell Imaginary Cuba
Brian Eno Discreet Music
David Bowie Hunky Dory
Dexys Midnight Runners Too-Rye-Ay
Djivan Gasparyan Salute
Elvis Costello Spike
Erykah Badu Mama's Gone
Meat Puppets Out My Way
Orquesta Aragon La Charanga Eterna
Paul Weller Stanley Road
Radio Tarifa Cruzando el rio
Roger Waters In The Flesh
Simon Shaheen The Music of Mohamed Abdel Wahab
The Smiths The Queen Is Dead
Sonic Youth Sister
Susana Baca Eco de sombras
Van Morrison Astral Weeks
Zen Bakırköy Akıl Hastanesinde

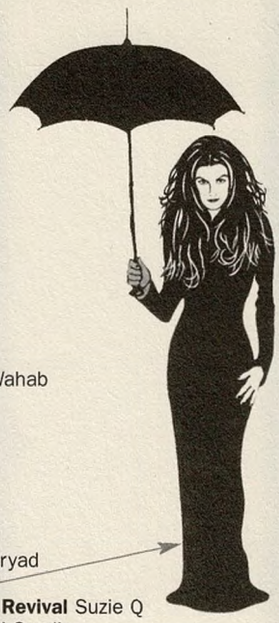

ONŞARKI

Altın Yıldız Orkestar Feryad
Boss Hog Whiteout
Creedence Clearwater Revival Suzie Q
Ertan Anapa Yalnız Seni Sevdim
Johnny Cash Mister Garfield
Mahmure Handan Hanım Bereli Kız
Pretenders Brass In Pocket
Raffi Hovanessian Kamantcha
Serge Gainsbourg Pamela Popo
Waterboys The Whole Of The Moon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Texas** Greatest Hits
2. **Limp Bizkit** Chocolate Starfish...
3. **Beatles** 1
4. **Coldplay** Parachutes
5. **Dido** No Angel
6. **Eminem** The Marshall Mathers LP
7. **Toploader** Onka's Big Moka
8. **Robbie Williams** Sing When You're Winning
9. **Madonna** Music
10. **Craig David** Born To Do It

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Badly Drawn Boy** The Hour of Bewilderbeast
2. **Moby** Play
3. **JJ72** JJ72
4. **Steps** Buzz
5. **Fatboy Slim** Halfway Between The Gutter...
6. **Stereophonics** Performance and Coctails
7. **Britney Spears** Oops! I Did It Again
8. **Al Green** True Love - A Collection
9. **Fatboy Slim** Halfway Between The Gutter...
10. **Stereophonics** Word Gets Around

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Beatles** 1
2. **Shaggy** Hotshot
3. **"Save The Last Dance"** - Soundtrack
4. **Various Artists** "Now 5"
5. **Creed** Human Clay
6. **Sade** Lovers Rock
7. **Limp Bizkit** Chocolate Starfish...
8. **Dido** No Angel
9. **Outkast** Stankonia
10. **Lenny Kravitz** Greatest Hits

Emek şarkıları

Allentown - **Billy Joel** • Back On The Chain Gang - **The Pretenders** • Big Boss Man - **Jimmy Reed** • Black Land Farmer - **Frankie Miller** • Blue Collar - **Bachman-Turner Overdrive** • Blue Money - **Van Morrison** • Car Wash - **Rose Royce** • Chain Gang - **Sam Cooke** • Çırak Aranıyor - **Zülfü Livaneli** • Don't Look Now (It Ain't You Or Me) - **Creedence Clearwater Revival** • Factory - **Bruce Springsteen** • Feel Like A Number - **Bob Seger** • Five O'Clock World - **The Vogues** • Found A Job - **Talking Heads** • Friday On My Mind - **The Easybeats** • Get A Job - **The Silhouettes** • Got A Job - **The Miracles** • Handy Man - **Jimmy Jones** • A Hard Day's Night - **Beatles** • If We Make It Through December - **Merle Haggard** • The Load Out - **Jackson Browne** • Luxury - **Rolling Stones** • Maggie's Farm - **Bob Dylan** • Manic Monday - **The Bangles** • Money For Nothing - **Dire Straits** • My Town - **Michael Stanley Band** • Night Shift - **Bob Marley and The Wailers** • 9 To 5 - **Dolly Parton** • One Piece At A Time - **Johnny Cash** • Patches - **Clarence Carter** • Rain On The Scarecrow - **John Cougar Mellencamp** • Six Days On The Road - **Dave Dudley** • Sixteen Tons - **Tenessee Ernie Ford** • Summertime Blues - **Eddie Cochran** • Take This Job And Shove It - **Johnny Paycheck** • Tamirci Çırağı - **Cem Karaca Dervişan** • Welcome To The Working Week - **Elvis Costello** • Workin' At The Car Wash Blues - **Jim Croce** • Workin' For The Man - **Roy Orbison** • Working For The Weekend - **Loverboy** • Working In The Coal Mine - **Lee Dorsey** • Working On The Highway - **Bruce Springsteen** • Yorgun Adam - **36. Paralel**

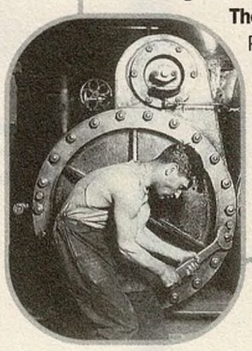

=16

Dört kere dört eşittir onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Chicks On Speed** Will Save Us All!
2. **Various** Perpetual Drum&Bass Motion
3. **Idjut Boys** More or Less
4. **Various Artists** Glucklich IV

KARGA / Atlas
1. **Dandy Warhols** 13 Tales From...
2. **Hooverphonic** Magnificient Tree
3. **Nine Inch Nails** Things Falling Apart
4. **Various Artists** Ambient Ibiza Vol.3

ZİHNİ / Akmar
1. **Pat Metheny Trio** Live
2. **Galactic** Late For The Future
3. **Sıfır** Neredeoradaburada
4. **UÇK Grind** Leader (demo)

ÇALINTI / Sadri Alışık Sok.
1. **Dhafer Youssef** Malak
2. **Replikas** Köledoyuran
3. **Patricia Barber** Nightclub
4. **St. Germain** Tourist

BABYLON / Asmalımescit
1. **Sun Ra** Ianquidity
2. **Mercan Dede** Seyahatname
3. **Changuito** Timba Laye
4. **Ursula 1000** That Hindu That You Do

MILK / Galatasaray
1. **Jay-Jay Johanson** Believe In Us
2. **The Advent** Megaton Bomb
3. **Jamie Anderson** One Minute
4. **Leftfield** Dusted

SHAMAN / Taksim
1. **Jala Mano** La jevnesse
2. **Labh Jangua & Panjabı MC** Mundian To Bachke
3. **Rama & Balli Sagoo** Mera Laung Gawacha
4. **Tranquility Bass** Cantamilla

SHAFT / Kadıköy
1. **Ronnie Earl** Healing Time
2. **Bruce Katz Band** Mississippi Moan
3. **Magic Slim** Snakebite
4. **Al di Meola** Elegant Gypsy

Neyzen Tevfik

"Bütün metrelerin ve santimlerin / Bütün kiloların ve gramların / Bütün rakıların / Ürktüğü adam" demişti Özdemir Asaf... Tam 48 yıl önce, 29 Ocak'ta şanına yaraşır bir törenle son yolculuğuna uğurlandı. Dostlarından Hakkı Süha Gezgin, "Neyzen'in Cemaati" başlıklı yazısında o günü şöyle anlatıyor: "Sinan Paşa Camii içiyle, dışıyla, karşıki Barboros Meydanı, bütün kahveler, kıraathaneler tıklım tıklım. Her gelen otobüs, tramvay, otomobil katarları bu kalabalığa yeni insan yığınları döküyor. Neyzen'in huzurundayız. Bu kalabalık onun cemaatidir. Kimler yok ki! Başta vali hasta döşeğinden kalkıp gelmiş. Muavinler, daire müdürleri, kalburüstü memur sınıfı. Sonra, üniversiteler kadrosu, profesörleri, talebesiyle orda. Edebiyat ve sanat adamları, isim yapmış büyük şahsiyetler, şairler, romancılar, münekkitler, sahne adamları. Sonra musiki çevremiz, dergâh erenlerinden sokak kemancılarına varıncaya kadar hepsi orda. Bunlardan başka sarhoşlar, esrarkeşler, ayyaşlar, serseriler... Onlar da derlenmiş toparlanmışlar, kılıklarını düzeltmişler, 'Neyzen Baba'nın tabutuna sarılmışlar. Tevfik'in cenazesi altında işte bunlar yan yana, omuz omuza birleşmişler..."

Neyzen Tevfik, 24 Mart 1879'da Bodrum'dan yola çıktı, 29 Ocak 1953'te Selahattin Enis'in deyişiyle "ruh-u beşer üzerinde tesis-i saltanat etmiş bağrı açık yalınayak bir hükümdar" olarak aramızdan ayrıldı. Sağa sola dağılmış plaklarının, kayıtlarının, kulaktan kulağa dolaşan şiirlerinin, hicivlerinin, fıkralarının yanısıra, "Hiç" (1919) ve "Azab-ı Mukaddes" (1924 / 1949) adlı iki şiir kitabı bıraktı... Neyzen'in ölüm yıldönümünde Kalan Müzik hayırlı bir iş yaptı, Neyzen'den kalanları derledi topladı, "Hiç'in Azab-ı Mukaddes'i" adı altında 17 taksimini ve ilaveten kendi sesiyle okuduğu "Geçer" şiirini bir albüm haline getirdi...

Bir uçurtma ki...

Mehmet Ergün

"Neyzen Tevfik ve Azab-ı Mukaddes" (1983) adlı incelemeyi ve "Hiç'in Azâb-ı Mukaddes'i" albümünün buklet yazısını kaleme alan araştırmacı Mehmet Ergün'le Neyzen Tevfik efsanesini konuştuk...

Neyzen'e ilginiz nasıl başladı?

Mehmet Ergün: Kenan Tanpınar, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kardeşi, Pertevniyal Lisesi'nde edebiyat öğretmenimdi, dersleri şenlikli derslerdi. İlk on dakika ders anlatırdı, kalan 40 dakikayı Sait Faik'ti, Bekir Sıtkı'ydı, öykü okuyarak geçirirdik. Zaman içerisinde kadeh arkadaşı olduk. Klasik Türk müziğine çok düşkün bir insandı, Dede Efendi'den Şevki Bey'e, Itrî'den Neyzen'e pek çok adın verimlerinin kayıtları vardı ve onları sürekli çalardı. Konuşmalar onların eşliğinde olurdu. Çok sevdiği bir parça çalınmaya başladığında, parmağını dudaklarına götürüp sükût isterdi. Kendisi de huşu içinde dinlerdi. Kenan Hoca o parçaları koyduğu zaman, esas olan konuşmamaktı, bizse muhabbeti kaldığımız yerden sürdürürdük, kızardı; bir gün "sana Türk musikisini sevdireceğim" dedi, zamanla dediği oldu. Ben de taş plaklar aldım, bir gramofon edindim. Ama, Neyzen geleneğiyle, o dönemin müziğiyle ilişkim dinleyici ilişkisi, onun ötesinde değil.

İlk dinleyişinizde Neyzen hakkında ne düşünmüştünüz?

Kenan Hoca'nın dinlediği ve doğal olarak bize de dinlettiği müzik, değişik bir dünyaya gönderme yapıyordu. Ben daha çok hocamın bu dünyayla kurduğu ilişkiyle ilgileniyordum. Onun sükût çağrısı, huşu içinde dalıp gitmesi falan. Ama Neyzen'in taksimlerini dinlerken galiba ben de o dünyaya kayıp gidiyordum.

Hakkında bir kitap yazma fikri nasıl doğdu?

12 Eylül'le birlikte, yalıtılmış birey üretmeyi amaçlayan bir ideolojik kampanya başlamıştı. Bireye ya da bireyselliğe karşı çıkmak olarak almayın; birey kavramının, bireyselliğin manipüle edilip yönlendirilmeye çalışılmasını kastediyorum. 12 Eylül rejimi, çekim merkezi olmaktan çıkardığı yapılanmanın yerine, topluma bir takım ideolojiler sunmak zorundaydı. "Bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine"den yalıtılmış, belirli adalara sıkıştırılmış insanlara doğru bir yöneliş söz konusuydu. Şu anda yaşanan bu. Bu gidiş 80'lerin başında, "o senin sorunun, o sizin sorununuz" kalıbıyla gündelik konuşmalarda kendini göstermeye başlamıştı. Bir insan bir insanla bir şey bölüşmeye kalkıyor, pat diye o karşılığı alıyordu. Değil yol göstermek, yardımcı olmaya çalışmak, dinleme zahmetinden bile erinilen bir ortamdı. Bunun olası sonuçları üzerine düşünürken çeşitli başlıklar saptamıştım. Bunlardan biri de Neyzen'di. O dönemde, "Külhanbey - Tulumbacı Edebiyatı" diye bir kitap hazırlamıştım, 83-84 çalışmasıydı; yeraltı-siyaset ilişkisini, lumpenlerin politikleştirilmesini, Abdülhamit döneminde bir edebi türü ayakta tutacak ciddiyette bir kitleye ulaşmasını, aynı zamanda bir türün bozulup başka bir türe dönüşmesini, aşık geleneğinin külhanbeyi-tulumbacı edebiyatına dönüşüp ölmesini irdeleyen bir çalışmaydı. Neyzen, o anlamda, o gidişin olumsuz örneği olduğu için, benim gündemime girmişti.

Ama, Neyzen'in toplumsal sorunlarla içli dışlı bir tarafı ve radikal denebilecek tavır alışları var. Örneğin, Balkan harbine gidiyor asker, halk köprüde toplanmış, "Allah galip eylesin" diye tezahürat yapıyor. Neyzen "Allah rahmet eylesin" diye bağırıyor...

Bir efsane kişilikten söz ediyoruz. Gerçekten öyle mi dedi acaba?

İttihat Terrakki'yi çok sert bir dille eleştirdiği dörtlükleri var...

Ama hangi momentte? İttihatçılar iktidardan düşüp ülkeyi terkedene dek bir şey söylemiyor. İtti-

→65

hat Terakki'nin diktaya gittiği günlerde, meşrutiyetin dördüncü yılında Eşref'in esintisiyle yazdığı bir dörtlük dışında bir şey yazmıyor. Milli mücadele sonrasında da toplumsal sorunlara ilgisiz kalıyor, "Yobaz" şiirindeki gibi din adamlarını ve "profesyonel politikacı" tipini hedef seçiyor. Cumhuriyet döneminde rejimin yandaşıdır. Kurumların, kişilerin, oluşumların etken, belirleyici olduğu noktalarda söz almıyor.

Neyzen'in bir efsane kişilik olduğundan söz ettiniz, asıl önemli tarafı da o değil mi?

Neyzen'in ortaya koyduğu verimler, farklı bağlamlarda kullanılabilir. Hangi momentte söyledi, niye söyledi, daha önce niye söylemedi gibi olguları bir tarafa bırakarak, Neyzen'in dörtlüklerini alıp bugün örneğin siyasal İslâm'a veya siyasi kirliliğe karşı kullanabilirsiniz.

Güzel bir cephanelik bıraktı denebilir mi?

O anlamda güzel verimleri var derseniz, tamam. Ama olguları atlamamak koşuluyla. Gerçek Neyzen ve Neyzen efsanesi; bunların ikisi de bir olgu. Biri diğerini yok edecek şey değil. Neyzen efsanesi sevilebilir, bu ayrı konu. Diyelim ki bir öykü kişisi, bir roman kahramanı...

Böyle bir kahraman toplumsal olarak ihtiyaç duyulan bir efsane değil mi? Her toplumun biraz düşündüren, bir ışık olabilen efsanelere ihtiyacı yok mu?

Gerçeğiyle ilişkilendirmemek koşuluyla o tür protestoların da bir anlamı olacağını düşünüyorum. Bu tür efsanelerin, bu tür efsanelerde somutlaşmış olan duyuşların, tavır alışların bir işlevi olacağına inanan bir yanım var. Neyzen'le Neyzen efsanesi kanalıyla ilişki kurmuş bir insan, Neyzen'in elbisesini bir makinistle değiş-tokuş etmesine farklı anlamlar yükleyebilir. Bir reddedişse, evet, ama bunu politik bir mesaj gibi algılamaya olanak yok.

Bir özgürlük mesajı olarak algılanabilir mi?

Bir an şöyle düşünelim: Neyi, Neyzen'in elinden alalım, o yetenekten yoksun bir insan olduğunu düşünelim. Neyzen ne olurdu? İstiklal caddesinde her gün rastladıklarımız gibi birisi olurdu.

Şairliğini, heccavlığını düşünürsek, belki de Eşref gibi bir şahsiyet olabilirdi...

Olamazdı. Eşref bir tavır adamı; meşrutiyetçi çizgide mücadele eden, hatta düşünsel olarak yer yer onu aşan bir şair. Eşref'in savunduklarıyla Tevfik Fikret'in savunduklarını yan yana getirin, Eşref'te daha geniş bir çerçeve görürsünüz. Neyzen'de bunu göremiyorsunuz.

Neyzen üzerine yazdığınız kitapla Neyzen albümü için hazırladığınız metin arasında 17 yıl var. 17 yıl sonra Neyzen üzerine yeniden yazarken, düşünürken neler hissettiniz?

Kitabı yazarken Neyzen'i dinleme olanağım yoktu, ama Kalan'ın bukletini yazarken bol bol dinledim. Kenan Hoca'da dinlediğim zamandakinden farklı olarak, daha uhrevi diyebileceğimiz dünyaya beni biraz daha fazla soktu. Kenan Hoca'da Neyzen'i dinlediğim zaman, tasavvufi düşünceyle bir bilgi nesnesi, bir bilgi konusu olarak ilişkim yoktu. Kitabı hazırlarken ve sonrasında da, Anadolu insanını biçimleyen bir öge olması açısından merakımı cezbettiği için, bir bilgi konusu olarak –bir inanç olarak değil, bir diferansiyel denklemini öğrenmek için çalışır gibi– o konuda okumalarım oldu. Bu tür bir bilgiyle Neyzen'i dinleyince insan, daha farklı bir iklime açıldığını hissediyor. Bir konuya tat alma alanlarını, kanallarını biraz daha genişleterek yaklaşmak, farklı bir olay. Bendeki dönüşüm bu. Ayrı bir dünyaya, ayrı bir ufka açıldığını hissetmek... Bu tür artıları oldu. Şöyle bir yansısı da oldu: Neyin, Neyzen'in dünyasındaki ve ayrıca dış dünyayla, bildiğimiz gündelik yaşamla ilişkisindeki yerini, ne tür bir korugan olduğunu çok daha iyi anladım. Hırpani bir insan, eline çok ilkel denilebilecek bir aleti alıyor ve birden dinleyenlerine bambaşka dünyalar açıyor, sanki bir mucize gerçekleştiriyor, dokunulmazlığı olan bir kişi görünümü kazanıyor, kazandırılıyor. Bunları bir parça daha derinden hissettim. Öteki türlü,

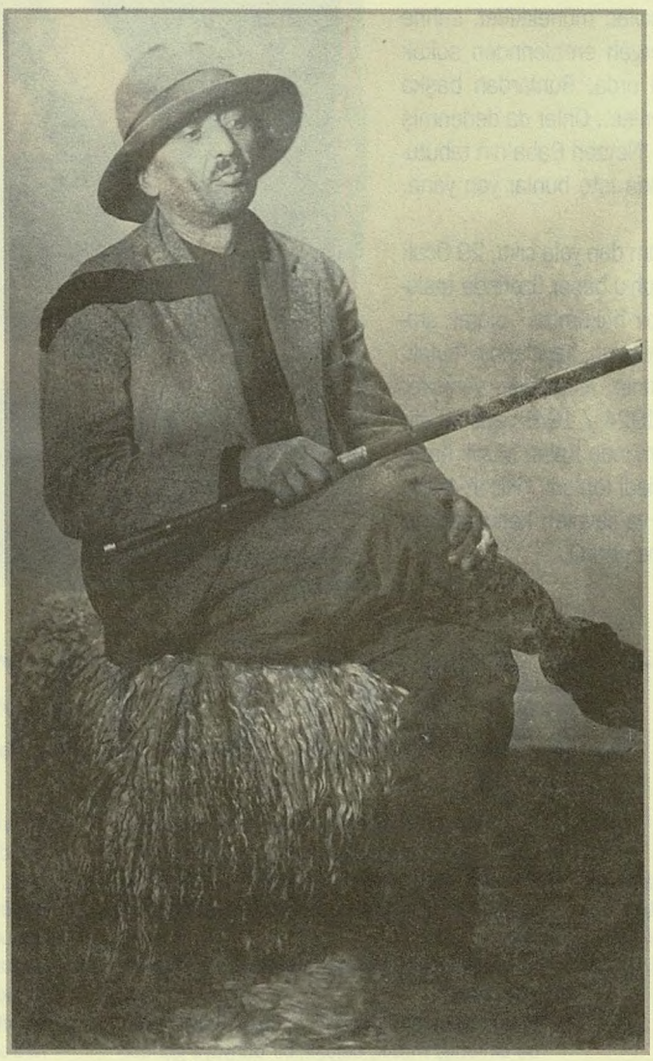

bir okuma konusuydu. Onun ne demek olduğunu, o lafların arka tarafını doldurmak gibi bir olanak elde ettim. Aradaki ayrım aşağı yukarı böyle bir şey.

Zahiri bir Neyzen'den batını bir Neyzen'e...

Evet, öyle bir benzetme yapılabilir, görünüşten öze doğru bir yolculuk.

Kitapta da, buklette de, bir yandan mesafeli duruyorsunuz Neyzen'e, bir nesnellik kaygısı ve ayrıca bir gerginlik seziliyor, öte yandan Neyzen'i seviyorsunuz gibi...

Açıkçası düşünmedim, şimdi siz söylüyorsunuz, onun üzerine düşünüyorum. Sabahattin Ali deseniz, kısa pantolonluğumdan beri severim, bendeki yankıları biraz daha farklı, ama Neyzen'le bu anlamda bir ilişkim olmadı. Kişi olarak –kişilik demeyeyim, çünkü kişilik olarak benim hesaplaştığım kişilik– ben Neyzen'den bir rahatsızlık duymadım, imrendiğim bir insan değil, ama rahatsızlık da duymadım. Sokaktaki adamın, yani Neyzen'i fıkra kişisine dönüştürerek efsaneleştiren insanın, onda yakaladığını varsaydığım bir takım çizgilere ilgisiz kalmak olanaksızdı. Çok güzel dediği şeyler var, bunlar benim pek öyle bir yana itelediğim, uzak durduğum değerler değil. Neyzen'in insanlık suçu diye adlandıracağımız herhangi bir tutumdan yana tavır sergilediği görülmemiştir. İnsanlık değerleri açısından bir kefeye koyduğunuz zaman hafif kalıyor diyemezsiniz. Evet, Neyzen'i seviyorum, ama bu öyle katıksız bir sevgi değil. Temelde aslında sorun şu: Neyzen nasıl yazılabilir? Ya da nasıl yazılmalı? Benim önümdeki problem buydu. Bazı sanatçıları, yaşamından, ilişki ağından, kişilik özelliklerinden yalıtarak değerlendirme olanağı pek yok. Yapılır, ama biraz kısır olur, kuru olur. Sait Faik üzerine bir monografi yazıyorsanız, onun kişilik özelliklerini bilmeden dünyasına girmeye olanak yok. Cinsel kimliğinden başlayarak, anne-baba parasıyla yaşıyor olmanın getirdiği sıkıntıların emeğe bakışına yansımasına kadar, pek çok ögeyi kuşatmak için bu özelliklerini bilmek gerekiyor. Öte yandan, örneğin Eşref'te böyle bir ihtiyacı hissetmedim. Eşref'in elbette yaşam serüveni, politik kavgası, tutuklanması, kaçışı beni ilgilendirir. Ama, verimlerini tartmakta, değerlendirmekte onun bana sağlayacağı bir olanak yok. Ama, Neyzen'in kitapta da sözünü ettiğim tutarsızlıklarını açıklayabilmek için kişiliğine dönmek zorundasınız. O anlamda Neyzen'in dünyasını harmanlamak gerekiyor. Başka türlü olursa, oturup Neyzen'in toplumsal sorunlarla son derece içli dışlı olduğunu anlatan ya da onu tasavvuf düşüncesinin 20. yüzyılda en özgün temsilcisi olarak sunan –bu tür yazılar var– bir metin yazılabilir. Neyzen bir bohem olarak da anlatılabilir. Ama Neyzen bunların toplamı. Kitabın önsözü kaybolmuştu, başlığı "Neyzen Tevfik adlı çok bilinmeyenli bir denklem"di.

Kitapta bu denklemin anahtarlarından biri olarak, "darasını aldırmak" kavramını kullanıyorsunuz. Bunu biraz açıklar mısınız?

Neyzen'in konumunu belirleyecek bir anekdot o:

Milli Şef dönemi... Çok kısaltarak özetlersek, Neyzen'le Fikret Mualla birlikte demlenirken bir Atatürk resimleri yarışması üzerine konuşmaya başlıyorlar, ne sistem bırakıyorlar, ne İnönü, veryansın ediyorlar. O dönem meyhanelerinde bir taharri memuru bulunurdu, Neyzen'le Mualla ihbar ediliyor. Neyzen'e bir şey olmuyor, ama Mualla zor günler geçiriyor; Abidin Dino'nun girişimiyle "cezai ehliyeti yoktur" raporu alarak kurtuluyor. Tekrar bir araya geldiklerinde, Mualla, Neyzen'e "sana bir şey olmadı, kabak benim başıma patladı, nasıl iş bu?" diyor. Neyzen'in cevabı "benim daram alınmıştı" oluyor. "Dara" hikayesi şöyle: Bir yağ tüccarının köpeği yağ tartısının gramaj konan kefesine sıçrarmış, bir gün yağ alan vatandaşlardan biri "eksik tartıyorsun, köpeğin bu tarafta" diye itiraz edince, dükkanın sahipleri "hayvana bu alışkanlığını bıraktıramadık, ama merak etmeyin" demişler, "biz onun darasını aldık, bu taraf eksiksiz tartıyor". Neyzen, bu anlamda darası alınmış bir insan.

Fikret Mualla, "biraz edebiyat bilgim ve zev-

kim varsa, onu Neyzen Tevfik'e borçluyum" diyor. Mualla'nın Neyzen'den etkilenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?
Fikret Mualla, Neyzen'in efsaneleştirilen kişilik yapısından etkileniyor. "Bir kartal gibi ömür sürmek" istediğini söyleyen Mualla, Neyzen'de bunu başarmış bir kimlik buluyordu. Neyzen'in her şeye karşın kendisi olarak kalmayı başarması Mualla'ya çekici, çarpıcı geliyordu. Ama Mualla'nın özgürlük arayışı çok daha içseldir. Yaşamı, özlemini çektiği özgürlük uğruna verdiği kavgaların toplamıdır. Neyzen ise kendisine bağışlanan özgürlüğü dilediği gibi kullanarak yaşamıştır. Aradaki ayrım bu.

Neyzen'in bir öykü kişisi, bir roman kahramanı gibi de düşünülebileceğinden, verimlerinin gerçek kişiliğinden ayrıştırılarak kullanılabileceğinden söz etmiştik. Başka türlü bir özgürlük arayışında olan Mualla da, Neyzen'in deyişlerini referans alıyor, onları kendi özgürlük mücadelesinde şiar ediniyor...
Ben bunu kişilikten etkilenme olarak anlıyorum.

Mualla'yı bir kenara bırakalım, bugün herhangi bir vatandaş için, daha içsel, farklı bir özgürlük arayışında olan biri için, Neyzen yine de bir vasıta olabilir mi?
Arkasını doldurmak koşuluyla. Aksi takdirde altın vuruşu yapan insanlara dönüşür... O özgürlüğü tanımlamak gerekiyor, o özgürlük arayışında Neyzen'in belli konularda takınmış olduğu tavırların arkasını doldurulmak koşuluyla. Yoksa, parayı sevmezmiş, e tamam, bu kötü bir tavır değil, ama Neyzen'in kardeşiyle –kardeşi bir bilim insanı, fakülte kurucusu– bir konuşması var, Şefik Kolaylı "böyle yapma, etme" diyor, Neyzen'in cevabı şu: "Sen mangır biriktir diyorsun bana. Benim onla hiçbir işim yok, İstanbul'da hangi kapıyı çalarsam, beni alırlar, yıkarlar, giydirirler, karnımı doyururlar, n'apıcam parayı?" Başka bir olay bu. Ama, insan yaşamını daraltıran bir takım öğeler, yani nesnelerin egemen olduğu, herkesin tüketen durumuna itelendiği bir ortamda, bu protestoların arkası doldurulmak koşuluyla elbete bir anlamı vardır... Ben Neyzen'i hep ipinden kurtulmak isteyen bir uçurtmaya benzetirim. Bir uçurtmayı yükselten ipidir oysa, ipinden kurtulduğunda uçurtma doğa koşullarına bağlı olur ve parçalanmaya mahkumdur. Neyzen'in paradoksu, açmazı, hem bunun bilincinde olması hem de ipinden kurtulmaya çalışmasıdır.

Abidin Dino'nun kaleminden Neyzen, 1941, Bakırköy *(Özgür Tunalı arşivi)*

NEYZEN TEVFİK'İN PLAKLARI, KONSERLERİ

Şahid-i marifet

Neyzen Tevfik, 1916 tarihli "Tercüme-i Halim"de "bir hayli plak doldurduğunu" söylüyor, ama ayrıntıya girmeden: "Neyzen'in namı baki olmuştur / Ebedidir sesi bir hayli plak doldurmuştur." Bu şiirin başka bir yerinde "Sinema, hayli fonoğraf ile yüzlerce plak, / Şahid-i marifetimdir benim üç beş avanak" diyerek sinemaya da bulaştığını söylüyor. "Azab-ı Mukaddes"in (1949) önsözünde ise sayı veriyor: "Sazımı hiçbir zaman paraya tabi kılmadım. Böyle bir vaziyeti beni yaşatan en büyük hayat arkadaşım, sadık ve vefalı neyime hakaret telakki ederim. Doldurduğum yüze yakın plaktan aldığımın yüzüne dahi bakmadım." Kardeşi Şefik Kolaylı'nın verdiği bilgilere bakılırsa, ilk plaklarını Mısır'da doldurmuş: "Mısır'da Özbekiye bahçesinde saz takımına katılarak, 'gramofonun mumdan yapılmış yuvarlak kovanlarına' ney çalarak birdenbire orada üne kavuşmuştur." Yine kardeşinden, İstanbul'un 1900'lerde tanıdığı gramofonun ticaretini ilk yapanlardan Gülistan Plak Mağazası sahibi Hafız Aşir Bey'le Neyzen'in başarısız bir plak doldurma girişiminde bulunduklarını öğreniyoruz: "Plak doldurmak için Avrupa'dan adamlar getirttim. Neyzen'e de 'filan gün filan saatte plak dolduracaksın' dedim. Aletler kuruldu, birkaç sazende ve hanende geldi. Bekliyoruz... Nihayet seninki körkütük, kendini bilmeyecek derecede arz-ı endam etti. Şaşırdım kaldım. Bu kadar masrafın altına girmişim, ister istemez çalmasını söyledik. Çaldı, fakat plaklar maskaraya döndü... Epey sonraydı. Bahçekapı'da Büyük Postane'nin önünden geçerken, bir Musevinin sele sepetin içine istiflediği plakları avaz avaz bağırarak sattığını gördüm; 'Haydi efendiler, rakıdan çatlayan Neyzen Tevfik'in plakları 50 kuruşa... Bir daha bulamazsınız, rakıdan çatladı, öbür dünyaya gitti...' Selenin başında büyükçe bir kalabalık, ucuz ve iki parçadan ibaret olan plakları kapışıyordu. Ben de iki tane aldım."

Neyden başka cura ve tambura da çalan Neyzen, ilk konserini Mısır dönüşü, arkadaşlarının gayretiyle İzmir'de verdi. Konserlerinin izi ancak gazete ve dergilerden sürülebiliyor. Bunlardan iki tanesine tanık olan Refi Cevad Ulunay, köşesinde "intibalarını" şöyle anlatmıştı: "İlk fasıl mahur faslı idi ve ilk taksimi Hacı Kerami efendi yaptı; ondan sonra Neyzen Tevfik taksim etti; tiyatro alkışla inledi. Tevfik bu takdir tezahürünü gözleri hayretle açılmış olduğu halde, sanki eli hâlâ ney perdelerindeymiş gibi parmaklarını ayırarak öyle bir selamladı ki, onun bu hali hâlâ gözümün önündedir."

Yaşamının son dönemlerinde verdiği bir başka konserin tanığı ise Kemal Sülker: "İstanbul Tekstil Sendikası'nın Açıkhava Tiyatrosu'nda düzenleyeceği sanat gecesine neyi ile katılması ricası için Neyzen'i Beşiktaş'taki odasında ziyaret ettik. Önerimizi açıklayınca olur dedi. Doğrusu ya, bu kadar kolay evet diyeceğini sanmıyorduk. Uzun yıllardan beri hiçbir sahnede ney çalmamış, şiir okumamıştı."

6 Mayıs 1952'te yine dostlarının girişimiyle muhtemelen ömrünün son konserini verdi; 73. doğumgünü dolayısıyla Tepebaşı Şehir Tiyatrosu'nda düzenlenen jübilede sevenleriyle bir araya geldi. 50'li yılların magazinlerinde Neyzen'in radyo için yaptığı bir "konser-plak"tan ve rol aldığı bir de filmden söz ediliyor: Rejisör-aktör Mümtaz Ener'in ricasıyla "Ağlayan Şarkı" isimli filmde, dönemin ünlü solisti Suzan Yakar Çelik ile başrolleri paylaştı. 1952'de de "Onu Affettim" adlı filmde önemli bir rol üstlendi. Radyo kayıtlarına gelince... Hikmet Münir Ebcioğlu, Neyzen'in ardından (muhtemelen 1954-55) kaleme aldığı bir anı-yazıda şunları anlatıyor: "İstanbul Radyosu'nda Neyzen Tevfik'in sesini ve ney taksimlerini plağa almak için Suat Osmanoğlu ile harekete geçtik. Bunun için önce Neyzen'i bulmak gerekiyordu. En nihayet Beşiktaş'ta bulduk. Kayıkçılar evini gösterdi. Girdik. Aman yarabbi... Siz Victor Hugo deyiniz, ben diyeyim Rodin'in meşhur Düşünen Adam heykeli... Saçları bir beyaz kalpak gibi başını sarmış... Bir müddet yeryüzünde hiç beklemediği bir ses işitmiş gibi hayran hayran yüzüme baktı. Maksadımızı söyledik, güç bela hatırladı. Sonra stüdyoya gitmek için hazırlanmaya başladı. Düşüne düşüne giyiniyordu. Ve her elbise parçasını üzerine aldıkça: 'Hah sen de şuraya... Şimdi ne kaldı bakalım...' diyerek kıyafetini adeta tek tek çağırıyordu: 'Gel bakalım, sen de şuraya...' Ve neyi ceketinin iç cebine yerleştirdi. İspirto lambasını, su testisini, kahve fincanlarını, çaydanlığı her biriyle adeta konuşuyormuş gibi birer birer yoklayarak muayyen yerlere koydu. 'Haydi çocuklar' dedi, 'şimdi tamam, gidebiliriz'. Stüdyoya geldiği zaman her şey yolundaydı. Mikrofon ayarındaydı. Çalmaya başladı. Fakat hay aksi şeytan, makine bir arıza yapmaz mı! 'Üzülme evlat' dedi, 'ben şöyle biraz dinleneyim' diyerek, omuzlarında taşıdığı kocaman pelerini yere serip 'dünyada sırtüstü yatabilen yegâne hayvan insandır' diyerek üstüne yattı. Arıza giderilince geldi, bir kaya parçası gibi başını bir yana eğerek ateş püskürür gibi çalmaya başladı."

Neyzen Tevfik, jübilesini saymazsak, ömrünün son konserini işçiler için vermiş. Onun en güzel konserine ise, "kayıp zamanların ünlü romancısı" Selahattin Enis bir vapur güvertesinde tanık olmuş; bu, "kendiliğinden" bir konser: "Sabahın bu mahmur vaktinde denizden gelen bu ses neydi? Bu sualin halli için vapurun alt katında oturan halk, üst güverteye hücum etmişti. Merdivenlerde bir izdiham kaynaşıyordu. Bu izdiham fesli, sarıklı, şapkalı bir insan izdihamıydı. Muhtelif din ve milletlere mensup bu izdiham, onu aynı lezzet ve aynı zevk ve huşu ile dinliyordu. İzdihamdan çıt çıkmıyordu... Bir an geldi ki yalnız çarkın mutterid ahenginden ve ney'in ağlayan, şikayet eden sesinden başka hiçbir şey duyulmaz oldu. Nefesler göğüsler içinde sıkılmış ve kalbler, bu nağmeleri ihlâl korkusu ile kaburgalarının arasında adeta felce uğramıştı. O sırada birdenbire çığlık koptu ve şapkalı bir genç kız olduğu yere düşüp bayıldı..."

Şevki Koca - Cömert Berk

Burası Agora meyhanesi. Nasuh Barın'ın deyişiyle "rakamlar hümanist", masa erenler sofrası. Namlı bektaşi babası Turgut Koca'nın oğlu, "Halikarnaslı Bir Bohem" adlı Neyzen Tevfik kitabının yazarı Şevki Koca ve Neyzen'den yadigâr neyini gururla üfleyen neyzen Cömert Berk'e "dem bu demdir dem bu dem" diyerek teybin düğmesine bastık.

Neyzen düz, ters olan biz

Neyzen Tevfik, "neyde mevlevi, meyde bektaşiyim" diyor. Bu nasıl bir terkip?

Şevki Koca: Tasavvufta handikaplar, önyargılar, korkular yok. Allah'a giden yollar nefslerin sayısı kadardır. Üçbuçuk milyar insan, üçbuçuk milyar Allah tarifi demektir. Bütün dinler insana tapınmaktır aslında. Bedreddin de "Varidat"ında: "İnsanlar görünen putlara tapıyorlardı, şimdi görünmeyen putlara tapıyorlar Allah adına" der. Bektaşilik, 1200 yıllık geleneği olan batınî bir tarikattır. Lütfen dersin, küfür olur, kibar bir sözcük olmasına rağmen. Gaybi, bir şiirinde "maksut olan meyvadır, sanma ki ağaç ola" diyor. Meyvanın kabuğu zahirîdir, maksut olan içidir. Önemli olan içidir, ama kabuksuz dikersen de çıkmaz. Demek ki zahirle batın bir arada yürüyecek. Kimi zahir sırlar gidecek, batın sırlara erenler o neyin batınîyetini bilecekler, öyle üfleyecekler.

Cömert Berk: Ney çalınmaz, üflenir. O bir candır, nefesi siz verirsiniz. Dokuz tane deliği vardır, insanda da dokuz tane gırtlak boğumu vardır. İnsana en yakın ses neyin sesidir. İnsan dokuz ayda meydana gelir, öldüğünde üzerine dokuz tane tahta çakılır,

Şevki Koca: Dokuz, mevlevi açıdan bir sırdır. En büyük rakam dokuzdur, cennet tasavvufta anne rahmidir, insanın cennetten kovulması da anne rahminden çıkmasıdır.

Cömert Berk: Neyin delikleri dokuz milimetredir. Ney açılırken çapı dokuz milimetre olan kıpkırmızı kor bir çubukla dağlanır, çapı on milimetre olursa ses vermez. İyi de bakmak lazımdır. Susam yağıyla güzel banyo yaptırmak lazım, tamamen yağa doyana kadar beslenir, yoksa ötesinden berisinden çatlar. Çok hassas bir enstrümandır.

Neyzen'in neyi nasıl intikal etti size?

Cömert Berk: Neyzen'in arkadaşı rahmetli İbrahim Dede'den.

Neyzen, neyine iyi bakmış mı?

Cömert Berk: İyi bakmış, ama, Neyzen'in bir arkadaşı, Zeki usta –ney açar kendisi– "evladım" demişti, "Neyzen, çatlatmış bu neyi". Nefesi kuvvetli olduğu için bayağı zorlamıştır neyi; sazını yenmiş bir insandır.

Şevki Koca: Neyi çatlatması demek fiziksel olarak çatlatması değil. Neyi Neyzen gibi çalabilmek için o dergâh haline, o ruh haline, o psikoya intisap etmiş olmak gerekir.

Cömert Berk: Neyi elinize aldığınız zaman başınızı eğersiniz, destur çekmeden üfleyemezsiniz. Nasıl bir felsefesi olduğunu anlayacaksınız ki, Neyzen gibi üfleyebilesiniz.

Şevki Koca: Mevlevi dergâhında acemi neyzenlere kaval derler, kavaldır daha, neyzen olabilmek için "erbain"e girmesi gerek, kırk gün çileye. Tarikat silsilesi görmesi lazım. Kırk tane zeytin verirler, bir odaya kapatırlar, zaten açlıktan ya peygamberi görür ya da...

Cömert Berk: Neye can veren zendir, üflemezsek ağlar, kesinlikle ağlar. Siz nasıl dem çekiyorsunuz, et yiyorsunuz, neye de öz nefesimiz can veriyor. Üflediğiniz ilk ses hu sesidir, ustalaştıkca yan sesleri iyice olgunlaşmaya başlar. Irak'ta, İran'da, acemaşiran dediğimiz en alt perdeyi kullanmıyorlar, çok tiz bir sesle çalıyorlar. Onlarda herhangi bir kutsal boyutu yok.

Neyzen bir tasavvuf şairi mi sizce?

Şevki Koca: Tasavvufun özünü kavramış şairler bir kayıtlamanın, bir çerçevenin içine girmezler. Tarikatın içindediler, ama tarikat da onlar için fazla bir şey ifade etmez, Edip Harabi gibi, Neyzen Tevfik gibi, Feylesof Rıza Tevfik gibi insanlar kayıtlardan azadedir. Batı dillerinde bohem denir onlara, bizdeki karşılığı ise "kalender"dir. Kalenderler bir kalıba sığdırılamayan, içindeki fırtınaları dindiremeyen kompozisyonlardır. Atilla Özkırımlı, Edebiyat Ansiklopedisi'nde Neyzen için "kendisi bir üslûpsuz idi" diyor. İyi niyetle söylüyorsa güzel, art niyetliyse kötü. Neyzen gibi insanlar zaten üslûpsuz yaşıyorlar, şiirlerinden bir üslûp beklenemez. Bazen üslûpsuzluk da bir üslûptur. 1920'de Kuvayı Milliye'den yana, bir hafta sonra küfreder. İstikrarlı bir çizgi beklemeyin, onlar başka bir alemin, perspektifin insanı.

Bu kitabı yayınlama arzusu nasıl doğdu?

Şevki Koca: Bu çalışma, babam Turgut Koca'nın ön hazırlığıydı. Ömrü vefa etseydi, daha kapsamlı bir kitap çıkardı ortaya. Neyzen'le uzun süre teşrik-i mesaisi olmuştu. Dedemle Neyzen karşılıklı ney üflerlerdi. Dedem Kazım Baba –divanı vardır– bektaşiydi. Şehzadebaşı'nda, Kenan sinemasının oralarda bir kahve var, Ali'nin yeri, oraya takılıyor Neyzen, dedemle orada tanışıyorlar. Şimdiki belediye binası dedemlerin evi, 1952'de yandı. Neyzen ya orada kalıyor, ya da Ali'nin kahvede. O dönemde, bir de Artin Efendi'nin dükkanında takılıyor. Artin Efendinin Ferah Sineması'nın yakınlarında pişmiş kelle dükkanı var. Dedem Kazım Baba, Arıcı Baba, Neyzen orada muhabbet ediyorlar. Artin de tasavvufa meraklı, ama bunlar bir sohbet açıyorlar, tatlı dilden bir giriyorlar işe, adamın kellelerinin dilleri meze oluyor, kelle dilli olunca beş liraysa, dilsiz üç lira. Her akşam kelleler yarı fiyatına satılıyor, o kadar kızdığı halde, Artin her akşam çağırıyor onları... Neyzen hayatımızın bir parçası. Babam şiirlerini ezbere söyler, birçok yerde olmayan şiirlerini, ezberden okurdu. İçinde olduğum bir hadise olduğu için, bir de tasavvuf kimyasından yakınlığımız olduğundan, Neyzen'i yeni bir çağa aktaralım istedik, unutulmasın diye. Bir restorasyon çalışması bu, ucu bucağı yok ki Neyzen'in: Müzik tarafı var, taş plak tarafı var, hiciv tarafı, heccavlığı var, şairliği var. Kimse, "ben yazdım, Neyzen budur" deme hakkına sahip değil. Bu tür özgün insanları anlatamazsınız, anlatıyorum demek cahillik olur, onlar üçgen kravatlı değil ki, özgür insan.

Neyzen'in en çok hangi tarafı etkiledi sizi?

Şevki Koca: Tasavvufu müthiş. Tasavvuf her dönemde aynı dille anlatılmamıştır, Hacı Bektaş-ı Veli'den beri bir sürü tasavvuf şairi gelmiştir. Neyzen kendi yüzyılının ilerisinde şiirler yazmıştır, Yunus'tan ileride yazmıştır. Neyzen akılla delilk arasında bir yerde. İlhamı vahiy gibi. Dresden Operası'nın müdürü Schtringler "bu adam çalarken besteliyor" diyor. Ney üslûbu da öyle, fıkraları da...

Neyzen hakkındaki fıkralara ne diyorsunuz?

Şevki Koca: Neyzen hakkındaki anekdotların

68→

Osman Kır, nam-ı diğer Karaosman, vaktiyle Neyzen Tevfik'le yârenlik etmiş bir sevgili abimiz. Tilda Kemal'i uğurlamak için Marmara adasından atlayıp gelince, başına ekşidik, çıkınındaki Neyzen öykülerini anlattırdık. Kara Osman anlatmakla kalmadı, Girit türküleri okudu, üstüne de bir sirtaki çekti.

Belki de yanımızda

çoğu zahir, batın değil. Zahir olanları Neyzen'le dergâh arkadaşlığı değil, masa arkadaşlığı yapmış olanlar anlatır. Onlar, Neyzen'in teknik yönüne hayran, üflemesine, söz sanatına. Neyzen'in heccavlığı, sanatı da tasavvufi; karşıdaki ona teknik yönüyle baktığı için, çok güzel ney çalan bir insan ya da hazırcevap bir insan görüyor.

Bir de ona maledilen fıkralar var...

Şevki Koca: Kendisi de şikayet ediyor bundan ama, onlarda da bir güzellik var. Güzel bir manzum buldular mı, Neyzen söyledi diyorlar. Ama çoğu Neyzen'ce olmuyor. Küfür vardır –"sövmek müsekkin-i asaptır, herkes için meşru bir haktır"der– ama galize yoktur Neyzen'de. Bektaşi fıkraları gibidir, bir estetiği vardır.

Babanızın en çok sevdiği Neyzen fıkrası neydi?

Şevki Koca: Hıyarın biri, kravatlı mravatlı, Neyzen'i berduş gibi görünce yol vermemiş, "ne idüğü belirsiz birine yol vermem" demiş. Neyzen "ben veririm, geç" demiş, kenara çekilmiş.

Evliliği nasıl olmuş, babanız bahseder miydi?

Şevki Koca: Gönülsüz evlenmiş, evlendirilmiş daha doğrusu, Cemile hanım güzel de bir kadın, babamın anlattığına göre. Rahmetli limon sevdiği için kızına Leman adını koyuyor, eski dilde Leman'la limon aynı şekilde yazıldığı için.

Kızıyla görüşüyor muydu?

Şevki Koca: Neyzen nereye kaybolsa kızı bulurdu. Kızıyla kontağını ömrünün sonuna kadar kaybetmedi. Leman hanım en son İzmir Konservatuarı'nda solist olarak görev yapmış. Kabre gittiğimde çiçek filan görüyorum. Belki bizler gibi birileri, veya belki de torunları...

Cömert Berk: Mezarına gittiğimde otları temizledim, toprağına şarap döktüm, çünkü vasiyetidir, "öldüğüm zaman mezarıma şarap dökün, afyon ekin, esrar için" der. Esrara 16 yaşında başlamış, 2.5 ton içtiğini söylüyor.

Şevki Koca: Onunki dem görmek. "Ruh hamlesi yaptırıyor bana" diyor. Esrar içmesini, "farklı bir boyuta gidiyorum" diye anlatıyor. Farklı bir insan olmak için değil, çünkü onu yenmiştir zaten.

"Dem görmek" nasıl bir ruh hamlesi yaptırıyor?

Şevki Koca: Ahmet Rasim'in torunu Osman Nihat Akın, bektaşi dergâhından nasip istiyor, yani dergâha katılmak istiyor, kabul etmiyorlar. "İçki içiyorsun" demiş bektaşi babası. "Ama baba erenler" demiş Osman Nihat, "sen de içiyorsun." Bektaşi babası "ben içmiyorum" demiş, "dem görüyorum". Neyzen de dem görüyordu. İçtiği zaman altı ay aralıksız içiyor, bıraktığı zaman iki sene içmiyor. Rahmetli limonla içerdi. Rakısının adı düz, rumca düzoko derler, İzmir tabiridir. Mevlevilikte içki içmek sözü kullanılmaz, dem görmek denir. "Dem"in bir anlamı kandır, bir anlamı tavdır, zamandır, sestir. Gözyaşı anlamına da gelir. Mevlevilerin Şemsi kolu, demi batınî olarak çözmüştür. Mevlevilik homojen bir kavram değildir, Konya Çelebileri Veledi koldan gelirler, Galata Mevlevihanesi ve İzmir Mevlevihanesi –Neyzen orada yetişmiştir– Şemsiydi. Şemsiler dem görürlerdi, Velediler daha resmî bir tarikattır. Demi batınî olarak çözememiştir.

Toplumun genelgeçer kurallarına her şeyiyle ters olan bir insan, nasıl oluyor da efsanevi bir kahraman olabiliyor?

Şevki Koca: Toplumun gizli bir bilinci vardır. İrrasyonel gibi gözüken bir bilinçtir bu. Neyzen bu gizli bilinçle buluşmuş, onunla örtüşmüş. Nasreddin Hoca'nın hikayesi gibi. Katıra tersinden binmiş değil ki, katır ters. Neyzen düz gidiyor, ters olan biziz.

Neyzen'le nasıl tanıştınız?

Osman Kır: Neyzen babanın Beşiktaş iskelesinin oralarda küçük bir evi vardı. Ben o zaman 18-19 yaşındayım. Nuri Demirağ diye zenginin biri ona başını sokacak yer vermişti. Beni onunla Cavit abi tanıştırdı. Beraber Neyzen babanın evine giderdik, muhabbet ederdik. Hamiyet Yüceses'in kemancısı vardı, Nihat, onu Neyzen baba okutmuştu. Hep yanındaydı. Babaya çok iyi hizmet ediyordu. O aralar işte dört-beş yıl bir beraberliğimiz oldu.

Nasıl giyinirdi?

Ne giyinirdi yahu... Yırtık pırtık, paramparça çoraplar, ayakkabılar ona göre. Bir paltosu vardı, o kadar uzundu ki, etekleri yerlerde sürünüyordu.

Son yıllarında içkiyi bıraktığı söylenir...

Yok canım, kim demiş onu. İçiyordu da, eskisi gibi iptila - müptela değildi.

Esrarla arası nasıldı?

Cigarasını ben yapardım. Yakarsam bir duman alırdım, o kadar, yakma dumanı. Sonra verirdim kendisine, bir daha da allahın oğlu gelse elinden alamazdı. "Neyzen baba, bir duman da biz alalım" dediğimde, "orda var, yap iç" derdi, "benim sigaramın rahatını bozma". Bir gün öyle takılıyorduk, o sıra Ratip abiden bir haber geldi, Kanlıca'daki yalısında meclise çağırıyormuş. Neyzen baba, hiç kafasını çevirmeden, cigara elde, "git ona selam söyle" dedi, "ben şu anda Roma imparatoruyum..."

Ratip abi kim, heykeltraş Ratip Acudoğu mu?

Evet, Marmara'da tanışmıştık. Adaya dolamit mermer almaya gelmiş heykelleri için. Neyzen Tevfik'in de dostu olduğu için hemen kaynaştık.

Çıkıp dolaştığınız oluyor muydu?

Bir gün Beyoğlu'nda gidiyorduk, tam Sular İdaresi'ni geçtik, birisi hıyar gibi selam vermeden geçti. Sonra döndü geldi, babanın elini aldı öptü. "Bağışla baba, görmedim, akşam eşek gibi içmişim de farkına varmadım" deyince Neyzen baba, "eşeği suya götürürsün, içmesi için ıslık çalarsın, eşek suyunu içti mi, klarinet çalsan bir yudum daha içiremezsin" diye herifi mars etti.

Beşiktaş'tan önce nerelerde takılıyordu?

Uzun zaman Sirkeci'de Yeni Cami'nin tabutluğunda yattı. Çok sabah onu uykusundan cenaze cemaati uyandırmıştır. İstanbul Emniyeti'nin başında o zamanlar meşhur Kemikkıran var. Mısır'dan bir kasa hırsızı gelmiş. Kemikkıran onu çağırıyor, "bana bak, İstanbul'da bir kasa açılırsa, senin ecdadını s.kerim" diyor. Hırsız "tamam" diyor. Mosmor kahveye geliyor, Baba'ya, "bana İstanbul'da hayat yasaklandı, Mısır'a dönüyorum" diyor. Kahvede herkes Neyzen'e bir şey verir, kimi rakı, kimi cigaralık, bu hırsızın da verecek bir şeyi olmadığı için bir bit veriyor, "bu okunmuş bir bittir, yakanda durdukça, hiçbir bit sana gelemez" diyor. Neyzen de,"bir tane eksik bir tane fazla ne olacak" diyor, biti yakasına koyuyor. Ertesi gün bakıyor ki, bitler kaybolmuş. Yalnız okunmuş bit duruyor. Gülme, ciddi söylüyorum, kendisinden dinledim. Bir gün yine oturuyoruz, "Küçük Vali" geldi, Fahrettin Kerim. O gün Kör Agop da var. O da Neyzen'den farksız, pantolonu muşamba olmuş. Bu Agop bir gün dedi ki, "bu Neyzen iyi de, çok pis be, Arnavut ciğerlerini leblebi gibi yeleğinin cebinde taşıyor"... Çok gülmüştüm, sanki kendisi çok temiz.

Vali Neyzen'in evine ne diye geliyor?

Ne diye gelicek!.. "Bir ihtiyacın var mı" demeye gelmiş. Baba, "ne geldin ulan" dedi, "ihtiyacım olduğu zaman hiçbiriniz yoksunuz eşşoğlu eşekler" dedi, "siktir git" dedi, kovdu valiyi. O Fahrettin Kerim aylık bağlamıştı Neyzen'e. Babıali'den yukarı çıkıyor bir gün. Bir tanıdığı "nereye" diyor, "iki aylığım var, onu almaya" diyor. Vilayet Konağı'nda başkâtip bir aylığını veriyor, bir aylığını vermiyor. Dönüşte aynı adama denk geliyor. "Ne oldu Neyzen Baba, aylığı aldın mı?" deyince, "bir ayı veriyor, bir ayı vermiyor" diyor.

Cenazesinde bulundunuz mu?

Bulunamadım. Harbiye Merkez Komutanlığı'nda cezaevindeydim. Behice Boran'ı, Aybar'ı, Mihri Belli'yi, orada tanıdım.

Neyzen denince ilk aklınıza gelen ne oluyor?

Harika bir kafası vardı. Şimdi beni çok benzetiyorlar Neyzen'e. Benim gibi kıvırcık saçlı bir adamdı. Bembeyaz, koca kafalı, çok güzel yüzlü.

O da esmer miydi?

Yok canım, ne esmeri!

Size niye Kara Osman diyorlar?

Marmara'da Kara Osman derler, dünyada Kaptan Osman. Dedemin dedesi Antalya'dan sorgu hakimi olarak Girit'e gitmiş. Dedem Osman Ağa, Mevlevidir. Marmara'ya gelişi 1923. Yunanca bilirim, hele Girit türkülerini... *(söylüyor)* "Mariya kırmızılar giymişsin, kime caka yapıyorsun? "

Neyzen'in Mevleviliği nasıldı?

Aslında Mevleviliği sevmezdi. "Ne olursan ol gel"i sevmezdi. Namussuzsun, şerefsizsin, sahtekârsın, gel diyorum sana. Olmaz. Kapından sokmayacaksın. Hastir ulan! Nereye gelecen! Yok öyle! Neyzen böyle bir adamdı işte. Bir insan yanlış yapıyorsa, yüzüne söylerdi. Güzellik yapıyorsa onu da yüzüne söylerdi. Hakaret etmesini de bilirdi, teşekkür etmesini de... Belki de şu an yanımızda, burada oturuyor. Ruhlar yaşıyor. Ben bunu yaşamış insanım. *(söylüyor)* "Sisamlı kız Sisamlı kız, ne zaman gidiyorsun Sisam'a / Biliyor musun seni o kadar çok seviyorum ki / Vücudumu sandal, kollarımı kürek, mendilimi de yelken yapıcam / Gelip seni Sisam'dan kaçıracam..."

Söyleşiler: **Ümit Bayazoğlu - Yücel Göktürk**

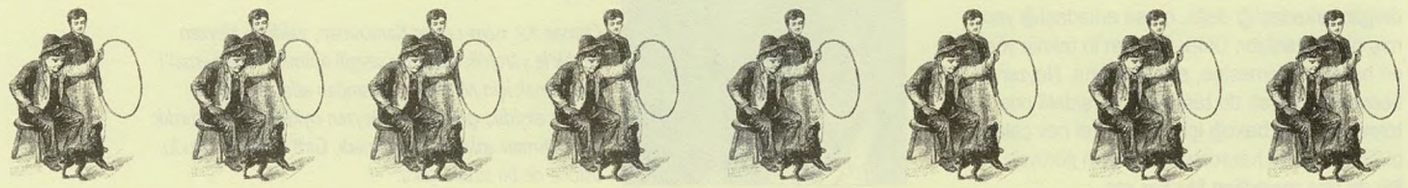

a→

ACUDOĞU, RATİP AŞİR

Soyadı Acudoğlu olarak da yazılır. (1898-1957, İstanbul) Serbest figüratif heykelleri ve anıt çalışmalarıyla tanınan heykelci. 1918'de girdiği Sanayi-i Nefise mektebinde İhsan Özsoy'un öğrencisi oldu. 1920'de Almanya'ya gitti. Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nde heykel dersleri aldı. İki yıl sonra Paris'e geçerek, çalışmalarını burada sürdürdü. 1925'te Türkiye'ye döndü. Bu sırada açılan bir sınavı kazanarak cumhuriyet döneminde heykel eğitimi için yurtdışına gönderilen ilk öğrenci oldu. Bu kez Paris'te üç yıl kaldı. 1928'de Türkiye'ye döndü. Edirne Öğretmen Okulu'nda resim öğretmenliğine atandı ve heykel çalışmalarını Edirne'deki atölyesinde sürdürdü. 1957'de İstanbul'a atanarak Beykoz, Bakırköy, Çubuklu, Zeyrek liselerinde resim öğretmenliği yaptı. Eserlerinden bazıları: Şehit Kubilay Anıtı (1932 - Menemen), İnönü Anıtı (1948 - Erzincan), Atatürk Anıtı (Ankara Ziraat Fakültesi önü).

ANTRANİK PAŞA

Antranik Ozanyan (1865 - 1927) Ermeni bağımsızlık hareketi önderlerinden. Şebinkarahisar'da doğdu. 1904'de Sason isyanına önderlik etti, ancak Osmanlı hükümetine karşı koyamadı ve Kafkasya'ya kaçmak zorunda kaldı. Kurmuş olduğu düzensiz ordunun bozguna uğratılmasından Taşnaksutyun Partisi'ni sorumlu tuttu. Ağır eleştirilerde bulunarak partiden istifa etti. Bulgaristan'a gitti ve 1912 harbine katıldı. Bulgar ordusundan rütbe aldıktan sonra, 1914'de tekrar Kafkasya'ya yöneldi ve Tiflis'te Ermeni gönüllüler ordusunun başına getirildi. 1918'de resmen Rus ordusuna katıldı ve Nahçevan bölgesinde görevlendirildi. Antranik Paşa, 1922 yılına kadar Bakü, Tiflis, Van, Nahçevan bölgelerinde Ermeni halkın istihdamı için hizmet verdi. Bu tarihte ABD'ye göç etti ve Fresno kentine yerleşti. Ölene kadar anılarını kaleme aldı. Halkı tarafından sevilen bir kahraman olan Antranik Paşa, ağıtlara, türkülere konu oldu. Dilbilimci Agop Dilâçar Martayan, bir akşam sofrasında Atatürk'ün ricası üzerine Antranik Paşa'nın methedildiği Ermenice bir türkü okur. Masada bulunanlar "eyvah!" derken, Atatürk'ün, tam eksine, "halkının gözünde kahramanlık mertebesine erişmiş insanların hatırlanması, saygıyla karşılanacak bir davranıştır" cevabını verdiği kaydedilmiştir.

b→

BİR YAZ GECESİ RÜYASI

BABARON: Bizim serkeş Müzeyyen bu! Hem de ayışığında! Hayırdır inşallah!

MÜZEYYEN: Nerden çıktı şimdi bu ırz düşmanı herif? Şeytan görsün yüzünü! Hadi çocuklar, toz olun burdan, yallah! Peri meri dinlemez bu domuz, topunuzu yatağa atar, alimallah!

BABARON: Bi de kaçıyor şıllık utanmadan! Ben senin kocan diğ miyim lan?

MÜZEYYEN: Kocaya bak, süngüye davran! Ayol, sen değil miydin binbir düzen, binbir tertip, papaz kılıklarına girip sıvıştığın gibi Peristan'dan doğru Konstantaniyye'ye kaçıklanan, mal bulmuş mağribi gibi de orda, Deniz Kızı Eftalya'yla halvet olup aylarca, elin hanende parçasına dümtek tutup zurnalık yapan? Hadi inkâr et, sıkıysan! Onu da geçtik, ne zoruna buralara yel yeperek yelken kürek geldin taa Hindistan'dan? O eski oynaşın İpolita mı ne, o at gibi karı, o çizmeli Amazon, Tezeus'a yamanıyor diye, diğ mi, bütün cakan? Dük düdükleyecek tavlada Düşes'i, sen de geleye yatıp karşılarında atacan! Aaaah, ahh!

BABARON: Oooooo'o, ar damarın çatlamış kızım senin! Ne alıp veremediğim var benim İpolit'len? Ama senin ne haltlar yediğini biliyoruz Tezeus düdüğünnen! Hatırlarsın ya, Peloponez güzeli Begonya'nın kızlığını iyi ettiği gece hani, pek bir hayran kalıp da muamelesine, bu işin esas kanlısını bulduk diye, Benli Belkıs Sultan'la birlikte, zifaf döşeğinden posta edip teresi, Corç Senk Oteli'nde oturak âlemine götürmedin mi sen?

MÜZEYYEN: Bu sendeki kıskançlıktan da öte bir kompileks, bir nevroz! Furoyt diye bir Yahudi doktor var, ona görün sen istersen! Baksana, erişti erişeli beri Nevruz, ne orman, ne çayır, ne kumsal, ne pınar, ne fıskiyeli havuz, senin bu deli saçmaların yüzünden, cem olup buluşamıyoruz. Ahenk başladı sanıp ayinimize nay üflerken poyraz, sultanımız, efendimiz aklından şattaraban, hasetinden hicaz! Rüzgâr da tabiy bu işe, e haliyle, alınıyor biraz. Başlıyor mu sana ilkyazdan ayaz! Tutabilirsen tut artık sisin sisini, selin selini! Keban, Volga ve Asuvan Barajı taştı, tufana gitti ortalık. İpolita'nın Amazon nehri de elbet, yakında başgöz olacağından ötürü, anlarsın nasıl ıslak!..

William Shakespeare

"Bahar Noktası" adıyla Türkçe söyleyen: Can Yücel

h→

HURSTON, ZORA NEALE

(1891 - 1960) Yazar, halkbilimcisi, sanatçı ve alamet-i farikası olan gösterişli halleri, tuhaf araştırma teknikleri olan güçlü bir kadın. 7 Ocak 1901'de doğduğunu söylese de, esas yıl 1891'dir. Floridalı bir ailenin sekiz çocuğundan beşincisiydi. Babası marangoz, ortakçı çiftçi, annesi eski bir öğretmendi. 1904 yılında annesi öldü. Zora üvey annesine alışamadı, bir tiyatro kumpanyasına katılıp evi terketti. Liseyi bitirdikten sonra bir gece kulübünde garsonluk ve yalnızca beyazlara hizmet veren bir kuaförde manikürcülük yapıyordu. 1919'da Howard Üniversitesi'ne başladı. İki yıl sonra ilk öyküsü yayımlandı. 1925'te, tam Harlem Rönesansı diye anılan dönem başladığında beş parasız ve işsiz New York'a geldi. Başından eksik etmediği şapkası, Eatonville - Florida'ya ait eğlenceli hikayeleri, toplum içinde sigara içmek gibi aşırı davranışlarıyla kısa sürede Harlem çevrelerinde kendine yer edindi. Daktilo bilmeyen Fannie Hurst için sekreterlik yapmaya başladı. Burs kazanarak, antropoloji okumak üzere Barnard Kolej'e girdi. Beyazların istediği ideal zenci olmayı reddetti. Sonuçta, cesur ve gelenek karşıtı yazıları ve davranışları yüzünden hem beyaz hem de siyah meslektaşlarınca eleştiri yağmuruna tutuldu. "Their Eyes Were Watching God" ile de eleştiriler devam etti. Çünkü, Hurston kendi mahallelerinde oturan, beyaz toplumdan etkilenmeyen siyahların hikayesini anlatmıştı. Bu kabul edilemez bir şeydi. Roman, geleneksel kalıpları kırmıştı. Kahramanı Janie Crawford, kendini arama faslında üç kere evlenmiş, her zaman daha iyiye ulaşacağına, hayata ve sevgiye dair kendisine öğretilenden daha fazla bir şeyler olduğuna dair güvenceyle evliliklerindeki baskıya boyun eğmemiş bir zenci kadındı. 1927'de folklor araştırmaları yapmak üzere Florida'ya gitti. Zombie inanışları hakkında yazdı. "Tell My Horse..." (voodoo ayinleri sırasında bir ruhun etkisi altına giren kişinin o ruh tarafından bir at gibi sürülmesini ifade eden bir deyim) incelemesinde, Haiti voodoo büyücülerinin kullandığı tekniklerin tıp alemi tarafından hâlâ keşfedilmemiş olduğunu yazdı. 1934'te "Katıksız Zenci dışavurumu" üze-

rine kurulu tiyatro okulunu açmak üzere Bethune-Cookman kolejine gitti. Ardından Alan Lomax'la halk müziği araştırmalarına katıldı. Bu çalışma üzerine kurulu "Mules and Man" yayımlandı ve alkış topladı. West İndia'da Obeah Voodoo çalışmaları için Guggenheim Bursu kazandı. Jamaika'daki araştırmaları yönetti, burada melezlerin kendilerinden daha kara olanlara davranışının iğrençliğini gördü. The Florida Negro üzerinde çalışmak üzere Florida'daki Federal Yazarlar Projesi'ne katıldı. Makalelerinin birçoğu reddedildi. 1941'de otobiyografisi "Dust Tracks on a Road"u yazdı. Paramount Pictures için danışmanlığa başladı. "Dust Tracks" ile Anisfield-Wolf Kitap Ödülü aldı. Kâh Florida nehirlerinde izole bir kayıkevde kâh New York'ta soğuk bir apartman dairesinde, yalnız yaşadı. Orta Amerika'daki siyah toplulukları araştırmak için Honduras'a gitti. Bu arada on yaşında bir çocuğa sarkıntılık etmekle suçlanarak tutuklandı. Davayla ilgili haberlerin utancıyla depresyona girdi, intiharın eşiğine geldi. Dava delil yetersizliğinden düştü. Miami'ye gidip

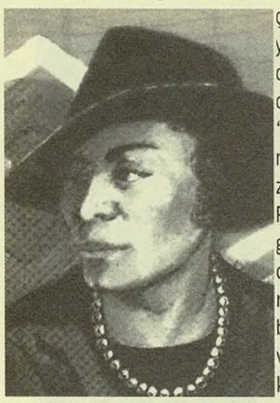

çocuk bakıcılığı yaptı. Tekrar kendine gelince Florida'ya taşındı. "Zenciler Niçin Komünist Olmaz" yazısını yayımladı. Pittsburgh Courier gazetesi tarafından, cinsel tacizlerine dayanamadığı bir beyaz doktoru vuran evli zenci bir kadın olan McCollum'un davasını izleme işi verildi. Siyahların beyaz Amerika'ya ya da onun eğitim sistemine ihtiyacı olmadığını söyleyerek, bütünleşmeye karşı çıktı. Eski arkadaşlarınca hainlikle suçlandı. Kütüphane işinden kovuldu. Kendi sebzesini yetiştirdiği küçük bir kulübeye taşındı. Yıkıcı bir kalp krizinin ardından ailesinden, arkadaşlarından hiçbir destek gelmeyince bakımevine kaldırıldı ve birkaç ay sonra da orada öldü. "Dolu bir hayat, adil bir kafa ve vakitli bir ölüm dilerim" demişti. İsimsiz bir mezara gömüldü. Çok sonra mezarı bulundu ve teşhis edildi. Şimdi mezar taşında "Güneyli Bir Dahi" yazıyor.

HÜSEYİN BAYKARA

Ebülgazi Sultan Mirza. Türk devlet adamı ve şair. (Herat 1438 - 1506) Timur soyundandır. İyi bir öğrenim gördü. Ali Şir Nevai çocukluk ve okul arkadaşıydı. Gençlik dönemini bozkırlarda siyasal, askeri mücadelelerle geçirdi. Özbeklerin yardımıyla Ceyhun'un Özboy yöresinde küçük bir yerin yönetimini aldı. Daha sonra Herat'ı aldı ve burada uzun süre hüküm sürdü. Herat bir kültür ve edebiyat merkezi oldu. Hüseyin Baykara, bilgin ve sanatçıların koruyucusu olarak tarihe geçti. Sarayını dönemin bütün önde gelen düşünür ve sanatçılarıyla, bir akademi haline getirdi. Korumasına aldığı kişilerin başında Ali Şir Nevai gelir. Cami, Hatifi, Hilali, Bennai, minyatürcü Bihzad, tarihçi dede-torun Mirhond ile Hondmir, tezkire yazarı Devletşah da onun koruduğu sanatçılardandı. Osmanlılarla da yakın ilişkileri oldu ve Osmanlı ülkesinde tanındı. Hüseyni mahlasıyla yazdığı Türkçe şiirleri ve "Divan"ı vardır.

k→

KEMAL BEY

Türk yönetici (Beyrut 1884 - İstanbul 1919) 1908'de Mülkiye mektebini bitirdi. Beyrut, Mergab, Ege adalarında maiyet memurluğu, kaymakam vekilliği ve Rodos idadisi öğretmenliği görevlerinde bulundu. Toyran, Gebze ve Karamürsel'de kaymakamlık yaptı. 1915-16'da Boğazlıyan kaymakamıyken Yozgat mutasarrıf vekilliğini de yürüttü. Bu görevi sırasında çıkan Ermeni olaylarında ihmali olduğu gerekçesiyle görevinden azledildi, Şam yakınında bir yere atandı. Ardından İzmit sancağı Muhacirin müdürlüğüne getirildi. Konya mahkemesi, Boğazlıyan kaymakamlığı sırasında suç işlemediğine karar verince, 1918'de aklandı, Konya tarım müfettişi oldu. Norayr Demirci'nin Roll sayfalarında söylediğinin aksine, Kemal Bey, cumhuriyetin ilanından sonra Mustafa Kemal tarafından değil, Damat Ferit hükümeti tarafından astırıldı: Ermeni olaylarından sorumlu tutularak İstanbul'da Bekirağa bölüğüne hapsedilip divanı harp tarafından idama mahkum edildi ve 10 Nisan 1919 günü Beyazıt meydanında cezası infaz edildi. Cenaze töreni İstanbul'da Damat Ferit hükümeti ve divanı harp aleyhine büyük bir gösteriye dönüştü. Kurtuluş savaşı sırasında ve cumhuriyet döneminde ulusal kahraman ilan edildi. 1922'de, ailesine TBMM kararıyla maaş bağlandı.

m→

MARAKEŞ

Şehrazat adında küçük bir Fransız barının sahibiydi. Mefina'da bütün gece açık tek lokaldi bar. Bazen tümüyle boştu, bazen iki-üç kişinin içeride oturduğu görülüyordu. Ama dolu olduğu vakitler, gece saat iki ile üç arasında barda oturup da öbür müşterilerin ağızlarından çıkan her sözü işitmemek, herkesle konuşmamak elde değildi. İçerisi daracıktı, oturan ya da ayakta dikilen yirmi kişi oldu mu, sanki bar çok geçmeden patlayacakmış gibi geliyordu insana.

Hemen köşeyi döner dönmez boş alan Djema el Fna ile karşılaşılıyordu, barla arası on adım yoktu. Bundan büyük bir çelişki düşünülemezdi. Alanın çevresinde sefil insanlar partallar içinde yerlere uzanmış yatıyordu. Çoğunluk bulundukları yere öylesine uyum sağlamıştı ki, yanlarından geçerken bir taraflarına basmamak için dikkat etmek gerekiyordu. Bu saatlerde alanda ayakta dikilen ya da ortalarda dolaşanlar şüpheli kişilerdi, kendilerinden sakınılması gerekiyordu. Küçük barda hayat başlar başlamaz, Djema'nın asıl yaşamı çoktan sona ermiş oluyordu. Barın müşterileri Avrupalılardı. Fransızlar, Amerikalılar, İngilizler geliyordu bara. Araplar da uğruyordu bazen, ama bunlar ya Avrupalılar gibi giyiniyorlar ya da içki içiyorlardı; tek başına bu kadarı, onları hiç değilse kendi gözlerinde modern insanlar ya da Avrupalılar yapmaya yetiyordu. İçkiler ateş pahasınaydı, ancak varlıklı Araplar barın kapısından içeri ayak atmayı göze alabiliyordu. Partallar içinde Djema alanında yatanların ceplerindeyse metelik yoktu ya da hepsi iki frank'tan başka bir şey bulunmuyordu. Şehrazat'ın müşterileri bir kadehçik konyak için yirmi frank ödüyor ve birçok kadeh konyağı birbiri ardından bir solukta kafalarına dikiyorlardı. Uykuya dalmadan önce Djema el Fna alanında Arap müziği dinlemeye alışmıştı herkes. Alanda ne kadar dükkan ve baraka varsa, hepsinde radyolar bangır bangır Arap müziği çalıyordu. Bardaysa Avrupa'nın dans müziği dinleniyordu hep, ama müzik sesi fazla çıkmıyordu. Kapıdan içeri giren herkes, kibar birine dönüşüyordu hemen. Madam Mignon, barı için en son çıkmış şarkıları sağlamaya özen gösteriyordu. Plaklarıyla gurur duyuyor, yaklaşık haftada bir satın aldığı bir kucak plakla barın kapısından içeri ayak atıyordu...

Elias Canetti, *Marakeş'te Sesler*

n→

NEYZEN İÇİN ÜÇ KITA

Yağlasın kız nayini Hazret-i Pîr,
Bârekallah koca Hafız alıyor.
Bâdema kalmadı hacet hefesine
Kamışı şimdi götünden çalıyor.

•

Musiki İzmirli Tevfik'in öz malıdır
Münkiran-ı hakka karşı şahidi dünya çıkar
Hazret-i Hafız izâle etti nayin bikrini
Her delikten şimdi bin evlad-ı Mevlâna çıkar.

•

Her makamı âlem-i lahutta aksendaz olup
Sanki imdada gelen Tevfik'e Cebrail'dir
Canlanır herkes o taksim eylese mahşer gibi
Nayi gûya Neyzen'in bir Sûr-ı İsrafil'dir.

Eşref

Mavi çocuk pencere

Avcunda kartopu

El ele yürüyor

Çınar yaprağı serçe

Ölüme zulme

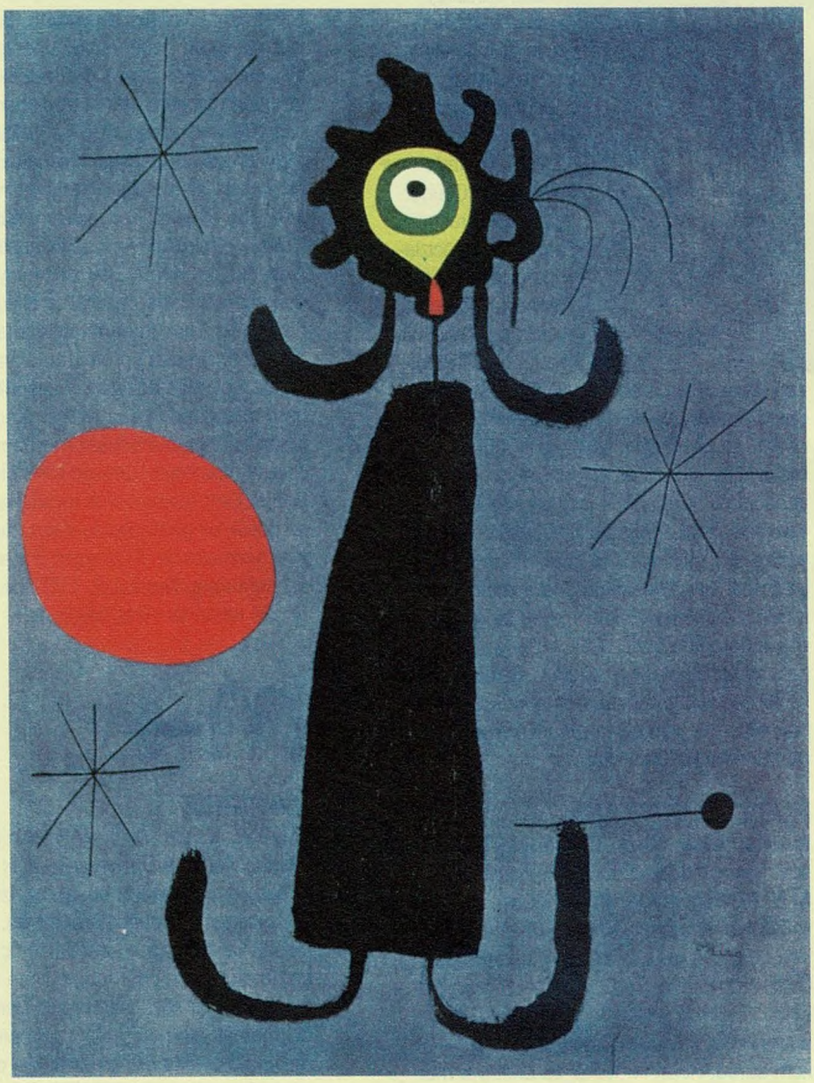

Vüs'at O. Bener, Joan Miró